TIPIC BISERICESC

cuprinzând rânduiala

CELOR ŞAPTE LAUDE, A SFINTEI LITURGHII, A SFINTELOR TAINE ŞI A IERURGIILOR MAI DE SEAMĂ, PRECUM ŞI ALTE ÎNDRUMĂRI LITURGICE

PENTRU UZUL ŞCOLILOR TEOLOGICE,
AL PREOŢILOR ŞI CÂNTĂREŢILOR DE STRANĂ

Tipărit cu binecuvântarea

Înalt Prea Sfinţitului Părinte

ANDREI

Arhiepiscopul Alba Iuliei

ALBA IULIA
REÎNTREGIREA
2003

"SLUJIŢI DOMNULUI CU FRICĂ"
(Psalmul 2, 11)

Se ştie ce importanţă mare au slujbele în Biserica Ortodoxă. Între învăţătura de credinţă şi cult este o strânsă legătură. Dogmele se exprimă prin cult, iar cultul este izvor de inspiraţie pentru dogme. "Lex credendi" este conformă cu "lex orandi" şi invers.

Se observă însă că, uneori, serviciile religioase se oficiază incorect. Cauza acestui fapt poate fi superficialitatea dar, de cele mai multe ori, neştiinţa.

Iată de ce ne-am hotărât să retipărim ***Tipicul Bisericesc,*** *editat de Institutul Biblic în 1976. Îl socotim foarte bine alcătuit. S-au ostenit cu el un grup de profesori celebri, printre care Părintele Ene Branişte, coordonaţi fiind de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, pe atunci Mitropolit al Olteniei.*

Sperăm că această carte va fi folositoare preoţilor şi cântăreţilor noştri, precum şi elevilor şi studenţilor teologi. Mai sperăm un lucru: ca în viitor să se acorde cântării bisericeşti şi slujbelor o mai mare atenţie. Dacă ritualul nostru, care dă

expresie unei spiritualităţi unice, nu este totdeauna bine înţeles, de vină este modul defectuos în care este săvârşit.

Ideal ar fi ca în toate parohiile să existe cântăreţi buni, în jurul cărora să se formeze grupuri corale, iar la cântare să fie antrenată întreaga comunitate. Acest mod de manifestare al credincioşilor, în primul rând, le dă posibilitatea de a participa la Liturghie iar, în al doilea rând, îi fereşte de prozelitismul eterodox care foloseşte din plin cântarea.

Şi să nu uităm îndemnul Sfântului Apostol Pavel: ***"Cântaţi în inimile voastre lui Dumnezeu, mulţumindu-I în psalmi, în laude şi în cântări duhovniceşti"*** *(Coloseni 3, 16).*

† ANDREI

Arhiepiscopul Alba Iuliei

CÂTEVA CUVINTE DESPRE ÎMPĂRȚIREA ANULUI BISERICESC ȘI DESPRE CĂRȚILE DE SLUJBĂ FOLOSITE DE SLUJITORII BISERICII

Anul bisericesc se împarte în trei perioade sau părți mari, pe care le numim de obicei după cărțile de slujbă mai importante, folosite la strană, în timpul fiecăreia dintre ele, și anume :

1. **Perioada Octoihului** este timpul în care folosim mai ales cartea de slujbă numită «O c t o i h» care ține de la Duminica întâi după Rusalii până la Duminica Vameșului și a Fariseului din anul următor. Durata sau lungimea acestei perioade variază de la an la an, fiind în legătură cu data Sfintelor Paști, care se schimbă în fiecare an; cu cât Sfintele Paști dintr-un an oarecare cad mai devreme iar în anul următor mai tîrziu, cu atît perioada Octoihului din aceşti ani este mai mare (poate să cuprindă cel mult 40 săptămâni) și, dimpotrivă, cu cât Sfintele Paști dintr-un an oarecare cad mai târziu iar cele din anul următor mai devreme, cu atât perioada Octoihului se scurtează (până la cel mult 26 săptămâni).

2. **Perioada Triodului** este timpul în care folosim des cartea de slujbă numită «T r i o d» care ține de la Duminica Vameșului și a Fariseului (când se încheie perioada Octoihului) până la Duminica Sfintelor Paști, cuprinzând în total 10 săptămâni.

3. **Perioada Penticostarului** este timpul în care folosim cartea de slujbă numită «P e n t i c o s t a r» începând cu Duminica Sfintelor Paști (când se încheie perioada Triodului) până la

Duminica întâi după Rusalii sau a Tuturor Sfinţilor, cuprinzând în total 8 săptămâni.

Ţinând seama de această împărţire a anului bisericesc, partea de la început a Tipicului de faţă va cuprinde, ca în toate cărţile de acest fel de pînă acum, trei mari capitole, câte unul pentru fiecare din cele trei mari subdiviziuni ale anului liturgic, începând cu cea a Octoihului, care este cea mai lungă, continuând cu cea a Triodului şi terminând cu cea a Penticostarului. Întreagă această parte a Tipicului se ocupă cu rânduiala L a u d e l o r bisericeşti (cele şapte Laude), adică a sfintelor slujbe care alcătuiesc serviciul divin zilnic al Bisericii (Vecernia, Pavecernița, Miezonoptica, Utrenia şi Ceasurile, la care se adaugă Sfânta Liturghie). Cele trei cărţi de slujbă mai mari, amintite aici, adică: *Octoihul, Triodul* şi *Penticostarul*, care se întrebuinţează fiecare numai în perioada respectivă, cuprind părţile variabile ale rânduielii Laudelor bisericeşti, adică rugăciunile, cântările şi citirile biblice care se schimbă de la o zi la alta (în perioada Triodului şi cea a Penticostarului) sau de la o săptămână la alta (în perioada Octoihului). Toate aceste cântări, rugăciuni şi citiri biblice se referă numai la persoana, viaţa şi activitatea răscumpărătoare a Mântuitorului Iisus Hristos, a Cărui amintire ni se reînnoieşte în fiecare an prin rânduielile liturgice din cadrul anului bisericesc.

La aceste cărţi de slujbă, fundamentale pentru partea variabilă a serviciului liturgic, se adaugă cele 12 volume ale *Mineielor*, care se folosesc în tot cursul anului (cu excepţia unor mici intervale de timp) şi care cuprind alte cântări, rugăciuni şi citiri biblice schimbătoare din rânduiala slujbelor celor şapte Laude, care se referă însă la sfinţii Bisericii, pe care îi pomenim şi îi sărbătorim în diferitele zile ale celor 12 luni din anul bisericesc

ortodox. Grupa cărților mari de slujbă în care se cuprind părțile variabile din rânduiala Laudelor bisericești se completează cu *Psaltirea* (care cuprinde cei 150 psalmi împărțiți în 20 catisme, așa cum se folosesc la serviciul divin), *Apostolul* și *Evanghelia*, care cuprind pericopele din cărțile sfinte ale Noului Testament folosite la serviciul divin.

Partea invariabilă (neschimbătoare) a slujbelor celor șapte Laude, în care se încadrează părțile variabile ale acestor slujbe, se află în alte cărți de slujbă, mai mici, folosite de slujitorii bisericești, și anume: *Ceaslovul* folosit de cântăreți mai mult în zilele de rând ale săptămînii, *Octoihul mic* sau *Catavasierul*, folosit de cântăreți numai pentru slujbele din duminici și sărbătorile mari (praznicele împărătești), și *Liturghierul*, folosit numai de preoți, pentru slujba Vecerniei, a Utreniei și a Sfintei Liturghii din tot anul.

Cât privește rânduiala **Sfintelor Taine și a ierurgiilor,** care alcătuiesc obiectul părții a doua din Tipicul de față, ea fiind aceeași peste tot anul, este cuprinsă în cartea de slujba numită *Molitfelnic* sau *Evhologhiu*, iar cele mai de seamă dintre aceste slujbe se află și în extrasul numit *Aghiasmatar*.

Îndrumările și lămuririle cuprinse în ultima parte a Tipicului de față, privitoare la unele împrejurări deosebite din viața liturgică a Bisericii, ori la unele amănunte din serviciul divin, sunt luate din diferitele cărți de slujbă amintite până aici, din vechile Tipicuri și îndrumări chiriarhale, ori din tradiția și practica liturgică a Bisericii noastre.

PARTEA ÎNTÂI

RÂNDUIALA LAUDELOR BISERICEŞTI ŞI A SFINTEI LITURGHII ÎN CELE TREI PERIOADE ALE ANULUI BISERICESC

Perioada Octoihului
adică rânduiala slujbelor la care are precădere Octoihul

A. - RÂNDUIALA CELOR ŞAPTE LAUDE SAU SLUJBELE SERVICIULUI DIVIN ZILNIC

Serviciul divin zilnic complet, săvârşit în mânăstiri şi în catedralele chiriarhale, este alcătuit din mai multe sfinte slujbe, pe care le numim de obicei cele **ş a p t e L a u d e,** adică cele şapte momente în care Biserica laudă pe Dumnezeu în fiecare zi, după cuvântul psalmistului: *«De şapte ori pe zi Te laud, Doamne, pentru judecăţile Tale cele drepte»* (Ps. 68, 164). Aceste sfinte slujbe sunt următoarele :

1. **V e c e r n i a** sau slujba de seară;
2. **P a v e c e r n i ţ a (Dupăcinarea),** sau slujba de după masa de seară;
3. **M i e z o n o p t i c a (Polunoşniţa)** sau slujba de la miezul nopţii;
4. **U t r e n i a** sau slujba dimineţii, urmată îndată de Ceasul întâi; sau slujba primului sfert din zi;

5. **Ceasul al treilea** sau slujba sfertului al doilea din zi;

6. **Ceasul al şaselea** sau slujba de la miezul zilei, la care se adaugă de obicei **Obedniţa** sau Prânzânda (Tipică), adică slujba din timpul mesei de la amiază;

7. **Ceasul al nouălea**, adică slujba ultimului sfert al zilei.

Serviciul divin zilnic se completează cu slujba **Sfintei Liturghii**, care însă nu se socoteşte între cele şapte Laude.

Am început enumerarea celor şapte Laude cu Vecernia (slujba de seară), pentru că ziua liturgică sau bisericească începe cu seara şi ţine până în seara zilei următoare, aşa cum se numără în Sfânta Scriptură zilele creaţiei lumii : *«Şi a fost seară şi a fost dimineaţă: ziua întâi...; şi a fost seară şi a fost dimineaţă: ziua a doua...»* şi aşa mai departe (Fac. 1, 5, 8, 13, 19, 23, 31). Serviciul divin al fiecărei zile liturgice începe deci cu Vecernia şi se încheie cu Ceasul al nouălea. Obişnuit însă Ceasul al nouălea se citeşte, atât în mânăstiri cât şi în bisericile de enorie, nemijlocit înaintea Vecerniei zilei următoare, alcătuind astfel, împreună cu Vecernia şi cu Pavecerniţa, **ciclul** sau **grupul slujbelor de seara** din fiecare zi, adică: 1. Ceasul al nouălea, 2. Vecernia şi 3. Pavecerniţa.

Având în vedere situaţia de fapt, adică practica bisericească, vom începe descrierea rânduielii slujbelor zilnice cu Ceasul al nouălea, ţinând seama însă că el încheie serviciul divin al zilei în care ne aflăm şi că prin Vecernie, care se săvârşeşte îndată după el, începem serviciul divin al zilei următoare.

În practică, la bisericile de enorie nu se face slujbă în fiecare zi, ci numai în zilele de duminici şi sărbători şi nici atunci nu se săvârşesc toate cele şapte Laude, ci numai **Vecernia** (cu sau fără Ceasul al nouălea) şi **Utrenia** (iar uneori şi Miezonoptica). De aceea, vom stărui mai mult asupra Vecerniei şi Utreniei, numite şi Laude mari, în rânduiala cărora preotul are un rol important, şi vom trece mai repede peste celelalte laude, Pavecerniţa, Miezonoptica şi Ceasurile, numite şi Laude mici, care se săvârşesc numai în mânăstiri şi în rânduiala cărora preotul are un

rol foarte redus, ele fiind alcătuite mai mult din psalmi şi rugăciuni care se citesc la strană. Rânduiala lor o aflăm, de altfel, pe larg în cartea de slujbă pentru cântăreţii bisericeşti, numită *Ceaslov* sau *Orologhon*.

1. Ceasul al nouălea

La vremea prescrisă de Tipic (între orele 3-4 după amiază) sau rânduită de cel mai mare (înainte de apusul soarelui), cântăreţul sau paracliserul toacă, trage clopotele şi aprinde candelele [1].

Intrând în biserică, preotul zice rugăciunea: **Intra-voi în casa Ta, închina-mă-voi în biserica Ta cea sfîntă, întru frica Ta, Doamne, povăţuieşte-mă întru dreptatea Ta, pentru vrăjmaşii mei, îndreptează înaintea Ta calea mea.** În mijlocul bisericii se opreşte sub policandru şi se închină de trei ori spre răsărit, zicând încetişor, de fiecare dată: **Dumnezeule, curăţeşte-mă pe mine, păcătosul, şi mă miluieşte.** Merge la iconostas (tetrapod), se închină de două ori, zicînd troparul sfântului sau al sărbătorii, sărută icoana, se închină încă o dată; merge şi depune metanie (se pleacă) în faţa tronului arhieresc (în mânăstiri, îşi ia binecuvântarea de la cel mai mare, dacă este de faţă). Apoi intră în altar, pe uşa dinspre miazăzi, sărutând chipul sfântului Arhanghel zugrăvit pe ea şi zicând rugăciunea: **Intra-voi în casa Ta...,** face două metanii mari în faţa sfintei mese şi sărută Sfânta Masă, Sfânta Evanghelie şi Sfânta Cruce şi face încă o metanie (dacă poartă culion, îşi descoperă capul, ori de câte ori sărută Sfânta Masă sau sfintele icoane); apoi îşi pune epitrahilul şi ieşind pe uşa dinspre miazănoapte, vine în faţa uşilor împărăteşti (atât sfintele uşi cât şi perdeaua fiind închise), se închină şi dă binecuvântarea pentru începerea slujbei: **Bine cuvântat este Dumnezeul nostru...** [2]. Cântăreţul răspunde:

1. La mânăstiri şi catedralele chiriarhale, paracliserul sau monahul rânduit să facă aceasta merge şi îşi ia binecuvântarea de la cel mai mare (stareţ).

2. Dacă însă epitrahilul stă agăţat pe uşile împărăteşti, cum. se obişnuieşte la unele mânăstiri, preotul nu mai intră în altar, ci după ce s-a închinat în mijlocul bisericii, vine şi rămîne pe solee, şi pune epitrahilul, după rânduială, şi dă binecuvântarea.

Amin. Slavă Ţie..., Împărate ceresc... şi celelalte [3], citind după Ceaslov, Ceasul al nouălea. În timpul rugăciunilor începătoare, preotul rămâne în faţa uşilor împărăteşti până după **Tatăl nostru...,** când rosteşte ecfonisul: **Că a Ta este împărăţia...,** iar când cîntăreţul zice: **Veniţi să ne închinăm...,** se închină şi el de trei ori, apoi intră în sfântul altar pe uşa dinspre miazăzi. În continuare, la strană se citesc Psalmii 83, 84 şi 85, apoi **Slavă...** şi troparul sfântului sau al sărbătorii din Minei, troparul Născătoarei, glasul al 8-lea, din Ceaslov: **Cel ce pentru noi Te-ai născut din Fecioară...** [4], rugăciunile începătoare (**Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte) ; după **Tatăl nostru...,** preotul rosteşte din altar ecfonisul obişnuit : **Că a Ta este împărăţia...;** apoi la strană se citeşte c o n d a c u l sfântului (al sărbătorii, pe care îl găsim în Minei, după Cântarea a 6-a a canonului), **Doamne miluieşte** (de 40 de ori) şi rugăciunea: **Cel ce în toată vremea şi în tot ceasul..., Doamne miluieşte** (de 3 ori); **Slavă... Şi acum... Ceea ce eşti mai cinstită..., Întru numele Domnului...,** iar preotul (din altar) zice ecfonisul: **Dumnezeule, milostiveşte-Te spre noi şi ne binecuvintează, luminează faţa Ta peste noi şi ne miluieşte.** Îndată la strană se citeşte rugăciunea Sfântului Vasile cel Mare (**Stăpâne Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru...**) [5], cu care se sfârşeşte Ceasul al nouălea (în timpul acestei rugăciuni, preotul iese şi se închină pentru Vecernie, precum se arată mai pe larg la începutul rânduielii Vecerniei).

Dacă Ceasul al nouălea s-a citit în pronaosul (tinda) bisericii, cum se obişnuieşte în mânăstiri, atunci, după rugăciunea de mai sus, preotul, înainte de a începe Vecernia, face otpustul (apolisul) mic, astfel: Preotul: **Slavă ţie, Hristoase Dumnezeule, nădejdea noastră, slavă Ţie.** Cîntăreţul: **Slavă... Şi acum... Doamne miluieşte** (de 3 ori); **Binecuvintează**. Preotul: **Hristos, adevăratul Dumnezeul nostru, pentru rugăciunile preacuratei Maicii Sale şi ale tuturor sfinţilor, să ne mântuiască şi să ne miluiască pe noi, ca un bun şi de oameni iubitor.** Preotul :

3. În mânăstiri, dacă cel mai mare e de faţă şi vrea, zice el: **Amin, Împărate ceresc...,** iar cel rânduit continuă cu **Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte.

4. Dacă la Minei sunt două tropare, îndată după **Doamne, miluieşte** (de 3 ori se pune întâi primul tropar, apoi **Slavă...** al doilea tropar, **Şi acum... Cel ce pentru noi Te-ai născut din Fecioară...**

5. În mânăstiri, de voieşte, o citeşte cel mai mare.

Pentru rugăciunile...

După aceasta, preotul şi credincioşii (monahii) înaintează în naosul (sânul) bisericii şi se începe Vecernia.

Dacă însă Ceasul al nouălea se citeşte chiar în naos, cum se face de obicei în bisericile de enorie, atunci nu se mai face otpust la sfârşitul Ceasului al nouălea, ci îndată după rugăciunea Sfântului Vasile cel Mare se începe Vecernia.

2. V e c e r n i a

Slujba Vecerniei este de două feluri: a) Vecernia sărbătorilor (Vecernia cu vohod) şi b) Vecernia zilelor de lucru (Vecernia fără vohod).

Trebuie să observăm însă că Vecernie cu vohod au nu numai duminicile şi sărbătorile respectate în popor şi însemnate în calendar de obicei cu roşu, ci şi zilele unor sfinţi mai însemnaţi, care nu sînt sărbătoriţi peste tot, ci numai în unele părţi sau Biserici Ortodoxe, ca, de exemplu : Sfântul Sava (5 decembrie), Sfântul Ioan Gură de Aur (13 noiembrie), Sfântul Grigore Teologul (25 ianuarie) şi alte zile pentru care rânduiala din Mineiul respectiv prevede vohod la Vecernie. Vom începe cu rânduiala Vecerniei sărbătorilor, pe care o vom descrie mai pe larg, pentru că se săvârşeşte şi în bisericile de enorie, lăsând la urmă Vecernia zilelor de lucru, care nu se săvârşeşte de obicei decît în mânăstiri şi în catedralele episcopale.

Duminicile şi sărbătorile mai mari, în ajunul cărora se face în mânăstiri Priveghere (adică Vecernia şi Litia, urmată îndată de Utrenie), au două Vecernii: una mică şi una mare. Vecernia mică se săvârşeşte numai în mânăstiri, înainte de apusul soarelui, după Ceasul al nouălea ; după aceea; monahii iau cina, iar după apusul soarelui se reîntorc în biserică, pentru Priveghere (dacă nu se face Priveghere, nu se săvârşeşte nici Vecernia mică, ci numai cea mare). La bisericile de enorie însă Vecernia mică nu se face niciodată ; de aceea nu ne vom ocupa aici de ea, ci vom trece direct la Vecernia propriu-zisă (Vecernia m a r e sau Vecernia cu v o h o d).

În descrierea rînduielii slujbei - atât la Vecernie cât şi la celelalte slujbe - vom avea în vedere situaţia de fapt de la marea majoritate a bisericilor de enorie, unde preotul slujeşte singur,

fără diacon.

a) Rânduiala V e c e r n i e i sărbătorilor, săvârşită de un singur preot, fără diacon. - Dacă s-a citit Ceasul al nouălea, în timp ce la strană se citeşte rugăciunea de la sfârşitul acestei slujbe (**Stăpâne Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru...**), preotul lasă epitrahilul pe sfânta masă, se închină în faţa sfintei mese, iese pe uşa dinspre miazănoapte, vine în mijlocul bisericii (sub policandru), se închină de trei ori spre răsărit, merge şi depune metanie la scaunul arhieresc (în mânăstiri ia binecuvântare de la cel mai mare, dacă este de faţă), apoi intră în altar pe uşa dinspre miazăzi, se închină şi sărută Sfânta Masă şi apoi îşi pune din nou epitrahilul, cu rânduiala ştiută [6]. Deschide dvera (perdeaua uşilor împărăteşti) şi dă binecuvântarea (**Binecuvântat este Dumnezeul nostru...**), stând în faţa sfintei mese şi închinându-se.

Cântăreţul (în mânăstiri, cel mai mare, dacă este de faţă) răspunde: **Amin. Veniţi să ne închinăm...** şi citeşte, cu glas lin şi dulce, Psalmul 103 (*«Binecuvintează suflete al meu, pe Domnul...»*).

În acest timp, preotul îşi ia Liturghierul în mîna stângă, iese pe uşa dinspre miazănoapte şi vine înaintea uşilor împărăteşti; aici, stând cu faţa spre altar, se închină de trei ori, îşi descoperă capul (dacă poartă culion) şi citeşte, în taină, cele ş a p t e r u g ă c i u n i numite «ale luminilor» sau ale Vecerniei, închinându-se la sfârşitul fiecăreia.

După ce se termină citirea Psalmului 103, preotul rămâne în faţa sfintelor uşi, îşi acoperă capul (dacă poartă culion) şi rosteşte e c t e n i a m a r e (**Cu pace Domnului să ne rugăm**), închinându-se la fiecare cerere (atunci când rosteşte cuvintele: **Domnului să ne rugăm**). La sfârşitul ecteniei se închină şi intră în sfântul altar, pe uşa dinspre miazăzi.

În mânăstiri, monahul rânduit răspunde: **Amin. Doamne miluieşte** (de 3 ori), **Slavă... Şi acum...** şi începe a citi catisma

6. Dacă nu se mai citeşte Ceasul al nouălea şi începe direct cu Vecernia, preotul intrând în biserică, se închină în mijloc, după rânduiala arătată la începutul Ceasului al nouălea, apoi intră în sfântul altar, se închină în fata sfintei mese o sărută şi îşi pune epitrahilul pentru începutul Vecerniei, iar după binecuvântarea de început, cântăreţul începe rugăciunile introductive cu: **Amin. Slavă Ţie, Dumnezeul nostru..., Împărate ceresc...** şi celelalte.

de rând din Psaltire, pe analogul aşezat în mijlocul bisericii. Citirea catismei se împarte în trei stări, punându-se ectenie mică, după fiecare stare. Sâmbătă seara se citeşte, de exemplu, catisma întâi. La bisericile de enorie, atât sâmbătă seara cât şi în ajunul sărbătorilor din cursul săptămânii (praznice şi sfinţi), se cîntă «Fericit bărbatul...», adică stihurile alese din prima stare a Catismei întâi, care sunt însemnate în Psaltire cu culoarea roşie (sau aşa cum le găsim, de exemplu, la începutul Vecernierului uniformizat). În mânăstiri, sâmbătă seara, Catisma întâi se citeşte în întregime, cântându-se atât stihurile însemnate din prima stare (de obicei pe glasul al 8-lea), cât şi cele din starea a doua şi a treia (pe glasul de rând al Octoihului); iar la sărbătorile cu Priveghere şi la sfinţii cu Polieleu din cursul săptămânii se cântă, ca şi la bisericile de enorie, numai stihurile alese din prima stare a acestei catisme (vezi Tipicul cel mare, cap. 7, p. 13).

După catismă (sau după «Fericit bărbatul...»), preotul iese din altar şi zice e c t e n i a m i c ă, din faţa uşilor împărăteşti.

La strană se cântă apoi **Doamne, strigat-am...**; sâmbătă seara pe glasul de rând al Octoihului, iar la sărbătorile din cursul săptămânii pe glasul pe care se vor cânta stihirile sărbătorii respective, din Minei.

În timp ce la strană se cântă **Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta...**, preotul începe cădirea, făcând c ă d i r e m a r e (după regula arătată spre sfârşitul cărţii). După ce termină cu căditul, sau în timp ce la strană se cântă ultima stihiră de la **Doamne, strigat-am...** (cea dinainte de stihira cu **Slavă...**), preotul îşi descoperă capul şi îmbracă felonul (sfita).

Sâmbătă seara, la **Doamne, strigat-am...**, se cântă zece stihiri, de la Octoih şi de la Minei, astfel:

a) Dacă sfântul din ziua respectivă de la Minei are numai trei stihiri, fără altă indicaţie, atunci se cântă întâi toate cele şapte stihiri ale Învierii de la Octoih (Catavasier), începându-le cu stihul **Scoate din temniţă sufletul meu...**, apoi cele trei stihiri de la Minei, cu cele trei stihuri libere (fără stihiri) din Octoihul mic sau Catavasier (**Că la Domnul este mila...** şi celelalte) ;

b) Dacă la Minei avem trei stihiri, dar cu indicaţia: «pe şase», atunci se cântă de la Octoih numai primele şase stihiri, iar de la Minei se cântă patru, repetându-se prima stihiră (începându-

le cu stihul **Din straja dimineţii până în noapte...**);

c) Dacă la Minei avem doi sfinţi şi şase stihiri, ori sfânt cu Priveghere sau cu Polieleu, atunci se cântă de la Octoih numai primele patru stihiri, iar de la Minei toate cele şase (începându-le cu stihul **De Te vei uita la fărădelegi...**).

La celelalte sărbători, în afară de duminici, stihirile se cântă numai de la Minei, unde se arată atât numărul stihirilor care urmează să se cânte (de obicei şase sau opt, iar la unele sărbători împărăteşti chiar pe zece), cât şi glasul pe care se vor cânta. Dacă stihirile se cântă pe mai multe glasuri, **Doamne, strigat-am...,** se va cânta pe glasul primelor stihiri [7]. Stihira de la **Slavă...** se pune totdeauna de la Minei (când este), iar la **Şi acum...,** sâmbătă seara se cântă a Născătoarei de Dumnezeu (dogmatica) glasului de rând, din Octoih ; dacă la Minei nu are **Slavă...,** atunci se cântă: **Slavă... Şi acum...,** dogmatica glasului de rând.

La sărbătorile din cursul săptămânii se cântă **Slavă... Şi acum...,** aşa cum arată Mineiul la locul respectiv.

Când la strană începe să se cânte stihira de la **Slavă...,** preotul deschide sfintele uşi, făcând o uşoară plecăciune spre credincioşi şi face v o h o d u l (intrarea) cu c ă d e l n i ţ a, astfel: se închină în faţa Sfintei Mese, primeşte cădelniţa (după ce o binecuvântează), apoi iese pe uşa dinspre miazănoapte, mergându-i înainte un purtător de lumină (sau chiar doi, dacă sunt). Acesta, după ce ocoleşte prin mijlocul bisericii, merge printre sfeşnicele împărăteşti şi rămâne înaintea icoanei împărăteşti a Mântuitorului (cu faţa spre miazănoapte) până la intrarea preotului în altar; iar preotul, ajungând în mijlocul naosului (sub policandru), stă cu faţa spre răsărit; se pleacă, trece cădelniţa în mâna stîngă şi zice în taină rugăciunea I n t r ă r i i : **Seara şi dimineaţa şi la amiază...** (pe care o poate începe chiar îndată ce a plecat din sfântul altar), închinându-se la ecfonisul rugăciunii. Apoi binecuvintează intrarea, făcând semnul sfintei cruci spre răsărit şi zicând încetişor: **Binecuvântată este intrarea sfinţilor Tăi, Doamne, totdeauna...** etc. Apoi merge pe solee şi face c ă d i r e a, astfel: cădeşte întâi icoanele împărăteşti şi pe cele laterale; după rânduială; apoi

7. Dacă timpul nu îngăduie, se pot cânta mai putine stihiri, după cum rânduieşte preotul (în mânăstiri, cel mai mare).

tetrapodul cu icoană, jeţul arhieresc, spre credincioşii dinspre miazăzi, spre cei dinspre miazănoapte din naos, apoi spre credincioşii din pronaosul bisericii, şi întorcându-se în mijloc, cădeşte de trei ori spre răsărit, apoi numai strana arhierească, tetrapodul şi icoanele împărăteşti, după care se opreşte pe solee, în faţa uşilor împărăteşti până când la strană se termină de cântat stihira de la **Şi acum...** Atunci preotul cădeşte cruciş spre sfântul altar, rostind: **Înţelepciune, drepţi!** Rămânând pe loc, preotul începe şi cântă împreună cu cântăreţii şi credincioşii, i m n u l : **Lumină lină...,** cădind spre răsărit de trei ori la cuvintele **...lăudăm pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh - Dumnezeu...** La sfârşitul cântării intră în sfântul altar, prin uşile împărăteşti, continuând cădirea în faţa sfintei mese; către proscomidiar şi către scaunul de sus, ca de obicei.

În mânăstiri, i m n u l **Lumină lină...** îl citeşte de regulă cel mai mare (dacă e de faţă şi nu slujeşte), ori îl cântă soborul slujitorilor.

După aceasta, preotul, stând în latura de răsărit a Sfintei Mese, cu faţa spre credincioşi şi cu mâinile strânse la piept, zice: **Să luăm aminte. Pace tuturor!** Cântăreţul: **Şi duhului tău.** Preotul: **Înţelepciune! Să luăm aminte.**

La strană se cântă p r o c h i m e n u l zilei săptămânii cu stihurile respective, care se găsesc în Ceaslov sau în Octoihul mic. Sâmbătă seara se cântă: **Domnul a împărăţit...**[8].

La sărbătorile sfinţilor şi ale praznicelor care au p a r e m i i (citiri din cărţile Sfintei Scripturi), îndată după prochimen urmează citirea paremiilor, de pe analogul aşezat din vreme în mijlocul bisericii. În perioada **Octoihului**, paremiile sunt de obicei trei şi se citesc astfel:

Preotul, stând în latura de răsărit a Sfintei Mese: **Înţelepciune!** Cântăreţul: **De la...** (titlul cărţii) **...citire**. Preotul: **Să luăm aminte!,** iar cântăreţul (cititorul) citeşte paremia respectivă (aşa se face la începutul fiecărei paremii).

În timpul citirii paremiilor, preotul rămîne în latura de răsărit

8. Acolo unde sunt doi cântăreţi sau două strane, prochimenul se cântă astfel: prima dată la strana dreaptă, a doua oară la strana stângă, a treia oară se începe la strana dreaptă şi se termină la strana stângă. Dacă preotul vrea, poate începe el cântarea prochimenului; în acest caz, a doua oară se cântă la strana dreaptă, iar a treia oară la strana stângă.

a Sfintei Mese, unde poate sta şi jos (dacă are scaun), iar credincioşii pot şedea în străni.

La sfârşitul paremiilor sau îndată după prochimen, când nu sunt paremii, preotul închide uşile împărăteşti, îşi acoperă capul (dacă poartă culion), apoi rosteşte, din altar, ectenia întreită (**Să zicem toţi, din tot sufletul şi din tot cugetul nostru...**).

După aceasta, cântăreţul (la mânăstiri, cel mai mare) citeşte rugăciunea: **Învredniceşte-ne, Doamne...**, după care preotul rosteşte, din altar, ectenia cererilor (**Să plinim rugăciunea noastră cea de seară...**). După ecfonisul acestei ectenii, preotul se întoarce cu faţa spre credincioşi şi îi binecuvintează, zicând: **Pace tuturor!** Se întoarce din nou cu faţa spre răsărit şi zice: **Capetele noastre Domnului să le plecăm!** şi în timp ce la strană se cântă, rar: **Ţie, Doamne!**, preotul citeşte în taină, cu capul descoperit şi plecat, rugăciunea plecării capetelor (**Doamne Dumnezeul nostru, Cel ce ai plecat cerurile...**), pe care o încheie cu ecfonisul: **Fie stăpânirea împărăţiei Tale binecuvântată...**

Dacă se face Litie (Priveghere), se cântă acum stihirile Litiei (vezi mai departe la rânduiala Litiei); dacă se face numai Vecernia, la strană se cîntă acum stihoavna, cu stihirile şi stihurile ei [9], astfel :

Sâmbătă seara se cântă stihirile stihoavnei glasului de rând de la Octoih, în număr de patru (prima fără stih, celelalte trei cu stihurile respective, precum se arată în Catavasierul practic, Octoihul mare şi în Vecernierul uniformizat); apoi **Slavă...**, a sfântului zilei, de la Minei, **Şi acum...**, a Născătoarei din Octoih, de la glasul pe care s-a cântat **Slavă...**, a sfântului ; iar dacă la Minei nu are **Slavă...**, atunci se cântă **Slavă... Şi acum...**, a Născătoarei, din Octoih, de la glasul de rând.

La sărbătorile din cursul săptămânii, stihirile stihoavnei sunt în număr de trei şi se cântă toate de la Minei, pe glasul arătat acolo (prima fără stih, a doua şi a treia cu stihurile scrise în Minei); apoi **Slavă...**, a sfântului (a sărbătorii) din Minei, **Şi acum...**, a Născătoarei, arătată în Minei.

Sfârşindu-se cântarea stihoavnei, cântăreţul (în mânăstiri,

9. La mânăstiri şi la bisericile unde sunt mai mulţi cântăreţi stihoavna se începe de obicei de la strana stângă.

cel mai mare) rosteşte, îndată, r u g ă c i u n e a : **Acum liberează...,** apoi **Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte rugăciuni începătoare. După **Tatăl nostru...,** şi ecfonisul preotului (**Că a Ta este împărăţia...**), la strană se cântă t r o p a r e l e, astfel:

Sâmbătă seara se cântă întâi troparul Învierii, al glasului de rând din Octoih, **Slavă...,** troparul sfântului zilei, de la Minei, **Şi acum...,** troparul Născătoarei de la glasul pe care s-a cântat troparul sfântului. Când la Minei sunt doi sfinţi şi au tropare deosebite, atunci, după troparul Învierii, se cântă primul tropar de la Minei, fără **Slavă...,** al doilea tropar de la Minei cu **Slavă...,** apoi **Şi acum...,** troparul Născătoarei, din Octoih, de la glasul pe care s-a cântat al doilea tropar de la Minei.

La sărbătorile din celelalte zile se cântă troparele aşa cum se arată la Minei: la sărbătorile sfinţilor: troparul sfântului respectiv (pe care îl găsim de obicei la Vecernia mică) de două ori (a doua oară cu **Slavă...**), apoi **Şi acum...,** al Născătoarei, pe glasul troparului sfântului [10]. La praznicele împărăteşti se cântă numai troparul respectiv de trei ori (a doua oară cu: **Slavă...,** a treia oară cu: **Şi acum...**).

După tropare, preotul deschide uşile împărăteşti, zicând: **Înţelepciune!** Cântăreţul răspunde: **Binecuvintează!,** iar preotul; din faţa uşilor împărăteşti şi cu faţa spre credincioşi, face otpustul sau apolisul, astfel:

Plecându-se spre icoana Mântuitorului şi închinându-se, zice: **Cel ce este binecuvântat, Hristos Dumnezeul nostru, totdeauna...** Cântăreţul (în mânăstiri, cel mai mare): **Amin. Întăreşte, Dumnezeule, sfânta şi dreapta credinţă a dreptmăritorilor creştini, dimpreună cu sfânt locaşul acesta, în vecii vecilor.**

Preotul, plecându-se şi închinându-se spre icoana Maicii Domnului, zice: **Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi!** Cântăreţul: **Ceea ce eşti mai cinstită decât heruvimii...**

Preotul, plecându-se şi închinându-se spre icoana Mântuitorului, zice: **Slavă Ţie, Hristoase Dumnezeul nostru, nădejdea noastră, slavă Ţie,** Cîntăreţul: **Slavă... Şi acum...**

10. Troparele Născătoarei de: Dumnezeu se găsesc la sfârşitul Mineielor, rânduite pe glasuri şi pe zile.

Doamne miluieşte (de 3 ori), **Părinte, binecuvintează!**

Preotul, sâmbătă seara; zice : **Hristos, adevăratul Dumnezeul nostru** (se pleacă şi se închină spre icoana Mântuitorului); **pentru rugăciunile preacuratei Maicii Sale** (se pleacă şi se închină spre icoana Maicii Domnului), **ale sfinţilor; mărităilor şi întru tot lăudaţilor apostoli, ale...** (sfântului care este patronul sau hramul bisericii respective), **ale...** (sfântului de a doua zi), **ale sfinţilor, dreptilor şi dumnezeieştilor părinţi Ioachim şi Ana şi ale tuturor sfinţilor, să ne miluiască şi să ne mântuiască pe noi, ca un bun şi iubitor de oameni.**

În ajunul sărbătorilor care cad în alte zile, formula de otpust se va schimba după ziua săptămânală respectivă, aşa cum arată învăţătura despre otpusturi (sau apolise) din Liturghier (formulele pentru otpustul Vecerniei din fiecare zi a săptămânii sunt aşezate în Liturghier, de regulă, după rânduiala împărtăşirii (numai în ediţia Bucureşti 1937, ele sunt aşezate îndată după rânduiala Vecerniei, p. 36-38).

Praznicele împărăteşti au formulele lor de otpust, pe care le găsim în Liturghier (aşezate după rânduiala împărtăşirii).

După otpust, preotul se întoarce cu faţa spre răsărit şi închinându-se spre icoana Mântuitorului, zice: **Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri, Doamne Iisuse Hristoase,Dumnezeul nostru, miluieşte-ne pe noi!** Cîntăreţul: **Amin**; iar preotul intră în sfântul altar, închide uşile împărăteşti şi dvera, dezbracă sfintele veşminte şi - dacă are timp - citeşte acum Canonul Împărtăşirii (până la rugăciunile de mulţumire), în vederea pregătirii pentru slujba Sfintei Liturghii de a doua zi.

În mânăstiri, unde îndată după Vecernie urmează Pavecerniţa, sau chiar la bisericile de enorie, dacă după Vecernie se va citi Acatistul sfântului sau al sărbătorii respective, după otpustul Vecerniei preotul nu zice: **Pentru rugăciunile...,** ci rămâne pe solee şi întorcându-se cu faţa spre răsărit, dă binecuvântarea pentru începutul Pavecerniţei sau al Acatistului.

b) Rolul diaconului la Vecernia sărbătorilor. - La bisericile unde slujesc şi diaconi (catedrale, mânăstiri şi unele biserici de enorie din oraşe), rolul principal al diaconilor care slujesc împreună cu preotul constă în rostirea ecteniilor. La

începutul slujbei; diaconul se îmbracă după ce a cerut de la preot binecuvântare. Spre sfârşitul citirii Psalmului 103 de la începutul Vecerniei, diaconul se închină în faţa sfintei mese şi iese pe uşa dinspre miazănoapte a altarului în mijlocul naosului (sub policandru), unde, după ce se închină spre răsărit, rosteşte ectenia mare (în cazul acesta, preotul, după ce a citit cele şapte rugăciuni în faţa icoanelor împărăteşti, se închină şi intră în sfântul altar, pe uşa dinspre miazăzi). La sfârşitul ecteniei, în timp ce preotul rosteşte ecfonisul (din altar), diaconul se închină şi, trecând printre sfeşnicele împărăteşti, intră în altar pe uşa dinspre miazăzi. Tot el rosteşte ecteniile mici de după stările catismei (la mânăstiri), ieşind pe solee (în faţa uşilor împărăteşti). El face şi c ă d i r e a m a r e de la **Să se îndrepteze...,** după ce preotul binecuvintează tămâia (dacă sunt doi diaconi, ei pot face amândoi această cădire, cum se obişnuieşte la mânăstiri şi la catedrale).

Înainte de vohod (intrare), diaconul deschide uşile împărăteşti, iar la v o h o d, iese cu cădelniţa pe uşa dinspre miazănoapte şi merge în mijlocul bisericii, urmat de preot; aşezându-se amîndoi cu faţa spre răsărit, diaconul, stând la dreapta preotului, cere mai întâi binecuvântarea Intrării, după care face cădirea din naos, precum am arătat mai înainte (p. 20-21), în timp ce preotul rămâne în mijlocul bisericii. Ajungând cu cădirea pe solee, după ce se termină cântarea stihirii de la **Şi acum...,** diaconul, cădind spre răsărit, zice: **Înţelepciune, drepţi!** În timp ce se cîntă i m n u l **Lumină lină...,** diaconul stă cu cădelniţa în faţa uşilor împărăteşti; la cuvintele **...lăudăm pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh...,** el cădeşte de trei ori spre răsărit, apoi intră în sfântul altar, împreună cu preotul şi termină cădirea, cădind în faţa Sfintei Mese, către proscomidiar şi către scaunul cel de sus.

Înainte de cântarea p r o c h i m e n u l u i, diaconul zice: **Să luăm aminte,** şi **Înţelepciune, să luăm aminte!**

De asemenea, înainte de citirea p a r e m i i l o r, el zice: **Înţelepciune!**, iar după ce cititorul anunţă titlul cărţii sfinte din care citeşte, diaconul zice: **Să luăm aminte!**

După prochimen (ori după paremii, dacă sunt), diaconul închide uşile împărăteşti, apoi luînd binecuvântare de la preot, iese şi rosteşte, în mijlocul bisericii, ectenia î n t r e i t ă (**Să zicem toţi...**); rămânând aici, după rugăciunea: **Învredniceşte-ne, Doamne...,** rosteşte ectenia

cererilor (**Să plinim rugăciunea noastră cea de seară...**). După ecfonisul ecteniei şi după ce preotul zice: **Pace tuturor!**, diaconul zice: **Capetele noastre Domnului să le plecăm**, iar în timpul ecfonisului **Fie stăpânirea împărăţiei Tale binecuvântată...**, rostit de preot, diaconul se închină şi intră în sfântul altar.

După cântarea tropar e lor (înainte de otpust), diaconul deschide sfintele uşi şi zice: **Înţelepciune!,** după care preotul face otpustul Vecerniei.

c) Litia. - Cu Vecernia din ajunul sărbătorilor, la mânăstiri şi la unele biserici parohiale, se împreună şi acea slujbă deosebită, numită Litie. La mânăstiri se face Litie la toate sărbătorile la care în Minei, Triod şi Penticostar se află stihiri la Litie.

Când se face Litie, atunci, în timpul ecteniei dinainte de stihoavnă (**Să plinim rugăciunea noastră cea de seară Domnului...**), se aşază în mijlocul bisericii (sub policandru) o masă pe care se pun cinci artose (pâinişoare) şi nişte vase mici cu untdelemn, vin şi grâu, în chip de cruce, astfel: artosele spre răsărit, grâul spre apus, vinul spre miazănoapte, iar untdelemnul spre miazăzi (vezi figura 1 de mai jos). Se aşază totodată pe masă sfeşnice mici cu lumânări aprinse.

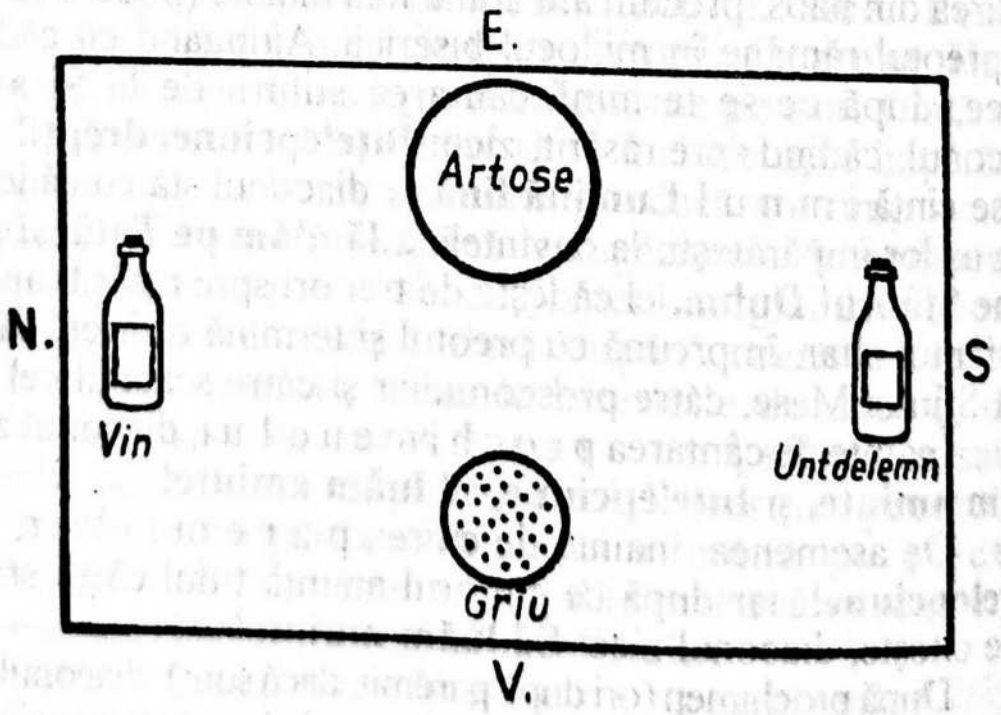

Figura nr. 1

La bisericile de mir, se aşază pe această masă şi artosele, vinul şi untdelemnul aduse de credincioşi.

Îndată după ecfonisul dinainte de s t i h o a v n ă (**Fie stăpânirea împărăţiei Tale binecuvântată...**), se cântă la strană stihirile Litiei din Minei (sau cel puţin **Slava...,** de la aceste stihiri) [11], iar în acest timp preotul, având cădelniţa în mâna dreaptă, precedat de un purtător de lumină, iese pe uşa dinspre miazănoapte a altarului şi merge în naos, unde s-a aranjat din vreme masa cu prinoasele.

Aici, preotul c ă d e ş t e mai întâi masa cu prinoasele de jur-împrejur, icoanele, jeţul arhieresc şi pe credincioşii din dreapta şi din stânga, încheind cădirea în faţa mesei; iar când cântăreţii au terminat de cântat **Şi acum...,** de la Litie, preotul (ori diaconul, dacă este) rosteşte e c t e n i a Litiei, din Liturghier (**Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...**). La ultima cerere a ecteniei (**Încă ne rugăm şi pentru ca Domnul Dumnezeu să audă glasul rugăciunii noastre...**) se pomenesc încet numele credincioşilor care au adus prinoase şi ale celor pentru care s-au adus (numai cei vii). După ecfonisul ecteniei, rostit de către preot, acesta zice, cu faţa spre credincioşi: **Pace tuturor!**, apoi **Capetele noastre...** Toţi îşi pleacă capetele, iar preotul descoperindu-şi capul, citeşte cu glas mare r u g ă c i u n e a : **Stăpâne, mult-milostive...** Partea de la sfârşit a acestei rugăciuni, şi anume începând cu cererea **Bineprimită fă rugăciunea noastră...,** preotul o zice mai rar şi mai apăsat, cântând-o şi împărţind-o în şase cereri, aşa ca la sfârşitul fiecăreia dintre ele cântăreţii (credincioşii) să răspundă: **Amin** [12].

După această rugăciune, cântăreţii încep să cânte stihirile s t i h o a v n e i de la Vecernie, după care îndată se rosteşte r u g ă c i u n e a **Acum liberează..., Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte rugăciuni introductive. După **Tatăl nostru...,** şi ecfonisul respectiv, preotul c ă d e ş t e masa cu artosele, ocolind-o de jur-

---

11. Dacă nu sunt stihiri la Litie pentru ziua respectivă, se cântă stihirile de la Litia hramului bisericii.

12. În mânăstiri şi la unele din catedrale se păstrează încă regula veche, după care prima parte a Litiei (ectenia şi rugăciunea ce urmează ecteniei) se săvârşesc în pronaosul (tinda) bisericii, unde merg slujitorii, cântăreţii şi credincioşii şi de unde revin cu toţii în mijlocul bisericii; în faţa mesei cu artosele, unde se oficiază partea a doua a slujbei.

împrejur de trei ori la rând. În timpul ocolirii şi al cădirii se cîntă troparele, precum urmează: sâmbătă seara se cântă numai troparul: **Născătoare de Dumnezeu Fecioară, bucură-te...,** (de 3 ori); la sărbătorile sfinţilor, la prima şi a doua ocolire se cântă troparul sfântului (prima dată preotul, a doua oară cântăreţul); iar la a treia ocolire troparul Litiei: **Născătoare de Dumnezeu, Fecioară bucură-te...,** pe care îl cântă toţi cei din biserică: preotul, cântăreţii şi credincioşii; la praznicele împărăteşti (inclusiv sărbătorile Maicii Domnului) se cântă numai troparul praznicului respectiv (de 3 ori). După a treia ocolire a mesei, preotul cădeşte, în continuare, iconostasul, jeţul arhieresc, pe cântăreţi şi pe credincioşi, sfârşind cădirea în faţa mesei cu prinoasele.

Dând apoi cădelniţa, preotul ia în mâna dreaptă un artos, face cu el semnul crucii şi îl aşază la loc. Apoi zice: **Domnului să ne rugăm** şi, descoperindu-şi capul, citeşte rugăciunea binecuvântării artoselor (**Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru...**); la cuvintele **...Însuţi binecuvintează...,** el arată cu dreapta, făcută ca la binecuvîntare, întâi spre artose şi apoi, pe rând, spre celelalte prinoase de pe masă, făcând astfel semnul crucii.

Apoi îşi acoperă capul, iar cântăreţii (credincioşii) cântă **Fie numele Domnului binecuvântat...** (de 3 ori), ca şi la sfârşitul Liturghiei. După aceasta, preotul cântă: **Bogaţii au sărăcit...,** o dată, iar cântăreţii şi credincioşii îl repetă încă de două ori.

În mânăstiri, unde de obicei se face Priveghere (adică Litia e urmată îndată de Utrenie), preotul merge acum pe solee şi binecuvântează pe fraţi, zicând: **Binecuvântarea Domnului peste voi, cu al Său dar şi cu a Sa iubire de oameni, totdeauna...,** după care la strană se răspunde: **Amin** şi se începe îndată citirea celor şase psalmi de la începutul Utreniei, cu **Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu...** şi celelalte.

În bisericile de enorie, unde nu se face Priveghere, după **Bogaţii au sărăcit...,** preotul, mergând printre sfeşnicele împărăteşti, vine pe solee şi cu faţa spre credincioşi, zice: **Binecuvântarea Domnului peste voi...** Apoi: **Slavă Ţie, Hristoase Dumnezeule, nădejdea noastră...** şi face otpustul Vecerniei, după regula arătată mai înainte.

La sfârşitul slujbei, el miruieşte pe credincioşi cu

untdelemnul binecuvântat la Litie, zicând la fiecare: **Ajutorul meu de la Domnul, Cel ce a făcut cerul şi pământul.** Credincioşii primesc totodată şi câte o bucată din artosele binecuvântate (unii le şi stropesc cu vinul binecuvântat la Litie). La bisericile cu mai mulţi slujitori, dacă unul din clerici împarte artosele, el spune la fiecare: **Hrană se dă celor ce se tem de Domnul** (la mânăstiri, dacă se face în continuare Priveghere, atât miruirea fraţilor cât şi împărţirea artoselor are loc de obicei în timpul cîntării Laudelor) [13].

Despre întrebuinţarea artoselor şi a celorlalte prinoase binecuvântate la Litie (vinul, grâul şi untdelemnul), găsim învăţătură în Liturghier (în ediţiile mai vechi la sfârşitul rânduielii Vecerniei sărbătorilor, iar în cele mai noi la sfârşitul rânduielii Litiei).

d) Rânduiala Vecerniei zilelor de rând. - La Vecernia zilelor de rând de peste săptămână, începutul se face ca şi la Vecernia sărbătorilor, până la citirea Catismei. După ectenia mare se citeşte catisma de rând a zilei, fără ectenii mici la stări (în mânăstiri călugării fac numai câte trei metanii la fiecare stare) [14]. Apoi se rosteşte ectenia mică, cu ecfonisul: **Că a Ta este stăpânirea...**, după care la strană se cântă: **Doamne, strigat-am...**; în zilele de rând se cântă numai primele două stihuri ale Psalmului 140 (**Doamne, strigat-am...** şi **Să se îndrepteze...**), iar restul stihurilor Psalmilor se citesc, după Ceaslov, până la stihul cu care se va cânta prima stihiră (**De Te vei uita la fărădelegi...**). La **Să se îndrepteze...**, preotul face cădirea mare, ca şi la Vecernia sărbătorilor.

Stihirile se pun «pe şase» (începînd cu stihul: **De Te vei uita la fărădelegi...**); dacă la Minei sunt trei stihiri, dar scrie «pe şase», atunci **Doamne, strigat-am...,** se cântă pe glasul stihirilor din Minei şi se cântă numai acestea (repetându-le); dacă la Minei sunt trei stihiri, dar nu scrie «pe şase», atunci **Doamne, strigat-am...,**

13. După regula din *Tipicul cel mare* (ediţia Iaşi, 1816, p. 598), împărţirea artoselor se face în mânăstiri la Laude în perioada de timp dintre 1 septembrie şi Duminica Tomii (pentru osteneala slujbei şi pentru creşterea nopţii), iar de la Duminica Tomii până la 1 septembrie, împărţirea lor se face a doua zi, la Liturghie.

14. Duminică seara, precum şi în seara sărbătorilor mari (praznice împărăteşti, hramuri de biserici, sfinţi cu polieleu), în orice zi a săptămânii ar cădea, nu se citeşte catisma de rând; în schimb, se cântă toate stihurile de la **Doamne, strigat-am...**, ca la Vecernia sărbătorilor, spre cinstirea sărbătorii respective.

se cântă pe glasul de rând al Octoihului şi se pun întâi trei stihiri ale zilei săptămânale din Octoih şi apoi se cântă cele trei stihiri ale Mineiului, pe glasul arătat de ele. Stihira de la **Slavă...,** se pune numai cea din Minei, dacă este; dacă nu, se cântă **Slavă...,** fără stihiră, **Şi acum...** cu stihira Născătoarei din Minei (dacă este), sau din Octoih. Dacă nu sunt stihiri ale sfântului zilei la Minei, atunci se cântă numai cele ale zilei respective de la glasul de rând al Octoihului. Vineri seara, se cântă numai stihirile din Minei, chiar dacă nu scrie «pe şase» ; dacă nu sunt deloc stihiri la Minei, se pun cele de la Octoih. Marţi seara şi joi seara, la **Şi acum...,** se cântă a doua stihiră a Născătoarei din Minei, adică cea la care scrie: «a Crucii şi a Născătoarei» (deoarece a doua zi este miercuri sau vineri, adică ziua săptămânală a Crucii). Tot aşa se va proceda şi cu stihira la **Şi acum...,** de la stihoavnă; vineri seara, la **Şi acum...** de la **Doamne, strigat-am...** se cântă totdeauna dogmatica glasului de rând din Octoih (pentru că sâmbătă se odovăieşte glasul de rând al săptămânii).

După stihira de la **Şi acum...,** nu se face vohod şi deci nu se deschid uşile împărăteşti, ci îndată cântăreţul citeşte i m n u l : **Lumină lină...**; apoi se cântă p r o c h i m e n u l zilei (de 3 ori), a doua şi a treia oară cu stihul respectiv, arătat în Ceaslov sau în Catavasier; şi îndată se citeşte la strană r u g ă c i u n e a: **Învredniceşte-ne Doamne...** Preotul iese şi rosteşte, din faţa sfintelor uşi, ectenia c e r e r i l o r (**Să plinim rugăciunea noastră cea de seară...**). După ecfonisul ecteniei, preotul zice, tot de aici, întorcându-se cu faţa spre credincioşi şi binecuvântându-i: **Pace tuturor!** apoi din nou cu faţa spre altar: **Capetele noastre...** şi în timp ce la strană se cântă rar **Ţie Doamne,** preotul, cu capul plecat spre icoana Mântuitorului, citeşte încetişor rugăciunea p l e c ă r i i c a p e t e l o r, din Liturghier (**Doamne Dumnezeule, Cel ce ai plecat cerurile...**); apoi, rostind ecfonisul: **Fie stăpânirea împărăţiei Tale binecuvântată...,** se închină şi intră în altar. La strană se cântă s t i h o a v n a (totdeauna trei stihiri: prima fără stih, a doua şi a treia cu stihuri); dacă nu sunt stihiri ale stihoavnei la Minei, se cântă cele ale zilei respective de la glasul de rând al Octoihului, cu stihurile din Ceaslov. Vineri seara însă, chiar dacă sunt stihiri ale stihoavnei în Minei, nu se cântă acelea, ci se cântă totdeauna numai stihirile mucenicilor ale

stihoavnei din Octoih, astfel :

a) Când este de rând unul din primele patru glasuri, se cântă stihirile prevăzute la stihoavna glasului de rând;

b) Când este de rând glasul al 5-lea sau al 6-lea, fiindcă în Octoih la stihoavnă sunt stihiri ale morților, nu se cântă acelea, ci se cântă, tot din Octoih, al doilea rând de stihiri ale mucenicilor de la **Doamne, strigat-am...,** care au rămas necântate ;

c) Când este de rând glasul al 7-lea sau al 8-lea, pentru același motiv se cântă primul rând de stihiri ale mucenicilor de la **Doamne, strigat-am...** din Octoih.

Dacă în Minei sunt stihiri la **Slavă... Și acum...,** se cântă cele de acolo; dacă nu sunt, se cântă **Slavă... Și acum...,** a Născătoarei, din Octoih. Apoi rugăciunea **Acum liberează...** și rugăciunile începătoare, ca de obicei; iar după ecfonisul rugăciunii: **Tatăl nostru...,** se cântă troparele numai din Minei; dacă este un singur sfânt, se cântă troparul lui o dată, apoi **Slavă... Și acum...,** al Născătoarei din ziua respectivă, pe glasul troparului sfântului (troparele Născătoarei de Dumnezeu pentru toate glasurile și toate zilele săptămânii le găsim la sfârșitul fiecărui Minei); dacă la Minei sunt doi sfinți cu tropare deosebite, se cântă întâi primul tropar fără **Slavă...,** al doilea cu **Slavă...,** apoi **Și acum...,** al Născătoarei din ziua săptămânii respective, de la glasul troparului al doilea.

Vineri seara însă la **Și acum...,** se cântă totdeauna troparul Născătoarei pe glasul de rând al Octoihului, care se va sfârși a doua zi.

Sfârșindu-se cântarea troparelor, preotul iese și zice, din fața ușilor împărătești (care rămân închise), ectenia întreită : **Miluiește-ne pe noi, Dumnezeule, după mare mila Ta...** După ecfonisul ecteniei se închide dvera, iar preotul se întoarce cu fața spre credincioși și face otpustul (apolisul) slujbei, precum s-a arătat la Vecernia sărbătorilor, punând formula de otpust a zilei săptămânale respective (a se vedea formulele de otpust ale zilelor de peste săptămână în Liturghier, după «Rânduiala Împărtășirii»; numai în ediția București 1937 ele sunt puse îndată după «Rînduiala Vecerniei», p. 36-38) și pomenind și pe sfântul (sfinții) zilei din Minei.

Dacă urmează în continuare o altă slujbă (Acatistul ori Pavecernița, ca la mânăstiri), preotul, rămânând pe loc, se întoarce

cu faţa spre răsărit şi dă binecuvântarea pentru începutul slujbei următoare; dacă nu, preotul zice, cu faţa spre răsărit: **Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri...,** încheind astfel slujba de seară.

3. P a v e c e r n i ţ a

Pavecerniţa este de două feluri : Pavecerniţa m i c ă şi Pavecerniţa m a r e.

Pavecerniţa m a r e se săvârşeşte numai în Postul Mare şi de aceea, această rânduiala va fi arătată la slujbele din perioada **Triodului** (vezi mai departe la perioada **Triodului**).

Pavecerniţa m i c ă se săvârşeşte în tot timpul anului, adică în perioada **Octoihului**, în perioada **Penticostarului**, în primele trei săptămâni din perioada **Triodului**, în sâmbetele şi duminicile din Postul Mare (în afară de Sâmbăta cea Mare), miercuri şi vineri din săptămâna a cincea a Postului Mare, în ziua Buneivestiri, precum şi miercuri, joi şi vineri din săptămâna Sfintelor Patimi (în aceste ultime trei zile, fiind Denie în biserici, Pavecerniţa mică se citeşte în chilii de fiecare monah în parte).

a) Pavecerniţa m i c ăse săvârşeşte în continuarea Vecerniei, precum urmează :

După apolisul Vecerniei, preotul înveşmântat cu epitrahilul stă în faţa uşilor împărăteşti (atât uşile împărăteşti cât şi dvera sunt şi rămân închise în tot timpul slujbei), se închină şi dă binecuvântarea pentru începutul slujbei: **Binecuvântat este Dumnezeul nostru...**[15]. Cântăreţul : **Amin**.

Veniţi să ne închinăm...[16], şi citeşte Psalmii 50, 62 şi 142, iar preotul se închină şi intră în altar, ori trece la strană dacă vrea. Apoi se citeşte Doxologia mică (citită după Ceaslov) şi Simbolul credinţei, după care la mânăstiri se citeşte Canonul - fie al Născătoarei de Dumnezeu de la glasul de rând din Octoih, fie al sfântului zilei, din Minei - care se încheie cu **Cuvine-se cu adevărat...** (cântat).

---

15. Când nu este preot, sau când Pavecerniţa se citeşte în chilii, cititorul începe cu: Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri...

16. Când Pavecerniţa se săvârşeşte separat de Vecernie, ori în chilii, după masa de seară începem cu rugăciunile introductive (**Amin. Împărate ceresc..., Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte).

Apoi: **Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte ; iar după ecfonisul de la **Tatăl nostru...,** troparele (de obicei citite): al sfântului zilei, al hramului bisericii [17] şi al zilei săptămânale din Ceaslov, troparele speciale din Ceaslov (**Dumnezeul părinţilor noştri...** şi celelalte), şi condacul 1 (sâmbătă seara al Învierii, de la glasul de rând din Octoih iar în celelalte zile al sfântului sau al sărbătorii respective din Minei). Îndată **Doamne miluieşte** (de 40 de ori), rugăciunea: **Cel ce în toată vremea şi în tot ceasul..., Doamne miluieşte** (de 3 ori), **Slavă... Şi acum..., Ceea ce eşti mai cinstită..., Întru numele Domnului binecuvintează părinte!** Preotul (din altar) zice ecfonisul: **Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri...**

Apoi se citesc cele patru rugăciuni din Ceaslov înaintea icoanelor împărăteşti, a Mântuitorului şi a sfintei Fecioare, în faţa cărora se aşază dinainte sfeşnice cu lumânări aprinse; textul lor se găseşte la rânduiala Pavecerniţei mari din Ceaslov; şi ele se citesc alternativ de către doi cântăreţi (ori preotul şi cântăreţul), aşezaţi unul în faţa icoanei Mântuitorului, celălalt în faţa icoanei Maicii Domnului, începând cel din faţa icoanei Maicii Domnului: **Nepătată, neîntinată...** Apoi cel din faţa icoanei Mântuitorului : **Şi ne dă nouă, Stăpâne, celor ce mergem spre somn...** Din nou cel din faţa icoanei Maicii Domnului: **Preamărită pururea Fecioară...,** iar cel din faţa icoanei Mântuitorului: **Nădejdea mea este Tatăl...**

După aceasta se citesc la strană troparele de umilinţă (**Miluieşte-ne pe noi, Doamne, miluieşte-ne pe noi...** şi celelalte).

Preotul iese în faţa uşilor împărăteşti şi zice, cu capul acoperit, ectenia întreită (**Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule, după mare mila Ta...**), care se găseşte în Ceaslov, la sfârşitul Miezonopticii de toate zilele [18]. Apoi, întorcându-se cu faţa spre credincioşi, face apolisul

17. Dacă hramul bisericii este un praznic împărătesc, se pune întâi troparul hramului şi apoi al sfântului zilei din Minei. Vineri seara, după troparul zilei se zice al tuturor sfinţilor (din Ceaslov), apoi: **Slavă .., Cu sfinţii odihneşte..., Şi acum..., Ca nişte pârgă a firii...** (toate din Ceaslov). La sărbătorile împărăteşti se zic troparele lor.

18. În rânduiala din Ceaslov nu sunt menţionate rugăciunile a treia şi a patra din faţa icoanelor şi nici troparele de umilinţă şi ectenia întreită, care sunt prevăzute numai la Pavecerniţa mare. Însă în practică ele se zic şi la Pavecerniţa mică, precum se şi prevede în unele manuale de liturgică şi manuale particulare de tipic, ca cele de: Gherasim Saffirin, (*Tipic asupra serviciilor divine*, Bucureşti, 1905, p. 15); Icon. D. Lungulescu (*Manual de practică liturgică* p. 15). V. Mitrofanovici (*Liturgica*, ed. 1929, p. 480-481); Arhim. Fotie Balamace (*Explicaţiuni la practica liturgică*, 1924, p. 18-20) ş.a.

mic (**Slavă ţie, Hristoase Dumnezeul nostru...** şi celelalte).

Se întoarce din nou cu faţa spre răsărit şi rosteşte ectenia de obşte (**Să ne rugăm pentru pacea lumii...** şi celelalte), care se găsesc în Ceaslov, la Miezonoptica de toate zilele (vezi de exemplu *Ceaslov*, ediţia Bucureşti, 1973, pp. 31-32) şi în ultimele ediţii ale *Liturghierului* (de exemplu, ediţia Bucureşti, 1974, pp. 49-50). Apoi încheie cu: **Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri...** (în mânăstiri, aceasta o face cel mai mare, dacă este de faţă).

b) Pavecerniţa m a r e este o slujbă specifică Postului Mare şi de aceea rânduiala ei va fi arătată la perioada **Triodului**.

În perioada **Octoihului**, Pavecerniţa mare se săvârşeşte, în mânăstiri, numai de două ori, şi anume: în Ajunul Naşterii Domnului (24 decembrie) şi în Ajunul Bobotezei (5 ianuarie), când ele cad într-una din zilele de rând ale săptămânii. În aceste zile ea se oficiază seara (la ceasul întâi din noapte), în loc de Vecernia mare a celor două praznice, care se săvârşeşte de fapt în după amiaza Ajunului (ceasul al 8-lea), unită cu Liturghia Sfântului Vasile cel Mare. Dacă Pavecerniţa se oficiază atunci singură (fără Litie), preotul îmbracă la început epitrahilul şi felonul şi cădeşte, ca la Priveghere, apoi lasă felonul. La momentul cuvenit se citeşte Canonul praznicului din Minei (cel de la Pavecerniţă). În loc de troparele Pavecerniţei se cântă troparul praznicului respectiv ; în locul troparelor de umilinţă se citeşte condacul praznicului, iar **Doamne al puterilor...** nu se cântă, ci se citeşte.

Dacă însă se face Litie unită cu Pavecerniţă, atunci, după Doxologia mică de la Pavecerniţă nu se mai citeşte canonul, ci urmează îndată Litia (preotul îşi pune atunci din nou felonul), suprimându-se astfel toată partea finală a Pavecerniţei (a se vedea rânduiala completă în Mineiele respective). În unele părţi (ca, de exemplu, în nordul Moldovei) Pavecerniţa mare a acestor două praznice, cu sau fără Litie, se săvârşeşte dimineaţa, în însăşi ziua praznicului, înainte de Utrenie (ţinând deci locul Miezonopticii).

În anii în care cele două ajunuri cad sâmbăta sau duminica, nu se mai săvârşeşte Pavecerniţa mare, ci dimineaţa se săvârşeşte Sfânta Liturghie (a Sfântului Ioan Gură de Aur) după Utrenie, iar seara se oficiază, la vremea obişnuită, Vecernia praznicului cu Litia (Priveghere).

4. Miezonoptica

Miezonoptica (Polunoşniţa) sau slujba de la miezul nopţii se oficiază, în practică, de dimineaţă, înainte de Utrenie. În mânăstirile şi catedralele care păstrează încă regula veche de slujbă, ea se oficiază în pronaos, iar în bisericile parohiale în naos.

Ea are trei rânduieli deosebite: a) una pentru toate zilele din cursul săptămânii, afară de sâmbete şi duminici; b) una pentru sâmbete ; şi c) alta pentru duminici.

Toate aceste trei rânduieli sunt alcătuite după acelaşi plan, variind doar rugăciunile, citirile şi troparele care le alcătuiesc.

a) Rânduiala Miezonopticii de t o a t e z i l e le este următoarea:

După ce s-a bătut toaca, preotul înveşmântat cu epitrahilul dă binecuvântarea pentru începutul slujbei (**Binecuvântat este Dumnezeul nostru...**), din faţa uşilor împărăteşti închise (dvera, de asemenea, este închisă). Cântăreţul: **Amin** şi zice rugăciunile începătoare (**Slavă ţie, Dumnezeul nostru... Împărate ceresc... Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte); după ecfonisul de la **Tatăl nostru...,** ori la **Veniţi să ne închinăm...** preotul se închină şi merge în sfântul altar; iar la strană se citeşte, în continuare, Psalmul 50; apoi (în mijlocul bisericii) Catisma a 17-a, adică Psalmul 118 («Fericiţi cei fără prihană în cale, care umblă în Legea Domnului...»), împărţit în trei stări. Apoi se citeşte Simbolul credinţei, urmat de rugăciunile începătoare (**Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte); iar după ecfonisul rugăciunii **Tatăl nostru...,** se citesc t r o p a r e l e Miezonopticii din Ceaslov: **Iată Mirele vine în miezul nopţii...** şi celelalte ; la sărbătorile Mântuitorului, ale Sfintei Fecioare şi ale Sfântului Ioan Botezătorul, precum şi la hramul bisericii, în loc de **Iată mirele...,** se zice troparul sărbătorii respective. Apoi: **Doamne miluieşte** (de 40 de ori) şi rugăciunea: **Cel ce în toată vremea şi în tot ceasul..., Doamne miluieşte** (de 3 ori) **Slavă... Şi acum..., Ceea ce eşti mai cinstită... Întru numele Domnului...**

Preotul (din altar) zice ecfonisul: **Dumnezeule, milostiveşte-Te spre noi...,** iar cântăreţul citeşte rugăciunea sfântului Mardarie, din Ceaslov (**Stăpâne Dumnezeule, Părinte atotputernice...**). După aceea, cântăreţul zice: **Veniţi să ne închinăm...** şi citeşte Psalmii 120 şi 133 ; apoi din nou rugăciunile

începătoare (**Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte). După ecfonisul: **Că a Ta este împărăţia...,** rostit de preot, la strană se citesc o serie de mici tropare şi o rugăciune pentru p o m e n i r e a morţilor, din Ceaslov (**Pomeneşte, Doamne, ca un bun, pe robii Tăi...**), urmată de troparele de u m i l i n ţ ă (**Miluieşte-ne pe noi, Doamne, miluieşte-ne pe noi...** şi celelalte).

Preotul zice acum, din faţa uşilor împărăteşti, ectenia î n t r e i t ă: **Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule...** (din Ceaslov) şi întorcându-se spre apus, face otpustul mic (**Slavă ţie, Hristoase Dumnezeul nostru...**). Se pleacă spre credincioşi, cerându-şi iertare, şi apoi zice ectenia de o b ş t e (**Să ne rugăm pentru pacea lumii...** şi celelalte), după care încheie cu: **Pentru rugăciunile...**

La sărbătorile Mântuitorului, ale Sfintei Fecioare şi ale Sfântului Ioan Botezătorul, precum şi la hramul bisericii, în loc de troparele morţilor şi cele de umilinţă se citeşte c o n d a c u l sărbătorii respective, apoi se zice **Doamne miluieşte** (de 12 ori) şi îndată otpustul mic, cu ectenia de după el, cum s-a arătat mai înainte [19].

b) Rânduiala Miezonopticii pentru s â m b e t e se deosebeşte de cea pentru toate zilele, doar prin următoarele:

- În loc de Catisma a XVII-a se citeşte Catisma a IX-a (Psalmii 64-69, împărţiţi în două stări);
- Troparele de după Simbolul credinţei sunt altele (**Nezidită fire, Făcătorule a toate...**);
- După rugăciunea Sfântului Mardarie se adaugă încă o rugăciune: a Sfântului Eustratie (**Slăvindu-Te, Te slăvesc pe Tine, Doamne...**).

c) Miezonoptica de d u m i n i c ă se deosebeşte de cea pentru toate zilele şi de cea pentru sâmbete prin următoarele:

- La început, după Psalmul 50, în loc de catismă şi de Simbolul credinţei, se citeşte Canonul Sfintei Treimi (Troieşnicul) al glasului de rând din Octoih, pe analogul aşezat în mijlocul bisericii (sub policandru), lângă care se pune un sfeşnic cu trei lumânări; apoi se cântă, pe glasul al 2-lea şi tot în mijlocul bisericii cele 12 t r o p a r e t r e i m i c e sau Triadicalele (**Cuvine-se cu adevărat a lăuda pe Treimea cea mai presus de Dumnezeire...**);
- În loc de troparele de după **Tatăl nostru...,** şi de rugăciunea **Cel ce în toată vremea şi în tot ceasul...,** se zice numai stihira

19. Tipicul lui Melchisedec (p. 78) şi cel de Saffirin (ed. cit., p. 43).

numită I p a c o i a Învierii, pe glasul de rând, ori t r o p a r u l praznicului, dacă este vreo sărbătoare împărătească;

- În loc de rugăciunile Sfântului Mardarie şi cea a Sfântului Eustratie se zice o altă rugăciune, adresată Sfintei Treimi (**Întru tot puternică şi de viaţă făcătoare... Preasfântă Treime...**), pe care o citeşte preotul însuşi, înaintea uşilor împărăteşti (închise), cu faţa spre răsărit. Îndată după această rugăciune preotul se întoarce cu faţa spre credincioşi şi face otpustul (**Cel ce a înviat din morţi...**) [20]; apoi, cerându-şi obişnuita iertare, zice şi ectenia de o b ş t e (**Să ne rugăm pentru pacea lumii...**) şi încheie cu: **Pentru rugăciunile...**

Observaţii. - Când se face Priveghere (Vecernia mare cu Litia urmată îndată de Utrenie), de obicei nu se mai citeşte în biserici nici Pavecerniţa şi nici Miezonoptica; în mânăstiri, monahii pot citi Pavecerniţa în chilii seara, după Priveghere şi înainte de culcare, iar Miezonoptica dimineaţa, înainte de slujba Ceasurilor.

- La Naşterea Domnului şi la Bobotează, Miezonoptica este înlocuită cu Pavecerniţa mare, la care se face şi Litia (vezi în urmă, la Pavecerniţă).

5. U t r e n i a

Se săvârşeşte de regulă dimineaţa. În mânăstiri, la unele catedrale şi chiar la unele biserici parohiale (mai ales la oraşe), Utrenia duminicilor, a praznicelor împărăteşti şi a sărbătorilor sfinţilor mai importanţi (cu Priveghere şi cu Polieleu) se săvârşeşte în seara zilei precedente, în continuarea Vecerniei şi a Litiei şi atunci poartă denumirea de P r i v e g h e r e (slujbă de noapte). Atât în mânăstiri cât şi la bisericile de enorii, Utrenia de joi şi sâmbătă, în săptămâna a cincea a Postului Mare, precum şi în toate zilele săptămânii Sfintelor Patimi, se face tot în seara zilelor precedente (în săptămâna a cincea din Postul Mare, miercuri şi vineri seara), dar fără să fie unită cu Vecernia şi atunci poartă denumirea de «vdenie» (D e n i e), care înseamnă tot slujbă de noapte: rânduiala Deniilor se va arăta la rânduiala slujbelor din perioada **Triodului**. Tot o denie este şi Utrenia Duminicii Învierii Domnului (Sfintele Paşti), cu deosebirea că ea se săvârşeşte peste tot în a doua parte a nopţii (de obicei începând de la ora 12 din

20. Vezi *Liturghierul*, ediţia Bucureşti, 1937, p. 53 şi ediţia Bucureşti 1934, p. 49.

noapte), iar rânduiala ei va fi arătată la rânduiala slujbelor din perioada **Penticostarului**.

În ceea ce priveşte rînduiala slujbei, Utrenia din perioada **Octoihului** poate fi împărţită în trei categorii : a) Utrenia duminicilor; b) Utrenia sărbătorilor din cursul săptămânii (praznice şi sfinţi cu serbare); c) Utrenia zilelor de rând.

Utrenia încadrată în serviciul Privegherii propriu-zise (aşa cum se face în mânăstiri), are, de asemenea, unele particularităţi, care vor fi arătate într-un paragraf deosebit.

a) Rânduiala Utreniei d u m i n i c i l o r

Intrând în biserică şi zicând rugăciunea obişnuită (**Intra-voi în casa Ta...**), preotul se opreşte în mijlocul naosului (sub policandru), se închină de trei ori spre răsărit, depune metanie la tronul arhieresc (în mânăstiri îşi ia binecuvântarea de la cel mai mare, dacă este de faţă), se pleacă spre cei prezenţi, luându-şi iertare, şi intră în altar, zicând din nou rugăciunea **Intra-voi în casa Ta...** Se închină, ca de obicei, în faţa Sfintei Mese, sărutând Sfânta Masă, Sfânta Evanghelie şi Sfânta Cruce, îşi pune epitrahilul şi, dacă se citeşte Miezonoptica, preotul iese pe uşa dinspre miazănoapte şi dă binecuvântarea pentru începutul slujbei, din faţa uşilor împărăteşti, precum am arătat în capitolul precedent. După ce s-a terminat Miezonoptica duminicii, preotul intră în sfântul altar înveşmântat cu epitrahilul, ia cădelniţa, binecuvântând tămâia (**Tămâie Îţi aducem...**), deschide dvera (perdeaua uşilor împărăteşti) şi stând în faţa Sfintei Mese, dă binecuvântarea pentru începutul Utreniei (**Binecuvântat este Dumnezeul nostru...**), cădind totodată cruciş; continuă apoi să cădească în sfântul altar, făcînd c ă d i r e m a r e (în toată biserica).

Cântăreţii răspund : **Amin. Veniţi să ne închinăm...** şi citesc Psalmii 19 şi 20 («Auză-te Domnul în ziua necazului...» şi: «Doamne, întru puterea Ta se va veseli împăratul...»), **Slavă... Şi acum...,** şi rugăciunile introductive (**Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte). În timpul acesta, preotul face cădirea, aşa fel ca la **Tatăl nostru...,** să fie reîntors în naos şi stând în mijloc (sub policandru), să rostească ecfonisul: **Că a Ta este împărăţia...,** iar când zice : **...a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh...,** cădeşte de trei ori spre altar, după care continuă cădirea ca de obicei, reintrând în altar pe

uşa dinspre miazăzi. După ecfonisul de la **Tatăl nostru...**, la strană se citesc cele trei t r o p a r e ale Crucii (**Mântuieşte, Doamne, poporul Tău... Slavă... Cel ce Te-ai înălţat pe Cruce de bunăvoie... Şi acum... Ocrotitoare, înfricoşătoare şi neînfruntată...**).

După aceasta, stând preotul în faţa Sfintei Mese cu cădelniţa în mână, zice ectenia î n t r e i t ă scurtă: **Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule...** (vezi Liturghierul), cădind de câte trei ori spre sfânta masă, la fiecare cerere (aliniat) din ectenie. După ecfonisul ecteniei, cântăreţul: **Amin. Întru numele Domnului binecuvintează părinte!**, iar preotul dă acum binecuvântarea: **Slavă Sfintei... Treimi...**, cădind în faţa Sfintei Mese, în chipul crucii. La strană (în mânăstiri, cel mai mare, dacă este de faţă): **Amin. Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu...** şi celelalte şi se începe citirea celor ş a s e psalmi ai Utreniei.

În timpul citirii psalmilor, preotul îşi descoperă capul şi citeşte în taină cele d o u ă s p r e z e c e rugăciuni ale Utreniei (sau ale dimineţii) din Liturghier: pe primele şase le citeşte în altar, în timpul citirii primilor trei psalmi, apoi iese pe uşa dinspre miazănoapte a altarului şi stând cu capul descoperit, în faţa uşilor împărăteşti, citeşte acolo ultimele şase rugăciuni, în timp ce la strană se citesc ultimii trei psalmi.

Terminându-se citirea celor şase psalmi, preotul îşi acoperă capul şi rosteşte e c t e n i a m a r e, din faţa uşilor împărăteşti (dacă slujeşte şi diacon, ectenia o zice acesta, din mijlocul naosului, iar preotul, la sfârşitul citirii psalmilor, se închină şi intră în altar). După ecfonisul ecteniei, preotul se închină şi intră în altar, îşi lasă epitrahilul şi iese în mijlocul bisericii, se închină pentru Liturghie (vezi Liturghierul, la începutul rânduielii Proscomidiei), intră apoi în altar, se îmbracă cu toate veşmintele şi începe P r o s c o m i d i a [21]. În timpul acesta, la strană se cântă: **Dumnezeu este Domnul...** (de 4 ori) şi t r o p a r e l e : troparul

21. Dacă preotul a făcut închinarea la Icoane mai înainte (îndată ce a intrat în biserică) şi s-a îmbrăcat deja în toate veşmintele, pentru a începe mai devreme Proscomidia, atunci el nu mai iese pentru citirea rugăciunilor afară din altar ci le citeşte pe toate din altar; apoi rosteşte tot de acolo ectenia mare, după care poate începe îndată (sau poate să continue, dacă a început-o mai dinainte), lucrarea Proscomidiei.

La mânăstirile la care între Utrenie şi Liturghie se citesc, după rânduială, Ceasurile ritualul închinării la icoane şi îmbrăcarea veşmintelor pentru începerea Proscomidiei se poate face ceva mai târziu şi anume după ectenia de la Cântarea a 6-a a Catavasiilor, Proscomidia putându-se face, în acest caz, în timpul Laudelor şi al Ceasurilor.

Învierii de la glasul de rând de două ori (o dată la strana dreaptă, o dată la cea stângă), **Slavă...,** troparul sfântului zilei din Minei, **Şi acum...,** troparul Născătoarei (bogorodicina Învierii) pe glasul troparului sfântului; dacă la Minei sunt doi sfinţi, cu tropare deosebite, se cântă primul fără **Slavă...,** al doilea cu **Slavă...,** apoi **Şi acum...,** al Născătoarei, de la glasul troparului al doilea.

În mânăstiri, la strană se zice: **Doamne miluieşte** (de 3 ori) **Slavă... Şi acum...** şi îndată se începe citirea c a t i s m e l o r de rând din Psaltire (duminică se citeşte Catisma a 2-a, a 3-a şi a 17-a, care se înlocuieşte cu Polieleul în duminicile în care cade praznic împărătesc sau sfânt cu Polieleu, precum şi în toate duminicile dintre 22 septembrie şi 20 decembrie şi cele dintre 14 ianuarie şi Duminica lăsatului sec de brânză); citirea se face, de regulă, pe analogul aşezat în mijlocul naosului. După prima catismă, preotul zice ectenia mică (cu ecfonisul: **Că a Ta este stăpânirea...**), iar la strană se cântă primul rând de s e d e l n e ale învierii de la glasul de rând, din Octoih. Apoi din nou: **Doamne miluieşte** (de 3 ori) **Slavă... Şi acum...,** şi se citeşte a doua catismă, după care se zice din nou ectenia mică (cu. ecfonisul: **Că bun şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti...**) şi se cântă al doilea rând de sedelne ale glasului de rând, din Octoih. Apoi se citeşte a treia catismă de rând, care, în duminicile când se cântă Polieleul, se înlocuieşte cu P o l i e l e u l : **Robii Domnului...** (vezi nota 22).

La bisericile de parohii, catismele nu se mai citesc, ci îndată după t r o p a r e l e de la **Dumnezeu este Domnul...,** preotul zice ectonia mică (cu ecfonisul: **Că a Ta este împărăţia...**) şi apoi se cântă s e d e l n e l e glasului de rând al Octoihului, fie cu ectenia mică între ele, fie fără ectenie.

Îndată după Catisma a 17-a sau după Polieleu se cântă B i n e c u v â n t ă r i l e Învierii: **Bine eşti cuvântat, Doamne..., Soborul îngeresc...** [22].

În duminicile în care cade şi vreun praznic împărătesc sau sărbătoarea vreunui sfânt cu Polieleu, se cântă întâi Polieleul şi apoi Binecuvântările Învierii, îndată după Mărimurile de la

22. La mânăstiri, în toate duminicile de la odovania înălţării sfintei Cruci (21 sept.) şi până la Duminica lăsatului sec de brânză (afară de intervalul dintre începutul preserbării Naşterii Domnului şi odovania Bobotezei, adică 20 dec-14 ian.), înainte de Binecuvântările învierii se cântă şi Polieleul Robii Domnului...

Polieleu (fără a se mai cânta **Slavă... Şi acum...**).

În timp ce se cântă Binecuvântările Învierii, preotul face c ă d i r e m a r e, după rânduială (dacă este şi diacon, acesta îl însoţeşte pe preot, mergând cu lumânare aprinsă în dreapta).

După Binecuvântările Învierii, preotul zice ectenia mică (cu ecfonisul: **Că s-a bine cuvântat numele Tău...**), la strană se citeşte stihira numită I p a c o i (Subascultător) şi îndată se începe cântarea a n t i f o a n e l o r glasului de rând [23]. La ultimul antifon, preotul (diaconul) deschide dvera (dacă a fost închisă) şi uşile împărăteşti, zicând: **Înţelepciune! Să luăm aminte.** Cântăreţii cântă p r o c h i m e n u l glasului de rând al Octoihului.

Apoi preotul (diaconul, dacă este): **Domnului să ne rugăm,** şi preotul zice ecfonisul: **Că Sfânt eşti Dumnezeul nostru...,** după care la strană se cântă: **Toată suflarea să laude pe Domnul** (de 3 ori), pe glasul prochimenului [24]. Apoi preotul (ori diaconul, dacă este) zice dintre uşile împărăteşti: **Şi pentru ca să ne învrednicim noi a asculta Sfânta Evanghelie...** şi celelalte formule introductive la citirea Sfintei Evanghelii (vezi în Liturghier). Preotul ia acum Sfânta Evanghelie, punând Sfânta Cruce în locul ei pe antimis şi stând în latura de miazănoapte a sfintei mese, cu faţa spre miazăzi şi cu capul descoperit, citeşte Evanghelia de rînd din cele 11 Evanghelii ale Învierii, indicată în calendarul de perete; în timpul citirii, diaconul (dacă este) sau un paracliser stă cu un sfeşnic sau cu o făclie aprinsă în latura opusă a Sfintei Mese. După citire, preotul însuşi, ori diaconul (dacă este) sau cântăreţul cântă (citeşte): **Învierea lui Hristos văzând...,** iar preotul, cu capul acoperit şi ţinând Sfânta Evanghelie la piept (cu Învierea spre credincioşi) iese prin uşile împărăteşti şi, precedat de un purtător de lumină, vine la analogul pus din vreme în mijlocul naosului şi aşază Sfânta Evanghelie pe el, iar în partea de răsărit a analogului se pune sfeşnicul adus de paracliser. Când

---

23. La mânăstiri în timpul cântării antifoanelor se loveşte în clopot.

24. Dacă este şi diacon, el începe cântarea, zicând dintre uşile împărăteşti, întâi: **Toată suflarea să laude pe Domnul!** (la strana dreaptă se repetă aceasta), a doua oară: **Lăudaţi pe Domnul întru sfinţii Lui!** (la strana stângă, din nou: **Toată suflarea...**), a treia oară: **Lăudaţi pe El întru tăria puterii Lui...** Când nu este diacon preotul nu zice acestea, ci cântă numai cântăreţii (de două ori): **Toată suflarea să laude pe Domnul,** iar a treia oară: **Suflarea toată şi toată făptura...**

se cântă: **...veniţi toţi credincioşii să ne închinăm Sfintei Învierii lui Hristos...**, preotul face două închinăciuni, sărută sfânta Evanghelie şi face încă o închinăciune. Apoi, plecându-se spre credincioşi în dreapta şi în stânga, se întoarce şi intră în altar, tot prin uşile împărăteşti, după care închide uşile împărăteşti şi dvera [25]. După ce s-a cântat: **Învierea lui Hristos văzând...**, la strană se citeşte Psalmul 50, în timp ce credincioşii (în mânăstiri monahii) vin şi se închină, sărutând pe rând Sfânta Evanghelie.

După Psalmul 50, la strană se cântă: **Slavă... Şi acum... Pentru rugăciunile...** şi stihira învierii (**Înviind Iisus din mormânt...**) cu stihul respectiv (vezi Catavasierul). Apoi preotul zice, din altar, rugăciunea: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...** (prima cerere a ecteniei de la Litie), încheind-o cu ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...** (când este diacon, rugăciunea o zice el, din faţa icoanei Mîntuitorului) [26]. Apoi se închide dvera.

În mânăstiri urmează acum citirea (cântarea) canoanelor, cu rînduiala lor [27] şi cu catavasiile de rând. La bisericile de enorie şi la catedrale de obicei nu se mai citesc canoanele, ci îndată după ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...** urmează cântarea catavasiilor [28]. După Cântarea a 3-a a canoanelor, preotul

---

25. La greci, uşile împărăteşti şi dvera rămân deschise tot timpul cât sfânta Evanghelie rămâne în mijlocul bisericii.

26. Dacă s-a zis seara la Litie această rugăciune nu se mai citeşte, mai ales la bisericile unde preotul slujeşte fără diacon şi atunci preotul zice numai ecfonisul.

27. Duminica avem patru rânduri de canoane, dintre care trei din Octoih (unul al Învierii, altul al Crucii şi altul al Născătoarei de Dumnezeu) şi unul de la Minei. Stihirile se pun de regulă pe 14 la fiecare peasnă sau cântare, astfel:

a) Dacă la Minei este un singur canon, se citeşte din primul canon de la Octoih (al Învierii) patru stihiri, din al doilea (al Crucii) trei, din al treilea (al Născătoarei) trei, iar din al sfântului de la Minei patru.

b) Dacă la Minei este sfânt cu stihirile «pe şase» la: Doamne strigat-am..., se citesc din Canonul Învierii patru stihiri, din al Crucii două, din al Născătoarei tot două, iar din al sfântului de la Minei şase;

c) Dacă este sfânt cu Polieleu şi are la Minei două canoane atunci se citesc din Canonul Învierii patru stihiri, din al Născătoarei două (al Crucii se lasă) şi din cele două canoane de la Minei opt (câte patru din fiecare canon).

28. În cursul anului bisericesc, Catavasiile se cântă astfel:

a) De la 24 august la 21 septembrie (inclusiv) Catavasiile Înălţării Sfintei Cruci (**Cruce însemnând Moise...**);

b) De la 22 septembrie până la 20 noiembrie, Catavasiile Buneivestiri: **Deschide-voi gura mea...**

zice ectenia mică, la strană se cântă (sau se citeşte) condacul, icosul şi catismala (sedealna) sfântului (sărbătorii) din Minei; după Cântarea a 6-a, preotul zice din nou ectenia mică şi se citeşte condacul şi icosul Învierii, ale glasului de rînd din Octoih şi sinaxarul zilei, din Minei.

După Cântarea a 8-a a catavasiilor , preotul (sau diaconul, dacă este) ia cădelniţa şi cădeşte în faţa Sfintei Mese, zicând: **Pe Născătoarea de Dumnezeu şi Maica Luminii întru cântări cinstind-o, să o mărim.** La strană se cântă stihurile mărimurilor Sfintei Fecioare (**Măreşte, suflete al meu, pe Domnul...**) cu **Ceea ce eşti mai cinstită...,** în timp ce preotul (diaconul) continuă să cădească, făcând c ă d i r e a m a r e ; deoarece în momentul acesta Sfânta Evanghelie se află în mijlocul bisericii, preotul, după ce a cădit icoanele de la catapeteasmă, cădeşte Sfânta Evanghelie, stând în faţa analogului pe care ea este aşezată şi făcând de acolo toată cădirea din naosul bisericii.

După ce s-a cântat irmosul Cântării a 9-a, cu care se încheie cântarea catavasiilor, urmează ectenia mică, cu ecfonisul: **Că pe Tine Te laudă toate Puterile cereşti...,** iar la strană se cântă: **Sfânt este Domnul Dumnezeul nostru...** şi l u m i n â n d a sau svetilna de rând (din cele 11 ale Învierii adică cea corespunzătoare voscreasnei indicată în calendarul de perete), **Slavă...,** luminânda

---

c) Între 21 noiembrie şi 31 decembrie, Catavasiile Naşterii Domnului (**Hristos Se naşte, slăviţi-L...**);

d) Între 1 şi 14 ianuarie Catavasiile Bobotezei: **Fundul adâncului l-a descoperit...;**

e) Între 15 ianuarie şi 9 februarie, Catavasiile Întâmpinării Domnului: **Pământul cel roditor de adâncime...;**

f) Între 10 februarie şi Duminica Floriilor, Catavasiile Buneivestiri, cu excepţia Duminicii Fiului risipitor, Duminicii lăsatului sec de carne, Duminicii lăsatului sec de brânză şi Duminicii întâi şi a treia din Postul Mare, care au Catavasiile lor proprii în Triod;

g) Între Paşti şi Înălţarea Domnului, Catavasiile Paştilor: **Ziua învierii...;**

h) Între Joia Înălţării şi Sâmbăta întâi după Rusalii, Catavasiile Rusaliilor: **Cu dumnezeiescul nor acoperit fiind gângavul...;**

i) Între Duminica întâi după Rusalii (a Tuturor Sfinţilor) şi 1 august, Catavasiile Buneivestiri;

j) Între 1 şi 14 august, Catavasiile Crucii: **Cruce însemnând Moise...;**

k) Între 15 şi 23 august, Catavasiile Adormirii Maicii Domnului: **Cea împodobită cu dumnezeiască mărire...;**

Din lipsă de timp, la bisericile de enorii Catavasiile se pot cânta fără întrerupere, adică fără ectenii mici şi fără condac, icos şi sinaxar (Vezi Liturghierul, Bucureşti, 1974, p.64 notă).

sfântului de la Minei, **Şi acum...,** a Născătoarei-Învierii. În perioada **Octoihului,** în duminicile în care cade unul dintre cele patru praznice împărăteşti cu date fixe: Naşterea Domnului, Botezul Domnului, Schimbarea la faţă şi Înălţarea Sfintei Cruci, se cântă luminânda praznicului respectiv, fără **Sfânt este Domnul Dumnezeul nostru...**

Îndată după luminânde, la strană se începe cântarea L a u d e l o r (**Toată suflarea să laude pe Domnul...**), cu stihurile şi stihirile Învierii de la glasul de rând al Octoihului. Duminica avem la Laude opt stihiri ale Octoihului, care se cântă toate, dacă la Minei nu sunt stihiri la Laude; dacă însă sfântul zilei de la Minei are stihiri la Laude, se cântă patru de la Octoih şi patru de la Minei. La **Slavă...,** de la Laude, se cântă v o s c r e a s n a sau stihira Evangheliei (eotinala) de rând, din cele 11 ale Învierii (indicată în calendarul de perete). În ultimele două duminici dinainte de Crăciun (Duminica Strămoşilor şi Duminica Părinţilor după trup ai Domnului) se cântă stihira respectivă de la **Slavă...,** de la Laude, indicată în Mineiul pe decembrie [29]. La **Şi acum...** se cântă **Preabinecuvântată eşti, Născătoare de Dumnezeu, Fecioară...,** pe glasul voscreasnei de rând. Apoi preotul (diaconul, dacă este) deschide uşile împărăteşti şi rosteşte cu glas mare, închinându-se către icoana Mântuitorului: **Slavă Ţie, Celui ce ne-ai arătat nouă lumina.** Cântăreţii cântă D o x o l o g i a (Slavoslovia) mare (din Catavasier), pe glasul voscresnei de rând. În timp ce se cântă ultimele stihuri ale Doxologiei şi **Sfinte Dumnezeule...,** preotul iese prin uşile împărăteşti şi vine în faţa analogului pe care se află aşezată Sfânta Evanghelie, se închină şi o sărută ca şi la scoaterea ei în mijlocul bisericii; apoi o ia şi merge spre altar, mergându-i înainte un purtător de lumină. Ajungând pe solee, se întoarce cu faţa spre credincioşi, îi binecuvântează, făcând semnul Crucii cu Sfânta Evanghelie spre ei, apoi se întoarce, intră în sfântul altar prin Uşile împărăteşti, şi aşază Sfânta Evanghelie la locul ei [30].

---

29. La mânăstiri, voscresnele de rând din aceste două duminici se cântă după otpustul Utreniei.

30. La bisericile mânăstireşti, Sfânta Evanghelie poate fi readusă în Sfântul altar şi mai devreme, adică după ce s-a terminat închinarea şi sărutarea ei de către toţi fraţii; în cazul acesta, sfintele uşi rămân deschise după scoaterea Sfintei Evanghelii în naos şi se închid după readucerea ei în sfântul altar.

După ce s-a cântat pentru ultima oară **Sfinte Dumnezeule...** de la sfârşitul Doxologiei, la strană se cântă unul din cele două t r o p a r e finale ale Învierii, adică: **Astăzi mântuirea a toată lumea s-a făcut...** în duminicile în care este de rând unul dintre primele patru glasuri, ori **Înviat-ai din mormânt...,** în duminicile în care este de rând unul din celelalte glasuri.

Apoi preotul (ori diaconul, dacă este) rosteşte ectenia î n t r e i t ă (**Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule...**) şi îndată ectenia c e r e r i l o r (**Să plinim rugăciunea noastră cea de dimineaţă Domnului...**).

După ecfonisul acesteia, întorcându-se cu faţa spre credincioşi, îi binecuvântează, rostind: **Pace tuturor!** şi apoi **Capetele noastre, Domnului să le plecăm** şi întorcându-se iarăşi cu faţa spre Sfânta Masă, preotul citeşte încetişor, cu capul plecat şi descoperit, rugăciunea p l e c ă r i i c a p e t e l o r din Liturghier (**Doamne Sfinte, Care întru cele de sus locuieşti...**), în timp ce la strană se cântă rar, **Ţie Doamne!** După ecfonisul acestei rugăciuni, preotul vine între uşile împărăteşti şi face otpustul (apolisul) slujbei, după rânduială (vezi în urmă, la rânduiala Vecerniei sărbătorilor) [31].

În bisericile mânăstireşti, dacă se citeşte în continuare Ceasul întâi, nu se face otpust la sfârşitul Utreniei, ci preotul zice numai: **Înţelepciune! Cel ce este bine cuvântat...,** iar cântăreţul răspunde: **Întăreşte, Dumnezeule...** şi începe îndată citirea psalmilor de la Ceasul întâi (vezi mai departe, la rânduiala Ceasurilor). În cazul acesta, otpustul Utreniei se face la sfârşitul Ceasului întâi, începând preotul: **Slavă ţie, Hristoase Dumnezeule...** etc. Când se citesc, în continuare, Ceasurile, uşile împărăteşti se închid la apolisul Utreniei; dacă însă urmează îndată Sfânta Liturghie, ele rămân deschise.

b) Rânduiala Utreniei s ă r b ă t o r i l o r din cursul săptămânii (praznice şi sfinţi)

La sărbătorile sfinţilor şi la praznicele împărăteşti care cad în zilele din cursul săptămânii, rânduiala Utreniei este aceeaşi, ca şi în duminici, până la **Dumnezeu este Domnul...,** care se cântă

31. În practică, la cele mai multe biserici de enorie din unele părţi (mai ales în Muntenia şi Oltenia), partea finală a slujbei (de după troparul de la sfârşitul Doxologiei) se suprimă, aşa că îndată după troparul respectiv, preotul ori face apolisul Utreniei, ori începe chiar Sfânta Liturghie, fără să mai facă apolis.

pe glasul troparului acelei sărbători.

La sărbătorile sfinţilor, după **Dumnezeu este Domnul...**, se cântă t r o p a r e l e : troparul sfântului (sfinţilor) (de 2 ori), apoi: **Slavă... Şi acum...**, troparul Născătoarei al zilei săptămânale respective, pe glasul troparului sfântului; la praznicele împărăteşti (sărbătorile Mântuitorului şi ale Sfintei Fecioare) se cântă numai troparul praznicului (de 3 ori la rînd).

La mânăstiri urmează apoi citirea catismelor de rând din Psaltire, cu ecteniile mici şi sedelnele sărbătorii ori ale sfântului, din Minei, precum s-a arătat mai înainte, la rânduiala Utreniei duminicilor .

La bisericile de enorie, după troparele de la **Dumnezeu este Domnul...**, preotul zice ectenia mică (cu ecfonisul: **Că a Ta este împărăţia...**) şi la strană se cântă s e d e l n e l e sărbătorii din Minei. La praznice şi la sărbătorile sfinţilor cu Polieleu, sunt, de regulă, în Minei, trei rânduri de sedelne. După ce se cântă primul şi al doilea rând de sedelne, se cântă îndată P o l i e l e u l, şi anume **Robii Domnului...** (Ps. 134 şi 135) la sărbătorile Mântuitorului şi ale sfinţilor, sau **Cuvânt bun...** la sărbătorile Maicii Domnului. Îndată după Polieleu se adaugă stihirile m ă r i m u r i ale sărbătorii respective, adică stihurile alese din psalmi cu stihirile care se găsesc în Catavasier (Octoihul mic) ori în Psaltire. Dacă sfântul zilei nu are stihiri mărimuri, după Polieleu se cântă **Slavă... Tatălui să ne închinăm... Şi acum... Pe Maica Ta aduce Ţie...** (se găsesc în Octoih sau Catavasier, la stihirile Fericirilor de la glasul 1). În timpul cântării Polieleului, preotul face cădire mare [32].

32. În unele părţi se mai păstrează, la mânăstiri şi catedrale, vechiul ritual al scoaterii şi închinării icoanei sfântului (a praznicului) în mijlocul bisericii, în timpul cântării Polieleului. Când începe să se cânte Polieleul, se deschid uşile împărăteşti şi preotul (în sobor protosul), precedat de diacon cu lumânare aprinsă, vine, ia icoana sfântului (a praznicului) aşezată pe tetrapod (iconostas) şi o aduce în mijlocul naosului, aşezând-o pe un analog. Stând amândoi în faţa icoanei, la vreme începe cântarea Mărimurilor de după Polieleu; apoi, aducându-i-se cădelniţa, preotul cădeşte mai întâi icoana împrejur, apoi naosul şi toată biserica, precedat de diacon, care ţine în mâini făclie aprinsă. După cădire sărută icoana şi intră amândoi în sfântul altar. Icoana rămâne în mijlocul bisericii, spre a fi sărutată de toţi fraţii (sau de credincioşi) ca şi Sfânta Evanghelie duminica, iar la sfârşitul Doxologiei e luată de preot şi diacon cu aceeaşi solemnitate şi depusă pe tetrapodul pe care stă de obicei icoana hramului, unde rămâne până la odovania sărbătorii respective (la sărbătorile sfinţilor rămâne până la vecernia din seara zilei respective).

După Polieleu şi Mărimuri, preotul zice ectenia mică cu ecfonisul **Că s-a binecuvântat numele Tău...**, după care se cântă al treilea rând de s e d e l n e ale sărbătorii (cele de după Polieleu) şi îndată a n t i f o n u l întâi al glasului al 4-lea: **Din tinereţile mele...**

Apoi preotul (ori diaconul, dacă este) zice: **Înţelepciune! Să luăm aminte.** şi se cântă p r o c h i m e n u l sărbătorii, din Minei, pe glasul şi cu stihurile indicate acolo. Apoi **Toată suflarea...** şi celelalte, dinainte de citirea Evangheliei, precum s-a arătat la rânduiala Utreniei duminicilor; preotul citeşte Evanghelia sărbătorii din faţa uşilor împărăteşti, apoi binecuvântează cu Sfânta Evanghelie pe credincioşi şi o depune la locul ei de pe Sfânta Masă, iar la strană se citeşte Psalmul 50; numai la praznicul Înălţării Sfintei Cruci (14 septembrie), în orice zi a săptămânii ar cădea, înainte de Psalmul 50 se citeşte (se cântă) şi **Învierea lui Hristos văzând...** ca şi duminica, dar fără să se scoată Sfânta Evanghelie în mijlocul bisericii.

Cântăreţii cântă apoi: **Slavă... Pentru rugăciunile sfântului** (N)..., ori stihira specială a praznicului respectiv; iar la sărbătorile Maicii Domnului: **Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu... Şi acum... Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu...**, stihul **Miluieşte-mă, Dumnezeule...** şi stihira sfântului sau a praznicului, indicată la Minei. Preotul zice ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...** şi se cântă catavasiile rânduite (vezi nota 28). La Cântarea a 9-a, preotul (diaconul) zice: **Pe Născătoarea de Dumnezeu şi Maica Luminii...** şi face c ă d i r e a m a r e, ca de obicei, iar cântăreţii, dacă este praznic împărătesc, cântă stihurile şi stihirile speciale ale Cântării a 9-a de la canonul sărbătorii, precum arată în Mineiul respectiv; dacă este sărbătoarea vreunui sfânt, se cântă, ca şi duminica, **Măreşte, suflete al meu...** şi celelalte stihuri, cu **Cea ce eşti mai cinstită...**, pe glasul catavasiilor de rând, apoi stihul **Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi!** şi Cântarea a 9-a a Catavasiilor de rând. Numai la 30 ianuarie (sfinţii Trei Ierarhi), în orice zi a săptămânii ar cădea, se cântă Cântarea a 9-a a canonului zilei, cu stihirile din Minei, ca la sărbătorile împărăteşti.

După ectenia mică, cu ecfonisul: **Că pe Tine Te laudă toate puterile cereşti...**, se cântă l u m i n â n d a sfântului sau a praznicului şi cea a Născătoarei, din Minei (fără **Sfânt este**

Domnul Dumnezeul nostru) şi apoi L a u d e l e (**Toată suflarea...**) cu stihurile şi stihirile din Minei, pe glasul primelor stihiri de acolo; la **Slavă... Şi acum...,** stihirile indicate în Minei. Urmează D o x o l o g i a mare (cântată, ca şi duminica), iar după **Sfinte Dumnezeule...** de la sfârşitul Doxologiei se cântă t r o p a r u l sfântului zilei sau al praznicului; după aceea, ecteniile şi apolisul, ca şi la Utrenia duminicilor.

Observaţie: La praznicul Naşterii Domnului, al Botezului Domnului, al Schimbării la Faţă şi al Înălţării Sfintei Cruci (14 septembrie), în orice zi a săptămânii ar cădea şi chiar duminica, se pune toată slujba praznicului numai din Minei şi nimic din ale duminicii; la Înălţarea Sfintei Cruci, la sfârşitul Utreniei se adaugă ritualul scoaterii şi închinării Sfintei Cruci în mijlocul bisericii, după rânduiala arătată la locul respectiv din *Mineiul pe septembrie* şi în *Liturghier* la cap. «Rânduiala la scoaterea cinstitei Cruci» (de exemplu, Bucureşti, 1974, p.292-293). La celelalte praznice cu date fixe (neschimbătoare) din perioada **Octoihului**, când cad duminica, slujba praznicului din Mineiul respectiv se combină cu cea a duminicii de la glasul de rând din Octoih, precum arată îndrumările din Tipicul Bisericesc (la cap. Sinaxarul celor 12 luni) ori din Minei.

c) Rânduiala P r i v e g h e r i i, cum se face în mânăstiri

Precum am spus, la sărbătorile mai importante din cursul anului (praznice şi sfinţi), în mânăstiri, la catedralele episcopale şi chiar la unele biserici de enorie (mai ales la oraşe), Utrenia se face în seara precedentă, fiind nemijlocit legată de Vecernia mare şi de Litie, cu care formează o singură slujbă, numită de obicei P r i v e g h e r e. În cărţile de slujbă sărbătorile cu Priveghere se recunosc prin aceea că au câte două vecernii : Vecernia m i c ă şi Vecernia m a r e.

Când se săvârşeşte Priveghere, în mânăstiri se face, mai dinainte, Vecernia mică, la timpul obişnuit al Vecerniei, iar după cină (la începutul serii) începe slujba Privegherii, cu Vecernia mare, urmată de Litie şi de Utrenie, în chipul următor:

Preotul, înveşmântat cu epitrahilul şi felonul, deschide dvera şi uşile împărăteşti şi luând cădelniţa, începe să cădească din sfântul altar, făcând c ă d i r e a m a r e de la începutul Utreniei, dar fără să spună nimic.

În momentul când preotul iese din sfântul altar, pe uşile

împărăteşti, spre a cădi în naos, diaconul (ori în lipsa acestuia, paracliserul), ţinând în mînă o făclie sau un sfeşnic portativ în mijlocul bisericii, cu faţa spre răsărit, strigă cu glas mare: **Sculaţi-vă!** Diaconul merge cu lumânare înaintea preotului. După ce cădeşte şi în pronaos, preotul se reîntoarce şi ajungând în mijlocul bisericii, glăsuieşte: **Doamne, binecuvintează!** [33], cădind cruciş spre răsărit. Apoi continuă cădirea şi intrând în altar prin uşile împărăteşti, stă în faţa Sfintei Mese şi, cădind în chipul crucii (de 3 ori), dă binecuvântarea pentru începutul slujbei: **Slavă... Sfintei... Treimii, totdeauna...** (ca la începutul Utreniei). Se închid uşile împărăteşti. Cântăreţul (în mânăstiri, cel mai mare, dacă e de faţă) răspunde: **Amin** şi începe să cânte, pe larg, **Veniţi să ne închinăm...,** după care citeşte Psalmul 103 de la începutul Vecerniei, până la stihul: «Deschizând Tu mâna Ta» (stihuri 1-28), iar restul stihurilor (numite anixandare) se cântă alternativ de către cântăreţii din cele două strane, repetându-se după fiecare stih, refrenul indicat în cărţile de cântări [34]. În timpul acestora preotul dezbracă felonul şi iese pe uşa dinspre miazănoapte în faţa uşilor împărăteşti, unde citeşte, ca de obicei, rugăciunile Vecerniei (ale înserării), apoi zice ectenia mare (dacă este diacon, o zice el, iar preotul intră în altar pe uşa dinspre miazăzi).

De aici înainte urmează slujba obişnuită a Vecerniei mari, unită cu Litia, cum am arătat mai înainte la rânduiala Litiei. La sfârşitul Vecerniei (Litiei), după ce s-a cântat: **Bogaţii au sărăcit...,** în loc de otpustul obişnuit al Vecerniei sărbătorilor preotul iese pe solee şi stând cu faţa spre credincioşi, rosteşte: **Binecuvântarea Domnului peste voi toţi...,** făcând în acelaşi timp semnul binecuvântării. Cîntăreţii: **Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu...** (de 3 ori), **Doamne, buzele mele vei deschide...** (de 2 ori) şi îndată se începe citirea celor ş a s e psalmi şi celelalte ale Utreniei sărbătorilor, cum s-a arătat până aici.

Observaţia 1: De regulă, când se face Priveghere, nu se mai citesc cele două Laude mici dintre Vecernie şi Utrenie adică Pavecerniţa şi Miezonoptica, locul lor luându-l Litia (monahii care vor, le citesc în chilii).

---

33. În tipicul rusesc această formulă e pusă pe seama diaconului, sub forma: **Stăpâne, binecuvintează!** (formula fiind deci adresată preotului).

34. Ca de exemplu, *Noul Idiomelar*, de I. Popescu-Pasărea, Bucureşti, 1933, p.5-8 şi *Antologhionul*, de Arhid. A.V. Uncu, Bucureşti, 1947, p.5-9.

- 2: În mânăstiri, la Privegherea din ajunul următoarelor praznice: Naşterea Domnului, Botezul Domnului şi Bunavestire (care cade regulă în perioada **Triodului**), prima parte a slujbei o alcătuieşte nu Vecernia (care s-a unit cu Liturghia din ajunul acestor praznice, săvârşită după amiaza), ci Pavecerniţa mare. În aceste cazuri, binecuvântarea de început se dă cu: **Binecuvântat este Dumnezeul nostru..**" după care se citeşte prima parte a Pavecerniţei, până la Psalmii 69, 142 şi Slavoslovia. Apoi se face ieşirea preotului din altar pentru Litie, după care urmează rânduiala obişnuită a Utreniei şi a Ceasului întâi (vezi şi în urmă, la Pavecerniţa mare).

d) Rânduiala Utreniei din z i l e l e d e r â n d

În zilele de rând, începutul Utreniei se face absolut la fel ca şi în sărbători, până la c a t i s m e, care se citesc (la mânăstiri) fără ectenii între ele (numai sîmbăta şi în zilele dinăuntrul praznicelor se pun ectenii între catisme). Apoi se citesc s e d e l n e l e zilei săptămânale de la glasul de rând din Octoih şi îndată se citeşte Psalmul 50, după care se începe citirea c a n o a n e l o r (fără ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...**) de la Octoih şi de la Minei, aşa ca să se citească 14 stihiri la fiecare cântare (odă sau peasnă). Dacă la Minei este un singur canon, se citesc întâi 10 stihiri (cu irmosul) din primele două canoane din Octoih ale glasului de rând pentru ziua săptămânală în care ne aflăm, apoi patru stihiri (fără irmos) din Canonul sfântului de la Minei. Dacă la Minei sunt două canoane, se citesc numai şase stihiri (cu irmosul) dintr-unul din canoanele Octoihului şi opt stihiri din cele două canoane ale Mineiului.

Potrivit acestei reguli, canoanele se citesc astfel:

L u n i dimineaţa: şase stihiri din Canonul de umilinţă, patru din ale sfinţilor îngeri (Octoih) şi patru din ale sfântului zilei (Minei); dacă sunt două canoane la Minei, din Octoih se citesc numai şase stihiri din Canonul de umilinţă (Octoih) şi opt din canoanele Mineiului.

M a r ţ i dimineaţa: şase stihiri din Canonul de umilinţă, patru din Canonul Inaintemergătorului (Octoih) şi patru din Canonul sfântului de la Minei; dacă sunt două canoane la Minei, se lasă cele patru din Canonul al doilea de la Octoih, punându-se opt de la Minei.

M i e r c u r i dimineaţa: şase din Canonul Crucii (inclusiv cele două tropare ale mucenicilor) şi patru din Canonul Născătoarei de Dumnezeu, apoi patru din Canonul Mineiului ; dacă sunt două canoane la Minei, se lasă la o parte Canonul Născătoarei de Dumnezeu din Octoih şi se pun opt stihiri din Canoanele Mineiului.

J o i dimineața: șase din Canonul Sfinților Apostoli, patru din Canonul Sfântului Nicolae și patru de la Minei; dacă la Minei sunt două canoane, se lasă cele din Canonul Sfântului Nicolae, înlocuindu-se cu patru din al doilea canon de la Minei.

V i n e r i dimineața, exact ca miercuri dimineața.

S â m b ă t ă dimineața, la bisericile la care hramul este un sfânt sau o sfântă, se citește întâi Canonul sfântului din Minei pe șase, apoi al hramului bisericii pe patru și al mucenicilor din Octoih, pe patru; dacă sunt două canoane la Minei, atunci se citesc șase stihiri din primul canon, patru din al doilea și patru din al mucenicilor din Octoih, lăsîndu-se la o parte ale hramului.

La bisericile care au ca hram una din sărbătorile Mântuitorului sau ale sfintei Fecioare, are întâietate Canonul hramului, din care citim șase stihiri, apoi punem patru din Canonul sfântului din Minei și patru din ale mucenicilor din Octoih; dacă la Minei avem două canoane citim întâi patru stihiri din Canonul hramului, apoi șase din canoanele Mineiului și patru din ale mucenicilor din Octoih [35]. Dacă la Minei Canonul sfântului poartă indicația: «pe șase», atunci se citesc din canoanele Octoihului numai opt stihiri (câte patru din fiecare, ori cinci din primul și trei din al doilea).

După Cântările a 3-a, a 6-a, a 8-a și a 9-a, se cântă irmoasele cântării respective. După Cântarea a 3-a și irmosul ei, preotul zice ectenia mică, cu vosglasul: **Că Tu ești Dumnezeul nostru...,** iar la strană se citește s e d e a l n a (șezânda) sfântului din Minei. După Cântarea a 6-a și irmosul ei, iarăși ectenie mică, cu ecfonisul:

---

35. Înaintea fiecărui tropar (stihiră) de la canoane, afară de irmoase, se zic următoarele stihuri:

a) La canoanele de umilință (luni și marți): **Miluiește-mă, Dumnezeule, miluiește-mă!**

b) La canoanele Crucii: **Slavă, Doamne, cinstitei Crucii Tale!;**

c) La canoanele Născătoarei de Dumnezeu: **Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi!;**

d) La canoanele Sfântului Ioan Botezătorul (marți): **Sfinte Ioane, proorocule și înaintemergătorule, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!;**

e) La ale îngerilor (luni), apostolilor (joi) și mucenicilor (sâmbătă): **Sfinților îngeri** (ori: **Sfinților Apostoli,** ori: **Sfinților Mucenici..), rugați-vă lui Dumnezeu pentru noi!;**

f) La canoanele sfinților de diferite categorii (prooroci, apostoli, ierarhi, mucenici și mucenițe, cuvioși și cuvioase): **Sfinte proorocule** (apostole, ierarhe etc.) (N) **roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!;**

g) La canoanele Tuturor Sfinților (sâmbăta): **Toți Sfinții, rugați-vă lui Dumnezeu pentru noi!**

Că Tu eşti Împăratul păcii..., după care la strană se citeşte condacul, icosul şi sinaxarul sfântului din Minei. La Cântarea a 9-a preotul cădeşte, ca de obicei, iar cântăreţii cântă: **Măreşte, suflete al meu, pe Domnul...,** şi celelalte stihuri, cu **Ceea ce eşti mai cinstită...,** încheindu-se cu irmosul Cântării a 9-a şi **Cuvine-se cu adevărat...** Apoi ectenia mică, cu vosglasul: **Că pe Tine Te laudă toate Puterile cereşti...** şi se cântă l u m i n â n d e l e: întâi cele ale zilei săptămânale (din Octoih sau din Ceaslov) [36], apoi: **Slavă...,** a sfântului, din Minei (dacă este), **Şi acum...,** a Născătoarei, tot cea din Minei, dacă este; sâmbăta, are întâietate luminânda sfântului din Minei (dacă are), apoi prima din Octoih fără **Slavă...;** apoi **Slavă...,** a doua din Octoih, **Şi acum...,** a Născătoarei tot de acolo; dacă nu sînt luminânde la Minei, cântăm numai pe cele din Ceaslov (Octoih): prima fără **Slavă...,** a doua cu **Slavă...,** apoi **Şi acum...,** a Născătoarei [37].

După aceasta, îndată urmează L a u d e l e. Dacă la Minei sunt stihiri la L a u d e, se cântă numai primele două stihuri de la Laude (**Toată suflarea să laude pe Domnul...** şi **Lăudaţi pe El toţi îngerii Lui...**) pe glasul stihirilor; apoi citim psalmii Laudelor după Ceaslov (Ps. 148, 149 şi 150), până la stihul cu care se leagă prima stihiră a Laudelor şi se cântă stihirile, cu **Slava...** lor (dacă există); dar dacă în Minei nu sunt stihiri la Laude, atunci se citesc psalmii Laudelor în întregime, după Ceaslov. Apoi preotul rosteşte: **Slavă Ţie, Celui ce ne-ai arătat nouă lumina!** iar la strană se citeşte D o x o l o g i a mică, fără să se deschidă uşile împărăteşti. Apoi preotul rosteşte ectenia: **Să plinim rugăciunea noastră, cea de dimineaţă Domnului** [38]; după ecfonis zice: **Pace tuturor!**, binecuvântând pe credincioşi, apoi: **Capetele noastre...,** şi rugăciunea p l e c ă r i i c a p e t e l o r, cu ecfonisul: **Că Ţie se cuvine a ne milui...**

La strane se cântă s t i h o a v n a Laudelor, din Minei, dacă

---

36. Pentru fiecare zi a săptămânii avem în Octoih (şi în Ceaslov) câte două luminânde, plus una a Născătoarei de Dumnezeu, afară de joi, când avem trei luminânde (două ale Apostolilor şi una a Sfântului Nicolae), afară de cea a Născătoarei de Dumnezeu.

37. Miercuri şi vinerile Şi acum... se cântă totdeauna luminânda Crucii, din Octoih.

38. Dacă preotul este deja îmbrăcat pentru Liturghie, zice această ectenie din altar; dacă are numai epitrahilul, iese şi o zice din fata uşilor împărăteşti.

este; dacă nu, a zilei săptămânale de la glasul de rînd al Octoihului: prima stihiră fără stih, a doua cu stihul: **Umplutu-ne-am dimineaţa de mila Ta...,** a treia cu stihul: **Şi să fie lumina Domnului Dumnezeului nostru...** (sâmbăta sunt alte stihuri); apoi **Slavă...,** a sfântului din Minei, **Şi acum...,** a Născătoarei, tot din Minei, dacă sunt. Dacă nu are la Minei, se cântă: **Slavă... Şi acum...,** a Născătoarei din Octoih.

Apoi: **Bine este a ne mărturisi Domnului... Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte rugăciuni începătoare. După: **Tatăl nostru...** şi ecfonis, se cântă t r o p a r u l sfântului zilei, **Slavă... Şi acum...,** troparul Născătoarei al zilei săptămînale respective, pe glasul troparului sfântului.

Preotul rosteşte ectenia î n t r e i t ă (**Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule...**) şi îndată face otpustul ori se citeşte Ceasul întâi şi apoi se face otpustul (în mânăstiri). Dacă preotul şi-a pus numai epitrahilul, atât ectenia întreită cât şi otpustul le zice din faţa uşilor împărăteşti închise; dar dacă a îmbrăcat toate veşmintele pentru Liturghie, ecteniile le zice din altar, iar pentru otpust deschide uşile împărăteşti.

6. C e a s u r i l e

a) Ceasurile o b i ş n u i t e. - Ceasurile (orele canonice) întâi, al treilea şi al şaselea sunt slujbe care se oficiau odinioară în mânăstiri, la momentele din cursul zilei indicate de însăşi denumirea lor, adică: Ceasul î n t â i la începutul primului sfert al zilei (aproximativ ora 6 dimineaţa, în epoca echinocţiilor de primăvară şi de toamnă); Ceasul al t r e i l e a la începutul sfertului al doilea din zi (aproximativ, ora 9 dimineaţa); iar Ceasul al ş a s e l e a la amiază sau începutul sfertului al treilea din zi (aproximativ, ora 12). Cu vremea, ele s-au grupat într-un ciclu unic: cel al slujbelor de dimineaţa, săvârşindu-se unul după altul, între Utrenie şi Liturghie. În practica bisericilor noastre de enorie ceasurile acestea n-au pătruns decât pe alocurea; ele se citesc numai în timpul Postului Mare, mai mult pe la unele biserici din oraşe. În perioada **Octoihului** ele se săvârşesc aproape exclusiv în mânăstiri, unde se citesc, de regulă, în tinda sau pronaosul bisericii.

Rânduiala tuturor ceasurilor (inclusiv Ceasul al nouălea, despre care am vorbit mai înainte) se află în Ceaslov şi este alcătuită după un plan identic, deosebindu-se între ele doar prin textul citirilor, al rugăciunilor şi al troparelor care alcătuiese rânduiala lor.

Ceasul întâi, socotit ca o prelungire a serviciului Utreniei şi alcătuind o singură «laudă» cu el, se citeşte de fapt în continuarea Utreniei şi de aceea nu are o formulă de binecuvântare la început; Ceasul al treilea se începe cu binecuvântarea preotului, dată din faţa uşilor împărăteşti; iar Ceasul al şaselea, care se citeşte în continuarea Ceasului al treilea, este şi el lipsit de formulă de binecuvântare.

Astfel, Ceasul întâi se începe direct cu: **Veniţi să ne închinăm...,** după care se citesc Psalmii 5, 89 şi 100. Apoi se zice **Slavă...** şi se citeşte troparul sfântului din Minei, **Şi acum...,** troparul Născătoarei din Ceaslov (**Cum te vom numi, ceea ce eşti plină de har ?...**). Dacă la Minei sunt doi sfinţi cu tropare deosebite, se citeşte întâi, fără **Slavă...,** primul tropar, apoi **Slavă...** şi troparul al doilea; duminica se pune întâi troparul Învierii de la glasul de rând al Octoihului, apoi **Slavă...,** troparul sfântului din Minei, **Şi acum...,** troparul Născătoarei din Ceaslov.

Se citesc apoi o serie de tropare mai mici, din Ceaslov, urmate de rugăciunile începătoare, după care se citeşte condacul sfântului sau al sărbătorii, iar duminica se citeşte condacul Învierii de la glasul de rând. Apoi se zic: **Doamne miluieşte** (de 40 de ori), şi se citeşte rugăciunea: **Cel ce în toată vremea şi în tot ceasul..., Doamne miluieşte** (de 3 ori) **Slavă... Şi acum... Ceea ce eşti mai cinstită... Întru numele Domnului...;** iar preotul, din altar, zice ecfonisul: **Dumnezeule, milostiveşte-Te spre noi...**

Îndată se zic din nou rugăciunile începătoare (**Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte), iar după ecfonisul de la **Tatăl nostru...,** cântăreţul (în mânăstiri cel mai mare, dacă e de faţă) citeşte rugăciunea: **Hristoase Lumina cea adevărată...** şi condacul: **Apărătoare Doamnă...** Apoi se face otpustul mic, al Ceasului, ori otpustul desăvârşit (cel complet) al Utreniei, dacă nu s-a făcut la sfârşitul Utreniei.

Dacă se citesc, în continuare, şi celelalte ceasuri, preotul înveşmântat cu epitrahilul dă imediat binecuvântarea pentru începutul Ceasului al treilea (**Bine cuvântat este Dumnezeul nostru...**), din faţa uşilor împărăteşti. La strană: **Împărate ceresc...**

Sfinte Dumnezeule... şi celelalte rugăciuni începătoare; după **Tatăl nostru...,** preotul rosteşte ecfonisul: **Că a Ta este împărăţia...,** se închină şi intră în altar, iar cântăreţul continuă cu **Veniţi să ne închinăm...** şi citeşte Psalmii 16, 24 şi 50. Rânduiala urmează apoi ca şi la Ceasul întâi, cu deosebirea că la tropare avem alt tropar al Născătoarei de Dumnezeu (**Născătoare de Dumnezeu, tu eşti viţa cea adevărată...**), iar rugăciunea de la sfârşitul Ceasului este a Sfântului Mardarie: **Stăpâne Dumnezeule, Părinte atotputernic...**

Ceasul al şaselea se începe fără binecuvântarea preotului, cu **Veniţi să ne închinăm...,** rânduiala fiind exact ca şi la celelalte ceasuri, cu deosebirea că se citesc alţi psalmi (Ps. 53, 54 şi 90); în loc de troparul şi condacul sfântului de la Minei se zice troparul şi condacul hramului bisericii, iar rugăciunea finală este a sfântului Vasile: **Dumnezeule şi Doamne al Puterilor...** Dacă urmează Sfânta Liturghie, se deschide perdeaua şi sfintele uşi şi preotul face otpustul mic dintre sfintele uşi; dacă însă se citeşte în continuare O b e d n i ţ a, nu se face otpust, ci se începe îndată Obednița (vezi rânduiala ei mai departe).

Observaţie: În unele biserici mânăstireşti este obiceiul de a se citi dimineaţa, după Ceasul întâi, Acatistul Maicii Domnului, ori cel al Mântuitorului ori al Sfântului Nicolae. În cazul acesta, preotul, îmbrăcat în epitrahil şi felon, deschide uşile împărăteşti şi cădind în toată biserica, vine la icoana respectivă şi citeşte Acatistul.

b) Ceasurile mari (î m p ă r ă t e ş t i). - În trei zile liturgice din cursul anului bisericesc, şi anume : Ajunul Naşterii Domnului (24 decembrie), Ajunul Botezul Domnului (5 ianuarie) şi Vinerea Sfintelor Patimi, slujba ceasurilor are o rânduială deosebită, mai dezvoltată şi mai solemnă, în alcătuirea căreia intră şi citiri din Apostol şi din Evanghelie. Aceste ceasuri se numesc Ceasuri m a r i sau Ceasuri î m p ă r ă t e ş t i deoarece ele fac parte din serviciul divin al celor mai mari praznice împărăteşti din cursul anului (Naşterea Domnului, Botezul Domnului şi Sfintele Paşti) şi deoarece în vechime, la oficierea lor în catedrala Sfânta Sofia din Constantinopol, asista şi împăratul Bizanţului, cu toată curtea lui, iar la noi domnitorii şi demnitarii lor, şi se făcea şi polihroniu pentru împărat (domnitor).

Rânduiala lor o aflăm în Mineiul pe decembrie (ziua 24) în Mineiul pe ianuarie (ziua 5) şi în Triod (la slujbele din Sfânta

şi Marea Vineri, îndată după Utrenie). În aceste cărţi de slujbă ca şi în Tipicul cel mare, se arată că slujba Ceasurilor împărăteşti începe la ceasul al doilea din zi, adică în jurul orei 8 dimineaţa, iar rânduiala lor e alcătuită după un plan comun tuturor celor patru Ceasuri (întâi, al treilea, al şaselea şi al nouălea), din toate cele trei zile liturgice, şi anume: se citesc câte trei psalmi (aleşi dintre psalmii profetici), se cântă o serie de stihiri imnografice (tropare) în legătură cu evenimentul comemorat în ziua respectivă, apoi se citeşte o paremie, un Apostol şi o Evanghelie, se cântă condacul zilei respective şi se încheie cu o rugăciune finală.

Astfel, la Ceasul î n t â i din Ajunul Naşterii Domnului, după ce s-a săvârşit slujba Utreniei, se aşază în mijlocul bisericii (sub policandru) analogul de pe care se vor face citirile, iar preotul îmbracă epitrahilul şi felonul şi, având în dreapta cădelniţa, dă binecuvîntarea obişnuită la Ceasuri (**Binecuvântat este Dumnezeul nostru...**), din faţa Sfintei Mese, făcând semnul crucii cu cădelniţa spre răsărit. Apoi continuă să cădească, făcând c ă d i r e m a r e, în timp ce la strană se zic rugăciunile î n c e p ă t o a r e (**Slavă Ţie, Dumnezeul nostru... Împărate ceresc...** şi celelalte) şi se citesc Psalmii, 5, 44 şi 45. Apoi se cântă cele două t r o p a r e **Scrisu-s-au oarecând...** şi **Ce te vom numi, ceea ce eşti plină de dar...**) şi stihirile idiomele ale Sfântului Sofronie al Ierusalimului, cu **Slavă...,** a lor, arătate în Minei.

Apoi preotul: **Să luăm aminte. Pace tuturor!** şi **Înţelepciune!** şi deschide sfintele uşi; iar cântăreţul citeşte, de pe analogul din mijlocul bisericii, paremia (din proorocia lui Miheia) şi Apostolul (din Epistola către Evrei). În timpul citirii Apostolului, preotul cădeşte (c ă d i r e m i c ă), apoi citeşte, dintre uşile împărăteşti, Evanghelia (de la Matei 1, 18 şi urm.) [39], după care se închid uşile împărăteşti. La strană se citeşte un fragment de psalm (Ps. 118, stihuri 133, 134 şi 135 şi Ps. 70, stih 9), rugăciunile î n c e p ă t o a r e (**Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte), iar după **Tatăl nostru...** şi ecfonisul preotului, se cântă c o n d a c u l Naşterii Domnului (**Fecioara astăzi...**). Apoi îndată se zice

39. În unele părţi (prin Moldova), potrivit uzului, Sfânta Evanghelie se aşază dinainte pe analogul din mijlocul bisericii, unde preotul vine la vreme şi citeşte pericopa evanghelică rânduită la fiecare Ceas; ea rămâne aici până după citirea pericopei de la Ceasul al nouălea, când preotul o ia şi o duce în altar, prin uşile împărăteşti.

Doamne miluieşte (de 40 de ori) şi se citeşte r u g ă c i u n e a : **Cel ce în toată vremea şi în tot ceasul... Doamne miluieşte** (de 3 ori), **Slavă... Şi acum... Ceea ce eşti mai cinstită...**, **Întru numele Domnului...** preotul, din sfântul altar, rosteşte ecfonisul: **Dumnezeule, milostiveşte-Te spre noi...**, iar cântăreţul încheie citind r u g ă c i u n e a : **Hristoase, Lumina cea adevărată...** (aceeaşi de la sfârşitul Ceasului întîi, dintre Ceasurile obişnuite).

Urmează îndată C e a s u r i l e : al treilea, al şaselea şi al nouălea, după aceeaşi rînduială ca şi la Ceasul întâi, cu deosebirea că se începe direct cu **Veniţi să ne închinăm...** (fără binecuvântarea preotului), iar pericopele biblice care se citesc (psalmii de la început, paremia, Apostolul şi Evanghelia), troparele şi stihirile care se cântă, ca şi rugăciunea finală, sunt la fiecare ceas altele, precum se arată în Minei [40]. Ecfonisul preotului dinainte de rugăciunea finală este: **Pentru rugăciunile...** la Ceasul al treilea şi la Ceasul al nouălea; iar la Ceasul al şaselea este: **Dumnezeule, milostiveşte-Te spre noi...**, ca şi la Ceasul întâi. La Ceasurile al treilea şi al şaselea nu se mai face cădirea mare, ca la începutul Ceasului întâi, ci numai cădirea mică, la fel ca în timpul Apostolului; iar la începutul Ceasului al nouălea se face din nou cădire mare, ca şi la Ceasul întâi. La sfârşitul Ceasului al nouălea, nu se face otpust, ci se începe îndată Obedniţa.

Aceeaşi rânduială se urmează şi la cele patru Ceasuri din Ajunul Botezului Domnului (cum se arată la ziua respectivă din Mineiul pe ianuarie), precum şi la cele din Vinerea Patimilor (pentru acestea din urmă a se vedea mai pe larg la slujbele din perioada **Triodului**).

Observaţie: În anii în care Ajunul Naşterii şi Ajunul Bobotezei cade sâmbăta sau duminica, Ceasurile împărăteşti cu Obedniţa se citesc în vinerea precedentă, dimineaţa, fără a se face Liturghie.

7. O b e d n i ţ a

Obedniţa sau Prânzânda, numită şi Tipica, este slujba de la vremea amiezii, specifică mânăstirilor; ea se citeşte în Postul Mare în toate zilele din cursul săptămânii, afară de sâmbete şi de duminici; iar în perioada **Octoihului** se citeşte în zilele de rând în care nu se săvârşeşte Liturghia, precum şi în cele două zile din

40. La Ceasul al treilea ultimul dintre cei trei psalmi este Psalmul 50, în toate cele trei zile liturgice la care se fac Ceasurile împărăteşti.

această perioadă, când Ceasurile se unesc cu Vecernia şi cu Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, adică în Ajunul Naşterii Domnului şi Ajunul Botezului Domnului. În zilele de rând din perioada **Octoihului**, Obedniţa se citeşte îndată după Ceasul al şaselea, ca o prelungire a lui; iar în cele două Ajunuri ea se citeşte, ca şi în Postul Mare, după Ceasul al nouălea, înainte de Vecernie şi de Liturghie. Rânduiala acestei slujbe se află în Ceaslov.

Ea începe fără binecuvântarea preotului, deoarece se citeşte în continuarea Ceasului al şaselea, ori a Ceasului al nouălea, cu care e împreunată de obicei. Când se citeşte în continuarea Ceasului al şaselea, se începe cu citirea Psalmilor 102 («Binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul...») şi 145 («Laudă, suflete al meu, pe Domnul...»), urmaţi de: **Unule Născut...** (de obicei citit). Se cântă apoi, cu glas liniştit şi rar, stihurile F e r i c i r i l o r (**Întru împărăţia Ta pomeneşte-ne pe noi, Doamne...** şi celelalte, din Ceaslov), după care se citesc t r o p a r e l e : **Ceata cerească...** şi celelalte, din Ceaslov. Dacă nu urmează Liturghie, se citeşte îndată Simbolul credinţei [41], urmat de rugăciunea p e n i t e n ţ i a l ă : **Slăbeşte, lasă, iartă, Dumnezeule, greşelile noastre...** (în Ceaslov) şi rugăciunea domnească, după care se cântă (ori se citesc) c o n d a c e l e rânduite: al zilei săptămânale (din Ceaslov), al hramului bisericii, **Slavă...,** al morţilor: **Cu sfinţii odihneşte..., Şi acum...,** al Născătoarei, din Ceaslov. Apoi: **Doamne miluieşte** (de 12 ori) şi r u g ă c i u n e a : **Preasfântă Treime, Stăpânie de o fiinţă...**

Dacă nu urmează Liturghia, se citeşte acum i m n u l: **Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne...,** se cântă: **Fie numele Domnului binecuvântat...** (de 3 ori) şi se citeşte Psalmul 33 («Bine voi cuvânta pe Domnul în toată vremea...»), apoi: **Cuvine-se cu adevărat..., Slavă... Şi acum..., Doamne miluieşte** (de 3 ori), **Întru numele Domnului...** Preotul rosteşte ecfonisul: **Dumnezeule, milostiveşte-Te spre noi...,** apoi face otpustul mic,

41. Dacă urmează Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, (în Ajunul Naşterii Domnului şi cel al Botezului Domnului), Simbolul credinţei nu se citeşte la Obedniţă (vezi rânduiala Obedniţei din Ajunul Naşterii Domnului, în *Mineiul pe decembrie*, ediţia Cernica 1927, p.401).

cu care se încheie slujba.

Dar dacă se face şi Liturghie, nu se mai citeşte: **Să se umple gurile noastre...** şi nici cele următoare, ci îndată după rugăciunea: **Preasfântă Treime...** se zice: **Ceea ce eşti mai cinstită... Slavă... Şi acum... Doamne miluieşte** (de 3 ori), **Întru numele Domnului...,** iar preotul : **Dumnezeule, milostiveşte-Te spre noi...** şi otpustul.

Modificările care intervin în rânduiala Obedniţei din timpul Postului Mare, să se vadă mai departe, la perioada **Triodului**.

B. - RÂNDUIALA SFINTEI LITURGHII

I. - Îndrumări generale introductive

a) Întrebuinţarea celor trei Liturghii în cursul anului

În Bisericile Ortodoxe (ritul liturgic bizantin) se săvârşesc trei Liturghii :

- Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur, arhiepiscopul Constantinopolului;
- Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareii Capadociei; şi
- Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite, numită şi a Sfântului Grigorie Dialogul (cel Mare), episcopul Romei.

- Liturghia Sfântului Vasile cel Mare se săvârşeşte numai de zece ori pe an, şi anume: în ziua de pomenire a autorului ei (1 ianuarie), în Ajunul Naşterii Domnului (24 decembrie) şi în Ajunul Botezului Domnului (5 ianuarie), în primele cinci duminici ale Postului Mare (Duminica Ortodoxiei, Duminica Sfântului Grigore Palama, Duminica Sfintei Cruci, Duminica Sfântului Ioan Scărarul şi Duminica Cuvioasei Maria Egipteanca), în Joia şi în Sâmbăta din săptămâna Sfintelor Patimi.

Atât în cele două Ajunuri (al Naşterii şi al Botezului Domnului) cât şi Joi şi Sâmbătă din săptămâna Sfintelor Patimi, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare se săvârşeşte unită cu Vecernia zilei următoare, după rânduiala pe care o vom arăta mai departe [42]; în celelalte zile săvârşindu-se, ca de obicei, după Utrenie (în mânăstiri după Ceasul al şaselea, fără să se unească cu Vecernia, care se oficiază la timpul ei.

---

42. Dar în anii în care cele două Ajunuri (al Naşterii Domnului şi al Botezului Domnului) cad sâmbăta sau duminica, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare se face în însăşi ziua praznicului respectiv, fără să se unească cu Vecernia, iar în ziua Ajunului se face Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur.

- Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite este Liturghia specifică zilelor de rând din Postul Mare. În principiu, ea se poate săvârşi în toate zilele de peste săptămână din Postul Mare, afară de sâmbete şi de duminici şi de praznicul Buneivestiri; dar în practică ea se oficiază numai miercuri şi vineri din cele şapte săptămîni ale Postului Mare (afară de Vinerea Sfintelor Patimi), iar în celelalte zile de rând ale săptămînii (luni, marţi şi joi) numai când cad sărbători bisericeşti mai importante, care sunt şi hramuri de biserici, ca, de exemplu: Sfântul Haralambie (10 februarie), prima şi a doua aflare a capului Sfântului Ioan Botezătorul (24 februarie), Sfinţii 40 de Mucenici (9 martie), Ajunul Buneivestiri (24 martie), Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica (11 aprilie), Sfântul Mare Mucenic Gheorghe (23 aprilie), Sfinţii Ierarhi Sava şi Iorest (24 aprilie). În Săptămâna Patimilor se săvârşeşte luni, marţi şi miercuri. Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur se săvârşeşte în toate zilele în care nu se oficiază una din celelalte două Liturghii; aceasta este Liturghia uzuală sau normală a Bisericii Ortodoxe, adică cea care se săvârşeşte de cele mai multe ori în cursul anului bisericesc. Aceasta este singura Liturghie care se oficiază în toată perioada **Penticostarului** (de la Sfintele Paşti până la Duminica Tuturor Sfinţilor); în perioada **Octoihului** ea se oficiază în toate zilele, cu excepţia celor trei zile în care se oficiază Liturghia Sfântului Vasile cel Mare (Ajunul Naşterii Domnului, 1 ianuarie şi Ajunul Bobotezei), iar în Postul Mare ea se face numai de opt ori, şi anume: în primele şase sâmbete ale Postului Mare, în Duminica a şasea a Postului Mare (Duminica Floriilor) şi în ziua praznicului Buneivestiri (25 martie) în orice zi a săptămânii ar fi[43].

43. Dar dacă Bunavestire cade într-una din primele cinci duminici ale Postului Mare, în care trebuie să se oficieze Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, primează rânduiala Triodului, adică se face Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, pentru a nu se şterbi din numărul de zece, ori când trebuie să se oficieze această Liturghie în fiecare an. De asemenea, trebuie ştiut că atunci când Bunavestire cade într-una din zilele de rând (de luni pînă vineri inclusiv) ale săptămânilor din Postul Mare, Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur se uneşte cu Vecernia zilei următoare (26 martie), după rânduiala zilelor de post (a se vedea învăţătura din Mineiul pe martie la ziua 25 şi «Învăţătura de tipic a lui Marcu», din Triod.

b) Zile aliturgice (fără Liturghie)

La mânăstiri şi la catedralele episcopale, Sfânta Liturghie se oficiază zilnic. În bisericile de enorie, Sfânta Liturghie se oficiază în toate sâmbetele şi duminicile de peste an [44], în cursul săptămânii numai în zilele în care cad sărbători cu ţinere (praznice împărăteşti ori sfinţi cu serbare), iar în Postul Mare, miercuri şi vineri (Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite).

Sunt însă şi câteva zile din cursul anului în care, după tradiţia de cult a Bisericii Ortodoxe, nu se oficiază liturghie nici în mânăstiri şi catedrale (z i l e a l i t u r g i c e), şi anume:

a) Miercuri şi vineri din săptămîna brânzei (săptămâna albă), deoarece în mânăstiri se ajunează, anticipându-se rânduielile Postului Mare;

b) Luni şi marţi din prima săptămână a Postului Mare, deoarece nu trebuie întreruptă ajunarea rânduită în aceste zile, care trebuie să dureze pînă la Ceasul al nouălea din zi sau la vremea Vecerniei;

c) Sfânta şi Marea Vineri, deoarece în această zi a murit Domnul pe Cruce pentru mântuirea noastră, fiind rânduită tuturor creştinilor ajunare desăvârşită;

d) Vineri înainte de ziua Naşterii Domnului şi înainte de ziua Botezului Domnului, în anii în care aceste două praznice cad duminică sau luni (atunci în vinerea precedentă se citesc numai Ceasurile împărăteşti şi celelalte Laude zilnice, fără Liturghie) [45].

c) Unicitatea Liturghiei în zilele liturgice

După tradiţia Bisericii Ortodoxe, un preot nu poate săvârşi decât o singură liturghie într-o zi şi nici mai multe liturghii succesive nu se pot săvârşi la acelaşi sfânt altar (aceeaşi Sfântă

---

44. Pentru obligaţia preoţilor de enorie de a săvârşi Liturghia în toate sâmbetele, vezi «Povăţuirile» din *Liturghier* (ediţia Bucureşti, 1974, p.383): «... Orice preot care are credincioşi, să ştie că în fiecare sărbătoare... şi în fiecare duminică, şi sâmbătă, dator este a sluji Liturghia; iar de nu va sluji, va cădea în păcat de moarte».

45. Vezi şi în urmă, la «Ceasurile împărăteşti»

Masă), de către preoţi diferiţi [46]. De aceea, de regulă, bisericile ortodoxe au un singur altar [47].

d) Timpul săvârşirii Sfintei Liturghii

Cât priveşte momentul din zi pentru începerea slujbei Sfintei Liturghii a Sfântului Ioan Gură de Aur şi cea a Sfântului Vasile cel Mare, după predania veche a Bisericii noastre, este, de regulă, ceasul al treilea din zi, adică aproximativ ora 9 dimineaţa, când Domnul a fost răstignit pe Cruce (vezi Marcu 15, 25) şi când Sfântul Duh S-a coborât peste Sfinţii Apostoli, în ziua Cincizecimii [48]. În bisericile de enorie de la ţară, ea se poate începe (mai ales în timpul verii) şi mai înainte de această oră, iar în cele de la oraşe se începe de obicei ceva mai târziu (în jurul orei 10 dimineaţa). Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite, fiind unită cu Vecernia, se face, de regulă, după amiază (orele 16-17).

Abatere de la această regulă se face numai la praznicul Învierii, când Sfânta Liturghie se oficiază în continuarea Utreniei, în a doua parte a nopţii (aproximativ între orele 2 sau 3 dimineaţa) [49]. Acelaşi obicei vechi s-a păstrat, în unele părţi, şi pentru praznicul Naşterii Domnului, când, de asemenea, Sfânta Liturghie se oficiază spre sfârşitul nopţii sau dis-de-dimineaţă.

---

46. Vezi şi «Povăţuirile» din *Liturghier* (ediţia Bucureşti, 1974 p.355); «Se mai cuvine preotului a şti că într-o singură zi, la o singură sfântă masă, numai o Liturghie poate săvârşi; că această unime (unicitate) a Sfintei Jertfe înseamnă numai o moarte a lui Hristos, care moarte odată a luat-o pentru noi, şi numai o patimă a Lui, pe care o dată a răbdat-o pentru noi».

47. Bisericile Ortodoxe cu mai multe altare (Sfinte Mese) sunt cu totul rare; în ele se pot săvârşi, la nevoie, (de exemplu, în ziua hramului, ori în ziua Sfintelor Paşti, când vine lume multă la biserică) mai multe Liturghii, de către preoţi diferiţi, ori concomitent (la bisericile cu altare suprapuse, ori consecutiv (la ore diferite).

48. Vezi şi «Povăţuirile» din *Liturghier* (edit. cit., p.363), la cap. «Pentru vremea începutului slujbei»: «Vremea slujbei, după obiceiul cel vechi al Bisericii, este ceasul al treilea din zi, adică ora 9 dimineaţa; iar de va fi de trebuinţă, Sfânta Liturghie se poate săvârşi sau mai târziu, sau mai de dimineaţă, însă nu mai înainte de a se lumina de ziuă, nici după-amiază, fiindcă cel ce va începe şi va săvârşi aşa, va greşi...»

49. În unele părţi ale Bisericii noastre (Banat), Liturghia din ziua Sfintelor Paşti se oficiază însă la orele obişnuite (8 sau 9 dimineata) făcându-se astfel o mare pauză între slujba Învierii (Utrenia) din noapte şi Liturghie.

e) Lucrurile trebuitoare pentru slujirea Sfintei Liturghii

Pentru slujirea Sfintei Liturghii avem nevoie de următoarele lucruri:

a) Sfântul a n t i m i s, care trebuie să se afle totdeauna pe sfânta masă şi fără de care nu se poate săvârşi Sfânta Liturghie nici în biserică şi nici afară din biserică [50].

b) Sfintele v e ş m i n t e (odăjdiile preoţeşti). Preotul nu poate oficia Sfânta Liturghie (inclusiv Proscomidia) decât îmbrăcat în toate veşmintele preoţeşti (stihar, epitrahil, brâu, mânecuţe şi felon), iar diaconul în veşmintele lui (stihar, orar şi mânecuţe) ;

c) Sfintele v a s e : discul, potirul, copia, linguriţa, steluţa şi acoperământele (procoveţele);

d) P r e s c u r i făcute din făină de grâu şi dospite, de regulă cinci, având fiecare întrebuinţarea ei [51]. În caz de lipsă, trebuie să avem cel puţin două (una pentru Sfântul Agneţ şi una pentru miride) sau chiar o singură prescure mai mare, cu cinci cornuri (părţi), cum se obişnuieşte pe alocuri [52]. Dacă nu avem deloc prescuri putem folosi o bucată de pâine dospită, pe care înscriem cu copia semnul Crucii şi iniţialele **Is, Hs, Ni** şi **Ka**, în locul peceţii;

e) V i n curat (din struguri) şi a p ă ; culoarea vinului este indiferentă (vinul roşu e de preferat, dar în lipsă se poate folosi şi vin alb);

f) C ă r ţ i l e de slujbă necesare: pentru preoţi şi diaconi *Liturghierul* şi *Sfânta Evanghelie;* iar pentru cântăreţi *Apostolul* şi *Octoihul Mic (Catavasierul); Liturghierul de strană* (cu cântări) şi *Mineiul*.

---

50. În unele cazuri, ca, de exemplu, la zilele hramului unor mânăstiri la care vine mulţime mare de credincioşi, pentru ca toţi să poată asculta slujba, Sfânta Liturghie se poate oficia afară din biserică, în jurul unei mese, pe care se pune sfântul antimis.

51. Din prima scoatem Sfântul Agneţ (care se va preface în Sfântul Trup al Domnului) din a doua scoatem părticica pentru Maica Domnului («Panaghia» sau «Bogorodiţa»), din a treia, părticelele pentru «cele nouă cete» (categorii sau grupe) de sfinţi, din a patra, miridele pentru credincioşii vii, iar din a cincea, miridele pentru morţi.

52. În unele părţi, se imprimă cu pistornicul, pe cele cinci cornuri (părţi) ale acestor prescuri, semnele care indică destinaţia sau folosirea fiecăruia (pecetea Agneţului, Bogorodiţa, cele nouă cete, etc.).

g) Mai multe l u m â n ă r i aprinse: cel puţin două pe Sfânta Masă, una la proscomidiar şi câte una în sfeşnicele împărăteşti, iar în caz de mare lipsă cel puţin una.

f) Pregătirea slujitorilor pentru săvârşirea Sfintei Liturghii

Având în vedere că dumnezeiasca Liturghie este slujba cea mai de seamă şi cea mai sfântă pe care o pot săvârşi sfinţiţii slujitori şi că ori de cîte ori săvârşesc această slujbă trebuie să se şi împărtăşească cu dumnezeieştile Taine, ei sunt datori să fie curaţi cu trupul şi cu sufletul, pregătindu-se cu grijă pentru aceasta şi îndeplinind următoarele condiţii:

- Să se ferească, fără încetare, de orice păcat care i-ar putea face improprii pentru slujire şi să se păstreze cât mai mult cu putinţă în stare de neprihană şi sfinţenie; iar dacă, totuşi, uneori îşi vor simţi cugetul împovărat de păcate mai grele, să alerge la duhovnic şi să se mărturisească pentru a dobândi iertarea de păcate şi împăcarea cugetului.

- Pentru a se putea concentra în timpul slujirii şi a-şi aţinti cugetul numai la Dumnezeu, sfinţiţii slujitori să se ferească încă de cu seară şi mai ales în dimineaţa zilei în care vor sluji Sfânta Liturghie, de tot ceea ce le-ar putea risipi sau tulbura pacea inimii, liniştea sufletului şi seninătatea cu care se cuvine să se apropie de sfântul altar (vezi Matei 5, 23 şi Marcu 11, 25); pentru aceasta trebuie să alunge orice grijă lumească, orice preocupare pentru cele din afară şi orice gând străin şi să-şi umple sufletele numai cu dulceaţa iubirii de Dumnezeu şi de oameni.

- Să-şi împlinească P r a v i l a de rugăciune rânduită de sfânta noastră Biserică pentru pregătirea sufletească treptată, a celor ce vor să slujească dumnezeiasca Liturghie. În afară de Laudele bisericeşti premergătoare Sfintei Liturghii (Vecernia, Pavecerniţa, Miezonoptica, Utrenia şi Ceasurile întâi, al treilea şi al şaselea), pe care orice cleric e îndatorat să le săvârşească sau să asiste la oficierea lor în biserici, sfinţiţii slujitori trebuie să citească, neapărat, **Rânduiala Sfintei Împărtăşiri** (din Ceaslov ori din Liturghier), şi anume seara să citească canonul din această rânduială, iar dimineaţa rugăciunile pregătitoare pentru împărtăşire, fără de care nu este îngăduit a intra în slujbă.

- Clericii căsătoriţi să se ferească a se atinge de soţiile lor cel puţin o zi şi o noapte înainte de slujire şi tot atâta după slujire.

- Orice slujitor trebuie să se ferească de prea multă mâncare şi băutură în seara dinaintea slujirii, iar după miezul nopţii nimic să nu mai pună în gură: nici mîncare, nici băutură.

- Să se îngrijească de curăţenia corporală, spălându-şi trupul şi îmbrăcând haine curate (Evrei 10, 19-22) şi să ia toate măsurile ca înfăţişarea lor din afară să fie, atât înainte de a intra în slujbă, cât şi în timpul slujirii, cât mai cuviincioasă, mai plăcută privirii şi mai vrednică de respect din partea credincioşilor.

- Să se îngrijească din vreme pentru a avea toate cele de trebuinţă pentru sfânta slujbă, precum s-au scris mai înainte (vezi pp. 64-65) şi îndeosebi să nu lipsească prescurile şi vinul pentru materia Sfintei Jertfe, programând pentru aceasta, din vreme, când este de trebuinţă, pe cei îndatoraţi a le aduce, cu rândul, la biserică. Să nu uite, de asemenea, cele de trebuinţă pentru ca sfânta biserică să fie curată, împodobită, înzestrată cu toate cele necesare şi încălzită iarna, încât credincioşii să intre şi să stea într-însa cu plăcere, cu cuviinţă şi cu evlavie, ca în casa lui Dumnezeu.

- Orice preot de enorie să-şi pregătească, din vreme, cu mare grijă şi cu mult simţ de răspundere, predica sau cuvântul de învăţătură, care, în duminici, trebuie să răsune în biserici, alături de citirea C a z a n i e i, şi să nu lipsească din nici o slujbă săvârşită de preot şi mai ales de la Sfânta Liturghie.

II. - Rânduiala Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur

1. Liturghia săvârşită de un singur preot (fără diacon)

a) Proscomidia

Adică prima parte a Liturghiei, în cursul căreia se face pregătirea şi binecuvântarea Darurilor (materiei de pâine şi de vin) pentru Sfânta Jertfă, se săvârşeşte la bisericile de enorie în timpul Utreniei, iar la mânăstiri şi la bisericile unde între Utrenie şi Liturghie se citesc şi Ceasurile, ea se face în timpul Ceasurilor întâi, al treilea şi al şaselea.

După ce a îndeplinit toată pregătirea pentru Liturghie, adică închinarea la icoanele din naos, îmbrăcarea sfintelor veşminte şi spălarea mâinilor, după rânduiala prevăzută în Liturghier la începutul Proscomidiei [53], preotul merge la proscomidiar, unde orânduieşte sfintele vase, acoperământele, prescurile şi vasele (sticlele) cu vin şi apă, spre a le avea pe toate la îndemână; se închină de trei ori spre răsărit, zicând de fiecare dată: **Dumnezeule curăţeşte-mă pe mine, păcătosul, şi mă miluieşte,** apoi luând cu ambele mâini copia şi p r i m a p r e s c u r ă (cea din care va scoate Sfântul Agneţ), le ridică în dreptul frunţii şi zice troparul: **Răscumpăratu-ne-ai pe noi din blestemul Legii...**

După aceasta, trecând copia şi prescura în mâna stângă, preotul se închină şi dă binecuvântarea pentru începutul Proscomidiei (**Binecuvântat este Dumnezeul nostru...**), binecuvântând totodată prescura, adică făcând semnul Crucii cu dreapta asupra ei. Apoi ţinând-o mai departe în mâna stângă, trece

53. Precum am arătat la rânduiala Utreniei, la bisericile parohiale preotul ar trebui să îndeplinească aceste lucrări pregătitoare, de regulă, după ectenia mare de la începutul Utreniei, în timp ce la strană se cântă: **Dumnezeu este Domnul...**, cu troparele şi celelalte. El se poate face însă şi înainte de începutul Utreniei, pentru economie de timp; dar dacă a îmbrăcat toate veşmintele, atunci nu mai iese afară din altar pentru citirea ultimelor şase rugăciuni ale dimineţii şi pentru rostirea ectenie mari, ci le zice din altar, iar îndată după ectenia mare poate începe lucrarea Proscomidiei.

copia în mâna dreaptă şi face cu vârful ei semnul Crucii (de 3 ori) peste pecetea prescurii, zicând de fiecare dată: (când atinge sus): **Întru pomenirea Domnului şi Dumnezeului** (când atinge jos): **şi Mântuitorului nostru** (când atinge în stânga): **Iisus** (când atinge în dreapta): **Hristos**.

Pune apoi prescura pe talerul de lemn ori de metal, folosit pentru aceasta, înfige copia în dreapta peceţii (stânga preotului) şi tăind, zice: **Ca un miel nevinovat spre junghiere S-a adus...** Face acelaşi lucru în stânga peceţii (dreapta preotului), zicând: **Şi ca o oaie fără de glas...;** apoi în partea de sus, zicând: **Întru smerenia Lui, judecata Lui s-a ridicat...;** şi în marginea de jos a peceţii, zicând: **Iar neamul Lui cine-l va spune?** (vezi figura nr. 2).

După aceasta, înfige copia aşa fel ca să scoată pecetea (Sfântul Agneţ), desfăcînd-o de restul prescurii şi zicând: **Că s-a luat de pe pământ viaţa Lui.** O întoarce şi o aşază cu faţa (pecetea) în jos pe sfântul disc şi taie curmeziş miezul, până aproape de coajă (dar fără

Figura nr. 2

Figura nr. 3

să o străpungă), zicând: **Înjunghie-Se Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii** (aceasta concomitent cu tăietura verticală), **pentru viaţa şi pentru mântuirea lumii** (concomitent cu tăietura transversală. Vezi figura nr. 3). Apoi întoarce din nou (Sfântul Agneţ) cu pecetea (faţa) în sus şi împunge cu vârful copiei în partea dreaptă a ei (unde e scris **Is.**), zicând: **Iar unul din ostaşi cu sulița coasta Lui a împuns.**

Acum preotul lasă copia, ia în mâna dreaptă vasul cu vin, iar în stânga pe cel cu apă şi toarnă din amândouă odată în sfântul

potir, zicând: **Şi îndată a ieşit sânge şi apă; iar cel ce a văzut a mărturisit şi adevărată este mărturia lui.**

Observaţie: Să aibă grijă preotul ca, atunci când toarnă vin şi apă în sfântul potir, să pună mai puţină apă decât vin (cel mult 1/4 din cantitatea vinului), pentru ca nu cumva apa să schimbe firea vinului, «căci taina nu se va săvârşi cu vinul care se va schimba în gustul apei şi preotul de moarte va greşi» [54]. De asemenea, la Liturghia în sobor, sau când vor fi credincioşi mai mulţi de împărtăşit preotul proscomiditor va avea grijă să scoată un Agneţ mai mare ca de obicei şi să toarne la vreme în potir atâta vin şi apă cât să ajungă tuturor celor ce se vor împărtăşi. Căci după sfinţirea Darurilor nu mai este îngăduit a se turna vin şi apă în sfântul potir [55].

Apoi preotul binecuvintează vinul şi apa din potir, zicând: **Binecuvântată este amestecarea Sfintelor Tale, totdeauna...** Acoperă sfântul potir cu un acoperământ mic şi îl dă mai la o parte.

După ce pune deoparte (în anaforniţă) restul prescurii din care a scos Sfântul Agneţ, preotul ia a d o u a p r e s c u r ă (al doilea corn de prescură), o binecuvântează şi punând-o pe talerul de lemn, taie din ea o părticică în formă de triunghi, zicând: **Întru cinstea şi pomenirea preabinecuvântatei, măritei stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarei...** Luând pe copie, această părticică, o aşază pe sfântul disc, de-a dreapta Sfântului Agneţ (în stânga preotului) cu vârful în sus zicând: **De faţă a stat împărăteasa...** (vezi formulele complete în Liturghier).

Ia apoi a t r e i a p r e s c u r ă (al treilea corn de prescură), o binecuvântează şi scoate, pe rând, miridele celor «nouă cete», ale sfinţilor, mai mici decât Panaghia, în formă de triunghiuri, aşezându-le una câte una, pe sfântul disc, în stânga Sfântului Agneţ (în dreapta preotului), în trei şiruri verticale de câte trei şi rostind la fiecare din ele formula respectivă pentru categoria de sfinţi care trebuie pomenită (vezi Liturghierul), în ordinea următoare:

---

54. Vezi cap. «Pentru materia Sângelui lui Hristos», în «Povăţuirile» din *Liturghier* (ediţia Bucureşti, 1974, p.366).

55. Vezi *Liturghierul*, (ed. cit., p.355), la «Povăţuiri».

1. Sfântul Ioan Botezătorul
2. Ceilalți prooroci
3. Sfinții Apostoli
4. Sfinții ierarhi
5. Sfinții mucenici și mucenițe
6. Sfinții mari pustnici (cuvioși părinți și cuvioasele femei)
7. Sfinții fără de arginți
8. Sfinții Ioachim și Ana, sfântul zilei din Minei
9. Sfântul autor al Liturghiei pe care o săvârșim.

Apoi ia a p a t r a p r e s c u r ă (al patrulea corn de prescură), o binecuvintează și punând-o pe talerul de lemn, scoate pe rând cele trei miride speciale (pentru episcopul locului, pentru conducătorii Statului și pentru ctitorii vii), așezându-le pe disc sub Sfântul Agneț, una la dreapta celeilalte și zicând la fiecare formulele respective din *Liturghier* (în ediția București, 1974, p. 84). Când pomenește pe episcopul locului pomenește și pe arhiereul care l-a hirotonit, dacă e altul decât episcopul locului și dacă e în viață (dacă e decedat îl va pomeni mai târziu, la a cincea prescure, când scoate miridele pentru morți).

Apoi ținând aceeași prescură în mâna stângă și copia în dreapta, deasupra discului, scoate cu vârful copiei fărâmituri mici, așezându-le într-o grămăjoară dedesubtul celor trei miride, înspre stânga preotului și citind în șoaptă rugăciunea pentru pomenirea generală a celor vii (**Primește, Doamne, jertfa aceasta...**), după care pomenește pe nume credincioșii vii pe care îi are de pomenit, scoțând pentru fiecare câte o miridă, pe care o adaugă la grămăjoara miridelor pentru vii, zicând: **Pomenește, Doamne, pe robul Tău (roaba Ta,** ori: **robii Tăi)...**

Ia apoi a c i n c e a p r e s c u r ă (al cincelea corn de prescură), o binecuvântează și ținând-o cu mâna stângă deasupra sfântului disc, scoate cu copia o altă serie de fărâmituri mici, pentru morți, făcând cu ele a doua grămăjoară, la dreapta celei de a doua și citind în șoaptă rugăciunea pentru pomenirea generală a celor morți: **Pentru pomenirea și iertarea păcatelor tuturor celor din veac adormiți întru dreapta credință...,** la sfârșitul căreia pomenește pe nume pe toți răposații înscriși pe pomelnicele care i s-au adus, începând cu ctitorii decedați ai bisericii și continuând cu arhiereul care l-a hirotonit, dacă acesta a decedat. Pentru fiecare

nume scoate o miridă, adăugând-o la celelalte şi zicând: **Pentru pomenirea şi iertarea păcatelor adormitului robului (adormitei roabei) lui Dumnezeu...**

Observaţie: Pomenirea credincioşilor vii şi morţi continuă şi după sfârşitul Proscomidiei, pe măsură ce primim pomelnice de la credincioşi, scoţându-se pentru fiecare nume câte o fărâmitură din prescura a patra (pentru vii) sau a cincea (pentru morţi) şi adăugându-se la grămăjoara respectivă.

Apoi preotul scoate din prescura a patra (sau din bucata din care a proscomidit pentru vii) o părticică şi pentru sine, pe care o aşază în grămîjoara de miride pentru vii: **Pomeneşte, Doamne, după înălţimea îndurărilor Tale şi a mea nevrednicie...**

Acum se scot şi miridele pentru cereri speciale, dacă sunt (pentru bolnavi, pentru cei plecaţi în călătorie etc.), citindu-se rugăciunea respectivă din *Liturghier* la capitolul «Adunare de cereri pentru felurite trebuinţe din viaţa omului».

Terminând de scos miridele, preotul lasă copia, ia buretele şi strânge cu grijă pe disc miridele dedesubtul Sfântului Agneţ, ca să nu cadă vreuna jos.

Se aduce apoi cădelniţa aprinsă, preotul binecuvintează tămâia (**Tămâie Îţi aducem Ţie, Hristoase...**) şi ţinând-o paracliserul la îndemâna preotului, acesta ia steluţa şi o tămâiază, apropiind-o de fumul cădelniţei, o sărută şi o pune desfăcută peste sfântul disc, zicând: **Şi venind steaua, a stat deasupra locului unde era Pruncul.**

Ia acoperământul discului, îl apropie de fumul cădelniţei, îl sărută şi acoperă cu el discul, zicând: **Domnul a împărăţit...** etc. La fel face şi cu acoperământul potirului, zicînd: **Acoperit-a cerurile bunătatea Ta, Hristoase, şi de lauda Ta este plin pământul.**

Apoi făcând la fel cu acoperămîntul cel mare (aerul), acoperă cu el discul şi potirul, zicând: **Acoperă-ne cu acoperământul aripilor Tale...** etc.

La urmă, preotul ia cădelniţa şi tămâiază Darurile, zicând de trei ori: **Binecuvântat eşti, Dumnezeul nostru, Care ai binevoit aşa, slavă Ţie.** Apoi dă (lasă) cădelniţa, ori o trece în mîna stângă, se închină de trei ori şi zice r u g ă c i u n e a P r o s c o m i d i e i (a punerii-înainte a Darurilor): **Dumnezeule,**

Dumnezeul nostru, Cel ce pe Pâinea cea cerească..., făcând cu mâna semnul Crucii peste Cinstitele Daruri, la cuvintele: **însuţi binecuvintează această punere-înainte...**

După aceasta, face apolisul (cel mic), precum se arată în Liturghier. Apoi ia din nou cădelniţa şi c ă d e ş t e proscomidiarul cu Darurile, Sfânta Masă şi tot altarul, zicând în taină, în jurul sfintei mese, troparul: **În mormânt cu trupul...** şi apoi, în continuare Psalmul 50.

Observaţie: Întrucât la bisericile de enorie (mai ales la oraşe) sc aduc pomelnice şi după începerea Liturghiei, putem proscomidi prin scoaterea de miride, atâta timp cât Darurile stau la proscomidiar, adică pînă la Heruvic. Pentru aceasta avem două alternative: ori facem la timpul cuvenit - adică până la începutul I.iturghiei - numai partea din Proscomidie până la acoperirea Darurilor, urmând ca acoperirea Darurilor şi sfârşitul Proscomidiei să le facem înainte de cădirea de la heruvic (şi în cazul acesta cădirea prescrisă în Liturghier la sfârşitul Proscomidiei coincide cu cea de la Heruvic); ori facem toată lucrarea Proscomidiei (deci şi acoperirea Darurilor, tămâierea şi apolisul) la timpul cuvenit, adică înainte de începerea Liturghiei, dar în cazul acesta lăsăm răsfrânte marginile acoperământului discului şi ale Aerului, spre a putea pune miridele pentru vii şi morţi alături de celelalte, când proscomidim pentru pomelnicele sosite după acoperirea Darurilor.

Cât priveşte pomelnicele aduse după ieşirea cu Cinstitele Daruri, ele pot fi citite la proscomidiar în timpul Axionului, dar fără să mai scoatem miride. Cele primite după Axion se vor pomeni la Liturghia următoare.

b) Liturghia propriu-zisă

După ce face otpustul Utreniei (în mânăstiri, după otpustul Ceasului al şaselea), preotul, îmbrăcat în toate veşmintele, deschide uşile împărăteşti şi dvera (dacă n-au fost deschise mai înainte) şi stând în faţa Sfintei Mese face trei închinăciuni zicând de fiecare dată: **Dumnezeule, curăţeşte-mă pe mine, păcătosul, şi mă miluieşte.** Apoi cu mâinile ridicate în sus, zice în şoaptă rugăciunea: **Împărate ceresc...** (de 3 ori), apoi **Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu...** (de două ori) şi **Doamne, buzele mele vei deschide...** (o dată).

Dacă preotul poartă culion, îşi descoperă capul, rămânând aşa până la rugăciunea amvonului.

Se închină apoi de două ori, sărută Sfânta Evanghelie, Sfânta Masă şi Sfânta Cruce, precum şi chipul Sfântului Ioan Gură de Aur, din Liturghier, sau pe al Sfântului Vasile cel Mare, când facem liturghia sa, şi se închină încă o dată. Ia Sfânta Evanghelie cu ambele mâini şi ţinând-o drept în sus, dă binecuvântarea pentru începutul slujbei: **Binecuvântată este împărăţia Tatălui...,** făcând în acelaşi timp semnul Crucii cu Sfânta Evanghelie peste sfântul antimis, după care, sărutând-o, o pune la locul ei de pe sfântul antimis. Se întoarce pe stânga, închide uşile împărăteşti (dvera rămâne deschisă) şi întorcându-se înapoi cu faţa spre răsărit, rosteşte e c t e n i a m a r e (**Cu pace Domnului să ne rugăm**); când e nevoie, înainte de cererea **Pentru ca să ne izbăvim noi de tot necazul...** se intercalează cererile speciale pentru diferite trebuinţe, de la sfârşitul Liturghierului. În timpul ecteniei, cântăreţii se închină cu evlavie şi cuviinţă, la fiecare cerere a ecteniei, cântând împreună cu credincioşii răspunsurile rânduite, adică **Doamne miluieşte** şi celelalte, ceea ce trebuie să facă la toate ecteniile, ca şi la ecfonisele lor.

După ecfonisul ecteniei (**Că Ţie se cuvine toată slava...**), credincioşii (cântăreţii) răspund: **Amin**, şi cântă a n t i f o n u l întâi [56], în timp ce preotul citeşte în taină r u g ă c i u n e a antifonului întâi din Liturghier (**Doamne, Dumnezeul nostru, a Cărui stăpânire este neasemănată...**). Terminându-se de cântat antifonul întâi, preotul zice ectenia mică (**Iară şi iară...**), încheind-o cu ecfonisul: **Că a Ta este stăpânirea...**

În timp ce credincioşii (cântăreţii sau corul) cântă a n t i f o n u l al doilea [57], preotul citeşte în taină r u g ă c i u n e a antifonului al doilea: **Doamne Dumnezeul nostru, mântuieşte poporul Tău...** Terminându-se de cântat antifonul al doilea, preotul zice din nou ectenia mică, încheind-o cu ecfonisul: **Că bun şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti...,** după care credincioşii

56. Duminica şi la sărbătorile sfinţilor: **Slavă..., Şi acum..., Binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul...**; la praznicele împărăteşti antifonul I al praznicului respectiv, din Minei, iar în zilele de rând (la mânăstiri şi catedrale) antifonul I din toate zilele (**Bine este a lăuda pe Domnul..., Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu...** şi celelalte).

57. Duminica şi la sărbătorile sfinţilor: **Slavă..., Şi acum..., Unule-Născut...**; la praznice, antifonul II al praznicului respectiv, din Minei; iar în zilele de rând, antifonul II din cele pentru toate zilele (**Domnul a împărăţit..., Pentru rugăciunile sfinţilor Tăi...** şi celelalte).

(cântăreţii sau corul) cântă a n t i f o n u l al treilea [58], iar preotul citeşte acum rugăciunea antifonului al treilea (**Cel ce ne-ai dăruit nouă aceste rugăciuni obşteşti...**).

Când la strană începe să se cânte stihira de la **Slavă...** a antifonului al treilea (a Fericirilor), preotul deschide uşile împărăteşti, plecându-se spre credincioşi şi face v o h o d u l m i c (intrarea cu Sfânta Evanghelie), astfel: se închină în faţa Sfintei Mese, ia cu multă evlavie Sfânta Evanghelie, punând în locul ei Sfânta Cruce, şi ţinând-o înălţată în dreptul frunţii (cu dreapta pe cotorul cărţii), ocoleşte pe după Sfânta Masă şi iese pe uşa dinspre miazănoapte a altarului, mergând înaintea lui un purtător de lumină, cu lumânare aprinsă, ori cu sfeşnic portativ. Ajungând în mijlocul bisericii, purtătorul de lumină se întoarce printre sfeşnicele împărăteşti şi vine de stă cu lumina (sau pune sfeşnicul) în dreptul icoanei împărăteşti a Mântuitorului, iar preotul, rămânând în mijlocul naosului (sub policandru), cu faţa spre răsărit, ţine Sfânta Evanghelie cu stânga la piept, îşi pleacă uşor capul şi zice în şoaptă rugăciunea I n t r ă r i i (**Stăpâne, Doamne Dumnezeul nostru...**). Apoi îşi înalţă capul, face semnul binecuvântării spre răsărit, zicând încet: **Binecuvântată este intrarea sfinţilor Tăi, Doamne, totdeauna...**, face două închinăciuni, sărută Sfânta Evanghelie şi se închină încă o dată. Apoi, purtând din nou Sfânta Evanghelie cu ambele mâini, în dreptul frunţii (cu stânga pe cotor), înaintează spre sfântul altar, printre sfeşnicele împărăteşti. Ajuns în faţa sfintelor uşi, după ce s-a terminat de cântat antifonul al treilea (Fericirile, ori troparul), preotul înalţă Sfânta Evanghelie şi zice, cu glas mare: **Înţelepciune, drepţi!** Apoi intră în sfântul altar prin uşile împărăteşti şi pune Sfânta Evanghelie la locul ei de pe sfântul antimis.

Cântăreţii coboară din străni şi închinându-se, cântă, împreună cu credincioşii: **Veniţi să ne închinăm..., Mântuieşte-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu...** [59] şi îndată t r o p a r e l e şi

58. Duminica şi la sărbătorile sfinţilor, Fericirile, cu stihirile lor, din Octoih (în duminici), ori din Cântarea a 3-a şi a 6-a a canonului de la Minei (la sărbătorile sfinţilor); la praznice, antifonul III al praznicului respectiv, iar în zilele de rând, antifonul III din cel pentru toate zilele (**Veniţi să ne bucurăm de Domnul..., Mântuieşte-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu...**).

59. La praznicele împărăteşti, în loc de: **Veniţi să ne închinăm...** se cântă stihurile speciale ale vohodului («isodicoanele») din Minei (se găsesc şi în Liturghier), iar finalul cântării: **Mântuieşte-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu...** se adaptează potrivit praznicului respectiv (vezi ultimele ediţii ale Octoihului mic (*Catavasierului*), Bucureşti, 1959, şi 1970, p.60-61.

condacele rânduite [60]. Apoi preotul zice, din faţa sfintei mese: **Domnului să ne rugăm**, iar după răspunsul stranei, rosteşte ecfonisul: **Că sfânt eşti Dumnezeul nostru...**

La praznice, la hramul bisericii, precum şi la sărbătorile sfinţilor cu polieleu, dacă preotul vrea, se cântă: **Doamne, mântuieşte pe cei binecredincioşi,** astfel: după cuvintele din ecfonis: **...acum şi pururea,** îndată cântă preotul: **Doamne, mântuieşte pe cei binecredincioşi,** din locul şi poziţia în care se află (adică stând cu faţa spre Sfânta Masă); cântăreţii şi credincioşii (corul) cântă apoi de două ori aceeaşi cântare, după care continuă preotul, cântând din altar: **Şi ne auzi pe noi;** şi îndată sfârşeşte tot el, cu cuvintele de încheierea ecfonisului: **Şi în vecii vecilor,** rostite tot din faţa Sfintei Mese.

Credincioşii (corul sau cântăreţii) cântă: **Sfinte Dumnezeule...** [61] iar preotul citeşte mai întâi, în taină, rugăciunea cântării întreit-sfinte (**Dumnezeule cel Sfânt, Care întru sfinţi Te odihneşti...**); apoi zice şi el în şoaptă: **Sfinte Dumnezeule...** (de 3 ori), închinându-se de fiecare dată. Înainte de ultimul **Sfinte Dumnezeule...,** cântat de credincioşi, preotul zice cu glas mare: **Puternic,** iar în timp ce se cântă pentru ultima oară **Sfinte Dumnezeule...,** el se îndreaptă spre proscomidiar şi se pleacă spre Cinstitele Daruri, zicând în şoaptă: **Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului.** Apoi se întoarce pe dreapta şi trecând prin faţa Sfintei Mese, se închină şi merge spre scaunul cel de sus, din spatele Sfintei Mese, zicând: **Binecuvântat eşti pe scaunul slavei Împărăţiei Tale, Cel ce şezi pe heruvimi, totdeauna...** Se opreşte în colţul de răsărit-miazăzi al Sfintei Mese şi rămâne acolo cu faţa spre apus, pînă se termină cântarea Trisaghionului, când dă binecuvântarea pentru citirea Apostolului: **Să luăm aminte. Pace tuturor!... Înţelepciune!... Să luăm aminte.** Apoi ia cădelniţa şi face cădire mică, având grijă să

---

60. Vezi pe larg regula cântării în ultimele două ediţii ale Octoihului mic (*Catavasierului*), Bucureşti, 1959 şi 1970, p.60-61.

61. La Naşterea şi la Botezul Domnului în Sâmbăta lui Lazăr, în Sâmbăta cea Mare (la Liturghia Sfântului Vasile cel Mare), în Duminica Paştilor şi în toată Săptămâna Luminată şi în Duminica Rusaliilor în loc de: **Sfinte Dumnezeule...** se cântă **Câţi în Hristos...** iar la Înălţarea Sfintei Cruci (14 septembrie) şi în Duminica a treia din Postul Mare (Duminica Sfintei Cruci) se cântă **Crucii Tale...**

cădească fără zgomot, cădind la vreme şi pe cititorul Apostolului. După ce termină cădirea, citeşte, în taină, rugăciunea dinainte de Evanghelie (**Străluceşte în inimile noastre...**). Când se termină citirea Apostolului, vine între uşile împărăteşti şi binecuvintează pe cititor, zicând: **Pace Ţie...** (acesta trebuie să rămână în mijlocul bisericii, până ce primeşte binecuvântarea de la preot, plecându-şi capul). La strană se cântă rar **Aliluia** şi se pune analogul pentru citirea Evangheliei, în faţa uşilor împărăteşti, pe solee, între două sfeşnice cu lumânări aprinse (sau se pune un sfeşnic în faţa analogului).

După citirea Sfintei Evanghelii, la strană se cântă rar: **Slavă Ţie, Doamne, slavă Ţie!**, iar preotul închide Sfânta Evanghelie, o sărută şi întorcând-o cu faţa spre credincioşi, îi binecuvintează, făcând semnul Crucii cu ea, după care se întoarce şi o aşază în partea de răsărit a Sfintei Mese, cu cotorul spre apus, lăsând liber antimisul. Închide sfintele uşi şi duminica se citeşte, din Cazanie, explicarea Evangheliei citite sau preotul rosteşte predica. Apoi preotul rosteşte ectenia întreită (**Să zicem toţi, din tot sufletul...**), citind şi rugăciunea cererii stăruitoare (**Doamne Dumnezeul nostru, primeşte această rugăciune stăruitoare...**); când e cazul, între penultimul şi ultimul aliniat al ecteniei se intercalează cererile speciale, pentru diferite trebuinţe, aflate mai spre sfârşitul Liturghierului.

După ecfonisul ecteniei (**Că milostiv şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti...**), dacă se face pomenire pentru cei răposaţi, preotul adaugă şi ectenia pentru morţi, cu rugăciunea: **Dumnezeul duhurilor şi a tot trupul...** Dacă nu, preotul zice ectenia pentru catehumeni (cei chemaţi): **Rugaţi-vă, cei chemaţi, Domnului...,** desfăcând în acelaşi timp şi sfântul antimis, în aşa fel încât la cererea: **Să-i unească pe dînşii...,** preotul ia buretele care se află învelit în antimis şi strânge cu el miridele (fărâmiturile) care s-ar mai găsi eventual pe sfântul antimis, dându-le spre mijlocul lui; citeşte şi rugăciunea pentru cei chemaţi, iar când zice ecfonisul: **Ca şi aceştia să slăvească împreună cu noi...,** face semnul Crucii cu buretele peste sfântul antimis, sărută buretele şi îl pune pe marginea dinspre răsărit a sfântului antimis (peste Sfânta Evanghelie).

Preotul se întoarce şi închide dvera, zicând ectenia următoare: **Câţi sunteţi chemaţi ieşiţi...** [62] şi citeşte şi rugăciunea întâi pentru credincioşi, cu ecfonisul: **Că Ţie se cuvine toată slava...** Apoi rosteşte fragmentul de ectenie care urmează (**Iară şi iară...**), citind şi rugăciunea a doua pentru credincioşi, pe care o încheie cu ecfonisul: **Ca sub stăpânirea Ta totdeauna fiind păziţi...**

La strane se cântă acum foarte rar Heruvicul, iar preotul citeşte în taină rugăciunea din timpul cântării heruvimice (**Nimeni din cei legaţi cu poftele...**), după care zice şi el, încetişor, de trei ori, imnul heruvimic (**Noi, care pe heruvimi cu taină închipuim...**), închinându-se de fiecare dată. Apoi deschide dvera şi uşile împărăteşti, ia cădelniţa şi face cădirea mică, zicând încetişor Psalmul 50 şi tropare de umilinţă cât îi îngăduie timpul.

Încheind cădirea în sfântul altar, face două închinăciuni în faţa Sfintei Mese, zicând de fiecare dată: **Dumnezeule curăţeşte-mă pe mine, păcătosul, şi mă miluieşte;** apoi sărută Sfânta Masă, sfântul antimis şi Sfânta Cruce face încă o închinăciune, se întoarce şi, venind între uşile împărăteşti, se pleacă spre credincioşi, cerându-şi iertare. Urmează vohodul mare sau intrarea cu Cinstitele Daruri, astfel: mergând la proscomidiar, preotul zice: **Ridicaţi mâinile voastre la cele sfinte şi bine cuvântaţi pe Domnul,** ia Aerul (acoperământul cel mare), îl pune pe spate; ia sfântul disc cu mâna stângă, ridicându-l în dreptul frunţii, şi sfântul potir cu mâna dreaptă, ţinându-l în dreptul pieptului. Când se termină cântarea Heruvicului, preotul, precedat de un purtător de lumină, care ţine şi cădelniţa, iese pe uşa dinspre miazănoapte a altarului şi, păşind încet, cu cuviinţă şi evlavie, rosteşte formula pentru pomenirea episcopului locului: **Pe (Înalt) Prea Sfinţitul (Arhi)episcopul (şi Mitropolitul) nostru (N), să-l pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăţia Sa** [63]. Ajungând în mijlocul

---

62. Dacă se omite ectenia şi rugăciunea pentru catehumeni, cum se obişnuieşte la multe biserici mai ales la oraşe, desfacerea sfântului antimis are loc în timpul ecteniei întreite, aşa fel ca semnul Crucii cu buretele peste antimisul desfăcut să se facă la ecfonisul: **Că milostiv şi Iubitor de oameni...** În acest caz nu se mai zice nici: **Câţi sunteţi chemaţi ieşiţi...** ci îndată după ecfonisul ecteniei întreite se trece la ectenia: **Câţi suntem credincioşi...**

63. În Arhiepiscopia Bucureştilor: **Pe Prea Fericitul Părintele nostru (N) Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române...**

bisericii preotul rămâne pe loc, cu faţa spre credincioşi şi rosteşte formulele de pomenire, înscrise în Liturghier. La ultima formulă de pomenire (**Şi pe voi, pe toţi, dreptmăritorilor creştini...**) face semnul Crucii cu sfântul potir spre credincioşi, binecuvântându-i.

În timp ce la strană se cântă, rar, **Ca pe Împăratul tuturor...,** preotul se întoarce spre stânga şi, trecând printre sfeşnicele mari, intră în altar prin uşile împărăteşti, zicând încetişor cele trei tropare de îngropare (**Iosif cel cu bun chip..., În mormânt cu trupul...** şi **Ca un purtător de viaţă...**); pune sfintele vase pe Sfânta Masă (discul în stânga, potirul în dreapta preotului), ridică acoperământele lor, le sărută şi le pune deoparte pe Sfânta Masă. Apoi ia Aerul de pe spatele său, îl apropie de fumul cădelniţei, îl sărută şi acoperă cu el sfintele vase; ia cădelniţa şi tămâiază Cinstitele Daruri de trei ori, zicând încetişor ultimele versete ale Psalmului 50 («Fă bine, Doamne, întru bunăvoirea Ta, Sionului...»). Se întoarce şi închide uşile împărăteşti şi dvera, iar dacă îi mai rămâne timp pînă la terminarea cântării **Ca pe Împăratul...,** citeşte în taină rugăciunea punerii-înainte a Darurilor (**Doamne, Dumnezeule atotţiitorule, Cel ce eşti singur Sfânt...**).

Când se termină cântarea la strană, preotul rosteşte ectenia **Să plinim rugăciunea noastră Domnului...;** după ecfonisul ecteniei (**Cu îndurările Unuia-Născut Fiului Tău...**), binecuvintează pe credincioşi, zicând: **Pace tuturor!** (pentru aceasta se deschide dvera, şi apoi se închide la loc). Apoi zice: **Să ne iubim unii pe alţii...** şi în timp ce la strană se cântă: **Pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh...,** preotul zice încetişor, de trei ori: **Iubi-Te-voi, Doamne, vârtutea mea...** şi se închină de două ori, sărută sfântul disc, sfântul potir şi Sfânta Masă şi se închină încă o dată.

Apoi deschide dvera, zicând: **Uşile, uşile...** şi în timp ce unul dintre credincioşi rosteşte Simbolul credinţei, preotul ridică aerul cu amândouă mîinile şi îl clatină uşor deasupra Cinstitelor Daruri, având capul plecat şi zicând şi el încetişor Simbolul credinţei; la cuvintele: **Şi a înviat a treia zi...,** încetează de a clătina aerul, îl sărută, îl întocmeşte şi îl pune deoparte, lăsând astfel descoperite sfântul disc şi sfântul potir cu Cinstitele Daruri şi continuând să zică restul Simbolului credinţei, până la sfârşit.

Apoi preotul zice: **Să stăm bine, să stăm cu frică...,** deschide uşile împărăteşti, ia Sfânta Cruce şi venind între sfintele uşi, binecuvintează pe credincioşi cu Sfânta Cruce, zicând: **Harul Domnului nostru Iisus Hristos...** Apoi îşi înalţă ochii şi mâinile cu Sfânta Cruce, zicând: **Sus să avem inimile!** Se pleacă spre icoana Mântuitorului şi trecând Sfânta Cruce în mâna stângă, se închină zicând: **Să mulţumim Domnului!** Revine la sfânta masă, pune Sfânta Cruce acolo şi închide uşile împărăteşti şi dvera; iar în timp ce la strană se cântă: **Cu vrednicie şi cu dreptate...,** preotul citeşte în taină, cu toată cucernicia şi fără grabă, rugăciunea Sfintei Jertfe: **Cu vrednicie şi cu dreptate este a cânta Ţie, a Te bine cuvânta...** etc. Când rosteşte ecfonisul: **Cântarea de biruinţă cântând, strigând...,** ridică steluţa de pe sfântul disc, face semnul Crucii cu ea peste sfântul disc, o şterge de antimis, o sărută şi o pune deasupra buretelui (peste Sfânta Evanghelie); apoi citeşte, în continuare, în taină, rugăciunea: **Cu aceste fericite Puteri...,** în timp ce la strană se cântă: **Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot...** La ecfonisul: **Luaţi, mâncaţi...,** preotul arată cu mâna dreaptă către Sfântul Agneţ de pe sfântul disc, strana răspunde: **Amin**, iar la ecfonisul următor (**Beţi dintru acesta toţi...**) arată cu mâna dreaptă către sfântul potir şi se închină apoi strana răspunzând: **Amin**. În timpul răspunsului preotul citeşte în taină: **Aducându-ne aminte...**

Apoi când rosteşte ecfonisul: **Ale Tale dintru ale Tale...,** ia sfântul disc cu mâna dreaptă şi sfântul potir cu mâna stângă (dreapta fiind deasupra), le ridică puţin, făcând cu ele semnul Crucii deasupra sfântului antimis, apoi le reaşază la locul lor. Îndată după acest ecfonis, în timp ce la strană se cântă: **Pe Tine Te lăudăm...,** preotul face trei închinăciuni în faţa Sfintei Mese, zicând de fiecare dată: **Dumnezeule, curăţeşte-mă pe mine, păcătosul, şi mă miluieşte;** apoi ridicând mâinile în sus în semn de invocare, zice încetişor, de trei ori, troparul Ceasului al treilea (**Doamne, Cel ce pe Preasfântul Tău Duh...**), cu stihurile din Psalmul 50 («Inimă curată zideşte întru mine...» şi «Nu mă lepăda de la faţa Ta...»), închinându-se de fiecare dată. Continuă apoi să citească în taină rugăciunea (epicleza): **Încă aducem Ţie această slujbă cuvântătoare şi fără sânge...** şi face sfinţirea Darurilor, precum se arată în *Liturghier* (ediţia Bucureşti, 1987, p. 151-152). Preotul se închinbă de 3 ori până la pământ, apoi

îngenunchează continuând să citească rugăciunea de mijlocire generală pentru vii şi morţi (dipticele): **Încă aducem Ţie această slujbă cuvântătoare...**, până la ecfonisul: **Mai ales pentru preasfânta...** Când se termină de cântat: **Pe Tine Te lăudăm...**, preotul se ridică, deschide dvera, ia cădelniţa şi tămâiază Sfintele (de 3 ori), zicând ecfonisul: **Mai ales pentru preasfânta...**

În timp ce la strană se cântă Axionul, preotul continuă a citi mai întâi (tot în taină) rugăciunile de mijlocire, până acolo unde se pomeneşte episcopul locului (**Întâi pomeneşte, Doamne...**). Apoi binecuvintează anafura, cu formula înscrisă în Liturghier, făcând semnul Crucii cu mâna dreaptă peste vasul cu anafură, pe care o atinge apoi de sfântul disc şi de sfântul potir. Merge la proscomidiar, unde citeşte pomelnicul ctitorilor şi pomelnicele eventual sosite după ieşirea cu Cinstitele Daruri, îşi spală mâinile şi revine în faţa Sfintei Mese.

Când se încheie cântarea Axionului, preotul glăsuieşte ecfonisul pentru pomenirea ierarhului locului: **Întâi pomeneşte, Doamne, pe (Înalt) Prea Sfinţitul (Arhi)episcopul (şi Mitropolitul) nostru (N)...** şi îndată citeşte, în continuare, ultima parte a rugăciunii de mijlocire, pe care o încheie cu ecfonisul: **Şi ne dă nouă cu o gură şi cu o inimă...**

Apoi se întoarce şi binecuvintează pe credincioşi cu mâna, zicând: **Şi să fie milele marelui Dumnezeu...** Închide dvera şi zice ectenia: **Pe toţi sfinţii pomenindu-i...**, citind, totodată, în taină, rugăciunea: **Înaintea Ta punem toată viaţa şi nădejdea noastră...**; apoi rosteşte ecfonisul: **Şi ne învredniceşte pe noi, Stăpâne...**, după care cântă şi el, împreună cu credincioşii, rugăciunea **Tatăl nostru...**, încheind-o cu ecfonisul: **Că a Ta este împărăţia...**

Apoi se întoarce şi binecuvintează pe credincioşi, zicând: **Pace tuturor!** (pentru aceasta se deschide dvera şi apoi se închide imediat la loc); revenind în faţa Sfintei Mese, zice: **Capetele voastre...**, iar la strană se cântă, cât mai pe larg: **Ţie, Doamne,** pentru ca preotul să aibe timp să citească, în taină rugăciunea plecării capetelor (**Mulţumim Ţie, Împărate nevăzut...**), pe care o încheie cu ecfonisul: **Cu harul şi cu îndurările...**

Citeşte apoi, în taină, rugăciunea dinaintea împărtăşirii

(**Ia aminte, Doamne Iisuse Hristoase...**) [64]. Se închină de trei ori în faţa Sfintelor Daruri, zicând de fiecare dată: **Dumnezeule, curăţeşte-mă pe mine, păcătosul, şi mă miluieşte.** Apoi ia Sfântul Agneţ cu ambele mâini şi îl înalţă deasupra sfântului disc, zicând cu glas înalt: **Să luăm aminte. Sfintele, sfinţilor!** La strane se cântă: **Unul Sfânt...,** şi apoi c h i n o n i c u l, ori se citeşte C a z a n i a, dacă nu s-a citit îndată după Evanghelie (vezi în urmă). În timpul acesta, preotul întoarce Sfântul Agneţ cu miezul în sus şi îl frânge în cele patru părţi, zicând: **Se sfărâmă şi se împarte Mielul lui Dumnezeu...;** ţinând pe palma stângă cele patru părţi ale Sfântului Agneţ, le ia cu dreapta, una câte una şi le aşază, tot cu miezul, în sus, pe sfântul disc, în chipul Crucii, precum se arată în Liturghier. Apoi îşi şterge palmele cu buretele peste sfântul disc, ia părticica **Is** cu mâna dreaptă, face semnul Crucii cu ea peste sfântul potir şi o pune într-însul, zicând: **Plinirea potirului credinţei Sfântului Duh.** Binecuvintează apa caldă (c ă l d u r a) şi o toarnă în sfântul potir, zicând: **Căldura credinţei, plină de Duhul Sfânt. Amin** [65].

După aceasta preotul se împărtăşeşte cu părticica **Hs** şi cu Sfintul Sânge, precum se arată în Liturghier. Apoi ia buretele cu mâna dreaptă şi ţinând cu stânga sfântul disc plecat deasupra sfântului potir, toarnă cu buretele cele două părţi din Sfântul Trup (**Ni** şi **Ka**) destinate pentru împărtăşirea credincioşilor. Dacă nu sunt credincioşi de împărtăşit, se pot turna acum şi miridele; dacă sunt credincioşi mai mulţi de împărtăşit, acestea se toarnă în sfântul potir numai după împărtăşirea credincioşilor. Când pune părţile din Sfântul Trup, zice: **Învierea lui Hristos văzând...;** când toarnă părticica Sfintei Fecioare, zice: **Luminează-te, luminează-te...;** când pune părticelele celor nouă cete zice: **O, Paştile cele mari...;** iar când pune miridele pentru vii şi morţi, zice: **Spală, Doamne, păcatele celor ce s-au pomenit aici...**

După aceea, dacă nu sunt credincioşi de împărtăşit, acoperă sfântul potir cu acoperământul lui, iar dacă sunt credincioşi de

64. Atât rugăciunea plecării capetelor cât şi cea dinainte de împărtăşire, fiind în practică greu de citit la locul şi în momentul exact în care sînt înscrise în Liturghier pot fi citite mai înainte, şi anume în timpul cântării rugăciunii: **Tatăl nostru...**

65. Şi aici trebuie să avem grijă, ca şi la Proscomidie, să nu turnăm prea multă apă caldă în Sfântul Sânge din sfântul potir, ca să nu-l diluăm prea mult.

împărtăşit pune în sfântul potir linguriţa, iar pe sfântul disc pune aerul întocmit, steluţa (închisă) şi acoperământul discului, întocmit; citeşte rugăciunea de m u l ţ u m i r e: **Mulţumim ţie, Stăpâne, Iubitorule de oameni...** După aceea, sună clopoţelul şi deschide dvera şi uşile împărăteşti, se închină în faţa Sfintelor Daruri şi ia sfântul potir cu dreapta, susţinându-l cu mâna stângă şi venind între uşile împărăteşti, îl înalţă rostind chemarea la împărtăşire: **Cu frică de Dumnezeu...** Cântăreţii cântă: **Bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului...** Dacă sunt credincioşi de împărtăşit, vin acum şi se împărtăşesc, după rânduială [66]. Dacă nu sunt, preotul rămâne între sfintele uşi şi binecuvintează pe credincioşi cu sfântul potir, zicând: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...** Cântăreţii (credincioşii) răspund: **Văzut-am lumina cea adevărată...,** iar preotul întorcându-se, pune sfântul potir pe Sfânta Masă şi îl tămâiază, zicând încetişor: **Înalţă-Te peste ceruri, Dumnezeule...**

După aceasta, preotul dând cădelniţa, se închină, ia sfântul disc cu mâna stângă şi ţinînd sfântul potir deasupra lui, cu dreapta, vine între sfintele uşi, zicînd întâi în sine: **Binecuvântat este Dumnezeul nostru...** şi apoi cu glas, căutând spre credincioşi: **Totdeauna, acum şi pururea...** Cântăreţul: **Amin. Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne...** [67]; iar preotul merge la proscomidiar, unde aşază sfintele vase (discul în stânga, potirul în dreapta), le tămâiază fără să spună nimic, face trei închinăciuni în faţa lor (la proscomidiar se aprinde acum o lumină, care rămâne aprinsă până după potrivirea Sfintelor).

Revenind în faţa sfintei mese, preotul rosteşte ectenia de m u l ţ u m i r e pentru împărtăşire (**Drepţi, primind...**), strângând totodată sfântul Antimis; când rosteşte ecfonisul ecteniei (**Că Tu eşti sfinţirea noastră...**), ia în mâini Sfânta Evanghelie, face cruce cu ea peste sfântul antimis şi o aşază peste el, la locul ei.

Îşi acoperă capul (dacă poartă culion sau potcap), ia Liturghierul şi, ţinându-l cu mâna stângă la piept, iese prin sfintele

66. A se vedea mai departe, la «Rînduiala împărtăşirii», de la partea a doua: «Slujbele Sfintelor Taine şi ale ierurgiilor mai de seamă».

67. Se citeşte (sau se cântă) numai în zilele în care s-au împărtăşit credincioşi.

uşi, zicând: **Cu pace să ieşim,** apoi: **Domnului să ne rugăm.** Ajuns în mijlocul bisericii, sub policandru, stă cu faţa spre răsărit şi citeşte rugăciunea a m v o n u l u i (**Cel ce binecuvintezi pe cei ce Te binecuvintează, Doamne...**).

Dacă sunt colivi sau prinoase de binecuvântat, se aduce preotului cădelniţa; după ecfonisul rugăciunii amvonului, cântăreţul cântă troparul şi condacul sfântului sau al praznicului, în timp ce preotul c ă d e ş t e în jurul mesei cu prinoasele. Apoi zice: **Domnului să ne rugăm** şi citeşte rugăciunea b i n e c u v â n t ă r i i c o l i v e i sau a prinoaselor respective (artosul, brânza şi ouăle la Paşti, strugurii la 6 august ş. a.).

Tot acum se săvârşeşte, când e cazul, p a n i h i d a m i c ă (parastasul pe scurt), ori doxologia de mulţumire (Polihroniul de la Tedeum).

După aceasta, cântăreţii cântă: **Fie numele Domnului bine cuvântat...** (de 3 ori), iar preotul, plecându-se în dreapta şi în stânga, intră în sfântul altar, prin uşile împărăteşti şi merge la proscomidiar, unde îşi descoperă capul şi zice în şoaptă rugăciunea p o t r i v i r i i S f i n t e l o r (**Plinirea Legii şi a proorocilor...**).

Apoi revine în faţa sfintei mese, îşi acoperă capul şi face o t p u s t u l (apolisul), precum se arată în Liturghier. Închide uşile împărăteşti şi dvera, iese prin uşa dinspre miazăzi şi venind la iconostas, m i r u i e ş t e pe credincioşi, cu untdelemnul binecuvântat din candela de la iconostas, zicând la fiecare: **Ajutorul meu de la Domnul, Cel ce a făcut cerul şi pământul.** Credincioşii trec apoi pe rând şi iau (primesc) anafură [68]. Apoi preotul intră din nou în altar, pe uşa dinspre miazănoapte, merge la proscomidiar şi descoperindu-şi capul, p o t r i v e ş t e Sfintele (consumă Sfintele Daruri rămase în sfântul potir), cu băgare de seamă şi cu multă evlavie. Rânduieşte sfintele vase şi acoperămintele la locul lor, îşi spală mâinile şi dacă nu mai are altă slujbă de făcut (botez, parastas, cununie etc.) în biserică, dezbracă veşmintele, zicând rugăciunile prescrise în Liturghier (**Acum liberează...,** troparul şi condacul Sfântului Ioan Gură de

68. Obiceiul «miruitului» nu este răspândit peste tot. În unele părţi (Ardeal şi Moldova), preoţii nu miruiesc, ci împart ei înşişi anafura, zicând: **Hrană a dat Domnul celor ce se tem de Dânsul.**

Aur, troparul Născătoarei) şi continuând cu citirea rugăciunilor de m u l ţ u m i r e din «Rânduiala Împărtăşirii».

Se închină apoi în faţa Sfintei Mese şi iese din biserică, mulţumind lui Dumnezeu, petrecând cu cuviinţă restul zilei şi ferindu-se de împreunarea cu soţia cel puţin până a doua zi, pentru cinstea Sfintelor, cu care s-a împărtăşit.

2. Rânduiala Liturghiei săvârşită de un preot cu diacon

Aceasta este descrisă pe larg în Liturghier; se va urmări mai ales după ultimele ediţii ale Liturghierului (Bucureşti, 1956, 1967, 1974, 1987 şi 1995), care dau îndrumările de tipic cele mai bogate şi corecte.

3. Rânduiala Liturghiei săvârşită de sobor de preoţi, fără diaconi

a) P r o t i a în sobor. - La catedralele chiriarhale, în mânăstiri, la bisericile din oraşe cu mai mulţi slujitori permanenţi, în zilele de sărbători, precum şi în unele ocazii deosebite din viaţa bisericească (ca de exemplu la cursurile de îndrumare a clerului, la sfinţiri de biserici, la hirotonii şi instalări de preoţi ş. a.), Sfânta Liturghie se săvârşeşte de obicei în sobor, adică de mai mulţi sfinţiţi slujitori în acelaşi timp şi în acelaşi sfânt altar.

Când slujeşte arhiereul, cum se întâmplă de obicei la catedralele episcopale, ori la sfinţiri de biserici, el este de drept primul dintre slujitori, adică protosul (proestosul) sau prezidentul soborului de liturghisitori; el are drept de a dispune atât asupra ordinii preoţilor coliturghisitori cât şi asupra acelor amănunte din rânduiala slujbei, pe care Tipicul sau tradiţia le lasă la voia celui mai mare.

Când slujesc numai preoţi (cu sau fără diaconi) pentru stabilirea protiei, adică a preotului care va fi conducătorul soborului şi al ordinii în care se vor aşeza ceilalţi preoţi, se au în vedere trei criterii, şi anume: vechimea în hirotonia de preot, funcţiile administrative şi rangurile (distincţiile) onorifice.

Când slujesc laolaltă preoţi cu funcţii administrative diferite [69],

69. În ordine descrescândă: vicarii nearhierei (patriarhali, mitropolitani şi episcopali), consilierii, inspectorii şi protoiereii.

preotul în funcţia administrativă cea mai înaltă va fi de drept protosul soborului, pentru că el reprezintă de fapt autoritatea bisericească, în calitate de delegat al episcopului locului. Ceilalţi preoţi se vor aşeza în jurul lui în ordinea descrescândă a importanţei funcţiilor administrative. Între preoţi fără funcţii administrative se va lua în considerare vechimea în hirotonia de preot (preoţii cei mai vechi în hirotonie vor fi mai apropiaţi de protos) ; iar între preoţi cu vechime egală în hirotonie decid rangurile sau distincţiile onorifice, primite pentru diferite merite în activitatea pastorală.

Ordinea descrescândă a acestor ranguri este, la clerul de mir, următoarea: iconom stavrofor (rangul cel mai înalt), iconom şi sachelar (rangul cel mai mic).

În clerul monahal se ţine seamă aproape numai de rangurile onorifice: primii în rang sunt arhimandriţii, care în slujbă stau cei mai aproape de arhiereu, apoi vin protosincelii, apoi sincelii şi apoi simplii ieromonahi.

Dacă slujesc în acelaşi sobor clerici monahi şi mireni, întâietatea între slujitori de trepte sau ranguri egale o au clericii monahi: arhimandriţii trec înaintea iconomilor-stavrofori, protosincelii înaintea iconomilor, sincelii înaintea sachelarilor.

Protosul este de fapt conducătorul soborului de slujitori; de aceea el trebuie să se distingă şi prin calităţile lui de bun slujitor, prin cunoaşterea şi respectarea regulilor de tipic şi prin capacitatea de a conduce şi a dirija pe slujitorii în subordine. Cât priveşte ceilalţi preoţi, ei sunt datori să asculte pe protos şi să păstreze în tot timpul slujirii o atitudine de cât mai mare cuviinţă, ordine, disciplină şi armonie, fiind încontinuu cu ochii la protos, rugându-se toţi împreună cu el şi slăvind pe Dumnezeu cu o gură şi cu o inimă, ca un singur om.

b) Numărul preoţilor care slujesc în sobor este de regulă fără soţ: trei, cinci, şapte, nouă ş.a.m.d. Protosul stă de obicei în faţa sfintei mese, iar ceilalţi preoţi se aşază, de-a dreapta şi de-a stânga lui, în laturile de miazănoapte şi de miazăzi ale sfintei mese, în ordinea descrescândă a funcţiilor administrative, a vechimii în hirotonie ori a rangurilor onorifice, în aşa fel încât preoţii din dreapta au în ordine numerele eu soţ (2, 4, 6 ş. a. m. d.), iar cei din stânga numerele fără soţ (3, 5, 7 ş. a. m. d.). Dacă

sunt şi diaconi, ei stau în altar în dreapta şi în stânga protosului, ceva mai în spatele lui (a se vedea figura nr. 4).

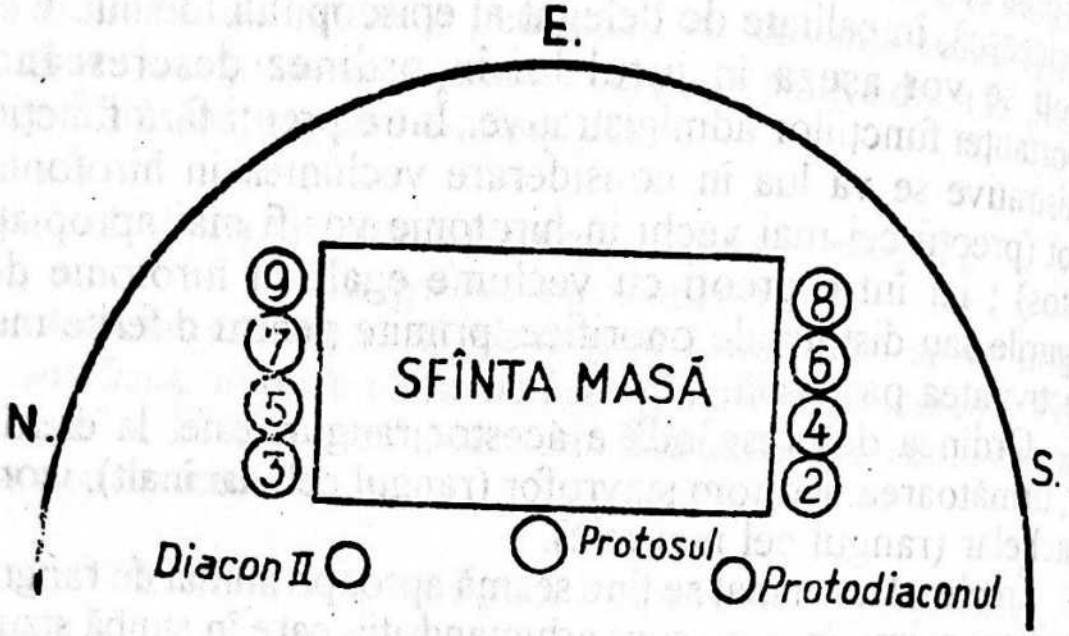

Figura nr. 4

c) Rânduiala slujbei în sobor de preoţi, fără diaconi. -

Proscomidia o face, toată, un singur preot şi anume preotul de rând (la catedrale şi la mânăstiri), ori preotul cu rangul ultim din sobor (cel mai nou în hirotonia de preot). Ceilalţi preoţi se închină la icoane şi se îmbracă în sfintele veşminte de regulă la L a u d e l e din timpul Utreniei (la catedrale şi mânăstiri), ori pe măsură ce vin la biserică (la slujbele ocazionale).

Înainte de începerea Sfintei Liturghii (de obicei în timp ce se cântă: **Sfinte Dumnezeule...,** de după D o x o l o g i a de la sfârşitul Utreniei), preoţii, aşezaţi în jurul Sfintei Mese, se închină astfel: ridicând toţi mâinile în sus, zic în şoaptă: **Împărate ceresc...** şi celelalte (între Sfintele Paşti şi Înălţare: **Hristos a înviat...** (de 3 ori), cu închinăciunile cuvenite, după care protosul se închină şi sărută Sfânta Masă, Sfânta Evanghelie şi Sfânta Cruce; apoi ceilalţi preoţi, doi câte doi, până la cei din urmă, fac acelaşi lucru şi se pleacă pe rând protosului, în semn de ascultare şi supunere.

Protosul dă binecuvântarea pentru începutul slujbei şi rosteşte ectenia mare, cu ecfonisul respectiv. Ecteniile următoare le zic ceilalţi preoţi, în ordinea în care le vine rândul, sau cum va rândui protosul; la fiecare ecfonis, preotul care îl rosteşte se pleacă spre protos, în semn de mulţumire. Cât priveşte rugăciunile în taină, şi le citeşte fiecare pentru sine, în taină, însoţind pe protos,

care le citeşte în şoaptă sau în auzul celorlalţi.

La v o h o d u l m i c (sau intrarea cu Sfânta Evanghelie) sfânta Evanghelie o poartă protosul, iar ceilalţi preoţi se închină, doi cîte doi, (numerele 2 cu 3 ş. a. m. d.) în faţa Sfintei Mese şi îl urmează în ordinea descrescândă (de la cei mai mari până la cei mai mici); în mijlocul bisericii (sub policandru) preoţii se aşază ca în jurul sfintei mese, având în mijloc pe protos (pentru aceasta, cei care trebuie să vină în dreapta protosului trec pe la spatele lui); protosul zice rugăciunea i n t r ă r i i, binecuvântează intrarea, sărută singur Sfânta Evanghelie şi zice (stând pe loc): **Înţelepciune, drepţi!** De obicei preoţii cântă ei înşişi **Veniţi să ne închinăm...,** iar la cuvintele: **Mântuieşte-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu...,** protosul intră cel dintâi în altar, iar ceilalţi se închină, doi câte doi, şi intră şi ei după protos, în aceeaşi ordine ca la ieşire, prin uşile împărăteşti [70] (vezi figura nr. 5).

Ecfonisul dinainte de **Sfinte Dumnezeule... (Că sfânt eşti Dumnezeul nostru...)** îl zice protosul. În timp ce se cântă pentru ultima oară **Sfinte Dumnezeule...,** soborul trece în latura de răsărit a sfintei mese, unde stă cu faţa spre credincioşi, aşa ca cei din dreapta protosului să vină tot în dreapta lui (înspre latura de miază-noapte), iar cei din stânga să vină tot în stânga (înspre miazăzi); în această poziţie rămân preoţii în tot timpul citirii Apostolului (vezi figura nr. 6).

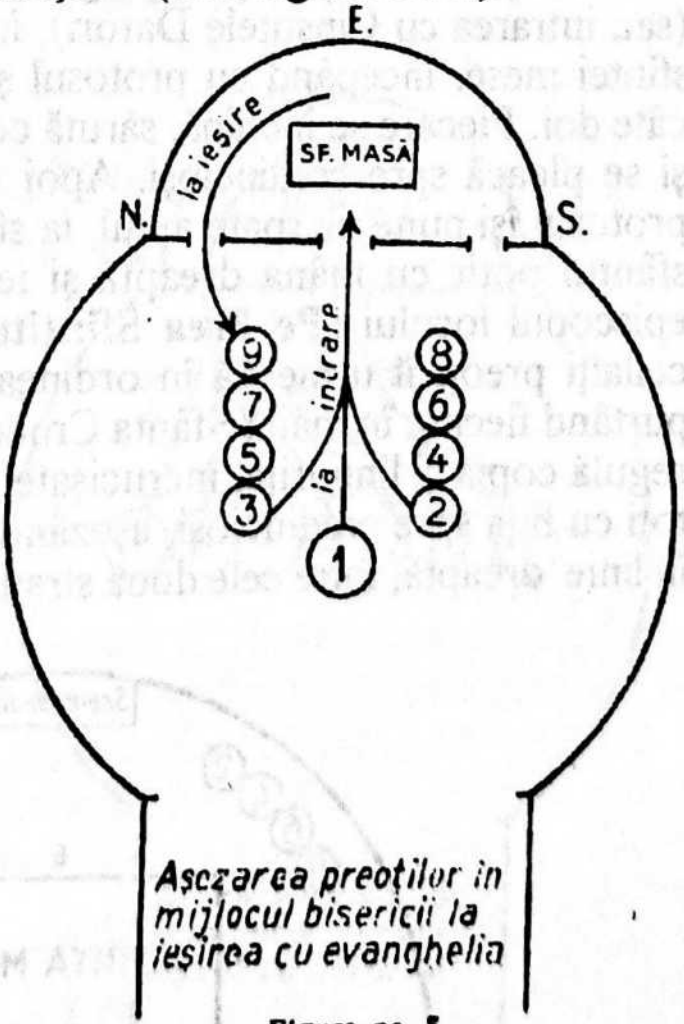

Aşezarea preoţilor în mijlocul bisericii la ieşirea cu evanghelia

Figura nr. 5

Formulele: **Pace tuturor!**, înainte de

70. Vezi *Liturghierul*, ediţia Bucureşti, 1961, p. 113 şi 180.

Apostol (ca şi din alte momente ale sfintei slujbe) şi formula **Pace ţie...** după citirea Apostolului, le zice protosul; restul formulelor **(Înţelepciune! Să luăm aminte)** se împart între ceilalţi preoţi. Cădirea din timpul citirii Apostolului o face unul dintre preoţi, rânduit de protos.

Sfânta Evanghelie o citeşte de regulă protosul, încadrat de ceilalţi preoţi, care stau înapoia lui, cu faţa spre credincioşi, fiecare în latura sa (vezi fig. nr. 7).

În timpul ecteniei pentru catehumeni, pe care o poate zice oricare dintre preoţi (cel care vine la rând), protosul desface sfântul antimis şi face semnul Crucii cu buretele peste el, îl sărută singur şi îl pune deoparte. Ultima ectenie dinainte de H e r u v i c, cu ecfonisul respectiv (**Ca sub stăpânirea Ta...**), o zice totdeauna protosul şi tot el face c ă d i r e a din timpul Heruvicului.

După cădire, preoţii se pregătesc pentru v o h o d u l m a r e (sau intrarea cu Cinstitele Daruri), închinându-se pe rând în faţa sfintei mese, începând cu protosul şi continuând cu ceilalţi, doi câte doi. Fiecare se închină, sărută cele rânduite, apoi se întoarce şi se pleacă spre credincioşi. Apoi merg la proscomidiar, unde protosul îşi pune pe spate aerul, ia sfântul disc cu mâna stângă şi sfântul potir cu mâna dreaptă şi iese cel dintâi, pomenind pe episcopul locului (**Pe Prea Sfinţitul Episcopul nostru...**), iar ceilalţi preoţi îl urmează în ordinea descrescândă a rangurilor, purtând fiecare în mână Sfânta Cruce, iar proscomiditorul ţine de regulă copia şi linguriţa, încrucişate. În mijlocul bisericii se aşază toţi cu faţa spre credincioşi, aşezându-se unul de-a dreapta altuia în linie dreaptă, între cele două strane (vezi figura nr. 8) şi rostesc

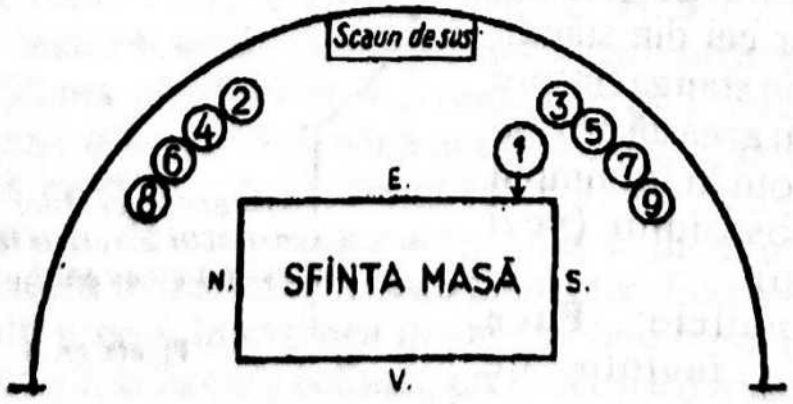

Figura nr. 6

pe rând formulele de pomenire prevăzute în Liturghier. Protosul zice totdeauna ultima formulă (**Şi pe voi pe toţi...**), binecuvântând

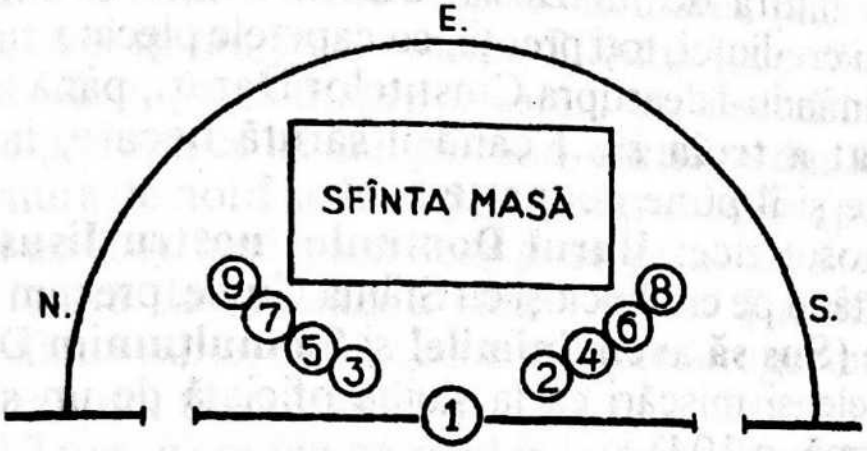

Figura nr. 7

pe credincioşi cu sfântul potir şi întorcându-se, intră în altar, urmat de ceilalţi, în aceeaşi ordine ca la ieşire [71].

După rostirea formulei: **Să ne iubim unii pe alţii...,** în timp ce la strană se cântă, rar: **Pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh...,** preoţii îşi dau sărutarea frăţească (a păcii sau a iubirii); ei sărută, rând pe rând, Cinstitele Daruri acoperite şi sfânta masă, începând cu protosul (la sărutare preoţii din dreapta vin pe după sfânta masă) şi zicând: **Iubi-Te-voi Doamne, vârtutea mea...** şi apoi îşi sărută unul altuia umerii, zicând, cel mai mare (cel care stă pe loc): **Hristos în mijlocul nostru...,** iar celălalt (cel care vine): **Este şi va fi** etc.;

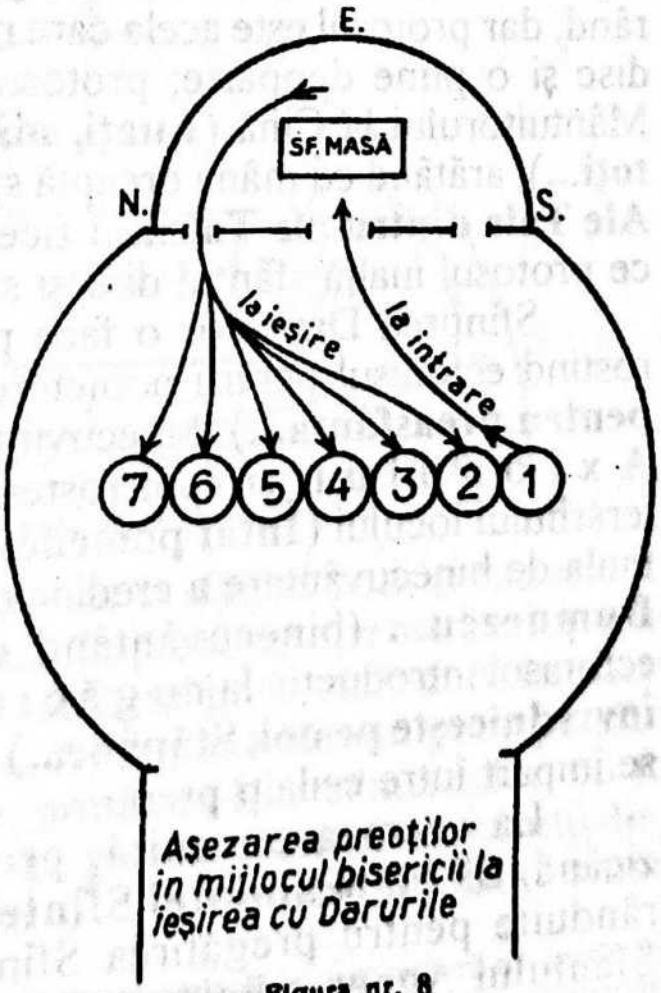

Figura nr. 8

71. Vezi *Liturghierul*, ediţia Bucureşti, 1974., p. 114.

pentru sărutarea reciprocă protosul se așază în dreptul colțului de sud-vest al Sfintei Mese, iar ceilalți se așază de-a dreapta lui, paralel cu latura de miazăzi a Sfintei Mese.. În timpul rostirii Simbolului credinței, toți preoții, cu capetele plecate, țin cu dreapta aerul, clătinându-l deasupra Cinstitelor Daruri, până la cuvintele: **Și a înviat a treia zi...,** când îl sărută fiecare, iar ultimul îl întocmește și îl pune deoparte.

Protosul zice: **Harul Domnului nostru Iisus Hristos...,** binecuvântând pe credincioși cu Sfânta Cruce, precum și formulele următoare (**Sus să avem inimile!** și **Să mulțumim Domnului!**), făcând aceleași mișcări ca la slujba oficiată de un singur preot (vezi în urmă, p.104).

Părțile în taină ale rugăciunii S f i n t e i J e r t f e (de la **Cu vrednicie și cu dreptate este...**) le citesc toți preoții în taină, urmărind pe protos, care le zice în șoaptă, în auzul celorlalți. Ecfonisul: **Cântarea de biruință...** îl zice preotul care vine la rând, dar protosul este acela care ridică steluța, o atinge de sfântul disc și o pune deoparte; protosul rostește ecfonisul cuvintelor Mântuitorului la Cină (**Luați, mâncați...** și **Beți dintru acesta toți...**), arătând cu mâna dreaptă spre Cinstitele Daruri; ecfonisul: **Ale Tale dintru ale Tale...** îl zice preotul proscomiditor, în timp ce protosul înalță sfântul disc și sfântul potir.

Sfințirea Darurilor o face protosul singur; tot el cădește, rostind ecfonisul pentru pomenirea Maicii Domnului (**Mai ales pentru preasfânta...**), binecuvintează anafura în timpul cântării A x i o n u l u i și apoi rostește ecfonisul pentru pomenirea ierarhului locului (**Întâi pomenește, Doamne...**), precum și formula de binecuvântare a credincioșilor: **Și să fie milele marelui Dumnezeu...** (binecuvântând cu mâna). Tot protosul zice ecfonisul introductiv la r u g ă c i u n e a D o m n e a s c ă (**Și ne învrednicește pe noi, Stăpâne...**). Restul formulelor și ecfoniselor se împart între ceilalți preoți.

La vremea cuvenită, protosul înalță Sfântul Agneț, zicând: **Să luăm aminte! Sfintele, sfinților!** și face toate cele rânduite pentru pregătirea Sfintei Împărtășanii (sfărâmarea Sfântului Agneț, plinirea sfântului potir, binecuvântarea și turnarea căldurii); apoi taie cu copia partea **Hs** în atâtea părticele câți slujitori sunt (toți clericii care slujesc în sobor

sunt datori să se împărtăşească) [72].

La împărtăşire, preoţii vin pe rând, prin latura de miazănoapte a sfintei mese (ca la sărutarea păcii, în ordine descrescândă şi îşi iau părticica din Sfântul Trup. Protosul ia cel dintâi şi se dă puţin mai spre dreapta, rămânând în faţa sfintei mese; ceilalţi, după ce îşi iau, pe rând, părticica din Sfântul Trup, trec prin latura de nord şi de răsărit a Sfintei Mese (prin faţa celor care nu şi-au luat încă părticica) şi se aşază unul de-a dreapta altuia, în latura de miazăzi a sfintei mese. Ţinând mâinile pe marginea sfintei mese, după ce zic toţi odată rugăciunile rânduite (**Cred, Doamne, şi mărturisesc...** şi celelalte), se împărtăşesc cu Sfântul Trup. Apoi vin pe rând în ordinea în care sunt aşezaţi, prin latura de miazăzi a Sfintei Mese şi se împărtăşesc cu Sfântul Sânge (vezi figura nr. 9). Ultimul dintre preoţi (cel care a proscomidit) pune şi miridele de pe disc în sfântul potir.

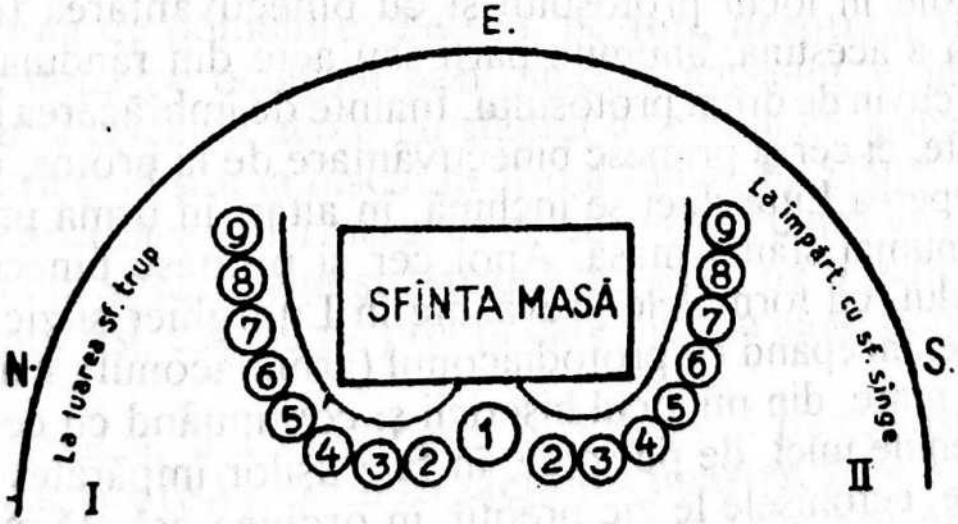

Figura nr. 9

La vremea cuvenită protosul ia sfântul potir şi rosteşte formula: **Cu frică de Dumnezeu...,** împărtăşeşte pe credincioşi (dacă sunt) şi apoi îi binecuvintează cu sfântul potir, zicând: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...** Apoi pune sfântul potir pe sfânta masă, îl cădeşte şi ia Sfintele, arătându-le credincioşilor, cu formula: **Totdeauna, acum şi pururea...** şi ducându-le la proscomidiar, unde le cădeşte. Tot el întocmeşte sfântul antimis

72. Vezi art. 41, alin. 3, din **Regulamentul de procedură al instanţelor de disciplină şi judecată...**: «Clericii împreună-liturghisitori, care nu se împărtăşesc la Sfânta Liturghie, se pedepsesc cu oprirea de la lucrarea celor sfinte pe timp de 1-3 luni şi cu canonisire la mânăstire».

în timpul ecteniei: **Drepți, primind...** și face semnul Crucii cu Sfânta Evanghelie peste el, la rostirea ecfonisului respectiv (**Că Tu ești sfințirea noastră...**).

Rugăciunea a m v o n u l u i o zice preotul poscomiditor (la slujba pentru hirotonia de preot o zice preotul nou hirotonit), care, după aceea merge la proscomidiar și potrivește Sfintele, iar apolisul îl face protosul.

4. Rânduiala Liturghiei săvârșită în sobor de preoți cu diaconi

Rolul diaconilor la Liturghia în sobor. - Diaconii în sobor sunt ajutătorii protosului; de aceea, stau la dispoziția și la îndemâna acestuia, adică de-a dreapta și de-a stânga lui, puțin mai înapoi, executând în locul protosului și cu binecuvântarea (delegația) expresă a acestuia, anumite părți sau acte din rânduiala slujbei, care se cuvin de drept protosului. Înainte de îmbrăcarea cu sfintele veșminte, ei cer și primesc binecuvântare de la protos, iar înainte de începerea Liturghiei se închină, în altar, în urma preoților, și sărută numai sfânta masă. Apoi cer și primesc binecuvântarea protosului, cu formulele prevăzute în Liturghier și zic, pe rând, ecteniile, începând cu protodiaconul (arhidiaconul), care rostește ectenia mare, din mijlocul bisericii și continuând cu ceilalți, care zic ecteniile mici, de pe solee, în fața ușilor împărătești; la toate ecteniile, ecfonisele le zic preoții, în ordinea arătată mai înainte. Tot diaconii rostesc formulele mai mărunte din cursul Liturghiei, ca cele dinainte de citirea Apostolului și a Evangheliei (**Înțelepciune!, Să luăm aminte,** ș. a.). A p o s t o l u l îl citește unul dintre diaconi, iar altul cădește în acest timp.

La ieșirea cu Sfânta Evanghelie, protodiaconul primește de la protos și poartă Sfânta Evanghelie, în fruntea soborului, iar preoții ies în naos și intră înapoi în altar în ordine crescândă (de la cei mai mici spre cei mai mari, ultimul venind protosul); în mijlocul bisericii diaconul care poartă Sfânta Evanghelie o dă protosului să o sărute, apoi înaintează pe solee, de unde zice **Înțelepciune, drepți!,** înălțînd Sfânta Evanghelie, după care merge și o depune pe sfânta masă. Ceilalți diaconi (dacă sunt),

merg înaintea purtătorului Sfintei Evanghelii, purtând lumini şi cădelniţe, vin pe solee, unde stau de-a dreapta şi de-a stânga celui ce poartă Sfânta Evanghelie, iar după intrarea acestuia în altar, ei rămân pe solee, cădind pe preoţii care intră succesiv în altar, după care intră şi ei.

Sfânta E v a n g h e l i e o citeşte protodiaconul, în mijlocul bisericii sau de la amvon, după ce primeşte binecuvântarea de la protos, care rămîne pe solee, încadrat de ceilalţi preoţi, precum s-a arătat în urmă (la rânduiala slujbei în sobor de preoţi fără diaconi); apoi vine şi aduce sfânta Evanghelie protosului, care binecuvântează pe credincioşi cu ea şi o pune pe Sfînta Masă. La H e r u v i c c ă d e ş t e protosul, iar diaconii îl însoţesc, mergând înaintea lui, cu lumânări aprinse în mâini.

La v o h o d u l m a r e sau intrarea cu Cinstitele Daruri, protodiaconul poartă în locul protosului, sfântul disc şi aerul pe umeri, mergând înaintea protosului şi a celorlalţi preoţi şi rostind prima formulă de pomenire: **Pe voi, pe toţi, dreptmăritorilor creştini...;** după ce ocoleşte prin mijlocul naosului, el intră în sfântul altar şi aşteaptă acolo cu sfântul disc în mîini, până când protosul intră şi el şi îi ia discul pentru a-l pune pe Sfânta Masă. Ceilalţi diaconi (dacă sunt) merg, ca de obicei, în fruntea soborului, purtând lumini şi cădelniţe şi aşteaptă pe solee de o parte şi de alta a sfintelor uşi, cădind pe preoţii care intră în altar, după care intră şi ei.

După aceea, diaconul care vine la rând pentru rostirea ecteniei următoare (**Să plinim rugăciunea noastră, Domnului...**) primeşte binecuvântare de la protos, cu rânduiala prevăzută în Liturghier. Tot el rosteşte, în mijlocul bisericii, formulele: **Să ne iubim unii pe alţii..., Uşile, uşile...** şi **Să stăm bine, să stăm cu frică...,** după care intră în altar. În timpul sărutării păcii, diaconii îşi sărută fiecare orarul său, din locul unde se află.

În timpul rugăciunii S f i n t e i J e r t f e, diaconii, venind lîngă sfânta masă, apără Sfintele cu ripidele sau cu câte un acoperământ; la ecfonisul: **Cântarea de biruinţă...,** protodiaconul ridică steluţa de pe sfântul disc, o sărută şi o pune deoparte, iar la ecfonisul: **Ale Tale dintru ale Tale...** tot el ridică Sfintele cu ambele mâini, făcând cruce cu ele, în locul protosului. La s f i n ţ i r e a D a r u r i l o r, diaconii nu zic decât stihurile de

la troparul Ceasului al treilea şi formulele de îndemn adresate protosului, prevăzute în Liturghier (**Binecuvintează, părinte, Sfântul Trup** şi celelalte).

În timpul cântării A x i o n u l u i, după ce preotul cădeşte în faţa sfintei mese dă cădelniţa diaconului, care continuă cădirea în jurul sfintei mese şi la proscomidiar.

La r u g ă c i u n e a **Tatăl nostru...**, diaconii, din locul în care se află fiecare, îşi încing orarele cruciş, pregătindu-se pentru împărtăşire.

La î m p ă r t ă ş i r e, diaconii se aşază în urma ultimului preot şi primesc de la protos părticelele din Sfântul Trup (de aceea, la slujba în sobor cu diaconi, protosul rămâne să-şi ia părticica sa din Sfântul Trup în urma celorlalţi preoţi, după ce dă diaconilor părticelele lor); tot aşa, pentru împărtăşirea cu Sfântul Sânge, diaconii vin în urma ultimului preot, oferindu-li-se sfântul potir fie de către protos, fie de către ultimul preot, după rânduiala prevăzută în Liturghier [73]. Ultimul diacon toarnă miridele de pe sfântul disc în sfântul potir cu formulele indicate în Liturghier.

După împărtăşirea slujitorilor în altar, primul diacon primeşte sfântul potir de la protos şi rosteşte: **Cu frică de Dumnezeu...**; tot el duce apoi sfântul disc la proscomidiar, primindu-l de la protos.

În timpul rugăciunii a m v o n u l u i, diaconul care a rostit ectenia precedentă (**Drepţi, primind...**) rămâne, cu capul plecat, în faţa icoanei împărăteşti a Mântuitorului, după care intră în altar (după preotul care a citit rugăciunea amvonului) pe uşa dinspre miazănoapte, mergând la proscomidiar, unde el urmează să facă p o t r i v i r e a (consumarea restului) Sfintelor, dacă n-a fost rânduit un alt diacon pentru aceasta.

În tot cursul slujbei, uşile împărăteşti şi dvera (perdeaua) se închid şi se deschid numai de către diaconi, la momentele indicate în Liturghier.

73. Pentru amănunte vezi această rânduială, corect descrisă în *Liturghier*, ediţiile Bucureşti, 1950, p. 148-149; 1956, p. 164-165; 1963, p. 161 şi 1934, p. 134-135.

III. - Îndrumări privitoare la Liturghia Sfântului Vasile cel Mare

Precum am văzut (în urmă, p.60), în perioada **Octoihului**, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare se săvârşeşte numai de trei ori, şi anume în Ajunul Naşterii Domnului (24 decembrie), în ziua de 1 ianuarie (pomenirea Sfântului Vasile cel Mare) şi Ajunul Bobotezei (5 ianuarie). Rânduiala ei este absolut aceeaşi ca şi cea a Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur, cu următoarele deosebiri :

a) Unele dintre rugăciunile citite în taină de către preot au texte proprii, deosebite de cele corespunzătoare din Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur, şi anume: cele două rugăciuni pentru credincioşi dinainte de Heruvic, rugăciunea punerii-înainte a Darurilor de după vohodul mare, rugăciunea Sfintei Jertfe (anaforá) cu toate părţile ei componente (partea introductivă, anamneza, epicleza şi dipticele sau rugăciunile de mijlocire generală pentru vii şi morţi) [74], rugăciunea din timpul ecteniei de după Axion, rugăciunea de după **Tatăl nostru...,** rugăciunea de mulţumire după împărtăşirea clericilor şi rugăciunea pentru potrivirea Sfintelor, de la sfârşitul Liturghiei;

b) Cele două ecfonise formate din cuvintele Mântuitorului la Cină (**Luaţi, mâncaţi..,** şi **Beţi dintru acesta toţi...**) sunt precedate de cuvintele introductive: **A dat sfinţilor Săi ucenici şi apostoli, zicând...,** care se rostesc şi ele cu glas tare;

c) Are un axion propriu: **De tine se bucură...,** care în Joia cea Mare şi în Sâmbăta cea Mare se înlocuieşte cu irmosul Cântării a 9-a din canonul zilei (a se vedea mai departe, la perioada **Triodului**).

d) În toate locurile din cursul slujbei unde se pomeneşte autorul Liturghiei, pomenim pe Sfântul Vasile cel Mare (la mirida ultimă dintre cele nouă cete ale sfinţilor, la apolisul de la sfârşitul Proscomidiei şi la apolisul de la sfârşitul Liturghiei).

---

74. Rugăciunea aceasta este mult mai dezvoltată decât cea din Liturghia sfântului Ioan Gură de Aur; de aceea răspunsurile cântate de credincioşi (cântăreţi sau cor) în timpul ei (**Cu vrednicie şi cu dreptate este..., Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot..., Pe Tine Te lăudăm...** şi Axionul) trebuie cântate rar de tot pentru a permite preotului să citească în întregime părţile corespunzătoare din rugăciune.

În ziua de 1 ianuarie - ziua pomenirii Sfântului Vasile cel Mare - Liturghia se face după Utrenie (ori după Ceasuri, în mânăstiri) în acelaşi mod ca şi Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur, cântându-se la început antifoanele obişnuite ale sărbătorilor sfinţilor şi ale duminicilor, la Axion: **De tine se bucură...,** iar la pomenirea episcopului locului în loc de: **Pe toţi şi pe toate,** se cântă troparul Sfântului Vasile cel Mare (**Pe arătătorul celor cereşti...**), pentru ca preotul să aibă timp să citească în taină rugăciunea care urmează [75].

În Ajunul Naşterii şi al Botezului Domnului, când acestea cad în zilele de rând (de luni până vineri inclusiv), acestea fiind zile de ajunare şi deci supuse rânduielilor speciale ale zilelor de post, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare se săvârşeşte după amiază (Ceasul al 8-lea), dar unită cu Vecernia praznicului respectiv (Vecernia de a doua zi) şi precedată de Ceasurile împărăteşti şi de Obedniţă (caută la pp. 57-58). Rânduiala Liturghiei Sfântului Vasile cel Mare este atunci următoarea:

După otpustul de la sfârşitul Obedniţei, uşile împărăteşti şi dvera fiind deschise, preotul, îmbrăcat în toate veşmintele, se închină ca la începutul Liturghiei (vezi în urmă, p. 73), şi dă binecuvântarea ca la începutul Liturghiei (**Binecuvântată este împărăţia Tatălui...**); cântăreţul (în mânăstiri, cel mai mare): **Amin. Împărate ceresc... Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte; iar după ecfonisul de la **Tatăl nostru..., Veniţi să ne închinăm...** şi citeşte Psalmul 103, de la începutul Vecerniei («Binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul...»), în timp ce preotul, după ce închide uşile împărăteşti, citeşte, în altar, rugăciunile Vecerniei, apoi începe lucrarea Proscomidiei.

După citirea psalmului preotul rosteşte, tot din altar, ectenia mare (dacă este diacon, o zice el, din mijlocul bisericii). Nu se citeşte catismă şi deci nu se cântă: «Fericit bărbatul...», ci îndată după ecfonisul ecteniei mari se cântă: **Doamne, strigat-am...,** cu stihurile şi stihirile arătate în Mineiul pe decembrie (Vecernia zilei de 25) sau în Mineiul pe ianuarie (Vecernia zilei de 6). La **Să se îndrepteze...,** preotul (diaconul, dacă este) face obişnuita cădire mare; iar la vremea cuvenită deschide uşile împărăteşti şi face vohod (intrarea) cu Evanghelia. La strană se cântă: **Lumină lină...,** apoi se cântă

75. Menţiune în *Tipicul bisericesc,* Cernica, 1925, p. 104.

Prochimenul zilei săptămânale în care ne aflăm (în Octoihul mic sau Catavasier) [76] şi se citesc paremiile sărbătorii. La Vecernia Ajunului Naşterii Domnului avem 8 paremii, împărţite în trei grupe (3 + 3 + 2), între care se cântă tropare şi stihuri; la Vecernia Ajunului Bobotezei avem 13 paremii, împărţite de asemenea în 3 părţi (3 + 3 + 7), între care se cântă tropare speciale ale praznicului, cu stihurile din Minei. Uşile împărăteşti rămîn deschise.

Îndată după ultima paremie, preotul rosteşte ectenia mică, cu ecfonisul: **Că sfânt eşti Dumnezeul nostru...,** iar cântăreţii răspund **Amin**, şi cântă **Sfinte Dumnezeule...,** urmându-se mai departe rânduiala obişnuită a Liturghiei, descrisă mai înainte, cu Apostolul şi Evanghelia indicate în Minei şi **De tine se bucură...** la Axion.

Observaţii. -1 În Ajunul Bobotezei, după Liturghie, în mânăstiri şi catedrale se face, în continuare, slujba sfinţirii cea mare a apei (la bisericile de enorie, aceasta se face numai în ziua praznicului, iar pentru «botezul» caselor credincioşilor se foloseşte Aghiasma mare păstrată din anul trecut).

- 2: După o rânduială asemănătoare se combină Liturghia cu Vecernia în Joi şi Sâmbătă din săptămâna Sfintelor Patimi (pentru amănunte a se veda la zilele respective din perioada **Triodului**).

- 3: În anii în care Ajunul Naşterii şi Ajunul Bobotezei, cad sâmbăta sau duminica, atunci în ziua Ajunului se face Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur (fără să se unească cu Vecernia praznicului), iar Liturghia Sfântului Vasile cel Mare se săvârşeşte în ziua praznicului însuşi, după rânduiala obişnuită, adică îndată după Utrenie (ori după Ceasurile întâi, al treilea şi al şaselea, în mânăstiri), şi fără să se mai unească cu Vecernia zilei următoare.

76. Când Ajunul este vineri, se cântă prochimenul mare al Praznicului: **Cine este Dumnezeu...** (Vezi la locul respectiv din rânduiala slujbei, în Mineiul pe decembrie, ziua 25).

C. - REGULI SPECIALE PENTRU PERIOADA OCTOIHULUI

1. Pentru cazurile când sărbătoarea unui sfânt cu polieleu ori cu priveghere cade duminica

a) În afară de serbare, adică după odovania unui praznic împărătesc sau a unui praznic în cinstea Maicii Domnului

Când se întîmplă astfel de cazuri, slujba duminicii (Învierii) se combină cu cea a sfântului, din Minei, precum urmează:

Sâmbătă seara, la V e c e r n i e. - Începutul obişnuit. După Psalmul 103, ectenia mare. Catisma întîi: «Fericit bărbatul...». Ectenia mică. La **Doamne, strigat-am...** se cântă zece stihiri: trei ale Învierii şi una a lui Anatolie, din Octoih, şi şase ale sfântului, din Minei. **Slavă...** a sfântului, **Şi acum...** dogmatica glasului de rând. Vohod cu cădelniţa, **Lumină lină...**, prochimenul zilei, paremiile, ectenia întreită. Rugăciunea: **Învredniceşte-ne, Doamne, în seara aceasta...** Ectenia cererilor.

La L i t i e, se cântă mai întâi stihira hramului şi apoi stihirile sfântului. **Slavă...**, a sfântului, **Şi acum...**, a Născătoarei, din Octoih, cea de la glasul stihirii **Slavă...**

La s t i h o a v n ă : stihirile Învierii, ale glasului de rând, **Slavă...**, a sfântului, **Şi acum...**, a Născătoarei, cea de la glasul stihirii **Slavă...**, din Octoih. Rugăciunea: **Acum liberează...** şi celelalte.

La binecuvântarea p â i n i l o r, la sărbătorile sfinţilor cu p o l i e l e u, troparul: **Născătoare de Dumnezeu Fecioară...** (de 3 ori), iar la sărbătorile sfinţilor cu p r i v e g h e r e, troparul: **Născătoare de Dumnezeu Fecioară...** (de 2 ori) şi al sfântului (o dată) [77]. Apoi: **Fie numele Domnului binecuvântat...** (de 3

77. Vezi *Tipicul cel mare*, Iaşi 1816, cap. 4 şi 6 p. 10 şi 12 şi «Tipicul prescurtat» de la sfârşitul *Octoihului Mare*, Bucureşti, 1859, p. 532, 533.

ori), **Bogaţii au sărăcit şi au flămânzit** (de 3 ori). Şi o t p u s t u l (apolisul).

Duminică dimineaţa la U t r e n i e. - Începutul obişnuit. După cei şase psalmi, ectenia mare. La **Dumnezeu este Domnul...,** troparul Învierii, al glasului de rând (de 2 ori), **Slavă...** cu troparul sfântului, **Şi acum...** cu al Născătoarei, dintre cele mari ale Învierii, cel de la glasul troparului sfântului. Catisma întâi de rând. Ectenia mică. S e d e l n e l e Învierii. Catisma a doua de rând. Ectenie mică. Al doilea rând de sedelne ale învierii. P o l i e l e u l cu mărimurile sfântului, apoi B i n e c u v â n t ă r i l e Învierii, ectenia mică; ipacoi al glasului de rând. S e d e l n e l e sfântului, cele dinainte de polieleu, fără ale Născătoarei; **Slavă...,** sedealna de după polieleu, **Şi acum....** a Născătoarei, cea de la sedealna de după polieleu, din Minei. Antifoanele şi prochimenul glasului de rând. **Toată suflarea să laude pe Domnul...,** Evanghelia de rând a Învierii; **Învierea lui Hristos văzând...,** Psalmul 50. **Slavă... Pentru rugăciunile apostolilor..., Şi acum... Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu...** stihul: **Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta...** şi îndată stihira Învierii: **Înviind Iisus din mormânt...** Rugăciunea: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...** sau numai ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...** C a n o a n e l e : la sfinţii cu priveghere: Canonul Învierii cu irmosul «pe patru» şi al Născătoarei de Dumnezeu «pe două», din Octoih; iar din Minei al sfântului «pe opt» [78]. La sfinţii cu polieleu: Canonul Învierii cu irmosul «pe patru», al Crucii-Învierii «pe două», al Născătoarei de Dumnezeu «pe două» şi al sfântului din Minei «pe şase». Dacă sfântul are două canoane la Minei, se cântă amândouă «pe opt», iar al Crucii-Învierii din Octoih se lasă. C a t a v a s i i l e de rând. După Cântarea a 3-a, ectenia mică, condacul, icosul şi sedealna sfântului. După Cântarea a 6-a, ectenia mică, condacul şi icosul Învierii, ale glasului de rând, şi sinaxarul sfântului. La Cântarea a 9-a : **Ceea ce eşti mai cinstită...** După Cântarea a 9-a, ectenia mică. **Sfânt este Domnul Dumnezeul nostru...** şi l u m i n â n d a de rând a Învierii.

78. Vezi *Tipicul cel mare,* cap. 4, p. 1 şi «Tipicul prescurtat» de la sfârşitul *Octoihului Mare,* Bucureşti, 1859, p. 532. De regulă, sărbătorile sfinţilor cu priveghere, care cad în afara serbării praznicelor, au câte două canoane, care se pun «pe opt».

Slavă... luminânda sfântului, **Şi acum...,** a Născătoarei-Învierii. La L a u d e se cântă opt stihiri: patru ale Învierii, ale glasului de rând, şi patru ale sfântului, **Slavă...** stihira Evangheliei Învierii (V o s c r e a s n a) de rând, **Şi acum... Preabinecuvântată eşti...** D o x o l o g i a mare. T r o p a r u l de rând al Învierii din cele două (**Astăzi mântuirea a toată lumea...** sau **Înviat-ai din mormânt...**). Ecteniile şi opustul (apolisul).

La L i t u r g h i e. - La Fericiri se cântă zece stihiri: şase ale Învierii glasului de rând şi patru din Canonul sfântului, de la Cântarea a 3-a.

După v o h o d se cântă troparele şi condacele precum urmează:

La sfinţii cu priveghere :

a) Dacă hramul bisericii este o sărbătoare în cinstea Mântuitorului, atunci troparul şi condacul hramului se lasă (se suprimă), iar troparele şi condacele se rânduiesc astfel: troparul Învierii, apoi troparul sfântului zilei. Condacul învierii, **Slavă...,** condacul sfântului zilei, **Şi acum... Ceea ce eşti ocrotitoare creştinilor...** sau **Apărătoare Doamnă...**

b) Dacă hramul bisericii este o sărbătoare în cinstea Maicii Domnului, troparele şi condacele se rânduiesc astfel: troparul Învierii, troparul hramului şi troparul sfântului zilei. Apoi condacul Învierii, **Slavă...,** condacul sfântului zilei, **Şi acum...,** al hramului (Născătoarei).

c) Dacă hramul bisericii este o sărbătoare în cinstea unui sfânt, atunci troparele şi condacele se rânduiesc astfel: troparul Învierii şi troparul sfântului zilei. Apoi: condacul învierii, **Slavă...,** condacul sfântului zilei **Şi acum... Ceea ce eşti ocrotitoare creştinilor...** sau **Apărătoare Doamnă...** (troparul şi condacul hramului nu se cântă în astfel de cazuri).

La sfinţii cu p o l i e l e u, troparele şi condacele se pun după aceeaşi rânduială, doar că se adaugă troparul şi condacul sfântului, care este hramul bisericii [79]. Apostolul, Evanghelia şi c h i n o n i c u l, mai întâi ale duminicii şi apoi ale sfântului.

---

79. Vezi tipicurile indicate în nota 38, la aceleaşi pagini.

2. Pentru cazurile când sărbătoarea unui sfânt cu polieleu ori cu priveghere cade duminica

b) Înăuntrul serbării, adică în timpul duratei unui praznic împărătesc sau al unui praznic al Maicii Domnului (de la data praznicului până la odovania lui).

Atunci se combină cele ale duminicii (Învierii) cu ale Praznicului şi cu ale sfântului, precum urmează:

Sâmbătă seara, la V e c e r n i e. - La **Doamne, strigat-am...,** se cântă zece stihiri: trei ale Învierii, trei ale praznicului şi patru ale sfântului.

- La s t i h o a v n ă : stihirile învierii, ale glasului de rând, **Slavă...,** a sfântului, **Şi acum...,** a praznicului.

- La b i n e c u v â n t a r e a pâinilor : troparul **Născătoare de Dumnezeu Fecioară...** (de 2 ori) şi al praznicului (o dată).

Duminică dimineaţa, la U t r e n i e. - După **Dumnezeu este Domnul...,** troparul Învierii (de 2 ori), **Slavă...,** troparul sfântului, **Şi acum...,** al praznicului.

La S e d e l n e se cântă întâi cele ale Octoihului (glasul de rând), apoi Polieleul şi Mărimurile sfântului (fără **Mărire..., Şi acum...**) şi îndată Binecuvântările Învierii «Soborul îngeresc...»), ectenie mică, sedelnele sfântului din Minei (cele de după Polieleu) şi îndată antifoanele Octoihului, glasul de rând, cu prochimenul tot de acolo. Evanghelia de rând a Învierii, **Învierea lui Hristos văzând...,** Psalmul 50. **Slavă... Pentru rugăciunile sfinţilor apostoli...** şi celelalte, ale Duminicii.

- La C a n o a n e : Canonul Învierii cu irmosul «pe patru», al praznicului «pe patru» şi al sfântului «pe şase». Catavasiile de rând (ale praznicului). După Cântarea a 3-a, ectenia mică, condacul şi icosul praznicului; apoi condacul, icosul şi sedealna sfântului. **Slavă... Şi acum...,** sedealna praznicului. După Cântarea a 6-a, ectenia mică, condacul şi icosul învierii şi sinaxarul sfântului. La Cântarea a 9-a **Măreşte, suflete al meu...,** şi **Ceea ce eşti mai cinstită...** După Cântarea a 9-a, ectenia mică. Luminânda de rând a Învierii, **Slavă...,** luminânda sfântului, **Şi acum...,** luminânda praznicului.

La L a u d e punem stihirile pe opt, cântând patru din Octoih şi patru ale sfântului, din Minei (ale praznicului, dacă are, se lasă, căci primează ale sfântului). Apoi: **Slavă...,** stihira Evangheliei (Voscreasna) cea de rând a duminicii, **Şi acum..., Preabinecuvântată eşti...** După Doxologie, troparul de rând al duminicii (unul din cele două, după glasuri).

La L i t u r g h i e. - La Fericiri se cântă douăsprezece stihiri: patru ale glasului de rând, patru din Canonul praznicului de la Cântarea a 3-a şi patru din Canonul sfântului, de la Cântarea a 6-a. După vohod, troparele şi condacele se rânduiesc astfel:

- Dacă hramul bisericii este o sărbătoare în cinstea Mântuitorului, se cântă troparul Învierii, troparul praznicului şi al sfântului zilei, apoi condacul Învierii, **Slavă...,** al sfântului zilei, **Şi acum...,** al praznicului.

- Dacă hramul bisericii este o sărbătoare în cinstea Maicii Domnului, se cântă troparul Învierii, al praznicului, al hramului şi al sfântului zilei. Apoi: condacul Învierii, al hramului, **Slavă...,** condacul sfântului zilei, **Şi acum...,** al praznicului.

- Dacă hramul bisericii este o sărbătoare în cinstea unui sfânt, troparele şi condacele se cântă după rânduiala arătată mai sus (la paragraful: «Dacă hramul este o sărbătoare în cinstea Mântuitorului»).

Apostolul, Evanghelia şi Chinonicul mai întâi ale duminicii şi apoi ale sfântului.

3. Pentru cazurile când sărbătoarea unui sfânt cu stihirile «pe şase» ori cu Doxologie mare este duminica

Slujba sfântului (din Minei) se combină cu slujba Învierii (din Octoih), precum urmează:

Sâmbătă seara, la V e c e r n i e, la **Doamne, strigat-am...,** se cântă zece stihiri: şase ale Învierii, din Octoih, şi patru ale sfântului, din Minei, **Slavă...,** a sfântului, **Şi acum...,** a Născătoarei, glasului de rând, din Octoih (dogmatica).

La L i t i e, stihira hramului, **Slavă...,** a sfântului, dacă are, iar dacă nu are, **Slavă... Şi acum...,** a Născătoarei. Dacă sfântul are Doxologie mare, la Litie se cântă stihirile de la stihoavnă, iar la stihoavnă se pun stihirile Învierii din Octoih, apoi **Slavă...,** a sfântului, **Şi acum...,** a Născătoarei-Învierii, cea de la glasul stihirii **Slavă...,** a sfântului, şi celelalte ca de obicei.

Duminică dimineața, la U t r e n i e, la **Dumnezeu este Domnul...,** troparul Învierii (de două ori), **Slavă...,** al sfântului, **Și acum...,** al Născătoarei din ale Învierii, de la glasul troparului sfântului. Celelalte ale duminicii, după rânduiala obișnuită.

La Canoane: Canonul Învierii, cu irmosul «pe patru», al Crucii-Învierii «pe două»; al Născătoarei de Dumnezeu «pe două» și al sfântului «pe șase».

Catavasiile de rând. După Cântarea a 3-a, condacul, icosul și sedealna sfântului (de două ori) și a Născătoarei de Dumnezeu, din Minei. După Cântarea a 6-a, condacul și icosul Învierii și sinaxarul sfântului. La Cântarea a 9-a se cântă **Mărește, suflete al meu...** și **Ceea ce ești mai cinstită...** La luminândă se cântă întâi a Învierii cea de rând, apoi **Slavă...,** a sfântului, **Și acum...,** a Născătoarei-Învierii.

La Laude se cântă opt stihiri: patru ale Învierii și patru ale sfântului (cu cea de la **Slavă...**); iar dacă nu are sfântul stihiri la Laude, se cântă numai stihirile Învierii, toate din Octoih. Apoi: **Slavă...,** stihira Evangheliei (Voscreasna) de rând, **Și acum... Preabinecuvântată ești...** Doxologia mare și troparul Învierii cel de rând din cele două de la sfârșitul Utreniei duminicale, ecteniile și otpustul.

La Ceasul întâi: troparul Învierii, **Slavă...,** al sfântului, **Și acum...,** al Născătoarei, din Ceaslov. După **Tatăl nostru...,** condacul Învierii și celelalte; iar dacă sfântul are Doxologie mare, după **Tatăl nostru...,** se zice condacul sfântului.

Iar la celelalte Ceasuri, se zice condacul Învierii și al sfântului, schimbându-le (la Ceasul al treilea al sfântului, la Ceasul al șaselea al Învierii, la Ceasul al nouălea al sfântului).

La L i t u r g h i e. - La Fericiri se cântă zece stihiri: șase ale Învierii, de la glasul de rând al Octoihului și patru ale sfântului, din Cântarea a 3-a a Canonului său. După vohodul cu Evanghelia, troparul Învierii și al hramului Născătoarei de Dumnezeu (unde este hramul ei), apoi al hramului sfântului și al sfântului zilei, din Minei (dacă la Minei sunt doi sfinți și au amândoi tropare, se cântă amândouă) ; apoi condacul Învierii și cel al hramului, **Slavă...,** al sfântului zilei, **Și acum...,** al hramului Născătoarei (iar dacă nu este hramul Născătoarei, se zice: **Slavă...,** condacul sfântului zilei, **Și acum... Ceea ce ești ocrotitoare creștinilor...** Apostolul; Evanghelia și Chinonicul, mai întâi ale duminicii, apoi ale sfântului zilei.

4. Duminicile Sfinţilor Părinţi şi ale Sfinţilor Strămoşi

În perioada **Octoihului** sunt cinci duminici în care rânduiala slujbei Învierii se combină cu cântări speciale, închinate amintirii unor Sfinţi Părinţi ai Bisericii şi a Sfinţilor Strămoşi şi Părinţi după trup ai Domnului nostru Iisus Hristos.

Acestea sunt următoarele :

1. Duminica Sfinţilor Părinţi (ierarhi) de la Sinodul al IV-lea ecumenic (Calcedon, 451), (duminica dintre 13 şi 19 iulie), care se pomenesc la 16 iulie, dacă această zi este duminica; dacă 16 iulie este luni, marţi sau miercuri, slujba Sfinţilor Părinţi se va face în duminica precedentă; iar dacă 16 iulie este joi, vineri sau sâmbătă, slujba lor se va face în duminica următoare.

2. Duminica Sfinţilor Părinţi de la Sinodul al VII-lea ecumenic (Niceea, 787), (duminica dintre 11 şi 17 octombrie), care se pomenesc în ziua de 11 octombrie, dacă această dată este într-o duminică, ori în prima duminică de după această dată (ea coincide totdeauna cu duminica a 21-a după Rusalii).

3. Duminica Sfinţilor Strămoşi (dreptii, patriarhii şi proorocii Legii Vechi), ce se poate întâmpla între 11 şi 17 decembrie (penultima duminică dinainte de Naşterea Domnului).

4. Duminica Sfinţilor Părinţi după trup ai Domnului, ce se poate întâmpla între 18 şi 24 decembrie, fiind ultima duminică dinainte de praznicul Naşterii Domnului.

5. Duminica de după Naşterea Domnului, ce se poate întâmpla între 26 şi 30 decembrie; se pomenesc atunci Sfânta Fecioară, Iosif logodnicul, Împăratul David şi Sfântul Iacob, fratele Domnului.

În toate aceste duminici rânduiala slujbei duminicale a glasului de rând din Octoih se combină cu cea a evenimentului special al sărbătorii, după cum arată îndrumările din Mineie, la zilele respective.

6. În Sâmbăta şi Duminica dinainte de Botezul Domnului, ca şi în Sâmbăta şi Duminica de după Botez. trebuie ştiut că pe lângă Apostolul şi Evanghelia zilei se citesc şi Apostolul şi Evanghelia legate de praznicul Botezului, precum se arată atât în cărţile de slujbă respective (Apostolul şi Evanghelia), cât şi în calendarul de perete din fiecare an.

Perioada Triodului

adică rânduiala slujbelor la care are precădere Triodul

I. - Îndrumări generale (introductive) despre durata acestei perioade (cărțile folosite în cursul ei, veşmintele preoțeşti şi ale bisericii, generalități despre slujbele din acest timp).

Perioada **Triodului** începe cu Duminica Vameşului şi a Fariseului şi se termină cu Sâmbăta cea Mare, cuprinzînd în total zece săptămâni, dintre care primele trei sunt pregătitoare pentru Postul Sfintelor Paşti (Postul Mare), iar următoarele şapte sunt ale Postului însuşi.

În situația calendaristică actuală a Bisericii Ortodoxe Române (calendar îndreptat şi cu pascalie după calendarul neîndreptat), Sfintele Paşti pot cădea între 4 aprilie şi 8 mai (care corespund cu datele de 22 martie şi 25 aprilie din calendarul neîndreptat), Duminica Vameşului şi a Fariseului, adică începutul Triodului, este cu zece săptămâni înainte de Paşti şi poate urca şi coborî între 24 ianuarie (când Paştile se sărbătoresc la 4 aprilie, care corespunde cu 22 martie calendar neîndreptat, data cea mai timpurie) şi 27 februarie (când

Paştile se prăznuiesc la data cea mai târzie, adică la 8 mai şi care corespunde datei de 25 aprilie calendar, neîndreptat).

Duminicile din această perioadă sunt: Duminica Vameşului şi a Fariseului, Duminica Fiului Risipitor, Duminica lăsatului sec de carne (a Înfricoşătoarei Judecăţi), Duminica lăsatului sec de brânză (a Izgonirii lui Adam din rai), Duminica întâi a Postului Mare (a Ortodoxiei), Duminica a doua (a Sfântului Grigore Palama), Duminica a treia (a Sfintei Cruci), Duminica a patra (a Sfântului Ioan Scărarul), Duminica a cincea (a Cuvioasei Maria Egipteanca) şi Duminica a şasea din Post (Duminica Floriilor sau a Intrării Domnului în Ierusalim).

În această perioadă unele sărbători ale sfinţilor şi unele praznice împărăteşti cu date neschimbătoare, a căror slujbă se află în Minei, pot coincide cu sărbători sau zile liturgice cu date variabile, a căror slujbă o găsim în Triod. Aceste sărbători sunt: Sfinţii Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigore Teologul şi Ioan Gură de Aur (30 ianuarie), Întâmpinarea Domnului (2 februarie), Sfântul Sfinţitul Mucenic Haralambie (10 februarie), Întâia şi a doua aflare a cinstitului cap al Sfântului Ioan Botezătorul (24 februarie), Sfinţii 40 de Mucenici (9 martie), Bunavestire (25 martie), Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica (11 aprilie) şi Sfântul Marele Mucenic Gheorghe (23 aprilie).

La toate aceste sărbători, slujba lor din Minei se combină cu cea a zilei din Triod, cu care coincid, precum arată, la fiecare, îndrumările speciale din «Învăţătura de tipic a lui Marcu», tipărită la sfîrşitul *Triodului* (ediţia Bucureşti, 1970; p. 747 şi urm.).

În duminicile din perioada **Triodului**, se cântă slujba din Octoih cu a Triodului; iar slujba sfinţilor din Minei care cad în duminici se cântă numai în cazul că sfântul respectiv este şi hramul bisericii, sau când este sfânt cu polieleu. Slujbele celorlalţi sfinţi care cad duminica se împreună cu slujba sfântului de a doua zi, sau se cântă vineri seara la Pavecerniţă, ori când va vrea cel mai mare.

De vor cădea în zilele de peste săptămână (afară de sâmbătă şi duminică) la Minei doi sfinţi, având fiecare stihiri la **Doamne, strigat-am...**, atunci se cântă stihirile sfântului dintâi seara la Vecernie, la **Doamne, strigat-am...**, iar stihirile sfântului al doilea se cântă a doua zi, la Utrenie, la Laude «pe patru» (în mod obişnuit, la Utreniile de peste săptămînă în perioada **Triodului** nu sunt stihiri la Laude).

În zilele de rând din Postul Mare, spre deosebire de cele din perioada **Octoihului**, la Utrenie, după Psalmul 50; se citeşte rugăciunea: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...**

Dacă fiecare sfânt are canon la Utrenie, amândouă canoanele se citesc «pe şase». Unde Triodul are la Utrenie tricântare (canon alcătuit numai din trei cântări), se zice o singură dată irmosul Canonului sfântului dintîi din Minei, apoi unim următoarele două tropare; făcând astfel din două tropare un singur tropar şi se mai zice troparul care este înaintea troparului Născătoarei, iar troparul Născătoarei se lasă, adică se pun trei tropare de la Canonul sfântului dintîi. Iar de la Canonul sfântului al doilea se zic două tropare unite într-un singur tropar, apoi troparul care este înaintea troparului Născătoarei, precum şi troparul Născătoarei, adică de la Canonul sfântului al doilea se pun tot trei tropare; deci în total şase tropare de la fiecare cântare a Mineiului, iar de la Triod amândouă canoanele «pe opt».

La c a n o a n e se citesc şi Cântările lui Moise, din Psaltire, împreună cu troparele canoanelor din Minei şi din Triod, acestea având formă de tricântare (în zilele de luni, marţi, miercuri, joi şi vineri), sau de patrucântare, adică de Canon cu patru cântări, (în sâmbetele săptămînilor a doua, a treia şi a patra). În sâmbăta întâi (a Sfântului Teodor), a cincea (a Acatistului), a şasea (a lui Lazăr) şi în Sâmbăta Paştilor nu există în Triod patrucântare, ci canoane întregi, şi de aceea nu se citesc în aceste sâmbete Cântările lui Moise.

Tricântările şi patrucântările sunt rânduite pe zile astfel: luni: Cântarea 1, a 8-a şi a 9-a; marţi: Cântarea a 2-a, a 8-a şi a 9-a; miercuri: Cântarea a 3-a, a 8-a şi a 9-a; joi: Cântarea a 4-a, a 8-a şi a 9-a; vineri: Cântarea a 5-a, a 8-a şi a 9-a; sâmbătă: Cântarea a 6-a, a 7-a, a 8-a şi a 9-a (în sâmbetele din săptămânile a doua, a treia şi a patra din Postul Mare).

După cum se vede, Cântările a 8-a şi a 9-a sînt rânduite în toate zilele, iar celelalte cântări sunt rânduite pe zile:

Când la Triod există tricântare sau patrucântare, atunci se combină stihurile din Cântările lui Moise cu troparele din canonul Mineiului şi ale Triodului (tricântări sau patrucântări). În acest caz se citesc mai întâi stihurile din Cântarea lui Moise şi troparele din Minei (alternativ), iar de unde este scris «pe opt» se citesc în continuare stihurile din Cântarea lui Moise şi troparele de la tricântarea sau

patrucântarea Triodului, făcându-se astfel troparele Mineiului cu ale Triodului «pe paisprezece». Iar unde nu este tricântare sau patrucântare, se pune numai canonul din Minei, citindu-se întâi irmosul cântării de la Minei, apoi cîte un stih din Cântarea lui Moise, de la «pe patru,»sau de la «pe şase» - după cum este în Minei un singur canon sau două canoane la aceeaşi cântare - şi câte un tropar din cântarea respectivă a canonului din Minei.

La Cântarea a 3-a, irmosul nu se cântă la începutul cântării, ci se lasă şi se cântă la sfârşitul ei, în loc de c a t a v a s i e, după care preotul zice ectenia mică. Urmează s e d e a l n a sfântului, o dată; **Slavă... Şi acum...,** a Născătoarei.

De asemenea, şi la Cântarea a 6-a irmosul se cântă la sfârşitul ei, după care urmează ectenia mică, martirica zilei (stihira mucenicilor) de la glasul de rând - dacă sfântul nu are condac - iar dacă sfântul are condac, atunci se pune condacul după Cântarea a 6-a, iar stihira mucenicilor se zice după Catisma întâi, urmată de primul rând de sedelne din Octoih, care se găsesc şi la sfârşitul Triodului, aşezate pe glasuri şi pe zile. Se citeşte apoi sinaxarul zilei, din Minei.

Tot aşa, la Cântările a 8-a şi a 9-a, irmoasele se cântă la urmă. După Cântarea a 8-a preotul zice: **Pe Născătoarea de Dumnezeu** şi **Maica Luminii...,** şi c ă d e ş t e ca de obicei. După Cântarea a 9-a urmează ectenia mică.

În Duminica Vameşului şi a Fariseului, precum şi în Duminicile a doua, a patra şi a cincea din Post, se cântă c a t a v a s i i l e Buneivestiri: **Deschide-voi gura mea...,** iar în celelalte duminici se cîntă catavasiile din Triod.

În Duminicile întâi, a doua, a treia, a patra şi a cincea din Postul Mare, precum şi Joi şi Sâmbătă din săptămâna Sfintelor Patimi se săvârşeşte L i t u r g h i a Sfântului Vasile cel Mare, iar în sâmbetele din Postul Mare (afară de Sâmbăta Patimilor) şi în Duminica Floriilor se săvârşeşte L i t u r g h i a Sfântului Ioan Gură de Aur.

În sâmbăta dinaintea Duminicii lăsatului sec de carne (Sâmbăta morţilor) şi în sâmbetele din săptămînile a doua, a treia şi a patra din Post se fac s l u j b e pentru m o r ţ i.

În zilele de miercuri şi vineri din tot timpul Postului Mare - afară de Vinerea Sfintelor Patimi - se săvârşeşte L i t u r g h i a Darurilor mai înainte sfinţite, care se poate săvârşi şi în zilele de

luni, marți și joi în care ar cădea sărbători bisericești, precum și joi în săptămâna a cincea și luni, marți și miercuri din săptămâna Sfintelor Patimi.

În zilele în care Vecernia se săvârșește unită cu L i t u r g h i a Darurilor mai înainte sfințite, la **Doamne, strigat-am...** se pun s t i h i r i l e «pe zece», iar în zilele fără Liturghie, stihirile la Vecernie se pun «pe șase».

În Postul Mare, dator este preotul ca, atunci când urmează a săvârși Liturghia Darurilor mai înainte sfințite, să scoată la Proscomidia din duminica precedentă, pe lângă Sfântul Agneț pentru acea duminică, încă atâtea Sfinte A g n e ț e câte Liturghii ale Darurilor mai înainte sfințite are a săvârși în cursul săptămânii următoare, adică pentru miercuri și vineri, precum și pentru vreuna dintre sărbătorile care ar cădea luni, marți sau joi, sau pentru zilele de luni, marți și miercuri din săptămâna Sfintelor Patimi.

În zilele de miercuri și vineri din săptămîna brânzei, luni și marți din prima săptămână a Postului Mare, precum și în Vinerea Sfintelor Patimi nu se săvârșește nici o liturghie (zile a l i t u r g i c e).

În săptămâna a cincea din Postul Mare, Utreniile de joi și sâmbătă se săvârșesc miercuri seara și vineri seara, sub forma și denumirea de D e n i i, având rânduieli deosebite față de Utreniile obișnuite. Cea de miercuri seara are în locul canoanelor obișnuite C a n o n u l cel M a r e (de pocăință) al Sfântului Andrei Criteanul, iar cea de vineri seara cuprinde Acatistul Buneivestiri al Maicii Domnului (rânduiala dezvoltată a acestor denii să se vadă mai departe, la slujbele din săptămâna a cincea din Postul Mare).

De asemenea, în toate zilele Săptămânii Patimilor, U t r e n i i l e se săvârșesc în seara precedentă sub formă de D e n i i, dintre care, mai ales cele din Joia și Vinerea Patimilor au rânduieli speciale, care vor fi arătate pe larg la slujbele din săptămâna respectivă.

Vecernia din Vinerea Patimilor (Vecernia Sâmbetei Mari) are de asemenea o rânduială deosebită, în cadrul căreia se face scoaterea sfântului epitaf în mijlocul bisericii.

La Liturghia Sfântului Vasile cel Mare din Joia Patimilor, preotul scoate Sfântul A g n e ț, din care pregătește Sfânta Împărtășanie pentru împărtășirea bolnavilor în tot cursul anului, după rânduiala care se va arăta la Joia respectivă.

În săptămâna întâi a Postului Mare se cântă la Pavecerniţa mare C a n o n u l Sfântului Andrei Criteanul, care este împărţit în patru părţi, citindu-se câte o parte în fiecare seară, începând de luni până joi inclusiv.

În vinerile Postului Mare, la Vecernie şi Pavecerniţă nu se fac metanii, fiindcă aceste slujbe fac parte din serviciul divin al sâmbetelor; se fac m e t a n i i numai acolo unde sunt indicate, la Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite, adică: după **Să se îndrepteze rugăciunea mea...** (3 metanii), după vohodul cu Sfintele Daruri (3 metanii) şi la **Fie numele Domnului...** (3 metanii).

Pentru săvârşirea Laudelor zilnice în timpul Patruzecimii, preotul şi cântăreţii vor folosi î n d r u m ă r i l e de t i p i c din Ceaslov, Triod şi Tipic, la locurile cuvenite, unde se spune: «Iar de va fi post». Îndrumări de tipic se află şi în Mineiele pe ianuarie, februarie, martie; aprilie, la sărbătorile care cad în perioada **Triodului**.

În Ceaslov se află îndrumări la Miezonoptica de toate zilele, la Ceasuri, la Obedniţă, la Pavecerniţă. Dacă se cunoaşte bine rânduiala serviciilor din perioada **Octoihului**, se pot înţelege uşor abaterile atât ale rânduielilor din zilele de rând, cât şi ale sărbătorilor din perioada **Triodului**.

C ă r ţ i l e de slujbă întrebuinţate la săvârşirea slujbelor dumnezeieşti din această perioadă sunt: Triodul, Octoihul, Mineiele, Ceaslovul, Liturghierul, Psaltirea, Apostolul şi Evanghelia.

V e ş m i n t e l e întrebuinţate în timpul Postului Mare trebuie să fie potrivite, în ceea ce priveşte culoarea, cu momentele pe care le prăznuim. Se folosesc în zilele de rând veşminte de culoare mohorâtă, neagră sau culoarea cea de purpură. Sâmbăta, începând de la Vecernia de vineri seara, şi duminica se întrebuinţează veşminte de culoare luminoasă, precum şi la sărbătoarea Buneivestiri, în orice zi ar cădea. De asemenea, în seara Duminicii lăsatului sec de brânză se schimbă şi dvera, acoperămintele sfintei mese, ale proscomidiarului, ale tetrapodului şi analogului, înlocuindu-se cu altele, de culoare închisă.

II. - Rânduiala slujbelor din timpul de pregătire a Postului Mare

1. Duminica Vameşului şi a Fariseului

Sâmbătă seara, la V e c e r n i e, până la stihirile de la **Doamne, strigat-am...,** rânduiala Vecerniei urmează ca şi în duminicile din perioada **Octoihului**. La **Doamne, strigat-am...,** se pun stihirile pe 10: 7 stihiri ale Învierii, din Octoih, şi 3 din Triod (repetând pe prima dintre cele două de acolo). **Slavă...,** din Triod; **Şi acum...,** dogmatica glasului de rând din Octoih. V o h o d cu cădelniţa, **Lumină lină...,** p r o c h i m e n u l zilei, ectenia î n t r e i tă: **Să zicem toţi..., Învredniceşte-ne Doamne...,** ectenia c e r e r i l or.

La bisericile de enorie, urmează s t i h o a v n a, cu stihirile învierii din Octoih, ale glasului de rând; **Slavă...** stihira din Triod: **Îngreuiaţi fiind ochii mei...; Şi acum... Biserică şi uşă eşti...,** apoi: **Acum liberează..., Sfinte Dumnezeule...,** şi celelalte. După **Tatăl nostru...,** troparul Învierii glasului de rând, din Octoih, şi **Slavă... Şi acum...,** al Născătoarei de la troparele Învierii, pe glasul troparului sfântului.

La mânăstiri, după ectenia cererilor urmează L i t i a, care la bisericile de mir nu se face decât dacă a doua zi este sfânt cu priveghere. În acest caz; după prochimen se citesc paremiile din Minei, iar după ectenia cererilor se cântă stihirile Litiei din Minei şi se încheie cu **Slavă... Şi acum...,** de la stihirile Triodului. Urmează cealaltă rânduială a Litiei.

La b i n e c u v â n t a r e a pâinilor se cântă troparul sfântului (de 2 ori) şi: **Născătoare de Dumnezeu, Fecioară...** (o dată), apoi cealaltă rânduială a Litiei, precum s-a arătat la perioada **Octoihului**.

Duminică dimineaţa, la U t r e n i e, aceeaşi rânduială ca şi în duminicile din perioada **Octoihului**, cu următoarele deosebiri: după Psalmul 50 se cântă, pe glasul al 8-lea: **Slavă..., Uşile pocăinţei deschide-mi mie... ; Şi acum..., În cărările mântuirii îndreptează-mă...;** apoi stihul: **Miluieşte-mă, Dumnezeule...,** şi stihira, pe glasul al 6-lea: **La mulţimea faptelor mele...**

Urmează rugăciunea: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău..., Doamne miluieşte** (de 12 ori) şi ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...**

Apoi, c a n o a n e l e : Canonul Învierii din Octoih, «pe patru»; al Crucii şi Învierii «pe două»; al Născătoarei de Dumnezeu «pe două» şi al Triodului «pe şase». Iar de se va întâmpla pomenirea vreunui sfânt mare, se pune: Canonul Învierii cu irmosul «pe patru», al sfântului «pe patru» şi al Triodului «pe şase» şi se lasă al Crucii şi Învierii şi al Născătoarei de Dumnezeu. C a t a v a s i i l e : **Deschide-voi gura mea...** După Cântarea a 3-a, s e d e a l n a din Triod, iar după Cântarea a 6-a, condacul, icosul şi sinaxarul tot din Triod. L u m i n â n d a Învierii din Octoih, **Slavă...,** a Triodului: **Să fugim de grăirea cea trufaşă... Şi acum...,** a Născătoarei, tot din Triod: **Făcătorul zidirii...** La L a u d e, patru stihiri din Octoih şi patru din Triod; **Slavă...,** din Triod: **Pe fariseul care se îndreptăţea pe sine... ; Şi acum... Preabinecuvîntată eşti;** D o x o l o g i a mare, ecteniile şi apolisul.

La L i t u r g h i e, Fericirile din Octoih «pe şase» şi din Triod, Cântarea a 6-a «pe patru». După v o h o d u l cu Evanghelia, t r o p a r e l e : troparul Învierii de la glasul de rând şi al hramului - dacă hramul este sărbătoare în cinstea Născătoarei de Dumnezeu sau al unui sfânt; dacă hramul este un praznic în cinstea Mântuitorului, nu se cântă troparul hramului. ci numai cel al Învierii glasului de rând. Apoi **Slavă...,** c o n d a c u l Triodului, **Şi acum...,** condacul: **Apărătoare Doamnă...,** sau **Ceea ce eşti folositoare...** (În cazul că hramul este o sărbătoare în cinstea Născătoarei, condacul: **Apărătoare Doamnă...** şi **Ceea ce eşti folositoare...** nu se cântă, ci se înlocuiesc cu condacul hramului). C h i n o n i c u l: **Lăudaţi pe Domnul din ceruri...**

2. Duminica Fiului Risipitor

Sâmbătă seara, la V e c e r n i e, la **Doamne, strigat-am...** se cântă zece stihiri: şase ale Învierii şi patru ale Triodului. **Slavă...,** a Triodului: **O, de câte bunuri m-am lipsit...; Şi acum...,** dogmatica glasului de rând. La s t i h o a v n ă, stihirile Învierii, ale glasului de rând, din Octoih; **Slavă..., Risipind bogăţia..., Şi acum..., Făcătorul şi Răscumpărătorul meu, preacurată...,** amândouă din Triod.

La bisericile de enorie, unde nu se face L i t i e, după **Acum liberează..., Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte, se cântă, după **Tatăl nostru...,** t r o p a r u l Învierii, **Slavă... Şi acum...,** al Născătoarei-Învierii, cel de la glasul de rând.

La mânăstiri şi catedrale, unde se face Litie, după ecfonisul: **Fie stăpânirea împărăţiei Tale...** se cântă stihira hramului din Minei; **Slavă...,** stihira Litiei din Triod; **Şi acum...,** a Născătoarei: **Caută spre rugăciunea robilor tăi...** (vezi la Octoih, stihira de la stihoavna Vecerniei,. glasul al 4-lea). La s t i h o a v n ă, stihirile Învierii din Octoih, cu **Slavă... Şi acum...,** din Triod. La b i n e c u v â n t a r e a pâinilor, troparul: **Născătoare de Dumnezeu...** (de 3 ori) şi celelalte ale Litiei.

Duminică dimineaţa, la U t r e n i e, la **Dumnezeu este Domnul...,** t r o p a r u l Învierii (de 2 ori), **Slavă... Şi acum...,** al Născătoarei-Învierii. Catismele de rând şi s e d e l n e l e din Octoih. Urmează p o l i e l e u l : **Robii Domnului...** la care se adaugă şi: **La râul Babilonului...;** apoi B i n e c u v â n t ă r i l e Învierii, ectenia mică, ipacoi, a n t i f o a n e l e şi p r o c h i m e n u l glasului, Evanghelia de rând a Învierii; **Învierea lui Hristos văzând...,** Psalmul 50, **Slavă...,** glasul al 8-lea: **Uşile pocăinţei..., Şi acum... În cărările mântuirii...** Apoi stihul: **Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta...;** cu stihira, glasul al 6-lea: **La mulţimea faptelor mele...;** rugăciunea: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...** Şi ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...**

C a n o a n e l e se pun astfel: Canonul Învierii «pe patru», al Crucii şi Învierii «pe două» şi al Triodului «pe şase». C a t a v a s i i l e din Triod: **Cântarea lui Moise luând, suflete...** După Cântarea a 3-a, s e d e a l n a din Triod, iar după Cântarea a 6-a, c o n d a c u l şi i c o s u l din Triod şi s i n a x a r u l: întâi cel din Minei, apoi cel din Triod. L u m i n â n d a Învierii, din Octoih, apoi cea din Triod; **Slavă... Şi acum...,** din Triod.

La L a u d e se cântă cinci stihiri ale Învierii, din Octoih şi trei din Triod; **Slavă... Bunule Părinte...,** din Triod; **Şi acum... Preabinecuvântată eşti...** D o x o l o g i a mare şi cealaltă rânduială a Utreniei duminicilor, ca şi în perioada **Octoihului**.

La L i t u r g h i e,la Fericiri se pun stihirile Învierii «pe şase» şi ale Triodului, din Cântarea a 6-a a Canonului, «pe patru». După

vohodul cu Evanghelia, troparele şi condacele se cântă întocmai ca în Duminica Vameşului şi a Fariseului. Chinonicul: **Lăudaţi pe Domnul din ceruri...**

3. Sâmbăta lăsatului sec de carne, (a morţilor sau "moşii de iarnă")

În această sâmbătă se face de către Biserică pomenirea de obşte a tuturor morţilor.

Vineri seara, la Vecernie, după catisma de rând, la **Doamne, strigat-am...,** se cântă şase stihiri: trei stihiri ale mucenicilor ale glasului de rând, din Octoih, şi trei stihiri podobnice, din Triod; **Slavă... Plâng şi mă tânguiesc...,** din Triod; **Şi acum...** dogmatica glasului de rând. În locul prochimenului se cântă: **Aliluia,** pe glasul al 8-lea, cu stihurile: **Fericiţi sunt cei pe care i-ai ales...** şi: **Sufletele lor întru bunătăţi...,** cântând după fiecare stih **Aliluia** (de 3 ori).

La stihoavnă se cântă două stihiri ale mucenicilor şi una a morţilor din Octoih, ale glasului de rând, cu stihurile de mai sus: **Fericiţi sunt...** şi **Sufletele lor... Slavă... Începătură şi stat mi-a fost mie...; Şi acum... Cu rugăciunile...,** amândouă din Triod. După **Tatăl nostru...,** troparul morţilor: **Cel ce prin adâncul înţelepciunii..., Slavă... Şi acum... Pe tine zid şi liman te avem...,** amândouă din Triod. Apoi ectenia şi apolisul.

După apolisul Vecerniei se săvârşeşte Panihida pentru cei morţi, la care se cântă Canonul morţilor de la glasul de rând din Octoih. La sfârşit, preotul face pomenirea morţilor, cu **Veşnica pomenire** (de 3 ori) şi otpustul (apolisul).

Sâmbătă dimineaţa, la Utrenie, după cei şase psalmi, ectenia mare, **Aliluia** pe glasul al 8-lea şi troparele ca şi vineri seara: **Cel ce prin adâncul înţelepciunii...** (de 2 ori), **Slavă... Şi acum...,** al Născătoarei: **Pe tine zid şi liman te avem...** şi îndată se citeşte Catisma a 17-a (Psalmul 118): «Fericiţi cei fără prihană în cale...», împărţită în două stări, fără ectenie între ele, cu stihul: «Bine eşti cuvântat, Doamne...». Îndată după catismă, Binecuvântările morţilor: **Bine eşti cuvântat, Doamne..., Ceata sfinţilor** şi celelalte. Apoi ectenia mică pentru morţi: **Iară şi iară...** [80], cu rugăciunea:

80. La ectenia mică pentru morţi se răspunde ca şi la ectenia mare pentru morţi, cântându-se **Doamne miluieşte** o singură dată după fiecare aliniat, iar nu de trei ori ca la ectenia întreită.

Dumnezeul duhurilor.., şi ecfonisul: **Că Tu eşti învierea şi viaţa...** Urmează s e d e a l n a: **Odihneşte, Mântuitorul nostru, cu drepţii..., Slavă... Şi acum... Cel ce din Fecioară ai răsărit..,** ambele din Triod şi Psalmul 50.

C a n o a n e l e se cântă astfel: canonul hramului cu irmosul «pe şase» şi cel din Triod «pe opt», cu stihurile respective. Se cântă şi Cântarea a 2-a din Canonul Triodului, dar fără stihuri. C a t a v a s i i l e Triodului. După Cântarea a 3-a, ectenia pentru cei morţi şi s e d e a l n a Triodului, cu **Slavă... Şi acum... Acoperământul tău cel grabnic...** După Cântarea a 6-a, ectenia mică pentru morţi, c o n d a c u l: **Cu sfinţii odihneşte...,** i c o s u l: **Tu singur eşti fără de moarte...,** şi s i n a x a r u l, toate din Triod. La Cântarea a 9-a: **Măreşte, suflete al meu...,** cu **Ceea ce eşti mai cinstită...** După Cântarea a 9-a, ectenia mică şi l u m i n â n d a morţilor: **Cel ce stăpâneşti peste cei morţi..., Slavă... Odihneşte pe robii Tăi..., Şi acum... Marie, mireasă dumnezeiască...,** toate din Triod.

La L a u d e se cântă stihirile «pe patru», glasul al 8-lea, din Triod; **Slavă... Ca o floare se veştejeşte..., Şi acum... Bucură-te, Marie, Născătoare de Dumnezeu...,** amândouă din Triod. Se continuă cu D o x o l o g i a mică, după care urmează ectenia: **Să plinim rugăciunea noastră...,** şi s t i h o a v n a glasului de rând, din Octoih, cu **Slavă... Durere s-a făcut lui Adam..., Şi acum... Tu eşti Dumnezeul nostru...,** amândouă din Triod. După stihoavnă urmează: **Bine este a ne mărturisi... Sfinte Dumnezeule.** şi celelalte. După Tatăl nostru..., t r o p a r u l: **Cel ce cu adâncul înţelepciunii..., Slavă... Şi acum...,** al Născătoarei: **Pe tine zid şi liman te avem...,** ectenia î n t r e i t ă şi apolisul. (La mânăstiri, Ceasul întâi, cu apolisul mic).

La L i t u r g h i e, stihirile de la Fericiri se iau din canonul Triodului, Cântarea a 3-a «pe patru» şi Cântarea a 6-a tot «pe patru». După vohodul cu Evanghelia, se cântă t r o p a r u l morţilor: **Cel ce cu adâncul înţelepciunii... Slavă...,** c o n d a c u l morţilor: **Cu sfinţii odihneşte..., Şi acum... Pe tine zid şi liman...** Apostolul şi Evanghelia morţilor. C h i n o n i c u l morţilor: **Fericiţi cei pe care i-ai ales...** După otpustul (apolisul) Liturghiei se săvârşeşte slujba P a r a s t a s u l u i.

4. Duminica Lăsatului sec de carne (a Înfricoşătoarei Judecăţi)

Sâmbătă seara, la V e c e r n i e, la **Doamne, strigat-am...,** se cântă zece stihiri: şase ale Învierii de la glasul de rând, din Octoih, şi patru din Triod, glasul al 6-lea. **Slavă... Când se vor aşeza scaunele... Şi acum...,** dogmatica glasului de rând. P r o c h i m e n u l zilei şi celelalte.

La bisericile de enorie urmează s t i h o a v n a cu stihirile Octoihului; **Slavă... Vai mie, înnegritule suflet... Şi acum... Fecioară, care nu ştii de mire...** Apoi, **Acum liberează... Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte. După **Tatăl nostru...,** troparul Învierii, al glasului de rând, **Slavă... Şi acum...,** al Născătoarei-Învierii glasului de rând.

La mânăstiri şi catedrale, unde se face L i t i e, îndată după ecfonisul: **Fie stăpânirea Împărăţiei Tale...,** urmează rânduiala Litiei cu binecuvântarea pâinilor, precum se arată în Triod.

Duminică dimineata, la U t r e n i e, începutul obişnuit. La **Dumnezeu este Domnul...,** troparul Învierii glasului de rând (de două ori); **Slavă... Şi acum...,** al Născătoarei-Învierii, cel de la glasul troparului Învierii. Apoi catismele rânduite şi s e d e l n e l e în Octoih.

După Catisma a doua se cântă p o l i e l e u l: **Robii Domnului...,** la care se adaugă: **La râul Babilonului...,** după care, îndată, B i n e c u v â n t ă r i l e Învierii; apoi ectenia mică, ipacoi al glasului de rând, antifoanele, prochimenul glasului de rând, din Octoih. Evanghelia de rând a Învierii, **Învierea lui Hristos văzând...,** Psalmul 50, **Slavă... Uşile pocăinţei... Şi acum... În cărările mântuirii...,** stihul: **Miluieşte-mă, Dumnezeule...,** cu stihira: **La mulţimea faptelor mele...,** ca şi în Duminica Vameşului şi a Fariseului.

La c a n o a n e se pun: Canonul Învierii cu irmosul «pe patru» din Octoih; Canonul Născătoarei «pe două» şi Canonul din Triod «pe opt». C a t a v a s i i l e din Triod: **Ajutor şi acoperitor...** După Cântarea a 3-a, s e d e a l n a din Triod: **Gândesc la ziua cea înfricoşătoare...,** cu **Slavă... Şi acum...,** tot din Triod. După Cântarea a 6-a, c o n d a c u l şi i c o s u l din Triod. iar s i n a x a r u l: întâi cel din Minei şi apoi cel din Triod.

Luminânda Învierii, din Octoih, apoi din Triod: **La ziua cea înfricoşătoare a judecăţii...,** cu **Slavă... Şi acum...,** tot din Triod.

La Laude se cântă nouă stihiri: cinci ale Învierii, din Octoih şi patru din Triod; **Slavă... Să ne curăţim mai înainte pe noi, fraţilor...,** din Triod. **Şi acum..., Preabinecuvântată eşti...** Doxologia mare şi celelalte ale Utreniei de duminică.

La Liturghie. Fericirile Învierii, ale glasului de rând, din Octoih «pe şase», şi din canonul Triodului, Cântarea a 6-a «pe patru». După vohod, troparele precum s-a arătat la Duminica Vameşului şi a Fariseului. Chinonicul: **Lăudaţi pe Domnul din ceruri...** şi: **Bucuraţi-vă, dreptilor, întru Domnul...**

5. Miercurea şi Vinerea din săptămâna lăsatului sec de brânză

În slujbele din miercurea şi vinerea din săptămîna brânzei se anticipează unele cântări şi rugăciuni din rânduiala specifică a slujbelor Postului Mare, pentru pregătirea sufletească a slujitorilor şi credincioşilor în vederea începerii Postului Mare care se apropie.

Marţi seara la Vecernie, începutul obişnuit, cu metanii şi catisma de rând. La **Doamne, strigat-am...,** se cântă trei stihiri din Octoih, ale Crucii, şi trei din Minei,. ale sfântului. **Slavă...,** a sfântului, iar dacă nu are, **Slavă... Şi acum...,** a Crucii şi a Născătoarei. Prochimenul zilei, **Învredniceşte-ne, Doamne...** (cu 3 metanii) şi ectenia: **Să plinim rugăciunile noastre cele de seară...** Lastihoavnă, samoglasnica Triodului, glasul 1: **Cu bucurie să primim...** şi celelalte, cu stihurile obişnuite. **Slavă...,** a sfântului, din Minei, iar dacă nu are, **Slavă... Şi acum...,** a Născătoarei, din Triod: **Curată Fecioară...** După: **Tatăl nostru...,** troparele Postului Mare din Ceaslov, la rânduiala Vecerniei: **Născătoare de Dumnezeu...** (o metanie mare); **Slavă... Botezătorul lui Hristos...** (iarăşi o metanie); **Şi acum... Rugaţi-vă pentru noi...** (încă o metanie). Apoi: **Sub milostivirea ta scăpăm...** (fără metanie). **Doamne miluieşte** (de 40 de ori), **Slavă... Şi acum... Ceea ce eşti mai cinstită..., Întru numele Domnului...** şi celelalte. Apoi se zice rugăciunea: **Împărate ceresc, pe credinciosul nostru popor...** Rugăciunea Sfântului Efrem Sirul: **Doamne şi Stăpânul vieţii mele...,** cu trei metanii

mari şi 12 închinăciuni, cu stihurile rânduite; apoi iarăşi rugăciunea întreagă şi o metanie. Urmează: **Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte; iar după: **Că a Ta este împărăţia..., Doamne miluieşte** (de 12 ori), **Slavă... Şi acum..., Doamne miluieşte** (de 3 ori), **Binecuvintează!** şi otpustul.

După Vecernie se face slujba P a v e c e r n i ţ e i m a r i, după rânduiala din Ceaslov.

M i e z o n o p t i c a se citeşte (în mânăstiri şi catedrale) cu metaniile ei, tot din Ceaslov.

Miercuri dimineaţa, la U t r e n i e, se face începutul obişnuit. După ectenia mare urmează: Aliluia (de 3 ori) cu cele patru stihuri, pe glasul de rând al Octoihului şi t r o p a r e l e treimice, din Ceaslov. Apoi catismele de rând; după întâia Catismă se cântă s e d e l n e l e glasului de rând din Octoih (ale Crucii), care se găsesc şi la sfârşitul Triodului; după a doua Catismă, sedealna Triodului: **Binevoieşte, Hristoase Dumnezeule..., Slavă...** tot aceasta; **Şi acum...,** a Crucii-Născătoarei: **Stând înaintea Crucii Tale...** După sedelne, îndată Psalmul 50 şi c a n o a n e l e: Canonul Crucii cu irmosul «pe şase» din Octoih, al sfântului din Minei «pe patru» şi canonul din Triod «pe patru».

La Cântarea a 3-a, a 8-a şi a 9-a, fiindcă în Triod se află două Tricântări, se pune din Triod canonul cu irmosul «pe şase» şi cele două Tricântări «pe opt».

După Cântarea a 3-a, s e d e a l n a sfântului din Minei, **Slavă... Şi acum...,** a Crucii şi a Născătoarei. După Cântarea a 6-a, c o n d a c u l sfântului din Minei, iar dacă sfântul nu are condac, se zice stihira mucenicilor glasului de rând (se află la sedelnele Octoihului de la sfârşitul Triodului). L u m i n â n d a glasului de rând din cele ale Postului Mare (de 3 ori). (Vezi în Ceaslov, la locul respectiv din rânduiala Utreniei, ori în Triod, între Cântările treimice de la sfârşitul cărţii). Psalmii de laudă: 148, 149 şi 150 şi D o x o l o g i a mică, citite din Ceaslov. L a s t i h o a v n ă, stihira samoglasnică a zilei, din Triod: **De bucate postind, suflete al meu...** şi celelalte, cu stihurile obişnuite. **Slavă...,** a sfântului din Minei, dacă are, iar dacă nu, **Slavă... Şi acum...,** a Crucii şi a Născătoarei: **Fecioara cea fără prihană...** Apoi: **Bine este a ne mărturisi... Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte. După **Tatăl nostru...,** t r o p a r u l: **În biserica slavei Tale stând...,**

Doamne miluieşte (de 40 de ori), **Slavă... Şi acum... Ceea ce eşti mai cinstită..., Întru numele Domnului...** şi celelalte. După ecfonis, rugăciunea: **Împărate ceresc, pe binecredinciosul popor...** şi r u g ă c i u n e a Sfântului Efrem Sirul (**Doamne şi Stăpânul vieţii mele...**), după rânduiala arătată la Vecernie.

C e a s u l întâi, cu troparul: **Dimineaţa auzi glasul meu...,** cu stihurile arătate în Ceaslov. Apoi: **Cum te vom numi...** şi celelalte. După **Tatăl nostru...,** condacul: **Degrab să ne întâmpine pe noi...,** **Doamne miluieşte** (de 40 de ori), **Cel ce în toată vremea... Doamne miluieşte** (de 3 ori), **Slavă... Şi acum... Ceea ce eşti mai cinstită..., Întru numele Domnului, binecuvintează părinte.** Preotul: **Dumnezeule, milostiveşte-Te spre noi...** şi r u g ă c i u n e a Sfântului Efrem Sirul, cu metaniile obişnuite. **Sfinte Dumnezeule...,** iar după **Tatăl nostru..., Doamne miluieşte** (de 12 ori) şi rugăciunea: **Hristoase, Lumina cea adevărată..., Apărătoare Doamnă...** şi otpustul (cel mic).

Apoi C e a s u r i l e al treilea şi al şaselea după rânduiala din Ceaslov, cu metanii şi cu troparele Postului Mare.

La Ceasul al şaselea, după troparul: **Că nu avem îndrăzneală pentru multe păcatele noastre...** şi înainte de troparul: **Degrab să ne întâmpine pe noi îndurările Tale, Doamne...** (din Ceaslov) se citeşte troparul proorociei şi Paremia cu prochimenele din Triod.

Apoi C e a s u l al nouălea şi îndată O b e d n i ţ a, începând cu Fericirile. După Obedniţă, V e c e r n i a obişnuită a zilelor de rând, cu deosebirea că, după prochimenul zilei: **Dumnezeule, întru numele Tău mântuieşte-mă...,** se adaugă p a r e m i a din Triod, urmată de p r o c h i m e n u l ei din Triod. La s t i h o a v n ă, înainte de stihirile mucenicilor, se pune stihira samoglasnică din Triod: **Răsărit-a primăvara postului...** După ectenia întreită, sfârşitul obişnuit.

În aceeaşi zi, seara, în locul Vecerniei, care s-a săvârşit dimineaţa, se citeşte P a v e c e r n i ţ a m i c ă, punându-se din Minei Canonul sfântului care va fi în sâmbăta următoare.

Joi dimineaţa, la U t r e n i e, slujba se săvârşeşte după rânduiala Utreniei din zilele de rând, cu deosebirea că după Catisma a doua se pun s e d e l n e l e din Triod. De asemenea, la c a n o a n e se adaugă Tricântarea lui Iosif, din Triod, care se

combină cu canoanele din Octoih şi din Minei, după regula arătată pentru ziua de miercuri. La stihoavnă se pune, înainte de stihirile mucenicilor, stihira samoglasnică din Triod. Urmează: **Bine este a ne mărturisi Domnului...** şi celelalte ale Utreniei zilelor de rând.

Joi seara, la Vecernie, la **Doamne, strigat-am...,** se cântă cele trei stihiri din Octoih (ale Crucii) şi trei din Minei, ale sfântului; **Slavă...,** a sfântului, dacă are, iar dacă nu are, **Slavă... Şi acum...,** a Crucii şi a Născătoarei, din Octoih. La stihoavnă, samoglasnica zilei: **Crucea Domnului este înfrânarea...; Slavă...,** a sfântului dacă are; **Şi acum... Pe Strugurele cel preacopt...**

După: **Tatăl nostru...,** troparele Postului Mare, cele din Ceaslov: **Născătoare de Dumnezeu...** şi celelalte, cu metaniile mari, rânduite, întocmai cum sunt arătate la Vecernia de marţi seara din săptămîna lăsatului sec de brânză.

În continuare, Pavecerniţa mare, cu metanii, după rânduiala din Ceaslov.

Vineri dimineaţa, la Utrenie se face începutul obişnuit. După cei şase psalmi se cântă **Aliluia** pe glasul de rând al Octoihului, cu stihurile cuvenite, din Ceaslov; apoi troparele treimice, ale glasului de rând, tot din Ceaslov, sau din Triod. După Catisma întâi, sedelnele Crucii din Octoih, de la glasul de rând (care se găsesc şi la sfârşitul Triodului). După Catisma a doua, sedelnele Triodului: **Înalţă fruntea Bisericilor... Slavă...,** tot aceasta; **Şi acum...,** a Crucii şi a Născătoarei: **Ca ceea ce ai îndurare spre smerenia noastră...** După Psalmul 50, canoanele: din Octoih, din Minei şi din Triod, după rânduiala arătată la ziua de miercuri dimineaţa. După Cântarea a 3-a, sedealna din Minei, **Slavă... Şi acum...,** a Crucii şi a Născătoarei. După Cântarea a 6-a, condacul sfântului, dacă are, iar dacă nu are, stihira mucenicilor glasului de rând. Luminânda glasului de rând, din cele ale Postului Mare (de 3 ori) din Ceaslov ori din Triod. Psalmii de laudă: 148, 149 şi 150. Doxologia mică. La stihoavnă se cântă samoglasnica zilei: **Mai înainte de Crucea cea mântuitoare...** şi celelalte, cu stihurile obişnuite. **Slavă...,** a sfântului, dacă are, iar dacă nu, **Slavă... Şi acum...,** a Crucii şi a Născătoarei, din Triod:

Preacurata, dacă Te-a văzut... Apoi: **Bine este a ne mărturisi...** şi celelalte. Troparul: **În biserica slavei Tale stând...** şi celelalte, cu rugăciunea Sfântului Efrem Sirul: **Doamne şi Stăpânul vieţii mele...,** cu metaniile şi închinăciunile cuvenite.

În continuare, Ceasul întâi, cu metanii. La fel şi celelalte Ceasuri, cu metanii, precum este arătat la ziua de miercuri.

6. Sâmbăta lăsatului sec de brânză

Vecernia de vineri seara se face mai devreme, după rânduiala obişnuită. La Doamne, strigat-am... şi la stihoavnă se pun stihirile din Triod (după rânduiala arătată acolo).

După prochimenul zilei se adaugă paremia din Triod, urmată de prochimenul ei din Triod. Sfârşitul, ca la Vecernia de miercuri seara.

Apoi se citeşte Pavecerniţa mică, cu canonul morţilor, de la glasul de rând, din Octoih, care în mânăstiri se citeşte la cimitir sau la biserica-bolniţă.

Sâmbătă dimineaţa la Utrenie, după fiecare din cele două catisme de rând se pun sedelnele sfinţilor sihaştri, din Triod. Apoi, Psalmul 50 şi canoanele: Canonul hramului, cu irmosul «pe şase» şi al sfinţilor sihaştri; din Triod, «pe opt». Catavasiile din Triod şi sinaxarul zilei tot din Triod. Luminânda şi Laudele cu cele patru stihiri speciale ale părinţilor sihaştri, din Triod. Doxologia mare şi troparul cu ecteniile şi Ceasul întâi. Apoi apolisul (otpustul).

La Liturghie, la Fericiri, stihirile de la Cântarea a 3-a şi a 6-a din Canonul părinţilor, din Triod «pe opt»; iar după Apostolul şi Evanghelia zilei se adaugă şi Apostolul şi Evanghelia părinţilor. Chinonicul: **Bucuraţi-vă, dreptilor...**

7. Duminica lăsatului sec de brânză
(a izgonirii lui Adam din rai sau Duminica Iertării)

Sâmbătă seara, la Vecernie, începutul se face după rânduiala obişnuită a Vecerniei duminicilor. La **Doamne, strigat-am...** se cântă zece stihiri: şase ale glasului de rând, din Octoih, şi patru din Triod: **Slavă...,** din Triod: **Şezut-a Adam în preajma raiului... Şi acum...,** dogmatica glasului de rând.

Stihoavna Octoihului, **Slavă... Scosu-s-a Adam din**

rai... Şi acum..., a Născătoarei: **Făcătorul şi Mântuitorul meu...** (amândouă din Triod), **Acum liberează...** şi celelalte ale Vecerniei duminicilor.

Unde se face L i t i e, îndată după ecfonisul: **Fie stăpânirea împărăţiei Tale...,** se cântă stihirile Litiei din Triod, după care urmează rânduiala obişnuită a Litiei.

Duminică dimineaţa, la U t r e n i e. după începutul obişnuit al Utreniei duminicilor, după catisme se cântă p o l i e l e u l: **Robii Domnului...** urmat de **La râul Babilonului...,** apoi: B i n e c u v â n t ă r i l e Învierii, ectenia mică, i p a c o i, a n t i f o a n e l e, p r o c h i m e n u l şi celelalte; Evanghelia de rând a Învierii, **Învierea lui Hristos văzând...,** Psalmul 50, **Slavă... Uşile pocăinţei...** şi celelalte, ca în duminica precedentă.

La mânăstiri se citesc c a n o a n e l e, astfel: Canonul Învierii din Octoih, cu irmosul «pe patru», Canonul Crucii-Învierii şi al Născătoarei de Dumnezeu tot din Octoih, «pe două»; apoi Canonul Triodului «pe şase». C a t a v a s i i l e din Triod. După Cântarea a 3-a, s e d e l n e l e din Triod. După Cântarea a 6-a, c o n d a c u l şi i c o s u l din Triod, s i n a x a r u l din Minei şi apoi cel din Triod. L u m i n â n da şi Laudele din Triod.

Din această duminică şi până la 21 septembrie nu cântă polieleu în duminici, decât numai dacă în duminici de vreun praznic împărătesc sau sărbătoarea vreunui sfânt cu polieleu.

III.-Postul Mare

1. Săptămâna întâi din Postul Mare

a) Duminica lăsatului sec de brânză (sau a Iertării)

Seara, la V e c e r n i e, la **Doamne, strigat-am...,** se cântă zece stihiri: patru stihiri ale pocăinţei, din Octoih, ale glasului de rând (se găsesc şi la sfârşitul Triodului), trei stihiri din Triod şi trei stihiri ale sfântului, din Minei. **Slavă...,** a sfântului, dacă are, iar dacă nu are, **Slavă... Şi acum...,** a Născătoarei, acelaşi glas,

din Minei. V o h o d cu cădelniţa, iar după: **Lumină lină...,** p r o c h i m e n u l cel mare, glasul al 8-lea: **Să nu întorci faţa Ta...,** cu stihurile cuvenite, din Triod. La **Învredniceşte-ne Doamne...,** trei metanii mari.

La s t i h o a v n ă, stihira: **Strălucit-a harul Tău, Doamne...,** cu stihurile, şi stihira mucenicilor: **Cel ce eşti preaslăvit...,** din Triod. **Slavă...,** a sfântului, din Minei, dacă are. **Şi acum...,** a Născătoarei, după glasul de la Minei; iar dacă nu are: **Slavă... Şi acum...,** a Născătoarei: **Cetele îngerilor te măresc...,** din Triod. **Acum liberează... Sfinte Dumnezeule...** cu trei metanii, şi celelalte. După **Tatăl nostru...,** t r o p a r e l e: **Născătoare de Dumnezeu, Fecioară...** (o metanie); **Slavă..., Botezătorul lui Hristos...** (o metanie); **Şi acum..., Rugaţi-vă pentru noi...** (o metanie). Apoi cel mai mare zice, cu glas lin, fără metanie, r u g ă c i u n e a : **Sub milostivirea Ta scăpăm...** (toate din Ceaslov). Urmează **Doamne miluieşte** (de 40 de ori), **Slavă... Şi acum... Ceea ce eşti mai cinstită..., Întru numele Domnului, binecuvintează părinte!** Preotul: **Cel ce este binecuvântat...** Urmează r u g ă c i u n e a : **Împărate ceresc...,** după care, preotul zice r u g ă c i u n e a sfântului Efrem Sirul: **Doamne şi Stăpânul vieţii mele...** (cu trei metanii) cu 12 stihuri. Îndată preotul zice: **Slavă Ţie, Hristoase...** şi se face otpustul (apolisul).

Apoi se citeşte P a v e c e r n i ţ a mică, cu Canonul Născătoarei de Dumnezeu din Octoih, al glasului de rând, şi obişnuitele t r o p a r e, după rânduiala din Ceaslov, după care: **Doamne miluieşte...** (de 40 de ori), **Cel ce în toată vremea şi în tot ceasul... Doamne miluieşte** (de 3 ori) **Slavă... Şi acum... Ceea ce eşti mai cinstită..., Întru numele Domnului, binecuvintează părinte!** Preotul: **Dumnezeule, milosteveşte-Te spre noi...** şi îndată r u g ă c i u n e a Sfântului Efrem Sirul: **Doamne şi Stăpânul vieţii mele...** (cu trei metanii mari), cu stihurile şi cele 12 închinăciuni mici. Apoi: **Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte. După **Tatăl nostru..., Doamne miluieşte** (de 12 ori) şi cele două r u g ă c i u n i : **Nepătată, neîntinată...,** (citită în faţa icoanei Maicii Domnului), şi: **Şi ne dă nouă, Stăpâne...** (la icoana Mântuitorului). Preotul: **Slavă Ţie, Hristoase, Dumnezeule...** otpustul mic şi rânduiala iertării.

Observaţie: Toate Vecerniile şi Pavecernițele din duminicile următoare, până la Duminica a cincea din Postul Mare, se vor săvârşi întocmai ca în această duminică, neschimbând nimic, afară de locurile unde se arată ce trebuie schimbat.

b) Luni, marți şi joi din săptămâna întîi a Postului Mare

Dimineaţa, M i e z o n o p t i c a se face după rânduiala din Ceaslov, ca şi în perioada **Octoihului**, cu deosebirea că la fiecare: **Sfinte Dumnezeule...** şi după: **Aliluia** de la starea întâi şi a doua a Catismei a XVII-a se fac câte trei metanii. După: **Ceea ce eşti mai cinstită...** şi după ecfonisul preotului se zice r u g ă c i u n e a Sfântului Efrem Sirul. Luni ea se zice cu trei metanii, iar în celelalte zile se zice cu stihuri şi 16 metanii, după rânduiala din Ceaslov.

U t r e n i a. - Se face începutul obişnuit, cu **Aliluia** întreit, cântat de patru ori cu stihurile respective, din Ceaslov, după care urmează t r o p a r e l e treimice ale glasului de rând. După fiecare stare a catismelor se zice **Aliluia** (de 3 ori) şi se fac câte trei metanii. După Catisma întâi, s e d e l n e l e de umilinţă din Octoih (care se află şi la sfârşitul Triodului). După Catisma a doua, sedealna Triodului; **Slavă...,** tot aceasta; **Şi acum...,** a Născătoarei, tot din Triod. După Catisma a treia, a doua sedealnă din Triod, a lui Teodor; **Slavă...,** tot aceasta; **Şi acum...,** a Născătoarei, tot din Triod. Apoi Psalmul 50 şi r u g ă c i u n e a: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...** cu ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...,** după care îndată începe a se cînta, din Psaltire, C â n t a r e a întâi a lui Moise: «Să cântăm Domnului...» şi celelalte stihuri până la stihul 7 inclusiv: «Trimis-ai mânia Ta şi i-ai mistuit...», adică până unde este scris «pe paisprezece». Se citeşte stihul 8: «De suflarea Duhului Tău...» şi se citeşte irmosul Cântării 1 a C a n o n u l u i sfântului, din Minei, de la ziua respectivă. În continuare se citeşte câte un stih din Cântarea întâi a lui Moise şi câte un tropar din Canonul din Minei, ca să se facă de toate şase stihuri din Cântarea lui Moise şi şase tropare din Cântarea 1 a Canonului din Minei. Se citeşte apoi stihul 14: «Atunci s-au grăbit voievozii Edomului...» şi se citeşte primul tropar din Tricântarea lui Iosif, din Triod şi în continuare câte un

stih din Cântarea lui Moise şi câte un tropar din Tricântarea lui Iosif; iar de unde este scris «pe patru» se citeşte stihul 18 al Cântării întâi a lui Moise: «Împărăţit-a Domnul în veac...» se citeşte primul tropar din a doua Tricântare din Triod, a lui Teodor Studitul. Şi citim, în continuare, câte un stih din Cântarea lui Moise cu câte un tropar din Tricântarea lui Teodor. Apoi **Slavă...,** cu troparul Treimii; **Şi acum...,** troparul Născătoarei, din Triod. Apoi, **Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, slavă Ţie!** şi se citesc celelalte două tropare, după care se încheie cu irmosul Tricântării lui Teodor.

Tot aşa se citesc şi Cântările a 8-a şi a 9-a din această zi, precum şi cântările din celelalte zile ale Postului Mare, unde se pune Cântarea lui Moise şi este Tricântare.

Apoi se citeşte din Cântarea a treia a lui Moise, de unde este scris «pe patru», adică stihul 15: «Domnul din înălţimea cerului va tuna...», şi îndată troparul Cântării a 3-a din Canonul sfântului de la Minei. Apoi stihul 16: «El va da tărie cuvioşilor Lui...» şi se citeşte al doilea tropar din Canonul Mineiului, iar cu **Slavă...** se citeşte al treilea tropar, iar la **Şi acum...** se citeşte troparul al patrulea, adică al Născătoarei. Îndată se cântă irmosul Cântării a 3-a a Canonului (din Minei) [81]. Urmează sedealna de după Cântarea a 3-a din Minei, cu **Slavă... Şi acum...,** apoi irmosul Cântării a 4-a din Minei, fără stih; apoi se citesc ultimele două stihuri, de unde este scris «pe patru», din Cântarea a patra a lui Moise, cu două tropare din Cântarea a 4-a a Canonului din Minei, cu **Slavă...,** al treilea tropar, iar cu **Şi acum...,** al Născătoarei, din Cântarea a 3-a a Canonului din Minei; şi astfel se fac troparele «pe patru», afară de irmos, care se citeşte fără stih.

Cântarea a 5-a a Canonului din ziua de luni se citeşte la fel cum s-a făcut la Cântarea a 4-a.

---

81. Irmoasele de la Cântările a 3-a, a 6-a, a 8-a şi a 9-a nu se citesc la începutul cântărilor respective, ci se cântă la sfârşitul lor deoarece după aceste irmoase, preotul zice ectenia mică (după Cântarea a 3-a ,a 6-a şi a 9-a) sau stihul: **Pe Născătoarea de Dumnezeu şi Maica Luminii...** (după Cântarea a 8-a). La celelalte cântări, irmosul se citeşte de la Minei înainte de a se începe citirea stihurilor din Cântarea lui Moise. Cântările care nu sunt în Tricântările de la Triod se citesc numai din Minei, «pe patru»; iar irmosul nu se numără. La Cântările unde este Tricântare se numără şi irmosul cu troparele pe şase din Minei, care împreună cu 8 din Triod fac 14 în total.

La Cântarea a 6-a se va proceda ca şi la Cântarea a 3-a, adică nu se va cânta irmosul la începutul cântării, ci la sfârşitul ei, pentru a se face încheierea înainte de ectenia mică. După irmos urmează ectenia mică, c o n d a c u l, icosul şi sinaxarul sfântului, din Minei; dacă sfântul n-are condac, se citeşte stihira mucenicilor de la sedelnele Octoihului, aşezate la sfârşitul Triodului.

Cântarea a 7-a a Canonului se citeşte la fel cu Cântarea a 4-a şi a 5-a (din ziua de luni).

Cântarea a 8-a se citeşte la fel cu Cântarea 1 (din ziua de luni), cu deosebirea că irmosul celui de al doilea canon (Tricântare) din Triod nu se citeşte înaintea acestuia, ci la sfârşitul cântării, după care urmează: **Pe Născătoarea de Dumnezeu şi Maica Luminii...**

La strană urmează Cântarea a 9-a a Canonului, la care se citesc primele cinci stihuri din Cântarea a noua a lui Moise (**Măreşte, suflete al meu, pe Domnul...** şi celelalte); apoi, stihul 6: **Luat-a pe Israel, sluga Sa...** şi se citeşte irmosul Cântării a 9-a din Canonul de la Minei, apoi cinci stihuri ale Cântării Sfântului Zaharia, cuprinse în Cântarea a noua a lui Moise, cu celelalte cinci tropare ale Canonului din Minei, iar începând de unde este scris «pe opt», se citeşte stihul 6: «De jurământul cu care S-a jurat lui Avraam...» şi îndată troparul întâi al Cântării a 9-a din Triod şi în continuare câte un stih din Cântarea lui Moise şi un tropar din Cântarea a 9-a a Triodului. Urmează stihul: **Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, slavă Ţie!** şi troparul: **O zi se zice că este toată viaţa pământenilor...** după care se cântă irmosul Tricântării a doua din Triod (**Pe ceea ce mai presus de fire...**).

Apoi se cântă: **Cuvine-se cu adevărat...** şi se face o metanie. Ectenia mică, l u m i n â n d a glasului de rând a Postului Mare (de 3 ori). Apoi, **Toată suflarea...** (psalmii de laudă: 148, 149 şi 150), care se încheie cu: **Ţie slavă se cuvine, Doamne...** Se citeşte D o x o l o g i a mică şi se fac trei metanii. Urmează ectenia: **Să plinim rugăciunile noastre...** şi apoi s t i h o a v n a cu stihirile din Triod. Apoi **Bine este a ne mărturisi... Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte; iar după **Tatăl nostru...**, t r o p a r u l: **În biserica slavei Tale stând... Doamne miluieşte** (de 40 de ori), **Ceea ce eşti mai cinstită..., Întru numele Domnului...** Preotul zice: **Cel ce este binecuvântat...** Urmează r u g ă c i u n e a:

Împărate ceresc, pe binecredinciosul nostru popor... Apoi rugăciunea Sfântului Efrem Sirul, cu 16 metanii.

Îndată: **Veniți să ne închinăm...** și se citește Ceasul întîi.

Observație: În toate zilele de luni ale Postului Mare, la Ceasul întîi nu se citește catismă, iar la celelalte se citește. De asemenea, vineri, la Ceasul întâi și la Ceasul al nouălea nu se citește catismă. La: **Veniți să ne închinăm...,** se fac metanii.

Ceasurile întâi, al treilea, al șaselea și al nouălea se citesc după rânduiala din Ceaslov pentru zilele Postului Mare, cu deosebirea că la Ceasul al șaselea, după troparul: **Că nu avem îndrăzneală pentru multe păcatele noastre...** și înainte de troparul: **Degrab să ne întâmpine pe noi...,** se intercalează troparul proorociei, prochimenul și paremia, toate din Triod, așa cum s-a arătat la rânduiala de miercuri din săptămîna brânzei.

Obednița începe cu Fericirile: **Întru împărăția Ta...** și celelalte. După ecfonisul preotului: **Dumnezeule, milostivește-Te spre noi...,** se rostește rugăciunea sfântului Efrem Sirul, cu cele 16 metanii.

În continuare, Vecernia, care începe fără binecuvântarea preotului, direct cu: **Veniți să ne închinăm...** și Psalmul 103, la sfârșitul căruia se fac trei închinăciuni. Apoi ectenia mare și se citește Catisma a XVIII-a, făcându-se trei metanii la: **Aliluia**.

La **Doamne, strigat-am...** se pun stihirile «pe șase» și se cântă trei ale Triodului și trei ale Mineiului. Apoi, paremiile din Triod cu prochimenele lor. Urmează rugăciunea: **Învrednicește-ne Doamne...** cu trei metanii. Stihoavna din Triod, și celelalte, așa cum s-a arătat miercuri, în săptămâna brânzei, cu rugăciunea Sfântului Efrem Sirul (**Doamne și Stăpânul vieții mele...**), cu metaniile și închinăciunile rânduite. Apoi **Sfinte Dumnezeule...** și celelalte, iar după **Tatăl nostru..., Doamne miluiește** (de 12 ori) și rugăciunea: **Preasfântă Treime...** Apoi: **Fie numele Domnului...** și celelalte cu metanii, **Slavă... Și acum... Bine voi cuvânta pe Domnul...** (Ps. 33) și: **Înalța-Te-voi, Dumnezeul meu...** (Ps. 144), (Caută la sfârșitul Obedniței și la începutul rânduielii mesei). Apoi: **Cuvine-se cu adevărat..., Slavă... Și acum..., Doamne miluiește** (de 3 ori), **Binecuvintează** și otpustul.

c) Luni, marți, joi, în săptămîna întîi din Postul Mare

Seara la P a v e c e r n i ț a mare, se procedează după rânduiala din Ceaslov, cu deosebirea că se adaugă partea din Canonul Sfântului Andrei Criteanul rânduită pentru ziua respectivă, după cum arată Triodul, citirea făcându-se, de obicei, de pe analogul aşezat în mijlocul bisericii.

d) Miercuri şi vineri în săptămâna întâi din Postul Mare

Dimineața, la U t r e n i e se procedează întocmai ca luni, cu deosebirea că Tricântarea are miercuri Cântările a 3-a, a 8-a şi a 9-a, iar vineri Cântările a 5-a, a 8-a şi a 9-a.

Ceasurile şi Obednița se citesc în aceste zile după rânduiala din Ceaslov, cu îndătinatele metanii.

În aceste două zile, după O b e d n i ț ă se săvârşeşte L i t u r g h i a Darurilor mai înainte sfințite, unită cu V e c e r n i a. Deoarece Liturghia este împreunată cu Vecernia zilei următoare, se săvârşeşte în cursul după amiezii (ceasul al 10-lea), atât miercuri şi vineri, cât şi în alte zile de rând de peste săptămână, în care s-ar oficia, când cade o sărbătoare bisericească.

Urmând a se săvârşi dumnezeiasca Liturghie a Darurilor mai înainte sfințite, la sfârşitul Ceasului al nouălea, preotul, după ce rosteşte ecfonisul: **Dumnezeule, milostiveşte-Te spre noi...**, lasă epitrahilul pe sfânta masă, iese pe uşa dinspre miazănoapte a altarului şi venind între sfeşnicele împărăteşti zice r u g ă c i u n e a sfântului Efrem Sirul (numai o dată), fără cele 12 închinăciuni. După aceea, în timp ce la strană se citeşte r u g ă c i u n e a de la sfârşitul Ceasului al nouălea **(Stăpâne, Doamne Iisuse Hristoase...)**, preotul vine în mijlocul bisericii, se închină de trei ori spre răsărit, depune metanie la tronul arhieresc (ia binecuvântare de la cel mai mare), se închină după rânduială la sfintele icoane şi la iconostas, dar fără a zice rugăciunile şi troparele obişnuite. Se întoarce între sfeşnicele împărăteşti, face trei metanii spre răsărit, se pleacă spre credincioşi şi apoi intră în altar pe uşa dinspre miazăzi; se închină de trei ori în faţa Sfintei Mese, sărutând, ca de obicei, Sfânta Masă, Sfânta Evanghelie şi Sfânta Cruce.

Apoi îmbracă veşmintele (de culoare neagră sau mohorâtă) numai binecuvântându-le şi sărutându-le, zicând la fiecare veşmânt: **Domnului să ne rugăm.**

În timpul acesta, la strană se cântă O b e d n i ţ a. La timpul cuvenit, preotul zice r u g ă c i u n e a Sfântului Efrem Sirul, din altar, în faţa Sfintei Mese (fiind deja îmbrăcat pentru Liturghie). După **Cuvine-se cu adevărat...** de la sfârşitul Obedniţei, preotul deschide dvera şi uşile împărăteşti şi face otpustul mic. Apoi vine în faţa Sfintei Mese şi făcând metaniile cuvenite, sărută Sfânta Evanghelie, Sfânta Masă, Sfânta Cruce şi, de vrea, şi chipul Sfântului Grigore Dialogul, din Liturghier.

După ce a terminat astfel ritualul pregătitor, preotul începe Sfânta L i t u r g h i e, dând binecuvântarea: **Binecuvântată este împărăţia Tatălui...,** făcând, ca de obicei, semnul Crucii cu Evanghelia peste sfântul antimis. Închide uşile împărăteşti, iar la strană (în mânăstiri, cel mai mare) se începe, ca la Vecernie: **Veniţi să ne închinăm...** şi se citeşte Psalmul 103. În timpul acesta, preotul citeşte în taină, în sfântul altar, ultimele patru rugăciuni ale luminilor de la Vecernie.

După sfârşitul psalmului, preotul zice din altar ectenia m a r e. Apoi se închide dvera, iar citeţul începe citirea Catismei a 18-a în trei stări, în mijlocul bisericii.

În timp ce se citeşte prima stare a catismei, preotul citeşte în taină rugăciunea a n t i f o n u l u i întâi, apoi pregăteşte sfintele vase, ducând de la proscomidiar la sfânta masă discul cu acoperământul lui şi steluţa.

La sfârşitul stării întâi a Catismei, se deschide dvera şi preotul (din altar) rosteşte prima ectenie mică. Apoi se închide dvera din nou, iar citeţul citeşte starea a doua a catismei. În timpul acesta, preotul ridică Sfânta Evanghelie de pe antimis şi o pune în partea de răsărit cu cotorul spre el, desface sfântul a n t i m i s şi apoi pune pe el sfântul disc, steluţa şi acoperământul, precum şi cutia cu Sfântul Agneţ şi slujindu-se de burete, ia cu grijă şi evlavie Sfântul Agneţ din cutie şi îl pune pe sfântul disc. Apoi atinge, pe rând, steluţa şi acoperământul de fumul tămâiei din cădelniţă, le sărută şi acoperă cu ele discul, zicând: **Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri...** Ia din nou cădelniţa, c ă d e ş t e de trei ori Sfintele Daruri acoperite, şi face trei metanii mari. După aceea citeşte în taină rugăciunea a n t i f o n u l u i al

doilea (**Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri...**).

La sfârşitul stării a doua a Catismei, se deschide din nou dvera şi preotul zice a doua ectenie mică, după care se închide iarăşi dvera, iar cititul citeşte starea a treia a Catismei. Când ajunge la cuvintele: «Închina-ne-vom la locul unde au stat picioarele Lui...», pe care cititul le citeşte mai rar şi cu glas mai puternic, se opreşte, iar în altar se sună clopoţelul o dată, vestind credincioşilor r i d i c a r e a Sfântului Agneţ; credincioşii îngenunchează, se face linişte adâncă, iar preotul se închină de trei ori în faţa Sfintei Mese, ridică sfântul disc cu ambele mâini, la frunte, ocoleşte după Sfânta Masă şi păşeşte încet spre proscomidiar, înaintea lui mergând diaconul, dacă este (sau paracliserul), cu lumânarea aprinsă şi cu cădelniţa, cădind. După ce aşază sfântul disc la proscomidiar, se sună din nou clopoţelul de două ori şi atunci credincioşii se ridică în picioare, iar cititul continuă citirea catismei, de unde a rămas. În acest timp, la proscomidiar, preotul toarnă vin şi apă în sfântul potir, făcând semnul binecuvântării, fără a zice ceva; ia acoperământul potirului (de culoare neagră, dacă are), îl atinge de fumul tămâiei, îl sărută şi a c o p e r ă Sfintele Daruri; apoi ia aerul, de aceeaşi culoare, dacă este, şi face la fel, acoperind cu el sfântul disc şi sfântul potir, pe care le cădeşte, iar după ce dă cădelniţa se închină de trei ori către Sfintele Daruri. La toate acestea nu zice formulele obişnuite, ci numai: **Pentru rugăciunile...** După ce termină toate acestea, revine în faţa Sfintei Mese şi strânge sfântul antimis, pune deasupra Sfânta Evanghelie la locul ei şi citeşte în taină rugăciunea a n t i f o n u l u i al treilea (**Doamne, Dumnezeul nostru...**).

După sfârşitul catismei se deschide din nou dvera şi preotul zice a treia ectenie mică, după care la strană începe să se cânte: **Doamne, strigat-am...,** cu stihirile pe zece: din Triod şase şi din Minei patru. La **Să se îndrepteze rugăciunea mea...** preotul face c ă d i r e a mare, ca de obicei la Vecernie. La **Slavă...** se deschid uşile împărăteşti, iar la: **Şi acum...** se face v o h o d u l cu cădelniţa, în zilele de rând, sau cu Evanghelia în zilele când se citeşte Evanghelia.

După intrarea preotului în altar, se pune în faţa sfintelor uşi un sfeşnic cu lumânare aprinsă, la care preotul agaţă cădelniţa

aprinsă. După **Lumină lină...**, preotul rosteşte formulele obişnuite pentru începerea prochimenului, iar la strană se cântă prochimenul din Triod, după care se citeşte prima paremie. Apoi îndată se cântă al doilea prochimen, după care diaconul (sau în lipsa lui, cântăreţul) zice cu glas tare şi rar: **Porunciţi!**

Preotul ia atunci sfeşnicul cu lumânarea şi cu cădelniţa, cu amîndouă mâinile (sau cu mâna stângă lumânarea şi cu cea dreaptă cădelniţa) şi stând cu faţa spre răsărit, înaintea Sfintei Mese, face semnul Sfintei Cruci cu ele, rostind: **Înţelepciune, drepţi!** Apoi se întoarce spre stânga, spre credincioşi, şi făcând la fel, zice, dintre uşile împărăteşti: **Lumina lui Hristos luminează tuturor!** Lasă sfeşnicul pe solee, în faţa sfintelor uşi iar cădelniţa o ia cu sine în altar. Îndată după aceasta se citeşte a doua paremie din Triod, iar dacă este hram sau sfânt cu Polieleu, se adaugă şi paremiile zilei respective din Minei.

La sfârşitul paremiilor, preotul începe să cânte, pe glasul 1: **Să se îndrepteze rugăciunea mea...** iar la cuvintele: **...ca tămâia înaintea Ta...**, căde şte de trei ori în faţa Sfintei Mese. La strana dreaptă se cântă o dată: **Să se îndrepteze...** Apoi preotul tot din faţa a Sfintei Mese, zice stihul întâi: **Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă; ia aminte spre glasul rugăciunii mele...** şi cădind. La strana stângă, se cântă: **Să se îndrepteze...** Preotul trece apoi în latura de miazăzi a Sfintei Mese, zicând stihul al doilea: **Pune, Doamne, pază gurii mele şi uşă de îngrădire împrejurul buzelor mele** şi cădeşte; iar la strana dreaptă se cântă din nou: **Să se îndrepteze...** Preotul trece apoi în latura de răsărit a Sfintei Mese şi zice stihul al treilea: **Să nu abaţi inima mea...** şi cădeşte, iar la strana stângă se cântă din nou: **Să se îndrepteze...** Preotul zice apoi: **Slavă...** şi cădeşte latura de miazănoapte a Sfintei Mese, iar la strana dreaptă se cântă iarăşi: **Să se îndrepteze...** Preotul cădeşte proscomidiarul, zicând: **Şi acum...**, apoi cădind iarăşi în faţa Sfintei Mese cântă el însuşi, pentru ultima dată: **Să se îndrepteze...**, până la cuvintele: **...Ridicarea mâinilor mele...**, de unde se continuă la strane, în timp ce preotul cădeşte dintre uşile împărăteşti, de trei ori, spre credincioşi (întâi spre mijloc, apoi spre strane). La sfârşitul cântării, atât preotul cât şi credincioşii îşi pleacă genunchii şi se roagă, făcând trei metanii.

Dacă este zi de sărbătoare, cu Apostol şi Evanghelie, se citeşte acum Apostolul şi Evanghelia zilei, după regula ştiută. Dacă nu, se închid uşile împărăteşti şi preotul zice ectenia întreită de la Liturghie: **Să zicem toţi...** De aici înainte urmează, după Liturghier, rânduiala ca la Liturghia obişnuită, până la Heruvic, cu unele deosebiri: textul rugăciunilor în taină este altul decât cel de la celelalte două Liturghii. Începând din miercurea săptămânii a patra (Înjumătăţirea Postului Mare), după ecfonisul ecteniei pentru catehumeni se adaugă ectenia şi rugăciunea pentru cei spre luminare (candidaţii la botez de odinioară), după care se închide dvera. Ecfonisul dinaintea Heruvicului, în loc de: **Ca sub stăpânirea Ta...,** este: **După darul Hristosului Tău...** După ecfonisul acesta, la strană se cântă Heruvicul: **Acum puterile cereşti...,** până la cuvintele: **...se înconjoară...** (inclusiv).

În acest timp preotul, stând în faţa sfintei mese, zice şi el (de trei ori) în taină Heruvicul **Acum puterile cereşti...,** închinându-se de fiecare dată; apoi deschide dvera şi sfintele uşi, ia cădelniţa şi cădeşte altarul şi naosul, ca de obicei (cădire mică), zicând încet Psalmul 50. După aceea se închină de două ori în faţa Sfintei Mese, sărută sfântul antimis, Sfânta Cruce, Sfânta Masă, se închină încă o dată, apoi se întoarce spre stânga şi se pleacă spre credincioşi, dintre uşile împărăteşti, cerându-şi iertare. Merge la proscomidiar, cădeşte Sfintele Daruri (de 3 ori), îşi pune pe spate Aerul, ia sfântul disc cu dreapta, ţinându-l la frunte, iar sfântul potir cu stânga, ţinându-l în dreptul pieptului; înaintea preotului merge paracliserul cu lumânarea şi cădelniţa cădind.

Când la strană s-a terminat de cântat cuvintele: **...săvârşită se înconjoară...,** se sună clopoţelul, credincioşii îngenunchează, iar preotul şi cel ce merge înaintea lui, în cea mai profundă tăcere, ies pe uşa dinspre miazănoapte şi păşesc încet, fără să zică nimic, ocolind astfel prin mijlocul naosului. Ajuns în mijlocul naosului, preotul se opreşte puţin, face semnul Crucii cu sfântul disc spre credincioşi, fără să zică ceva, se întoarce (spre stânga) şi merge în tăcere, intrînd în sfântul altar prin uşile împărăteşti. Se sună din nou clopoţelul, credincioşii se ridică în picioare, iar la strana (stîngă) se începe a se cânta partea a doua a Heruvicului: **...cu credinţă şi cu dragoste să vă apropiaţi...**

În acest timp, preotul pune Sfintele Daruri, ca de obicei, pe sfântul antimis (potirul în dreapta, discul în stânga), ridică acoperământul sfântului disc şi al sfântului potir şi le pune deoparte, apoi ia sfântul Aer, îl tămâiază, îl sărută şi acoperă cu el sfântul disc şi sfântul potir, fără să zică ceva. Apoi face trei metanii mari, după care închide uşile împărăteşti şi lasă dvera.

Când la strană s-a terminat cântarea părţii din urmă a Heruvicului, preotul rosteşte ectenia: **Să plinim rugăciunea noastră cea de seară, Domnului...,** citind totodată, în taină, rugăciunea prevăzută în Liturghier: **Dumnezeul tainelor celor negrăite...,** cu ecfonisul: **Şi ne învredniceşte pe noi, Stăpâne...** Credincioşii cântă: **Tatăl nostru...,** iar preotul citeşte în taină două rugăciuni, care urmează, cu ecfonisele respective, după cum scrie în Liturghier. Apoi se închină în faţa Sfintelor Daruri (de 3 ori), zicând de fiecare dată: **Dumnezeule, curăţeşte-mă pe mine, păcătosul, şi mă miluieşte.** După aceea, Sfintele Daruri fiind acoperite cu aerul (aşa cum au rămas ele de la depunerea lor pe Sfânta Masă), preotul întinde mâna dreaptă pe sub sfântul aer şi cu toată frica şi cucernicia, atinge Sfântul Agneţ (fără să-l ridice), zicând cu glas mare: **Să luăm aminte! Cele mai înainte sfinţite, Sfintele, sfinţilor!** La strană se răspunde, ca de obicei: **Unul Sfânt...** şi apoi se cântă rar, chinonicul: **Gustaţi şi vedeţi...** Preotul ridică aerul şi steluţa de pe sfântul disc, le pune deoparte şi apoi sfărâmă Sfântul Trup, zicând formula obişnuită: **Se sfărâmă şi se împarte Mielul lui Dumnezeu...** şi aşază părţile cruciş, pe sfântul disc, ca de obicei; pune părticica **IS** în sfântul potir, nimic zicând; binecuvintează căldura fără să zică ceva, apoi o toarnă în sfântul potir, de asemenea nimic spunând. Apoi se închină, ia cu mîna stângă partea **HS** şi o pune în mâna dreaptă, zicând: **Cinstitul şi Sfântul Trup şi Sânge al Domnului...** Apoi spune rugăciunile pentru împărtăşire: **Cred, Doamne şi mărturisesc...** şi celelalte, după care se împărtăşeşte. După aceasta ia buretele şi îşi şterge palmele, zicând: **Slavă Ţie, Dumnezeule...** (de 3 ori).

Dacă preotul slujeşte singur, el nu gustă acum din sfântul potir, ci rămâne să facă aceasta numai când potriveşte Sfintele, la sfârşitul Liturghiei. Deci, îndată după ce s-a împărtăşit cu Sfântul

Trup (în care a fost îmbibat şi Sfântul Sânge), ia discul cu mâna stângă şi buretele cu cea dreaptă şi lasă să cadă în sfântul potir părticelele **NI** şi **KA** din Sfântul Trup rămase pe sfântul disc, fără să zică ceva. Apoi, după ce aşază acoperămintele pe sfântul disc, ca la Liturghia obişnuită, citeşte rugăciunea de m u l ţ u m i r e din Liturghier.

De acum încolo, rânduiala Liturghiei urmează neschimbată, ca de obicei, cu deosebirea că, la chemarea preotului: **Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă...** la strană se răspunde: **Bine voi cuvânta pe Domnul...,** iar la: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...** se răspunde cu: **Pâinea cea cerească şi paharul...** La ectenia: **Drepţi, primind...** nu se zice: **Ziua toată...,** ci: **Seara toată...** Textul rugăciunii a m v o n u l u i, ca şi cel al rugăciunii pentru p o t r i v i r e a Sfintelor, este altul decât la Liturghia obişnuită; iar la otpust, preotul pomeneşte, ca autor (tradiţional) al Liturghiei Darurilor mai înainte sfinţite, pe Sfântul Grigore Dialogul, episcopul Romei, pe sfântul zilei din Minei în care suntem şi pe sfântul zilei următoare, a cărei Vecernie am combinat-o cu Liturghia.

Seara se săvârşeşte P a v e c e r n i ţ a mare, aşa cum s-a arătat.

e) Sâmbăta Sfântului Teodor

V e c e r n i a de vineri seara se face vineri dimineaţa, unită cu L i t u r g h i a Darurilor mai înainte sfinţite. La **Doamne, strigat-am...,** se cântă zece stihiri: stihira zilei (de 2 ori), apoi patru stihiri ale mucenicilor ale glasului de rând (din Octoih sau de la sfârşitul Triodului) şi patru stihiri idiomele ale Sfântului Teodor, din Triod. **Slavă...,** a Sfântului Teodor: **Lucrând vrăjmaşul cu tiranul..., Şi acum...** dogmatica glasului de rând (adică cea din seara sâmbetei trecute). V o h o d, **Lumină lină...** şi p a r e m i i l e cu prochimenele lor, după care se continuă rânduiala obişnuită a L i t u r g h i e i Darurilor mai înainte sfinţite, precum s-a arătat miercuri dimineaţa. După rugăciunea a m v o n u l u i se cântă C a n o n u l Sfântului Teodor şi se binecuvintează c o l i v a (după rânduiala din Triod). Urmează: **Fie numele Domnului binecuvântat...** şi apolisul (otpustul).

În cazul că nu se săvârşeşte Liturghia Darurilor mai înainte

sfinţite, atunci la **Doamne, strigat-am...** se cântă numai şase stihiri: trei stihiri ale mucenicilor, din Octoih, ale glasului de rând, şi trei stihiri ale Sfântului Teodor. **Slavă...,** a Sfântului Teodor: **Lucrând vrăjmaşul cu tiranul... Şi acum...** dogmatica glasului de rând. V o h o d nu se face. Lumină lină..., p a r e m i i l e şi celelalte ale Vecerniei zilelor de rând.

La s t i h o a v n ă, stihira idiomelă a zilei: **Veniţi, credincioşilor, să lucrăm la lumină...** (de 2 ori), cu stihurile obişnuite; stihira mucenicilor: **Binecuvântată este oastea împăratului ceresc...** (vezi la sedelnele Octoihului, la glasul al 5-lea, la sfârşitul Triodului, Utrenia de sâmbătă, prima stihiră de la Laude). **Slavă...,** a Sfântului Teodor: **Dar al lui Dumnezeu te-ai arătat, mucenice Teodor...** (vezi stihirile Vecerniei din Triod), **Şi acum...,** a Născătoarei: **Toată nădejdea mea spre tine o pun, Maica lui Dumnezeu...** (vezi Octoihul mare, la glasul al 2-lea, Vecernia de luni seara, ultima stihiră a stihoavnei). Apoi ectenia: **Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule...** şi trei metanii fără rugăciunea Sfântului Efrem Sirul.

La bisericile unde se obişnuieşte să se facă binecuvântarea c o l i v e i la sfârşitul Liturghiei, se citeşte C a n o n u l Sfântului Teodor, după rânduiala din Triod.

Unde s-a făcut Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite, seara se face Pavecerniţa mare, cu Canonul morţilor, al glasului de rând, din Octoih.

Sâmbătă dimineaţa, la U t r e n i e, începutul obişnuit. La **Dumnezeu este Domnul...** se cântă t r o p a r u l sfântului Teodor: **Mari sunt isprăvile credinţei...** (de 2 ori), **Slavă... Şi acum** al Născătoarei: **Toate tainele tale...** După Catisma întâi, ectenia mică şi se cântă s e d e l n e l e mucenicilor din Octoih, ale glasului de rând (care se găsesc şi la sfârşitul Triodului). După Catisma a doua, ectenia mică şi sedelnele Sfântului Teodor, glasul al 3-lea: **Înfierbântat fiind de adevărul credinţei...** După Psalmul 50, C a n o a n e l e : Canonul hramului, cu irmosul «pe şase» şi al sfântului Teodor «pe opt», din Triod, cu c a t a v a s i i l e Bunăvestirii: **Deschide-voi gura mea...** După Cântarea a 3-a, sedelnele din Triod. După Cântarea a 6-a, c o n d a c u l şi icosul din Triod, apoi sinaxarul din Minei şi cel din Triod. La Cântarea a 9-a nu se cântă: **Măreşte, suflete al meu...** şi: **Ceea ce eşti mai**

cinstită... ci troparele Cântării a 9-a, din Triod. Luminânda sfântului din Triod (de 2 ori), **Slavă... Şi acum...,** tot din Triod: **În pântecele tău...** Laudele, cu stihirile «pe patru», din Triod. **Slavă... Şi acum...,** tot din Triod. Doxologia mică, ectenia cererilor: **Să plinim rugăciunile noastre...** Stihoavna, cu stihirile Sfântului Teodor: **Dănţuiesc adunările mucenicilor..., Slavă... Cu bărbăţie mucenicească..., Şi acum... Stăpână, primeşte...,** apoi cealaltă slujbă a Utreniei, după rânduială, Ceasul întâi şi otpustul.

La Liturghie: Fericirile din Canonul Sfântului Teodor, Cântarea a 3-a şi a 6-a, «pe opt». Apostolul şi Evanghelia indicate în Triod. Chinonicul: **Întru pomenire veşnică va fi dreptul...**

f) Duminica întâi din Postul Mare (a Ortodoxiei)

Sâmbătă seara, la Vecernie, începutul obişnuit al Vecerniei de sâmbătă seara. La **Doamne, strigat-am...** se cântă zece stihiri: şase ale Învierii de la glasul de rând din Octoih şi patru din Triod. **Slavă...** stihira din Triod: **Strălucit-a harul adevărului... Şi acum...** dogmatica glasului de rând.

Unde se face Litie, stihira hramului, **Slavă... Bucuraţi-vă, cinstiţi prooroci... Şi acum... Toată nădejdea mea...** La stihoavnă, stihirile glasului de rând, din Octoih, **Slavă...,** stihira din Triod; **Şi acum...,** a Născătoarei, tot din Triod. Troparul Învierii, al glasului de rând, **Slavă...,** al Triodului: **Preacuratului Tău chip..., Şi acum...,** al Născătoarei: **Toate tainele tale...** Urmează cealaltă rânduială şi otpustul (apolisul).

Duminică dimineaţa, la Utrenie, începutul obişnuit al Utreniei duminicilor. La **Dumnezeu este Domnul...,** troparul Învierii (de 2 ori), **Slavă... Preacuratului Tău chip..., Şi acum... Toate tainele tale...,** şi celelalte ale Utreniei duminicilor. După Psalmul 50, **Slavă... Uşile pocăinţei..., Şi acum... În cărările mântuirii...** şi celelalte; Canoanele ca în duminicile precedente: din Octoih, al Învierii, cu irmosul «pe patru», al Crucii-Învierii «pe două» şi al Născătoarei de Dumnezeu tot «pe două»; iar din Triod «pe şase». Catavasiile Triodului. După Cântarea a 3-a, sedelnele Triodului. După cântarea a 6-a,

condacul şi icosul Triodului, sinaxarul din Minei, apoi cel din Triod. La Cântarea a 9-a: **Măreşte suflete al meu...** şi **Ceea ce eşti mai cinstită...** Luminânda de rând (din cele 11 ale Învierii), **Slavă...,** a Triodului; **Şi acum...,** a Născătoarei, tot din Triod. La Laude se cântă opt stihiri: cinci ale Învierii şi trei ale Triodului. **Slavă...,** stihira Triodului, pe glasul al 6-lea, **Şi acum... Preabinecuvântată eşti...,** Doxologia mare, troparul de rând al Învierii (**Astăzi mântuirea a toată lumea...,** sau: **Înviat-ai din mormânt...**), ecteniile şi otpustul.

La Ceasul întâi, troparul Învierii ca la Vecernia de sâmbătă seara, condacul Triodului şi otpustul.

La Liturghie, se săvârşeşte Liturghia Sfântului Vasile cel Mare. Fericirile Învierii, ale glasului de rând, «pe şase» şi ale Triodului, din Canonul zilei (Cântarea a 6-a) «pe patru». După vohod, troparul învierii şi cel al praznicului (**Preacuratului Tău chip...**), **Slavă... Şi acum...,** condacul: **Cuvântul Tatălui...** (din Canonul Triodului). Axionul: **De tine se bucură...** Chinonicul: **Lăudaţi pe Domnul...**

2. Săptămâna a doua din Postul Mare

Duminică seara, la Vecernie, rânduiala este precum s-a arătat duminica trecută.

Rânduiala slujbelor din această săptămână este identică cu cea din săptămânile precedente.

Sâmbăta săptămânii a doua din Postul Mare. Vecernia se săvârşeşte vineri dimineaţa împreună cu Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite, după rânduiala din Triod.

La Utrenie se face pomenirea morţilor. După cei şase psalmi se cântă **Aliluia** cu stihurile respective (din Ceaslov) şi troparele din Triod. Catisma a XVI-a (începe direct). Sedelnele mucenicilor, ale glasului de rând, din Octoih (care se află şi la sfârşitul Triodului), apoi Catisma a XVII-a (în două stări), ectenie mică pentru morţi; a doua stare a catismei şi Binecuvântările morţilor: **Ceata sfinţilor...,** ectenie mică pentru morţi, sedelnele: **Odihneşte...** (ale morţilor), din Triod. Psalmul 50, apoi rugăciunea: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...** Canoanele: Canonul Mineiului cu irmosul «pe şase» şi al hramului bisericii (dacă hramul este în cinstea unui sfânt),

cu irmosul «pe patru». Dacă hramul este în cinstea Mântuitorului sau al Născătoarei, se citeşte întâi Canonul hramului «pe şase», şi apoi al sfântului «pe patru». Şi se citeşte din Minei irmosul şi un tropar fără stih, apoi se începe citirea stihurilor din Cântarea întâi a lui Moise, de la «pe opt», cu câte un tropar din canon, până se termină Cântarea [82].

După Cântarea a 3-a, ectenia mică (nu cea pentru morţi), condacul, icosul şi sedealna sfântului, cu **Slavă... Şi acum...**

La Cântarea a 6-a intervine patrucântarea din Triod şi nu se mai cântă Canonul hramului, ci rămâne numai Canonul sfântului «pe şase» şi al Triodului «pe opt», combinate cu stihurile din Cântările lui Moise. Se mai adaugă stihira mucenicilor şi cea a morţilor cu stihurile lor din Triod, încheindu-se cântarea cu irmosul din Triod. Urmează ectenia mică pentru morţi, apoi condacul şi icosul din Triod şi sinaxarul din Minei.

Cântările a 7-a, a 8-a şi a 9-a se citesc la fel cu Cântarea a 6-a, cu deosebirea că al doilea irmos al patrucântării de la Cântarea a 7-a nu se cântă la sfârşitul cântării, ci la începutul ei. Canonul se încheie cu: **Cuvine-se cu adevărat...** Urmează ectenia mică (nu cea pentru morţi), luminânda din Triod, **Slavă...**, a morţilor, **Şi acum...**, a Născătoarei. Laudele, cu stihirile «pe patru» (stihirile mucenicilor de la glasul de rând, cele de la sfârşitul Triodului). Doxologia mică, stihoavna cu stihirile morţilor, ale glasului de rând (la sfârşitul Triodului), apoi: **Bine este a ne mărturisi Domnului...** şi celelalte. Troparul: **Apostolilor, mucenicilor..., Slavă... Pomeneşte, Doamne... Şi acum... Maică sfântă a luminii...** (vezi la începutul Utreniei). Ectenia întreită, Ceasul întâi şi otpustul.

La Liturghie (a Sfântului Ioan Gură de Aur): Fericirile glasului de rând «pe şase». După vohod, troparele cu **Slavă...**, condacul: **Cu sfinţii odihneşte..., Şi acum... Pe tine zid şi liman...** Apostolul şi Evanghelia zilei, apoi ale morţilor. Chinonicul: **Bucuraţi-vă, dreptilor, întru Domnul...**

După rânduiala din această sâmbătă se săvârşeşte şi Utrenia celor două sâmbete următoare din Postul Mare; adică a treia şi a patra.

---

82. În Postul Mare, când se pun Cântările lui Moise, stihurile canoanelor se înlocuiesc cu stihurile din Cântările lui Moise.

3. Săptămânile a doua, a treia, a patra şi a cincea din Postul Mare

a) Duminica a doua din Postul Mare (a Sfântului Grigore Palama)

Sâmbătă seara, la V e c e r n i e, la **Doamne, strigat-am...,** stihirile «pe zece»: şase ale Învierii, din Octoih, şi patru ale sfântului Grigore Palama, din Triod, repetându-se prima stihiră. **Slavă...,** a sfântului (din Triod); **Şi acum...** dogmatica glasului de rând. La s t i h o a v n ă, stihirile Învierii, **Slavă...,** a sfântului din Triod; **Şi acum...,** a Născătoarei: **Fecioară, care nu ştii de mire...** (caută la Duminica lăsatului sec de carne). T r o p a r u l Învierii, **Slavă...,** al sfântului: **Luminătorule al dreptei credinţe...** (din Triod, vezi începutul Utreniei); **Şi acum...,** al Născătoarei-Învierii, glasul al 8-lea: **Cel ce pentru noi Te-ai născut din Fecioară.** şi otpustul.

L i t i a, după rânduiala cunoscută.

Duminică dimineaţa, la U t r e n i e, la **Dumnezeu este Domnul...,** t r o p a r u l Învierii (de 2 ori), **Slavă...,** troparul sfântului: **Luminătorule al dreptei credinţe...,** glasul al 8-lea; **Şi acum...,** al Născătoarei-Învierii, glasul al 8-lea: **Cel ce pentru noi Te-ai născut din Fecioară...** Catismele şi celelalte, după rânduiala arătată la Utrenia din Duminica întâi, a Postului Mare. C a n o a n e l e : Canonul Învierii cu irmosul «pe patru», din Octoih, al Triodului «pe patru» şi al sfântului din Minei «pe şase». C a t a v a s i i l e Bunăvestirii: **Deschide-voi gura mea...** După Cântarea a 3-a, condacul, glasul al 4-lea, sedealna, glasul al 4-lea (de 2 ori) **Slavă... Şi acum...,** a Născătoarei (toate din Triod). După Cântarea a 6-a, c o n d a c u l şi icosul din Triod, sinaxarul din Minei şi apoi cel din Triod. L u m i n â n d a învierii, **Slavă...,** a sfântului: **Bucură-te, lauda părinţilor...,** **Şi acum...,** a Născătoarei: **Doamnă, a tuturor Stăpână...** (amândouă din Triod). La L a u d e se cântă opt stihiri: cinci ale Învierii, din Octoih, şi trei ale sfântului, din Triod: **Fericită viaţă ai petrecut...** şi celelalte. Apoi stihul: **Scoală-Te, Doamne, Dumnezeul meu...** şi îndată stihira Triodului: **Cel ce umblă întru întunericul păcatelor..., Slavă...,** tot aceasta, **Şi acum... Preabinecuvântată**

eşti, Năs oare de Dumnezeu, Fecioară..., Doxologia mare, troparul de rând al Învierii (**Astăzi mântuirea...**, sau: **Înviat-ai din mormânt...**), ecteniile, otpustul şi Ceasul întâi.

La Liturghie (a sfântului Vasile cel Mare): Fericirile Învierii, ale glasului de rând din Octoih «pe şase» şi ale sfântului, Cântarea a 3-a, «pe patru». După vohod, troparul Învierii, al sfântului care este hram al bisericii şi al Sfântului Grigore Palama; apoi, condacul Triodului: **Acum s-a arătat vremea...** (din Canon, după Cântarea a 3-a), al sfântului hramului, **Slavă...**, al sfântului Grigore, **Şi acum...**, al hramului Născătoarei. (Iar unde nu este hramul Născătoarei, se cântă la **Şi acum...** condacul Triodului). Chinonicul: **Lăudaţi pe Domnul din ceruri...** sau: **Întru pomenire veşnică va fi dreptul...**

b) Duminica a treia din Postul Mare. (Închinarea cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci)

Sâmbătă seara, la Vecernie, la **Doamne, strigat-am...** se cântă zece stihiri: şase din Octoih şi patru ale cinstitei Cruci, din Triod. **Slavă... Hristoase, Dumnezeul nostru... Şi acum...**, dogmatica glasului de rând. La stihoavnă, stihirile Învierii, ale glasului de rând, din Octoih. **Slavă... Şi acum... Doamne, Cel ce ai ajutat în război...** (din Triod). Troparul Învierii, al glasului de rând. **Slavă...**, al Crucii: **Mântuieşte, Doamne, poporul Tău...** (vezi la sfârşitul Vecerniei mici); **Şi acum...**, al Născătoarei-Învierii, cel de la glasul troparului Crucii (glasul 1): **Gavriil zicând ţie, Fecioară...**

Dacă este Litie, troparul: **Născătoare de Dumnezeu...** (de 2 ori), şi al Crucii: **Mântuieşte, Doamne, poporul Tău...** Binecuvântarea pâinilor şi cuvenitul sfârşit (dacă nu se face priveghere).

Rânduiala pregătirii sfintei Cruci pentru scoaterea de a doua zi este următoarea: după **Acum liberează...**, preotul împodobeşte Crucea cu busuioc şi o aşază pe un disc sau pe o tăviţă cu procovăţ, iar după otpustul Vecerniei mici, fiind preotul şi diaconul îmbrăcaţi, se cădeşte cinstita Cruce, zicând diaconul: **Binecuvintează părinte!** Preotul zice: **Binecuvântat este Dumnezeul nostru...** Urmează rugăciunile începătoare, iar după: **Tatăl nostru...**, troparul Crucii: **Mântuieşte, Doamne, poporul**

Tău..., **Slavă... Şi acum...,** condacul. Apoi preotul ridică cinstita Cruce cu sfântul disc pe cap şi o duce şi o aşază pe sfântul antimis, nedesfăcut, în locul Evangheliei, pe care o pune mai sus. Cădeşte şi zice: **Pentru rugăciunile...** înaintea cinstitei Cruci arde lumânarea sau o candelă toată noaptea.

Duminică dimineaţa, la U t r e n i e, la **Dumnezeu este Domnul...,** t r o p a r e l e de la sfârşitul Vecerniei. Catismele de rînd, cu s e d e l n e l e cuvenite. După Catisma a 17-a, B i n e c u v â n t ă r i l e Învierii şi celelalte. (Dacă biserica are hram cinstita Cruce, în locul Catismei a 17-a se cântă polieleul cu mărimurile Crucii, apoi B i n e c u v â n t ă r i l e Învierii). După Psalmul 50, **Slavă... Uşile pocăinţei...** şi celelalte.

C a n o a n e l e : din Octoih al Învierii cu irmosul «pe patru» şi al Născătoarei de Dumnezeu «pe două»; iar din Triod «pe opt». C a t a v a s i i l e : **Dumnezeiescul Moise a însemnat mai înainte...** (din Triod). După Cântarea a 3-a, s e d e a l n a Crucii: **Crucea Ta, Doamne, s-a sfinţit..., Slavă... Numai cât s-a înfipt lemnul Crucii Tale... Şi acum... Născătoare de Dumnezeu Fecioară...** După Cântarea a 6-a, c o n d a c u l şi icosul din Triod; sinaxarul, întâi al Mineiului şi apoi al Triodului. L u m i n â n d a Învierii, **Slavă...,** a Crucii: **Văzând astăzi pusă înainte cinstită Crucea lui Hristos..., Şi acum...,** a Născătoarei: **Lemnului pe care Şi-a întins prea curatele palme...**

La L a u d e se cântă opt stihiri: patru ale Învierii, din Octoih, şi patru din Triod (repetând pe cea dintâi, din cele trei, care sunt acolo) şi se încheie cu stihira samoglasnică a zilei: **Domnul tuturor ne-a învăţat cu pildă..., Slavă...,** tot aceasta, **Şi acum..., Preabinecuvântată eşti...,** D o x o l o g i a mare.

Urmează rânduiala scoaterii şi închinării Sfintei Cruci, care se face în felul următor: preotul, îmbrăcat cu toate veşmintele, ia cădelniţa, c ă d e ş t e sfânta masă şi cinstita C r u ce, apoi luând-o, aşezată pe disc şi acoperită cu procovăţul, o ridică la frunte şi iese prin uşa dinspre miazănoapte, paracliserul mergând înaintea lui cu două sfeşnice şi cu cădelniţa; vine înaintea uşilor împărăteşti şi sfârşindu-se D o x o l o g i a şi **Sfinte Dumnezeule...;** preotul zice: **Înţelepciune, drepţi!** şi se cântă t r o p a r u l: **Mântuieşte, Doamne, poporul Tău...** (de 3 ori). Şi vine preotul purtând

Cinstita Cruce şi o aşază pe analog, cădind-o în chipul Crucii şi înconjurând analogul. Apoi preotul cântă: **Crucii Tale ne închinăm...** (de 3 ori). Credincioşii cântă aceeaşi (tot de 3 ori). Preotul închinându-se, face două metanii mari înaintea Sfintei Cruci de pe analog, sărută Sfânta Cruce, apoi face iarăşi o metanie mare. Asemenea fac şi ceilalţi slujitori şi credincioşi şi în timpul acesta se cântă la strană stihirile glasul al 2-lea: **Veniţi, credincioşilor, să ne închinăm...,** şi celelalte. **Slavă...,** glasul al 8-lea: **Astăzi Cel neapropiat după fiinţă..., Şi acum...,** glasul al 6-lea: **Astăzi s-a împlinit cuvântul proorocesc...**

După sărutare, preotul vine înaintea analogului, cădeşte Crucea (de 3 ori), face trei închinăciuni (nu metanii), o ridică la frunte şi o duce pe iconostas (tetrapod), unde o aşază în dreapta, lîngă icoană, pe procovăţul desfăcut; ia discul, o cădeşte (de 3 ori), face trei închinăciuni şi se duce în altar.

Urmează ecteniile, otpustul şi (în mânăstiri) Ceasul întâi.

Sfânta Cruce stă pe iconostas până vineri, când, înaintea Vecerniei, preotul vine, o cădeşte (de 3 ori), face trei închinăciuni, o ridică pe cap şi o duce în altar, pe sfânta masă.

La L i t u r g h i e (a Sfântului Vasile cel Mare): Fericirile Învierii, ale glasului de rând «pe şase», şi din Canonul Crucii, Cântarea a 6-a «pe patru». După v o h o d : troparul Învierii, apoi al Crucii. **Slavă... Şi acum...,** condacul Crucii. În loc de: **Sfinte Dumnezeule...,** se cântă : **Crucii Tale ne închinăm, Stăpâne...** C h i n o n i c u l: **Însemnatu-s-a peste noi lumina feţei Tale, Doamne...**

c) Miercuri în sâptămâna a patra a Postului Mare (Înjumătăţirea Postului Mare)

Marţi seara, I.a V e c e r n i e, la **Doamne, strigat-am...,** stihirile «pe şase», toate din Triod [83]. **Slavă... Şi acum... Astăzi Stăpânul făpturii şi Domnul slavei, pe Cruce... Lumină lină...,** p a r e m i i l e din Triod, cu prochimenele lor; **Învredniceşte-ne, Doamne...,** ectenia: **Să plinim rugăciunea noastră cea de seară...** La s t i h o a v n ă, samoglasnica zilei din Triod: **Întrecând pe vameş cu greşelile...** (de 2 ori) şi stihira mucenicilor: **Proorocii**

83. Slujba sfântului din Minei se lasă şi se cântă la Pavecerniţă.

și apostolii lui Hristos și mucenicii..., Slavă... Și acum... Văzându-Te toată făptura răstignit pe Cruce..., Troparele: Născătoare de Dumnezeu Fecioară, bucură-te... și celelalte ale Postului Mare (din Ceaslov), cu metaniile lor. Otpustul.

Miercuri dimineața, la Utrenie, începutul obișnuit. Ectenia mare. **Aliluia**, cu stihurile cuvenite (din Ceaslov) și Cântările treimice, ale glasului de rând. După Catisma întâi, sedealna Crucii (vezi la sedelnele Octoihului de la sfârșitul Triodului). După Catisma a doua sedelnele Triodului: **Vremea postului sfințind-o...** (de 2 ori), **Slavă... Și acum...**, a Crucii și a Născătoarei: **Maica cea care nu știe de nuntă...** După Catisma a treia, sedealna a doua a Triodului: **Luminându-ne cu virtuțile, câștigând curăția...** (de 2 ori), **Slavă... Și acum...**, a Crucii și a Născătoarei: **Văzându-Te pe Tine, Hristoase, Maica Ta...** Apoi, Psalmul 50 și rugăciunea: **Mântuiește, Dumnezeule, poporul Tău...**

Canoanele: Canonul Crucii, din Triod, cu irmosul «pe șase» și Tricântarea după obicei (la Cântările a 3-a, a 8-a, și a 9-a). După Cântarea a 3-a a canonului, sedealna Crucii: **Astăzi s-a împlinit... Slavă... Și acum...**, a Născătoarei: **Numai cât s-a înfipt lemnul Crucii Tale, Hristoase...** După Cântarea a 6-a, condacul și icosul din Triod și sinaxarul din Minei. La Cântarea a 9-a să se urmeze rânduiala arătată pentru citirea canoanelor la ziua de luni în săptămâna întâi din Postul Mare. Luminânda din Triod: **Lemnul cel preacinstit, întru înjumătățirea Postului..., Slavă... Și acum...**, a Crucii și a Născătoarei: **Maica, cea care nu știe de mire...** Psalmii de laudă 148, 149, 150. Doxologia mică și ectenia: **Să plinim rugăciunile noastre cele de dimineață...** Lastihoavnă, stihira samoglasnică din Triod: **Înjumătățind calea postului care duce la cinstită Crucea Ta...** (de 2 ori) și martirica: **Mucenicii lui Hristos cei nebiruiți..., Slavă...**, stihira: **Înjumătățind noianul postului..., Și acum...** tot aceasta. **Bine este a ne mărturisi Domnului...** (de 2 ori) cu metanii, apoi rugăciunile începătoare. După **Tatăl nostru...** troparul: **În Biserica slavei Tale stând..., Doamne miluiește** (de 40 de ori); **Slavă... Și acum... Ceea ce ești mai cinstită..., Întru numele Domnului binecuvintează, părinte.** Preotul: **Cel ce este bine cuvântat...** Citețul: **Împărate ceresc, pe credinciosul nostru popor...**

Preotul rosteşte rugăciunea Sfântului Efrem Sirul: **Doamne şi Stăpânul vieţii mele...,** cu metaniile şi închinăciunile cuvenite.

În mânăstiri urmează Ceasul întâi, după rânduiala din Postul Mare, la care se face închinarea şi sărutarea Sfintei Cruci, ca şi duminică, după cum s-a arătat mai înainte. În loc de: **Paşii mei îndreptează-i...,** se cântă: **Crucii Tale ne închinăm, Stăpâne...** După **Tatăl nostru...,** condacul Crucii: **Nu mai păzeşte încă sabia cea de văpaie...** şi în timp ce se face închinarea la Sfânta Cruce, se cântă stihirile: **Veniţi, credincioşilor, să ne închinăm lemnului...** şi celelalte, şi otpustul.

Începând cu această zi (miercurea înjumătăţirii), la Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite, se adaugă, după ectenia pentru cei chemaţi, ectenia specială pentru cei către luminare.

d) Duminica a patra din Postul Mare (a Sfântului Ioan Scărarul)

Sâmbătă seara, la Vecernie, la **Doamne, strigat-am...** se cântă şapte stihiri din Octoih şi trei ale Sfântului Ioan Scărarul, din Triod. **Slavă...,** a Sfântului Ioan Scărarul, din Triod: **Cuvioase părinte, ascultând glasul Evangheliei..., Şi acum...** dogmatica glasului de rând.

La stihoavnă, stihirile Octoihului. **Slavă...,** a cuviosului, din Triod: **Pe cel pe pământ înger şi în ceruri om..., Şi acum...,** a Născătoarei: **O, minune, mai nouă decât toate minunile...** Troparele: troparul Învierii, **Slavă...,** al cuviosului: **Locuitor pustiului... Şi acum... Gavriil zicând ţie, Fecioară...,** şi otpustul.

Duminică dimineaţa, la Utrenie, la **Dumnezeu este Domnul...,** troparele care s-au cântat la Vecernie, şi apoi celelalte ale Utreniei duminicilor. După Psalmul 50, **Slavă... Uşile pocăinţei...** şi celelalte.

Canoanele: din Octoih, al Învierii «pe patru» şi al Născătoarei de Dumnezeu «pe două»; al Triodului «pe patru» şi al sfântului Ioan Scărarul (tot din Triod) «pe patru». Catavasiile Buneivestiri. După Cântarea a 3-a, sedealna: **Ţinând ca o armă..., Slavă...,** a Cuviosului: **Întărind ca nişte trepte..., Şi acum...,** a Născătoarei: **Cel ce şade pe scaun de heruvimi...** După Cântarea a 6-a, condacul şi icosul din Triod, sinaxarul din

Minei şi apoi al Sfântului Ioan Scărarul, din Triod. Luminânda Învierii, **Slavă...**, a cuviosului: **Depărtatu-te-ai de desfătarea...**, **Şi acum...**, a Născătoarei: **Cu adevărat te mărturisim...**

La L a u d e se cântă opt stihiri: 7 ale Învierii din Octoih şi idiomela din Triod: **Veniţi să lucrăm în via cea de taină...**, **Slavă...** tot aceasta; **Şi acum... Preabinecuvântată eşti...**, D o x o l o g i a mare şi celelalte ale Utreniei duminicilor.

În mânăstiri, se citeşte Ceasul întâi.

La L i t u r g h i e (L i t u r g h i a sfântului Vasile cel Mare), la Fericiri, stihirile Învierii ale glasului de rând, «pe opt». C h i n o n i c u l: **Întru pomenire veşnică va fi dreptul...**

e) Miercuri în săptămâna a cincea din Postul Mare (Denia Canonului cel Mare)

U t r e n i a de joi din această săptămână se săvârşeşte, după datină, miercuri seara, punându-se Canonul cel Mare, sau de pocăinţă, al Sfântului Andrei Criteanul [84].

În mânăstiri, în această miercuri seara, se citeşte mai întâi P a v e c e r n i ţ a m i c ă, apoi se săvârşeşte D e n i a.

Începutul, după rânduiala Utreniei din zilele de rând în Postul Mare. După cei şase psalmi se cântă **Aliluia**, cu c â n t ă r i l e treimice. După Catisma a VIII-a, s e d e l n e l e de pocăinţă ale glasului de rând, de la sfârşitul Triodului. După Psalmul 50, rugăciunea: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...** şi îndată se începe citirea C a n o n u l u i cel Mare. Potrivit rânduielilor intrate în datină, troparele acestui canon le citeşte preotul în mijlocul bisericii, pe un analog cu acoperământ negru, iar credincioşii (cântăreţii) cântă stihurile dinaintea troparelor.

După Cântarea a 3-a, irmosul: **Întăreşte, Doamne, pe piatra...** şi s e d e a l n a din Triod, cu **Slavă... Şi acum...**, tot din Triod. După Cântarea a 6-a, c o n d a c u l şi icosul din Triod, sinaxarul din Minei şi apoi cel din Triod, după care se cântă F e r i c i r i l e cu stihirile din Triod şi cu închinăciuni. L u m i n â n d a glasului de rând (de 3 ori), din Ceaslov. Psalmii

84. De se va întâmpla Bunavestire în această zi, adică în joia Canonului cel Mare, atunci Canonul se mută la Utrenia de marţi, iar joi se face slujba sărbătorii (a se vedea îndrumările din «Învăţătura de tipic a lui Marcu» (VI, 2, lit. n.) în *Triod*, ed. 1970, p. 783, col. 1).

de laudă şi Doxologia mică, din Ceaslov. Stihoavna din Triod, cu **Slavă... Şi acum...,** a Născătoarei: **Primeşte graiurile robilor tăi...** şi celelalte, aşa cum s-a făcut luni la sfârşitul Utreniei din săptămîna întâi a Postului Mare, cu rugăciunea Sfântului Efrem Sirul.

În mânăstiri se citeşte Ceasul întâi, fără catismă. După **Tatăl nostru...,** se cântă condacul: **Suflete al meu, suflete al meu...**

Joi dimineaţa, în mânăstiri se citeşte Ceasul al treilea, Ceasul al şaselea şi Ceasul al nouălea, după rânduiala ceasurilor din Postul Mare, cântându-se la toate Ceasurile condacul: **Suflete al meu, suflete al meu...** Apoi, Obednița şi Vecernia unită cu Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite.

Seara, Pavecerniţa mare, după rânduiala din Ceaslov.

f) Vineri în săptămâna a cincea din Postul Mare

Denia Acatistului Buneivestiri. - În această vineri, dimineaţa, se săvârşesc slujbele serviciului divin zilnic (Miezonoptica, Utrenia, Ceasurile, Obednița şi Vecernia unită cu Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite), iar seara se citeşte mai întâi Pavecerniţa mică şi apoi se săvârşeşte Utrenia sâmbetei, sub formă de denie, la care se cântă Acatistul Buneivestiri.

Denia aceasta se săvârşeşte în felul următor: după obişnuitul început, la **Dumnezeu este Domnul...,** se cântă troparul Acatistului: **Porunca cea cu tainã...** (de 3 ori) [85]. Apoi, ectenia mică, după care, preotul, înveşmântat în epitrahil şi felon, deschide uşile împărăteşti (care vor rămîne deschise tot timpul Acatistului) şi în timp ce la strană se cântă condacul: **Apărătoare Doamnă...,** preotul face cădire mare. După cădire vine la analogul aşezat în faţa icoanei împărăteşti a Născătoarei de Dumnezeu şi citeşte condacele şi icoasele Acatistului, împărţit în patru stări, după cum arată rânduiala din Triod. Catavasiile Buneivestiri, luminânda şi Laudele din Triod, Doxologia mare, ecteniile şi apolisul.

La mânăstiri, Ceasul întâi şi apoi apolisul.

Sâmbătă dimineaţa se citesc Ceasurile al treilea şi al

85. În mânăstiri se citesc şi catismele, la locul şi după rânduiala cuvenită.

şaselea, în care timp preotul face P r o s c o m i d i a, apoi se săvârşeşte L i t u r g h i a Sfântului Ioan Gură de Aur, la care se cântă, la F e r i c i r i, stihirile din Canonul Acatistului, Cântarea a 3-a şi a 6-a. Apostolul şi Evanghelia zilei şi a Născătoarei, indicate în Triod. C h i n o n i c u l: **Paharul mântuirii voi lua şi numele Domnului voi chema.**

g) Duminica a cincea din Postul Mare (în care se face pomenirea Cuvioasei Maria Egipteanca)

Sâmbătă seara, la V e c e r n i e, slujba după rânduiala arătată la Duminica a patra din Postul Mare.

Asemenea şi Duminică dimineaţa, la U t r e n i e şi la L i t u r g h i a Sfântului Vasile cel Mare.

4. Sâmbăta lui Lazăr (a Floriilor)

V e c e r n i a de vineri seara se săvârşeşte după amiază, unită cu L i t u r g h i a Darurilor mai înainte sfinţite, după rânduiala obişnuită.

Vineri seara, P a v e c e r n i ţ a mare, după rânduiala obişnuită, cu canonul din Triod.

Sâmbătă dimineaţa, Miezonoptica sâmbetei, după rânduiala obişnuită şi apoi U t r e n i a, după rânduiala din Triod. După Catisma a XVI-a, s e d e l n e l e din Triod; iar după Catisma a XVII-a, îndată B i n e c u v â n t ă r i l e Învierii: **Soborul îngeresc...,** apoi ectenia mică şi sedealna din Triod, după care se cântă: **Învierea lui Hristos văzând...** Urmează Psalmul 50 şi r u g ă c i u n e a: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...** Apoi C a n o a n e l e din Triod, iar de la Cântarea a 6-a urmează P a t r u c â n t a r e a după rânduiala cuvenită. C a t a v a s i i l e zilei şi D o x o l o g i a mare.

La bisericile unde Sâmbăta lui Lazăr este h r a m, U t r e n i a urmează rânduiala sfinţilor cu P o l i e l e u, după cum se arată în *Triod*, (Ediţia 1970, p. 521), în însemnarea de la sfârşitul Liturghiei.

Apoi se săvârşeşte L i t u r g h i a Sfântului Ioan Gură de Aur. La F e r i c i r i se cântă stihirile pe opt, din Cântările a 3-a şi a 6-a a Canonului din Triod. Troparul praznicului (Floriilor). Slavă... **Şi acum...,** condacul. În loc de **Sfinte Dumnezeule...,** se cântă: **Câţi în Hristos v-aţi botezat...** C h i n o n i c u l: **Din gura**

pruncilor şi a celor ce sug...

După otpustul Liturghiei, la bisericile de enorie se săvârşeşte slujba pentru pomenirea morţilor [86].

5. Duminica a şasea din Postul Mare (a Floriilor)

Slujba se săvârşeşte neschimbat, aşa cum se arată în Triod, atât la Vecernia de sâmbătă seara, cât şi la Utrenia de a doua zi, care urmează rânduiala praznicelor împărăteşti, cu observarea că, după Evanghelia Utreniei, nu se zice **Învierea lui Hristos...** şi nu se scoate sfânta Evanghelie în mijlocul bisericii, ci îndată se citeşte Psalmul 50, după care preotul ia cădelniţa, iese din altar şi tămâiază în chipul Crucii stâlpările (sălciile) aşezate pe o masă în mijlocul bisericii. Se citeşte rugăciunea de binecuvîntare din Triod (Liturghier, Molitfelnic), apoi se împart sălcii credincioşilor [87].

Urmează rânduiala arătată în Triod. După Cântarea a 9-a a canonului se cântă : **Sfânt este Domnul Dumnezeul nostru...** (de 3 ori), în locul luminândei. Laudele din Triod, Doxologia mare, troparul praznicului: **Învierea cea de obşte...,** octeniile obişnuite şi otpustul special al praznicului (vezi în Liturghier, la Otpusturile praznicelor).

Apoi Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur, la care preotul va avea grijă ca la Proscomidie să scoată cele trei Sfinte agnete în plus, pentru Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite, care se va săvârşi luni, marţi şi miercuri din Săptămâna Patimilor.

După ectenia mare, antifoanele praznicului, din Triod, iar după vohodul cu Sfânta Evanghelie, în loc de **Veniţi să ne închinăm...** se cântă stihul special din Triod : **Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului...** După: **Sfinte Dumnezeule...,** Apostolul şi Evanghelia praznicului. În loc de : **Cuvine-se cu adevărat...** se cântă axionul special al praznicului. Chinonicul: **Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului...**

La masă, dezlegare la peşte, untdelemn şi vin.

---

86. Cu Sâmbăta lui Lazăr încetează parastasele, pentru că în săptămâna Sfintelor Patimi primează doliul pentru patimile şi moartea Domnului nostru Iisus Hristos.

87. Aceasta este rânduiala din mânăstiri, prescrisă în Tipicul din Triod. Dar în bisericile de enorie, tămâierea, binecuvântarea şi împărţirea sălciilor se face, de obicei, după Doxologia mare, când se află mai mulţi credincioşi în biserică.

IV. – Săptămâna Sfintelor Patimi

a) În Duminica Floriilor, seara, la V e c e r n i e, la **Doamne, strigat-am...,** se cântă şase stihiri din Triod (adică cele trei idiomele, repetate). **Slavă... Bucură-te şi te veseleşte..., Şi acum... Cel ce Te porţi pe heruvimi...,** amândouă din Triod. V o h o d cu cădelniţa, apoi: **Lumină lină...** şi prochimenul zilei săptămânale: **Iată acum binecuvântaţi pe Domnul...,** apoi rugăciunea **Învredniceşte-ne, Doamne...,** cu trei metanii, ectenia cererilor şi celelalte. La s t i h o a v n ă se cântă stihirile din Triod, apoi: **Acum liberează...,** iar după **Tatăl nostru...,** t r o p a r u l: **Născătoare de Dumnezeu...** şi celelalte (din Ceaslov), cu metaniile cuvenite, cum s-a arătat la duminicile anterioare.

După aceea, în mânăstiri se săvârşeşte P a v e c e r n i ţ a m i c ă, după rânduiala din Triod.

b) Denia din Duminica Floriilor. Seara, în toate bisericile se săvârşeşte U t r e n i a de luni dimineaţa, sub formă de denie.

Începutul obişnuit al Utreniei de toate zilele, iar după cei şase psalmi se cântă **Aliluia** pe glasul al 8-lea şi troparul: **Iată Mirele vine în miezul nopţii...** (de 3 ori). Apoi catismele rânduite ş i s e d e l n e l e din Triod. În timpul acesta preotul îmbracă felonul şi după sfârşitul sedelnelor de la Catisma a treia deschide uşile împărăteşti şi citeşte, dintre uşile împărăteşti, E v a n g h e l i a rânduită. După citire se închid uşile, se citeşte Psalmul 50, iar preotul rosteşte, din altar, rugăciunea: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...,** cu ecfonisul : **Cu mila şi cu îndurările...** Apoi, C a n o n u l Tricântare, continuându-se slujba după rânduiala din Triod, cu apolisul special.

c) Luni, marţi şi miercuri dimineaţa, C e a s u r i l e după rânduiala din Postul Mare, O b e d n i ţ a şi V e c e r n i a unită cu L i t u r g h i a Darurilor mai înainte sfinţite.

În această săptămînă, nu se citesc catisme la Ceasul întâi şi la Ceasul al nouălea, iar la Ceasurile al treilea şi al şaselea se citesc catisme.

În această zi, luni dimineaţa, se începe, la mânăstiri, c i t i r e a «stâlpilor» Evangheliilor, care continuă şi în zilele de marţi şi miercuri.

d) Rânduiala citirii stâlpilor Evangheliilor

«Stâlpii» Evangheliilor se citesc în această săptămînă în zilele de luni, marți și miercuri, la Ceasurile al treilea, al șaselea și al nouălea, împărțindu-se cele patru Evanghelii în nouă părți, precum urmează:

Evanghelia după Matei se împarte în doi «stîlpi», asemenea și Evanghelia după Marcu, tot în doi «sâlpi». Evanghelia după Luca se împarte în trei «stîlpi». Aceste trei Evanghelii se citesc în întregime. Evanghelia după Ioan se împarte tot în doi «stîlpi», însă nu se citește în întregime, ci numai până la : «Acum S-a preaslăvit Fiul Omului...» (Ioan 13, 31). În felul acesta se fac nouă «stâlpi ai Evangheliilor», care se citesc astfel : l u n i, la Ceasul al treilea se citește primul «stâlp» din Evanghelia după Matei (cap. 1-15) ; la Ceasul al șaselea, al doilea «stâlp» tot din Evanghelia după Matei (cap. 15-28) ; la Ceasul al nouălea, primul «stâlp» din Evanghelia după Marcu (cap. 1-8). M a r ț i, la Ceasul al treilea, al doilea stâlp din Evanghelia după Marcu (cap. 9-16); la Ceasul al șaselea, primul «stâlp» din Evanghelia după Luca (cap. 1-8); la Ceasul al nouălea, al doilea «stâlp» din Evanghelia după Luca (cap. 9-16). M i e r c u r i, la Ceasul al treilea, cel de al treilea «stâlp» de la Luca (cap. 17-24); la Ceasul al șaselea, primul «stâlp» din Evanghelia după Ioan (cap. 1-6) ; la Ceasul al nouălea, al doilea «stâlp» din Evanghelia după Ioan (cap. 7-13, 31).

Sfânta Evanghelie se citește de către preot, înveșmântat în epitrahil și felon, în mijlocul bisericii, de pe analog, înfrumusețat cu flori și încadrat de două sfeșnice cu lumânări, la Ceasurile al treilea și al nouălea, după troparele Ceasurilor respective, iar la Ceasul al șaselea, după Paremie.

Înainte de citirea «stâlpilor» de la Glasurile al treilea și al nouălea, preotul face cădirea mare ; iar la Ceasul al șaselea, preotul cădește numai Sfânta Evanghelie [88]. Cădește Sfânta Evanghelie și după sfârșitul citirii.

e) Luni dimineața se citesc C e a s u r i l e al treilea, al șaselea și al nouălea, după rânduiala arătată, cu «stâlpii»

88. Citirea «stâlpilor Evangheliilor» se face după textul din Noul Testament sau din Biblie, pentru ca să se citească, în continuare, nu întrerupt în pericope, cum este în cartea de slujbă, Sfânta Evanghelie.

Evangheliilor, aşa cum s-a arătat ; apoi imediat Obednița de la Fericiri, cu condacele respective. Apoi, Vecernia cu Liturghia Darurilor mai înainte sfințite, după rânduiala din Triod.

f) Luni seara, la vremea Vecerniei se citeşte în mânăstiri Pavecerniţa mare, după rânduiala obişnuită în Postul Mare, cu Canonul Tricântare din Triod, apoi se săvârşeşte Denia (Utrenia zilei de marți), după rânduiala din Triod.

g) Marți dimineața, se citesc Ceasurile al treilea, al şaselea şi al nouălea, cu stâlpii Evangheliilor indicați mai înainte, apoi Obednița începând de la Fericiri şi Vecernia cu Liturghia Darurilor mai înainte sfințite, după rânduiala din Triod.

După masă, în mânăstiri, Pavecerniţa mare, cu Tricântarea din Triod.

Seara se face Denia (Utrenia de miercuri dimineața), după rânduiala din Triod.

h) Miercuri dimineața, Ceasurile al treilea, al şaselea şi al nouălea, cu «stâlpii» Evangheliilor indicați mai înainte, apoi Obednița şi Vecernia cu Liturghia Darurilor mai înainte sfințite, după rânduiala din Triod [89].

După masă, la mânăstiri, Pavecerniţa mică, la care se citeşte Tricântarea din Triod. Seara, în toate bisericile se face Denie (Utrenia din Sfânta şi Marea Joi, după rânduiala din Triod, cântându-se **Aliluia** şi troparul: **Când măriții ucenicii...**

i) În Sfânta şi Marțea Joi dimineața, se citesc Ceasurile al treilea, al şaselea şi al nouălea (fără stâlpi şi fără catisme), apoi Obednița şi Vecernia unită cu Liturghia Sfântului Vasile cel Mare se săvârşeşte la ceasul al 8-lea din zi adică ora 14.

După ce s-a terminat citirea Obedniței cu otpustul (fiind deschise uşile împărăteşti), preotul, îmbrăcat în toate veşmintele de culoare închisă, închinându-se, dă binecuvântarea pentru începutul Liturghiei: **Binecuvântată este împărăția...,**

89. După Liturghia Darurilor mai înainte sfințite în această zi, la multe biserici, după o tradiție veche, se săvârşeşte Sfântul Maslu de obşte, în amintirea ungerii Mântuitorului de către femeia cea păcătoasă, despre care aminteşte Evanghelia şi cântările slujbei din această zi. Tot aşa se face în unele părți joi, după Liturghia Sfântului Vasile cel Mare şi vineri, după slujba Ceasurilor împărăteşti.

se închid uşile împărăteşti şi la strană se citeşte Psalmul 103 (al Vecerniei), în care timp preotul citeşte rugăciunile Vecerniei în altar şi apoi face P r o s c o m i d i a (sau continuă, dacă a început-o mai înainte). La momentul rânduit din lucrarea Proscomidiei, preotul scoate cel de al d o i l e a S f â n t A g n e ţ, pentru împărtăşirea bolnavilor şi al pruncilor din tot cursul anului şi îl aşază pe sfântul disc, în partea de sus a discului. Preotul să fie atent ca prescurea din care se scoate Sfântul Agneţ pentru bolnavi să fie mai mare, după cît va fi nevoie. Agnețul acesta se va tăia, se va junghia şi se va împunge, zicându-se aceleaşi formule ca şi cel din ziua respectivă. Cînd a sosit timpul sfinţirii Agneţelor la Liturghie, având a sfinţi amîndouă Agneţele, preotul să zică : **Fă pâinea aceasta...,** iar nu pâinile acestea. La î n ă l ţ a r e a Agneţelor să le înalţe pe amîndouă, zicând: **Sfintele, sfinţilor.**

La vremea împărtăşirii, preotul frânge primul Agneţ, împărţindu-l după rânduiala ştiută şi zicând: **Se sfărâmă şi se împarte...,** apoi pune părticica **IS** în sfântul potir şi binecuvintează căldura, pe care o toarnă în sfântul potir ; apoi ia Agnețul pentru împărtăşirea bolnavilor şi punîndu-l pe burete cu miezul în sus, îl ridică pe palma stîngă deasupra sfântului potir şi luând cu linguriţa câte puţin din Sfântul Sînge, toarnă cu mare grijă şi atenţie pe cele două tăieturi, până ce Sfântul Agneţ se îmbibă complet cu Sfântul Sânge, după care îl pune cu miezul în sus în sfântul chivot, în aşa fel ca Sfântul Agneţ să se poată zvânta în contact cu aerul pentru a se păstra până marţi, în Săptămâna Luminată, cînd se face sfărâmarea şi uscarea, după rânduiala care este indicată la locul respectiv.

În continuarea V e c e r n i e i, după Psalmul 103, preotul zice, din altar, ectenia mare. Nu se citeşte catismă. La **Doamne, strigat-am...,** se cântă zece stihiri, aşa cum se arată la Triod. Se face V o h o d cu Sfânta Evanghelie şi se cântă prochimenul din Triod: **Scoate-mă, Doamne, de la omul viclean...,** după care urmează p a r e m i i l e, ectenia mică, cu ecfonisul: **Că sfânt eşti, Dumnezeul nostru...** şi: **Sfinte Dumnezeule...,** Apostolul, Evanghelia şi se continuă L i t u r g h i a Sfântului Vasile cel Mare. În loc de Heruvic se cântă: **Cinei Tale celei de Taină...,** până la cuvintele : **...nici sărutare Îţi voi da ca Iuda...** Aici se face v o h o d u l cu Cinstitele Daruri, după care se continuă

cântarea, de la cuvintele: **...ci ca tâlharul mă mărturisesc...,** axionul: **Din ospățul Stăpânului...** (irmosul Cântării a 9-a de la canonul Utreniei de miercuri seara). La chinonic: **Cinei Tale celei de Taină...** Tot aceasta se cântă și în loc de: **Să se umple gurile noastre...**

După rugăciunea amvonului, în unele mânăstiri și catedrale se obișnuiește să se facă Slujba spălării picioarelor, după rânduiala din Triod.

La masă se face dezlegare la untdelemn și vin.

În aceeași Sfântă și Mare Joi după masă, la mânăstiri se face Pavecernița mică.

i) În Sfânta și Marea Joi seara se săvârșește în toate bisericile Denia celor 12 Evanghelii (Utrenia Vinerii celei Mari)

După începutul obișnuit, cu binecuvântarea preotului, care este îmbrăcat în epitrahil, se citesc cei șase psalmi. Urmează ectenia mare, după care se cântă **Aliluia** și apoi troparul: **Când măriții ucenici...** (de 3 ori). În timpul cântării troparului, preotul îmbracă și felonul.

Terminîndu-se de cântat troparul, urmează ectenia mică, după care se deschid ușile împărătești, se pune analogul pe solee, în fața ușilor împărătești și se citește prima Evanghelie, de la Ioan. Sfârșindu-se de citit Evanghelia, se cântă: **Slavă îndelung-răbdării Tale, Doamne...** Îndată după citirea Evangheliei se începe cîntarea antifoanelor (întîi, al doilea și al treilea) din Triod. Urmează sedealna din Triod: **Ospătând la cină...** Se citește apoi Evanghelia a doua, de la Ioan. Urmează antifoanele (al patrulea, al cincelea și al șaselea) și sedealna: **Ce pricină te-a făcut Iuda...**; apoi Evanghelia a treia, de la Matei. Urmează antifoanele (al șaptelea, al optulea și al nouălea), cu sedealna: **O, cum Iuda, cel ce era oarecând ucenic...** Apoi Evanghelia a patra, de la Ioan.

După seria a patra de antifoane (al zecelea, al unsprezecelea și al doisprezecelea), sedealna: **Când ai stat înaintea lui Caiafa...** după care urmează Evanghelia a cincea, de la Matei.

Urmează seria a cincea de antifoane (al treisprezecelea,

al paisprezecelea şi al cincisprezecelea), cu s e d e a l n a: **Răscumpăratu-ne-ai pe noi...**

În acest timp se scoate p o s t a m e n t u l C r u c i i din sfântul altar şi se aşază în mijlocul bisericii.

La primul tropar de la antifonul al cincisprezecelea: **Astăzi a fost spânzurat pe lemn...,** încep să se tragă clopotele bisericii, iar preotul, luând pe umeri Sfânta Cruce din altar, o scoate pe uşa dinspre miazănoapte, mergând înaintea lui diaconul (dacă este) sau paracliserul cu făclie aprinsă şi cu cădelniţa şi cântând preotul: **Astăzi a fost spânzurat pe lemn...,** rar şi cu glas înalt. Merge spre mijlocul bisericii şi aşază sfânta Cruce pe postomentul ei, în momentul când cântă cuvintele: **...Cu sulița a fost împuns Fiul Fecioarei...,** după care se cântă în continuare: **...Închinămu-ne patimilor Tale, Hristoase...** (de 3 ori), făcînd în acelaşi timp trei metanii, încheind cântarea cu cuvintele : **...Arată-ne nouă şi Sfântă Invierea Ta.** Sărută Sfânta Cruce şi intră în altar pe uşa dinspre miazăzi. Toţi credincioşii merg şi sărută Sfânta Cruce, făcând metanii. Cântăreţii continuă a n t i f o n u l al cincisprezecelea: **Astăzi a fost pe lemn...** şi s e d e a l n a: **Răscumpăratu-ne-ai pe noi...**

După Evanghelia a şasea se cântă la strană F e r i c i r i l e, cu stihirile din Triod, cu **Slavă... Pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh..., Şi acum... Pe Maica Ta, Hristoase...,** apoi p r o c h i m e n u l: **Împărţit-au hainele Mele loruşi...,** cu stihul lui şi se citeşte Evanghelia a şaptea. Urmează Psalmul 50, apoi Evanghelia a opta, de la Luca.

Urmează C a n o n u l Tricântare (Cântările a 5-a, a 8-a şi a 9-a), care se cântă astfel: irmosul fiecărei cântări se cântă de două ori la început, apoi troparele «pe 12» şi se repetă irmosul, fiind cântat de amândouă stranele împreună. După Cântarea a 5-a se zice ectenia mică şi se citeşte c o n d a c u l, icosul şi sinaxarul din Triod. La Cîntarea a 9-a nu se cântă: **Ceea ce eşti mai cinstită...,** ci troparele Cântării a 9-a, după regula arătată mai sus.

Apoi, ectenia mică, l u m i n â n d a : **Într-o zi ai învrednicit, Doamne...** (de 3 ori) şi apoi Evanghelia a noua, de la Ioan. Urmează L a u d e l e din Triod, cu stihirile pe patru; **Slavă... Şi acum...,** tot din Triod şi îndată Evanghelia a zecea.

Apoi, Doxologia mică, ectenia: **Să plinim rugăciunile noastre cele de dimineaţă Domnului...** şi Evanghelia a unsprezecea, de la Ioan. Se cântă stihoavna din Triod, cu **Slavă... Doamne, suindu-Te pe Cruce..., Şi acum... Acum se întinge condeiul...,** ambele din Triod, după care se citeşte Evanghelia a douăsprezecea, de la Matei.

Urmează: **Bine este a ne mărturisi Domnului..., Sfinte Dumnezeule...,** şi celelalte; iar după **Tatăl nostru...,** troparul: **Răscumpăratu-ne-ai pe noi din blestemul Legii...,** după care preotul rosteşte ectenia: **Miluieşte-ne pe noi...** şi face otpustul (apolisul) special, al Patimilor.

Ceasul întîi nu se citeşte acum, ci vineri dimineaţa, la Ceasurile împărăteşti.

k) Vineri dimineaţa se citesc Ceasurile împărăteşti, după rânduiala lor din Triod, preotul fiind îmbrăcat în toate veşmintele.

După Ceasul al nouălea, Obednița, începând de la Fericiri şi eu otpust la sfârşit.

Apoi se săvârşeşte în continuare Vecernia Sâmbetei celei Mari la care se face scoaterea Sfântului Epitaf, astfel:

Începutul obişnuit al Vecerniei sărbătorilor, fără catismă. **La Doamne, strigat-am...,** se cântă şase stihiri din Triod. **Slavă... O, cum adunarea cea fără de lege..., Şi acum... Infricoşătoare şi preaslăvită...** Vohod cu Sfânta Evanghelie, **Lumină lină...** şi se citesc cele trei paremii din Triod, cu prochimenele lor, după care se citeşte Apostolul şi Evanghelia. Urmează ectenia: **Să zicem toţi din tot sufletul...** După **Învredniceşte-ne, Doamne...,** ectenia: **Să plinim rugăciunile noastre cele de seară.** stihoavna din Triod, cu **Slavă... Şi acum... Pe Tine, Cel ce Te îmbraci cu lumina...,** din Triod.

Înainte de a se începe cântarea stihirilor stihoavnei se aşază în mijlocul bisericii o masă cu sfeşnice. În altar preotul pregăteşte Sfântul Epitaf pe Sfânta Masă. Când începe cântarea stihirii: **Cînd Te-a pogorât de pe lemn...,** se scoate Sfântul Epitaf pe uşa dinspre miazănoapte, în sunetul tuturor clopotelor, după rânduiala din Liturghier.

După: **Acum liberează...** şi celelalte, în timp ce preotul cădeşte Sfântul Epitaf, la strană se cântă troparele: **Iosif**

cel cu bun chip... şi: **Mironosiţelor femei...,** amândouă din Triod; după care, intrând în altar, preotul face otpustul special, prevăzut în Liturghier.

După masă, în mânăstiri, se citeşte P a v e c e r n i ţ a m i c ă, la care se cântă Canonul pentru răstignirea Domnului şi plângerea preasfintei Născătoarei de Dumnezeu, după rânduiala din Triod, cu irmosul de câte două ori troparele «pe patru», apoi irmosul în amîndouă stranele împreună.

l) În Sfânta şi Marea V i n e r i s e a r a, în toate bisericile, se face U t r e n i a Sâmbetei celei Mari, sub formă de Denie, la care se cântă slujba Prohodului sau înmormântării Domnului

Preotul îmbracă toate veşmintele de culoare îndoliată şi face începutul obişnuit, cu c ă d i r e a mare. La **Dumnezeu este Domnul...** se cântă t r o p a r e l e: **Iosif cel cu bun chip..., Slavă... Când Te-ai pogorât la moarte..., Şi acum... Mironosiţelor femei...** În timpul cântării troparelor, preotul deschide uşile împărăteşti şi vine în faţa Sfântului Epitaf începe starea întâi a P r o h o d u l u i, cântând: **În mormânt viaţă...,** după care cântăreţii şi credincioşii, împărţiţi în grupe, continuă să cânte, alternativ, celelalte tropare până la sfârşitul stării; în acest timp preotul face cădire mare, apoi rămâne în faţa Sfântului Epitaf.

După starea întâi, preotul zice ectenia mică, cu ecfonisul: **Că S-a bine cuvântat numele Tău...** şi cădeşte spre sfântul epitaf, începând cântarea s t ă r i i a d o u a a Prohodului: **Cuvine-se, dar...** La fel face şi după starea a doua a Prohodului, zicând ectenia mică, cu ecfonisul: **Că sfânt eşti Dumnezeul nostru...,** apoi iarăşi cădeşte sfântul epitaf, începând cântarea s t ă r i i a t r e i a a Prohodului: **Neamurile toate, laudă-ngropării...**

După starea a treia urmează îndată B i n e c u v â n t ă r i l e Învierii. În acest timp, preotul c ă d e ş t e Sfântul Epitaf şi întreaga biserică, apoi intră în altar. Urmează ectenia mică şi s e d e l n e l e Triodului: **Cu giulgiu curat..., Slavă... Şi acum... Spăimântatu-s-au cetele...** Apoi Psalmul 50, după care se cântă C a n o n u l din Triod, după rânduiala din Triod. Apoi se cântă, în loc de

luminândă: **Sfânt este Domnul, Dumnezeul nostru...** (de 3 ori) şi Laudele, cu stihirile din Triod, **Slavă... Ziua de azi... Şi acum... Preabinecuvântată eşti...** după care urmează Doxologia mare; iar în timpul acesta, preotul iese din altar şi merge în faţa mesei pe care este aşezat Sfântul Epitaf, aşteptând sfârşitul Doxologiei. Când se cântă: **Sfinte Dumnezeule...,** preotul cădeşte Sfântul Epitaf (de 3 ori), în chipul Crucii; iar când se cântă ultimul **Sfinte Dumnezeule...,** preotul ridică Sfântul Epitaf, ajutat de credincioşi, şi pornesc spre uşa bisericii, procedaţi de cântăreţi şi de purtătorii de sfeşnice şi de prapori (steaguri), în sunetul clopotelor, pentru ocolirea bisericii, mergând în frunte cel ce poartă Crucea Răstignirii.

Ocolirea bisericii se face mergând prin latura dinspre miazăzi spre răsărit şi miazănoapte, după rânduiala din Liturghier (la capitolul «Învăţătură pentru scoaterea sfântului agneţ»), rostind ecteniile prevăzute în filadele (broşurile) cu Prohodul, sau în Liturghier. În timpul când se rostesc ecteniile încetează tragerea clopotelor.

După ocolirea bisericii, preotul intră în biserică şi merge cu Sfântul Epitaf spre altar. În faţa uşilor împărăteşti, preotul ridică Sfântul Epitaf şi zice: **Înţelepciune, drepţi!,** apoi intră în altar prin uşile împărăteşti şi aşază Sfântul Epitaf pe Sfânta Masă în aşa fel încât partea cu capul Mîntuitorului să fie în latura dinspre miazănoapte a Sfintei Mese. În acest timp se cântă troparul: **Iosif cel cu bun chip...** şi troparul proorociei: **Cel ce ţii marginile lumii...** (din Triod).

Sfântul Epitaf rămîne pe Sfânta Masă până în miercurea din ajunul Înălţării Domnului, cînd se ridică, după rânduiala care se va arăta la slujba acestei zile (vezi la capitolul respectiv din perioada **Penticostarului**).

În continuare se citeşte paremia, Apostolul şi Evanghelia indicate în Triod. După Evanghelie, preotul rosteşte ecteniile respective şi face otpustul special, arătat în Liturghier: **Cel ce pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire...**

În mânăstiri se citeşte şi Ceasul întîi.

m) În Sfânta şi Marea zi Sâmbătă, dimineaţa

În Sfânta şi Marea zi Sâmbătă dimineaţa se citesc Ceasurile al treilea, al şaselea şi al nouălea, cu Obednița începând de la Fericiri. După amiază (ceasul al 10-lea, adică ora 16) se săvârşeşte Vecernia duminicii următoare, unită cu Liturghia Sfântului Vasile cel Mare. Slujba se începe ca şi în Sfânta şi Marea Joi. Preotul deschide uşile împărăteşti şi după obişnuitele închinăciuni, luând Sfânta Evanghelie, dă binecuvântarea pentru Liturghie: **Binecuvântată este împărăţia...** Se închid sfintele uşi, iar la strană se începe: **Veniţi să ne închinăm...,** şi Psalmul 103 de la Vecernie. Urmează ectenia mare şi îndată: **Doamne, strigat-am...,** cu stihirile din Triod. Vohod (intrare) cu Evanghelia, **Lumină lină...** şi îndată, fără prochimen, se citesc paremiile, cu rânduiala din Triod. După paremii şi după Cântarea celor trei tineri urmează ectenia mică, cu ecfonisul: **Că sfânt eşti, Dumnezeul nostru...** şi se cântă: **Câţi în Hristos v-aţi botezat...** (în amintirea botezului catehumenilor, care se făcea odinioară la această Liturghie). Urmează citirea Apostolului, după care nu se cântă **Aliluia**, ci stihurile din Triod, cântându-se, după fiecare, refrenul: **Scoală-Te, Dumnezeule, judecă pământul...** Urmează citirea Evangheliei şi în continuare Liturghia Sfântului Vasile cel Mare.

În loc de Heruvic se cântă: **Să tacă tot trupul omenesc...** În loc de Axion se cântă: **Nu te tângui pentru mine, Maică...** Chinonicul: **Sculatu-s-a ca din somn Domnul...** în loc de: **Văzut-am lumina cea adevărată...,** se cântă: **Pomeneşte-ne pe noi, Milostive, precum ai pomenit pe tâlharul, întru împărăţia cerurilor...**

În unele biserici, după rugăciunea amvonului se face binecuvântarea vinului şi a pîinii, pentru «Paştile mic» (anafura care se va da în ziua de Paşti), după rânduiala care se va arăta la Liturghia Sfintelor Paşti (vezi mai departe).

Perioada Penticostarului, adică rânduiala slujbelor la care are precădere Penticostarul

Îndrumări generale

Perioada **Penticostarului** sau a Cincizecimii începe cu slujba Învierii Domnului (Utrenia) din noaptea Sfintelor Paşti şi se termină la Duminica Tuturor Sfinţilor (întâia după Rusalii), adică durează în total opt săptămîni.

În ceea ce priveşte rânduiala slujbelor bisericeşti, perioada **Penticostarului** se deosebeşte de cea a **Octoihului** şi a **Triodului** prin următoarele:

1. În săptămîna întâi a **Penticostarului**, numită «Săptămâna Luminată», atât la slujbele de seară, cît şi la cele de dimineaţă, preotul se îmbracă în toate veşmintele (odăjdiile) încă de la începutul slujbei.

2. În toată Săptămîna Luminată binecuvântarea de început a slujbei Vecerniei, precum şi a Utreniei, se dă cu: **Slavă Sfintei şi Celei de o fiinţă...,** după care se cântă troparul Paştilor: **Hristos a înviat din morţi...** (de 3 ori), apoi se zic stihurile Paştilor: **Înviază Dumnezeu, risipindu-se vrăjmaşii Lui...** şi celelalte. În timpul rostirii stihurilor, preotul face cădire în sfântul altar în cele patru laturi ale Sfintei Mese.

De la Duminica Tomii până la Înălţarea Domnului, binecuvântarea de început la Vecernie este, ca şi în restul anului: **Binecuvântat este Dumnezeul nostru...,** iar Utrenia continuă a avea binecuvântarea ca şi în Săptămîna Luminată: **Slavă Sfintei şi Celei de o fiinţă...,** suprimându-se astfel, partea introductivă a Utreniei.

De la Înălţarea Domnului înainte, începutul Utreniei se face ca şi în perioada **Octoihului**, cu partea introductivă, avînd binecuvântarea de început: **Binecuvântat este Dumnezeul nostru...**

3. În Săptămîna Luminată, în fiecare seară la Vecernie se cântă prochimen special, fiecare zi din această săptămână având prochimenul său, indicat în rânduiala slujbei, din Penticostar.

4. În Săptămîna Luminată, în fiecare zi se schimbă glasul de rând, cântându-se stihirile învierii ale glasului respectiv, după cum urmează: duminică glasul 1, luni glasul al 2-lea, marţi glasul al 3-lea, miercuri al 4-lea, joi al 5-lea, vineri al 6-lea şi sâmbătă al 8-lea.

5. La Vecernia din Duminica Sfintelor Paşti (A doua Înviere) se face vohod cu Sfânta Evanghelie şi aceasta, deoarece la această Vecernie se citeşte Sfânta Evanghelie. În celelalte zile, vohodul se face cu cădelniţa, nemaicitindu-se Evanghelie la Vecernie.

6. În Săptămîna Luminată nu se citesc catisme, nici la Vecernie, nici la Utrenie. Citirea Psaltirii reîncepe sâmbătă seara, la Vecernia Duminicii Tomii.

De asemenea, la Utrenie nu sunt sedelne, nu se citeşte Sfânta Evanghelie şi nu este Doxologie.

7. În Săptămâna Luminată, în locul Ceasurilor (întîi, al treilea, al şaselea şi al nouălea), în locul Pavecerniţei şi al Miezonopticii se săvârşeşte o slujbă unică, intitulată: «Rânduiala Ceasurilor Sfintelor Paşti», care se găseşte în Penticostar, după rânduiala Utreniei din noaptea Invierii.

Începînd de la Duminica Tomii se citesc iarăşi Ceasurile obişnuite, Pavecerniţa şi Miezonoptica, după rânduiala din Ceaslov.

8. Când sfinţiţii slujitori se pregătesc pentru începutul dumnezeieştii Liturghii, de la Duminica Învierii şi până la Înălţare rostesc următoarele rugăciuni: **Hristos a înviat...** (de 3 ori), **Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu...** (de 2 ori) şi: **Doamne, buzele**

mele vei deschide... (o dată).

De la Înălţare şi până la Duminica Pogorârii Sfântului Duh se zice numai: **Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu...** (de 2 ori) şi: **Doamne, buzele mele vei deschide...** (o dată) ; iar de la Duminica Pogorârii Sfântului Duh înainte se zice, ca în tot restul anului, **Împărate ceresc...** (de 3 ori), **Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu...** (de 2 ori) şi: **Doamne, buzele mele vei deschide...** (o dată).

9. Pentru însemnătatea praznicului Învierii Domnului, în Săptămîna Luminată şi în toate Duminicile Cincizecimii, **Învierea lui Hristos văzând...** se zice (se cântă) de 3 ori, iar în celelalte zile o singură dată.

10. Marţi, a treia zi de Paşti, în timpul Utreniei, se face uscarea Sfântului Agneţ, care a fost scos la Proscomidia din Sfânta şi Marea Joi, în Săptămâna Patimilor, şi care se va folosi pentru împărtăşirea bolnavilor şi a copiilor în tot timpul anului.

Vineri în Săptămâna Luminată (Izvorul Tămăduirii), după Sfânta Liturghie se săvârşeşte slujba sfinţirii celei mici a apei.

11. În toate zilele Săptămânii Luminate, la sfintele slujbe se face otpustul special al Paştilor, întocmai ca la slujba Învierii.

12. În Săptămâna Luminată, la Liturghie, în loc de răspunsurile: **Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului..., Am văzut lumina cea adevărată...** şi: **Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne...** se cântă: **Hristos a înviat...** (câte o dată), iar în loc de: **Fie numele Domnului bine cuvântat...** se cântă: **Hristos a înviat... ,** (de 3 ori).

Se precizează că: **Am văzut lumina cea adevărată...** nu se cântă până la Rusalii. În locul său, până la Înălţare se cântă: **Hristos a înviat...** (o dată), iar de la înălţare până la Rusalii, troparul Înălţării: **Înălţatu-Te-ai întru slavă...**

13. Slujba sfinţilor de rând, care vor cădea în zilele din Săptămîna Luminată şi în Duminicile Cincizecimii nu se cântă, ci se mută în altă zi, de obicei la Pavecerniţa de vineri seara, vinerea anterioară, sau când va voi cel mai mare.

Numai slujbele sfinţilor mari (sau sfinţi cu Priveghere) se săvârşesc la timpul lor, ori în ce zi ar cădea.

14. În Duminicile din perioada **Penticostarului** nu se cântă la Cântarea a 9-a a Canonului de la Utrenie: **Măreşte, suflete al meu...** şi: **Ceea ce eşti mai cinstită...,** ci stihurile şi stihirile de la

Cântarea a 9-a a Canonului praznicului din Penticostar.

15. Începând din Duminica Tomii şi până la Înălţarea Domnului, fiecare Duminică este socotită praznic, având însemnătatea ei deosebită.

16. Începând din Duminica Sfintelor Paşti şi până la odovania praznicului Învierii Domnului, la Sfânta Liturghie se cântă A x i o n u l Paştilor: **Îngerul a strigat...**

17. Începând din Duminica Tomii până la odovania Rusaliilor, la Sfânta Liturghie, după ectenia mare, se cântă antifoanele duminicale, adică: **Binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul...** şi celelalte, cu excepţia praznicului Înălţării şi al Cincizecimii, când se cântă antifoanele praznicelor respective.

18. La toate slujbele bisericeşti care se săvârşesc de la Paşti până la Înălţarea Domnului, după binecuvântarea de început pe care o dă preotul, se cântă troparul: **Hristos a înviat...** (de 3 ori).

I. - Rânduiala slujbelor din Săptămîna Luminată

1. Rânduiala slujbelor din Duminica Sfintelor Paşti

a) Utrenia (slujba Învierii)

În după amiaza Sâmbetei celei Mari se împodobeşte biserica, înlocuindu-se perdelele şi acoperămintele negre din biserică cu altele luminate. Către orele 11 noaptea paracliserul bate toaca şi trage clopotele îndelung. Preotul vine în biserică, se închină, zice rugăciunile începătoare şi troparele obişnuite, apoi merge la icoana Mîntuitorului şi zice troparul: **Preacuratului Tău chip ne închinăm, Bunule...,** după aceea la icoana Maicii Domnului, zicând: **Ceea ce eşti izvorul milei...** (vezi în Liturghier: «Rânduiala pregătirii sfinţiţilor slujitori înainte de săvârşirea Proscomidiei») şi celelalte, după care intră în sfântul altar. Punându-şi epitrahilul, preotul iese prin uşa dinspre miazănoapte, vine înaintea uşilor împărăteşti şi dă binecuvântarea: **Bine cuvântat este Dumnezeul nostru...** Cântăreţul: **Amin. Slavă ţie, Dumnezeul nostru... Împărate ceresc... Sfinte Dumnezeule...** (de 3 ori), **Slavă... Şi acum... Preasfântă Treime.., Doamne miluieşte** (de 3 ori), **Slavă...**

Şi acum... **Tatăl nostru...** ; preotul: **Că a Ta este împărăţia...** şi intră prin uşa dinspre miazăzi în sfântul altar. Cântăreţul: **Amin. Doamne miluieşte** (de 12 ori), **Slavă... Şi acum... Veniţi să ne închinăm...** (de 3 ori) şi Psalmul 50, după care se citeşte: Canonul Utreniei Sâmbetei celei Mari, din Triod. Cântarea 1: **Pe Cel ce a acoperit cu valul mării oarecând...,** cu troparele «pe şase» [90]. Apoi celelalte, după rânduială. După Cântarea a 9-a urmează: **Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte, iar după **Tatăl nostru...,** cântăreţul cântă rar, troparul: **Când Te-ai pogorât la moarte...** Preotul rosteşte, din altar, ectenia: **Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule...;** apoi deschizând uşile împărăteşti (care de acum rămân deschise până la Duminica Tomii) zice otpustul mic. Apoi se sting toate luminile din biserică, afară de candela de deasupra Sfintei Mese, în altar.

Cu puţin timp înainte de miezul nopţii (aproape de orele 12), preotul (la catedrale arhiereul, în mânăstiri starețul, iar la bisericile de enorie cu mai mulţi slujitori, protosul) aprinde de la candela de deasupra Sfintei Mese o făclie mare şi frumos împodobită, iese cu ea prin uşile împărăteşti şi stând pe solee sau între sfeşnicele împărăteşti, înalţă lumânarea cu ambele mîini şi rosteşte cu glas mare chemarea: **Veniţi de primiţi lumină!**

Preotul rosteşte această chemare de trei ori la rând, îndreptându-se prima dată către credincioşii din faţă, a doua oară către cei din dreapta şi a treia oară către cei din stânga. Credincioşii din faţă se apropie, îşi aprind lumânările de la făclia preotului şi apoi unii de la alţii (iar dacă sunt mai mulţi slujitori îşi aprind ei cei dintâi făcliile de la cel mai mare).

La bisericile de enorie, la care slujeşte un singur preot, el ia sfânta Evanghelie şi Sfânta Cruce şi iese prin sfintele uşi, mergând înaintea lui paracliserul şi cântăreţii cu icoana Învierii, cădelniţa şi sfeşnice cu lumânări aprinse, cântând cu toţii stihira întâi de la stihoavna Vecerniei glasului al 6-lea: **Învierea Ta, Hristoase Mîntuitorule, îngerii o laudă în ceruri...** [91].

90. Sedelnele nu se zic.

91. Această stihiră se cântă de mai multe ori, până se ajunge la locul rânduit.

La catedrale, la mânăstiri şi la bisericile de enorie cu mai mulţi slujitori, cel mai mare dintre preoţi ia Sfânta Evanghelie, alt preot ia icoana Invierii, altul Sfânta Cruce, diaconii având cădelniţe în mâna dreaptă (cădind în timp ce merg spre locul unde se va oficia slujba Învierii) şi făclii aprinse în mâna stângă, iar slujitorii mai mici (ipodiaconii, dacă sunt), două sfeşnice cu lumânări aprinse, se îndreaptă spre ieşirea din biserică, în sunetul clopotelor, cântând cu toţii: **Învierea Ta, Hristoase Mântuitorule...,** mergând înainte paracliserii (ipodiaconii ori credincioşii dinainte rânduiţi) cu sfeşnicele, după ei cântăreţii cu făclii aprinse în mâini, după aceştia diaconii, apoi preoţii cu Sfânta Cruce şi icoana Învierii, iar la urmă protosul cu Sfânta Evanghelie (la catedrale, arhiereul cu Sfânta Cruce). Toţi credincioşii ies afară, iar în biserică rămâne numai cel însărcinat să aprindă candelele şi sfeşnicele. Se închid uşile bisericii.

Ieşind din biserică, slujitorii merg pe rând la locul pregătit, înaintea bisericii, unde a fost aşezată din vreme o masă pregătită şi împodobită după rânduială, şi venind cu toţii în ordinea în care au ieşit din biserică, preoţii se aşază în latura de apus a mesei, cu faţa spre răsărit, stând cel mai mare (arhiereul) în mijloc, iar ceilalţi preoţi în dreapta şi în stânga sa, în ordinea rangurilor. Se aşază pe masă Sfânta Evanghelie, Sfânta Cruce, icoana Învierii şi sfeşnice mici, cu lumânări aprinse (una sau mai multe). Preotul (protosul) primind cădelniţa şi ţinând în mâna stângă lumânare aprinsă, c ă d e ş t e Sfânta Evanghelie, mergând pe rând la cele patru laturi ale Mesei şi apoi cădeşte pe credincioşi, mergând înainte diaconii cu făclii aprinse. Terminându-se cădirea, încetează sunetul clopotelor şi al toacei, iar diaconul (în lipsa lui preotul, stând în latura de apus a mesei, cu faţa spre răsărit) glăsuieşte: **Şi pentru ca să ne învrednicim noi a asculta Sfânta Evanghelie, pe Domnul Dumnezeul nostru să-L rugăm!** Cântăreţii (corul) cântă: **Doamne miluieşte** (de 3 ori). Diaconul (preotul): **Înţelepciune, drepţi, să ascultăm Sfânta Evanghelie!** Preotul (arhiereul), binecuvântând pe credincioşi: **Pace tuturor!** Cântăreţii (corul): **Şi duhului tău.** Preotul (protosul): **Din Sfânta Evanghelie de la Matei, citire.** Cântăreţii (corul): **Slavă Ţie, Doamne, slavă Ţie!** Diaconul (preotul): **Să luăm aminte.** Şi stând cu faţa spre credincioşi, preotul (protosul) citeşte Sfânta

Evanghelie de la Matei (28, 1-15), adică Evanghelia de la Liturghia Sâmbetei celei Mari, până la cuvintele: «Şi s-a răspândit cuvântul acesta între iudei până în ziua de astăzi».

După citirea Sfintei Evanghelii, preotul (protosul) binecuvântează pe credincioşi cu Sfânta Evanghelie, apoi se întoarce şi o aşază pe masă, iar cântăreţii (corul) cântă: **Slavă Ţie, Doamne, slavă Ţie.** Preotul (protosul), primind cădelniţa în mâna dreaptă, iar în cea stângă având Sfânta Cruce şi o făclie aprinsă, stând cu faţa spre răsărit şi c ă d i n d în chipul Crucii, dă binecuvântarea pentru începutul Utreniei: **Slavă Sfintei şi Celei de o fiinţă şi de viaţă făcătoarei Treimi...** Cântăreţii (corul): **Amin**. Şi îndată slujitorii şi credincioşii cântă: **Hristos a înviat din morţi...** (de 3 ori). În timpul acesta încep să sune din nou clopotele şi să se bată toaca. Cântăreţii (corul) cântă: **Hristos a înviat din morţi...** (tot de 3 ori, la rând). Apoi diaconul (dacă este) trece cu făclia aprinsă în latura dinspre răsărit, cu faţa spre preot, iar preotul (protosul), din locul unde a stat până acum, din faţa Mesei, căutând spre răsărit, rosteşte cu glas mare şi răspicat stihul întâi: **Înviază Dumnezeu, risipindu-se vrăjmaşii Lui...;** cântăreţii (corul) cântă: **Hristos a înviat...** (o dată). Apoi preotul (protosul) trece în latura de miazăzi a Mesei (diaconul în latura de miazănoapte, cu faţa spre protos), cădeşte iarăşi de trei ori şi rosteşte stihul al doilea: **Precum se stinge fumul şi nu mai este...,** cântăreţii (corul): **Hristos a înviat...** (o dată). Trecând în latura de răsărit a Mesei (diaconul în partea de apus), preotul (protosul) cădeşte din nou şi rosteşte stihul al treilea: **Aşa pier păcătoşii de la faţa lui Dumnezeu...,** cântăreţii (carul): **Hristos a înviat...** (o dată). Trecând apoi în latura de miazănoapte a Mesei (diaconul în cea de miazăzi), preotul (protosul) cădeşte iarăşi şi rosteşte stihul al patrulea: **Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul...;** cântăreţii (corul): **Hristos a înviat...** (o dată). Revenind la locul cel dintâi, în faţa Mesei, adică în latura dinspre apus (diaconul fiind în cea dinspre răsărit), preotul cădeşte din nou şi rosteşte: **Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh...;** cântăreţii (corul): **Hristos a înviat...** (o dată). Preotul (protosul), din acelaşi loc, din faţa Mesei, cădeşte iarăşi şi rosteşte: **Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin;** cântăreţii (corul): **Hristos a înviat...** (o dată). Apoi preotul, împreună cu ceilalţi slujitori, dacă sunt mai mulţi, cântă din nou, cu glas înalt: **Hristos a înviat din morţi,**

cu moartea pe moarte călcând...; iar cântăreţii (corul) cântă sfârşitul: **...şi celor din morminte viaţă dăruindu-le.**

Diaconul (preotul) rosteşte, rar şi limpede, ectenia mare: **Cu pace Domnului să ne rugăm...** şi celelalte. După ecfonisul ecteniei, preotul (protosul), având Sfânta Cruce în mâna dreaptă, fie din locul în care a stat până acum, fie de pe treptele bisericii, se întoarce spre credincioşi şi binecuvântându-i zice de trei ori: **Hristos a înviat!,** iar credincioşii răspund de fiecare dată: **Adevărat a înviat!,** după care se cântă din nou, de către toţi: **Hristos a înviat din morţi...** Încep din nou să sune clopotele şi să bată toaca. Preotul (protosul) ia Sfânta Evanghelie, altul din preoţi ia Sfânta Cruce, altul icoana Învierii, apoi cădelniţele şi sfeşnicele şi mergând în aceeaşi ordine ca la ieşire, intră în biserică, începând cântăreţii să cânte Canonul Învierii. **Ziua Învierii, popoare, să ne luminăm....**

Observaţii: -1. La unele biserici de enorie, mai ales la oraşe, preotul citeşte acum şi «Pastorala chiriarhală» de Sfintele Paşti, deoarece unii credincioşi pleacă acasă.

- 2. Acolo unde este cu putinţă şi vremea îngăduie, slujba Utreniei poate fi continuată afară, cântându-se acolo cel puţin Canonul Învierii, spre a fi ascultat de toţi credincioşii prezenţi, care, de obicei, fiind în număr mare, nu încap cu toţii în biserică.

- 3. Există obiceiul, în unele părţi, ca după slujba Învierii, de afară, la înapoierea în biserică, să se înconjoare biserica şi, după înconjurare, la intrarea în biserică, să se lovească în uşa bisericii cu Sfânta Cruce, rostindu-se cuvintele: «Ridicaţi, căpetenii, porţile voastre...» (Psalmul XXIII, 7). Această practică este proprie slujbei de sfinţire a bisericii şi ea nu este pomenită nici în rânduiala slujbei din Penticostar şi nici în Tipicul cel mare.

Preotul (clerul) intră în altar şi aşază pe Sfânta Masă Sfânta Evanghelie şi Sfânta Cruce; cel care poartă icoana Învierii o aşază pe tetrapod, iar cântăreţii, rămânând la locurile lor în strane, continuă cântarea Canonului Învierii. La începutul fiecărei cântări a canonului se face cădire mare. Cădind în naos, spre credincioşii din strana dreaptă a bisericii preotul (protosul) li se adresează cu urarea **Hristos a înviat!,** iar credincioşii răspund: **Adevărat a înviat!** La fel procedează preotul când cădeşte spre credincioşii din strana stângă şi pe cei din naos.

Irmosul fiecărei cântări a Canonului Învierii se cântă de

două ori, prima dată de preoţi în altar, iar a doua oară de cântăreţi la strană. Înaintea fiecărei stihiri se cântă stihul: **Hristos a înviat din morţi!** La sfârşitul fiecărei cântări a Canonului se repetă irmosul, drept catavasie, după care se cântă întreg troparul: **Hristos a înviat din morţi...** Apoi diaconul intonează ectenia mică, iar preotul, vosglasul special, din Liturghier. Aşa se procedează la toate cântările Canonului Învierii [92].

După Cântarea a 3-a se citeşte ipacoi: **Venind mai înainte de zori...** După Cântarea a 6-a se cântă condacul: **Deşi Te-ai pogorât în mormânt...** şi îndată icosul: **Pe Soarele cel mai înainte de soare...** În mânăstiri se citeşte acum şi sinaxarul zilei (din Minei). Îndată preoţii cântă în altar: **Învierea lui Hristos văzând...** Aceeaşi cântare se cântă încă de două ori de către cântăreţi. Apoi cântă preoţii în altar: **Înviind Iisus din mormânt...** şi cântăreţii repetă aceeaşi cântare de două ori. După Cântarea a 9-a, ectenia mică şi îndată luminânda: **Cu trupul adormind...** [93], care se cântă o dată în altar şi de două ori la strane. Apoi: **Toată suflarea să laude pe Domnul...** şi se cântă stihirile Laudelor: patru stihiri ale Învierii şi patru stihiri ale Paştilor (toate se află în Penticostar). **Slavă... Şi acum... Ziua Învierii, şi să ne luminăm cu prăznuirea...**

În timp ce se cântă: **Hristos a înviat...** de mai multe ori, se face sărutarea frăţească (a păcii), precum urmează:

Cel mai mare dintre slujitori ia Sfânta Evanghelie, preoţii şi diaconii iau câte o Cruce şi ieşind prin uşile împărăteşti vin la tetrapod. Sfinţiţii slujitori vin pe rând, de la cel mai mare până la cel mai mic, sărută mai întâi icoana Învierii de pe tetrapod, apoi sfânta Evanghelie de la protos, care se află lîngă iconostas (tetrapod), în partea dinspre miazănoapte, cu faţa spre credincioşi, şi sărutând Crucea din dreapta preotului următor, cu care se îmbrăţişează, protosul spune: **Hristos a înviat!,** iar fiecare răspunde: **Adevărat a înviat!,** după care se aşază de-a dreapta protosului. Aşa fac toţi preoţii şi diaconii, pe rând, sărutându-se

92. În timpul cădirii atât preoţii cât şi diaconii ies şi intră în altar prin uşile împărăteşti, care împreună cu uşile laterale ale altarului, rămân deschise toată Săptămâna Luminată; clericii poartă în mână stângă Sfânta Cruce şi lumânare aprinsă.

93. Nu se cântă: **Sfânt este Domnul Dumnezeul nostru...**

unul cu altul, începând de la protos şi aşezându-se fiecare de-a dreapta celuilalt, până la ultimul. După aceasta încep să vină pentru sărutare ceilalţi fraţi (în mânăstiri) sau credincioşii (în catedrale şi în bisericile de enorie), sărutând şi ei, pe rând, icoana Învierii de pe tetrapod, apoi Sfânta Evanghelie de la protos şi sfintele Cruci din mâinile preoţilor şi diaconilor, care spun la fiecare: **Hristos a înviat!,** iar ei răspund: **Adevărat a înviat!** În timp ce se face sărutarea, la strană se cântă continuu: **Hristos a înviat din morţi...**

După ce s-a făcut sărutarea, preotul paroh (în mânăstiri şi catedrale, protosul) citeşte cu glas mare şi rar, C u v â n t u l de î n v ă ţ ă t u r ă al Sfântului Ioan Gură de Aur; din Penticostar sau din Molitfelnic, după care cântăreţii cântă troparul Sfântului Ioan Gură de Aur: **Din gura ta ca o lumină de foc...** [94].

Slujba continuă cu e c t e n i a î n t r e i t ă şi e c t e n i a c e r e r i l o r. După ecfonisul: **Că al Tău este a ne milui şi a ne mântui...,** cântăreţul: **Amin**. Diaconul (preotul): **Înţelepciune!** cântăreţul: **Binecuvintează.** Preotul, venind între sfintele uşi, cu faţa către credincioşi: **Cel ce este binecuvântat, Hristos...;** cântăreţul: **Amin. Întăreşte Dumnezeule sfânta şi dreapta credinţă...** Cel mai mare, ţinând în mâini Sfânta Cruce şi lumânarea aprinsă, în loc de: **Slavă Ţie, Hristoase, Dumnezeul nostru...,** cântă: **Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcând...** Cântăreţii continuă: **...şi celor din morminte viaţă dăruindu-le.** Şi îndată cel mai mare zice otpustul: **Hristos, Cel ce a înviat din morţi...** (otpust special, arătat în Liturghier şi în Slujba Învierii). Apoi înalţă Sfânta Cruce şi lumânarea, rostind către credincioşi cu glas mare: **Hristos a înviat!** (de 3 ori, la rînd), credincioşii răspunzând de fiecare dată: **Adevărat a înviat!** Cel mai mare adaugă, închinându-se spre răsărit: **Şi ne-a dăruit nouă viaţă veşnică, închinămu-ne Învierii Lui celei de a treia zi.** Şi se încheie cântând cu toţii, cler, cântăreţi şi credincioşi, de trei ori: **Hristos a înviat din morţi...**

Observaţie: În mânăstiri se citeşte Rânduiala Ceasurilor Sfintelor Paşti, aşa cum prevede Penticostarul. Această rânduială se citeşte

94. La bisericile de enorie, acest cuvânt se citeşte de obicei, la Liturghie, înainte de împărtăşirea credincioşilor.

începând din Duminica Sfintelor Paşti până în sâmbăta următoare, în loc de Ceasul întîi, al treilea şi al şaselea, înaintea Sfintei Liturghii, precum şi în locul Ceasului al nouălea, înaintea Vecerniei. Aceeaşi rânduială se citeşte şi în locul Pavecerniţei şi al Miezonopticii.

b) Sfânta Liturghie din Duminica Paştilor (se săvârşeşte noaptea după Utrenia Învierii, aproximativ la orele 2-3)

Preotul împreună cu diaconul se închină înaintea Sfintei Mese, zicând în taină: **Hristos a înviat din morţi...** (de 3 ori), **Slavă întru cei de sus...** (de 2 ori) şi: **Doamne, buzele mele vei deschide...** (o dată) [95]. Apoi iese diaconul în mijlocul bisericii şi zice: **Binecuvintează, părinte!** Preotul, făcând cruce cu Sfânta Evanghelie peste sfântul antimis, glăsuieşte: **Binecuvântată este împărăţia Tatălui şi a Fiului...,** cântăreţii (corul): **Amin**. Diaconul intră în altar şi cântă împreună cu preotul: **Hristos a înviat din morţi...** (o dată), iar cântăreţii (corul) repetă aceeaşi cântare de două ori. Apoi preotul având în mâna dreaptă cădelniţa, iar în cea stângă Sfânta Cruce şi lumânare aprinsă, rosteşte stihurile: **Înviază Dumnezeu, risipindu-se vrăjmaşii Lui...** şi celelalte, cădind în cele patru laturi ale Sfintei Mese; iar diaconul stă cu lumânarea aprinsă înaintea preotului, după aceeaşi rânduială ca la începutul Utreniei.

Isprăvindu-se de rostit stihurile, iese diaconul în mijlocul bisericii şi intonează ectenia mare. Urmează antifoanele Paştilor, cu stihurile lor, după rânduiala din Penticostar. La vohod, în loc de: **Veniţi să ne închinăm...,** se cântă stihul: **În biserici binecuvântaţi pe Dumnezeu, pe Domnul din izvoarele lui Israel. Mântuieşte-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu...** şi îndată troparul: **Hristos a înviat din morţi...**; apoi se citeşte ipacoi: **Venit-au mai înainte de dimineaţă...** Preotul (soborul de slujitori) cântă, în sfântul altar, condacul: **Deşi Te-ai pogorât în mormânt...** în loc de **Sfinte Dumnezeule...** se cântă: **Câţi în Hristos v-aţi botezat...** [96]. Urmează citirea Apostolului şi a Evangheliei şi cealaltă rânduială a dumnezeieştii Liturghii a Sfântului Ioan Gură de Aur. Axion: **Îngerul a strigat...**

95. **Împărate ceresc...** nu se zice până la Pogorârea Duhului Sfânt.

96. Acest început de Liturghie antifoanele Paştilor şi: **Câţi în Hristos v-aţi botezat...** se cântă în toată Săptămâna Luminată.

Observaţie: În timpul cântării Axionului se aduce înaintea sfintelor uşi, pe solee, coşul cu prescuri tăiate ca pentru anafură şi peste care s-a turnat vin curat şi îndată ce se termină de cântat axionul, preotul vine şi citeşte rugăciunea la binecuvântarea, în Sfânta Duminică a Paştilor, a pâinii care se numeşte în popor «Paşti» (vezi *Molitfelnic*, Bucureşti, 1965, p. 513, precum şi *Slujba Învierii*, Bucureşti, 1971, p. 46) şi stropeşte apoi pâinea cu apă sfinţită zicând: **Se binecuvintează şi se sfinţeşte pâinea aceasta, prin stropirea cu această apă sfinţită, în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin** (de 3 ori). Apoi se ia coşul şi se păstrează la locul cuvenit, până la împărţirea «Paştilor», la sfârşitul slujbei [97].

Când zice diaconul: **Cu frică de Dumnezeu...,** cântăreţii (corul), în loc de: **Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului...,** cântă: **Hristos a înviat din morţi...**

În timpul acesta vine preotul între uşile împărăteşti şi zicând: **Domnului să ne rugăm,** citeşte, din Molitfelnic: «Rugăciunea în luminata zi a Învierii lui Hristos, la împărtăşirea credincioşilor». Apoi unul dintre credincioşii care se vor împărtăşi citeşte rugăciunile: **Cred, Doamne, şi mărturisesc...** şi: **Cinei Tale celei de taină...** (din Ceaslov sau din Liturghier), după care preotul împărtăşeşte pe credincioşii care vin să se împărtăşească şi cărora li se dă şi «Paştile mic» sau anafura.

Observaţie: Se recomandă preoţilor să nu amâne, pentru diferite motive, împărtăşirea credincioşilor la sfârşitul slujbei, cum se face în mod greşit pe alocuri.

În timp ce se împărtăşesc credincioşii, la strană se cântă Chinonicul: **Trupul lui Hristos primiţi...** şi: **Cinei Tale celei de Taină...**

După împărtăşirea credincioşilor, preotul (protosul) zice: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...** Cântăreţii (corul) în loc de: **Am văzut lumina cea adevărată...** cântă: **Hristos a înviat din morţi...** La fel şi după: **Totdeauna, acum şi pururea...** Urmează ectenia: **Drepţi, primind dumnezeieştile, sfintele...** şi rugăciunea amvonului, după care preotul merge la masa ofrandelor şi citeşte din Liturghier: «Rugăciunea la binecuvântarea

97. Această rândulală se face în unele biserici în Sâmbăta cea Mare, după Sfânta Liturghie.

cărnurilor, în Sfânta şi luminata Duminică a Paştilor», precum şi «Rugăciunea la binecuvântarea brînzei şi ouălor». în loc de: **Fie numele Domnului binecuvântat...** şi în loc de Psalmul 33 («Bine voi cuvânta pe Domnul...»), cântăreţii (corul) cântă din nou: **Hristos a înviat din morţi...** (de 3 ori). Apoi preotul (cel mai mare) zice: **Binecuvântarea Domnului peste voi... ;** cântăreţii: **Amin**. Apoi preotul (cel mai mare), în loc de: **Slavă Ţie, Hristoase Dumnezeule, nădejdea noastră...,** cântă: **Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcând...**; iar cântăreţii (corul) continuă: **...şi celor din morminte viaţă dăruindu-le.** Şi preotul (cel mai mare) zice o t p u s t u l (apolisul) s p e c i a l, aşa cum s-a arătat mai înainte la Utrenie.

După otpust preotul citeşte P a s t o r a l a c h i r i a r h a l ă de Sfintele Paşti, dacă nu s-a citit mai înainte, la sfârşitul slujbei de afară. Tot acum se face miruirea credincioşilor care nu s-au împărtăşit, dându-li-se «P a ş t i l e m i c» (anafura).

2. În Sfânta şi Marea Luni din Săptămâna Luminată

a) Rânduiala V e c e r n i e i (A doua Înviere). - În Sfânta şi Marea Duminică a Paştilor, la amiază, (ora 12), în mânăstiri şi catedrale, se săvârşeşte «Rânduiala C e a s u r i l o r Sfintelor Paşti», în loc de Ceasul al nouălea; apoi se săvârşeşte V e c e r n i a zilei de luni, slujbă cunoscută şi sub denumirea de A d o u a Î n v i e r e, care se face la toate bisericile, dar la ore diferite, după cum este obiceiul sau tradiţia locului [98].

Preotul, îmbrăcat în toate veşmintele luminate şi stând în faţa sfintei mese, cu cădelniţa în mîna dreaptă şi cu Sfânta Cruce şi lumânare în mâna stângă, deschide dvera şi dă binecuvântarea: **Slavă Sfintei şi Celei de o fiinţă...,** cântăreţii : **Amin**.

Preotul cântă o dată, în altar, **Hristos a înviat...,** iar cântăreţii cântă de două ori aceeaşi cântare. Apoi preotul intonează stihurile Paştilor: **Înviază Dumnezeu, risipindu-se vrăjmaşii Lui...** şi cealaltă rânduială, precum s-a arătat mai înainte, la începutul Utreniei şi al Liturghiei. După ecfonisul ecteniei mari se cântă

98. În bisericile de enorie de la ţară se face în general, la ora obişnuită a Vecerniei (3-4 p.m), iar la bisericile din oraşe se face de obicei în jurul prânzului (ora 12).

îndată: **Doamne, strigat-am...** cu stihurile şi stihirile din Penticostar, glasul al 2-lea. În acest timp preotul face c ă d i r e a mare, adresându-se credincioşilor, în naos, cu salutarea: **Hristos a înviat!**, cum s-a arătat la Utrenie. Se face v o h o d cu Sfânta Evanghelie şi după: **Lumină lină...** se cântă p r o c h i m e n u l cel mare, glasul al 7-lea : **Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeul nostru...,** cu stihurile sale.

Apoi preotul citeşte, dintre uşile împărăteşti, Sfânta Evanghelie de la Ioan (20,19-25).

Observaţie: La catedrale, la mânăstiri şi la bisericile de enorie cu mai mulţi slujitori, Sfânta Evanghelie se citeşte de către toţi slujitorii, în mai multe limbi. Pentru aceasta cel mai mare rămâne în sfântul altar, între uşile împărăteşti, cu faţa spre credincioşi, iar ceilalţi preoţi se aşază în naos, fie din distanţă în distanţă, stând, ca şi cel mai mare, cu faţa spre credincioşi, fie în cele două laturi ale naosului. Sfânta Evanghelie se citeşte verset cu verset, începând cel mai mare în româneşte, iar ceilalţi preoţi repetând acelaşi verset în limbile respective (greceşte, latineşte, evreieşte, slavoneşte, siriacă, armeană etc.). La sfârşitul fiecărui verset se bate câte o dată în toacă şi în clopot, iar la sfârşitul întregii Sfintei Evanghelii se bate îndelung în toacă şi în clopot, în trei stări. Şi isprăvind de citit, sfinţiţii slujitori intră unul cîte unul în sfântul altar, iar cântăreţii (corul) cântă: **Slavă Ţie, Doamne, slavă Ţie!**

Urmează ectenia î n t r e i t ă şi celelalte ale Vecerniei, iar la s t i h o a v n ă se cântă stihirile din Penticostar, cu stihurile lor; **Slavă... Şi acum... Ziua Invierii! Şi să ne luminăm...,** care se termină cu: **Hristos a înviat din morţi...** (de 3 ori). Şi se face sărutarea icoanei Învierii, a Sfintei Evanghelii şi a Sfintei Cruci, precum s-a arătat la sfârşitul Utreniei. Urmează: **Înţelepciune!** şi celelalte, cu otpustul special, întocmai ca la sfârşitul Utreniei şi al Liturghiei.

b) Luni dimineaţa, la U t r e n i e. - Preotul îmbrăcat în toate veşmintele luminate, având în mâna dreaptă cădelniţa, iar în cea stângă Sfânta Cruce şi lumânarea, cădeşte în faţa Sfintei Mese, dând binecuvântarea: **Slavă Sfintei şi Celei de o fiinţă...;** cântăreţii: **Amin**. Şi îndată preotul începe a cânta troparul: **Hristos a înviat din morţi...** (o dată), iar cântăreţii (corul) repetă acelaşi tropar de două ori. Apoi preotul zice stihurile Paştilor: **Înviază Dumnezeu, risipindu-se vrăjmaşii Lui...** şi celelalte, întocmai ca la începutul Sfintei Liturghii din Duminica Sfintelor Paşti. Urmează ectenia mare

şi cealaltă rânduială a Utreniei, întocmai ca la Utrenia din noaptea Sfintelor Paşti.

Observaţii : -1. În mânăstiri şi catedrale se cântă apoi C e a s u r i l e Sfintelor Paşti, aşa cum se arată în Penticostar, la Duminica Sfintelor Paşti.

-2. Aşa se face slujba Utreniei în toată Săptămîna Luminată.

c) La L i t u r g h i e. - Începutul, antifoanele şi toată cealaltă rânduială a slujbei, întocmai ca în Sfânta şi Marea Duminică a Paştilor.

3. În Sfânta şi Marea Marţi din Săptămâna Luminată

a) Luni seara, la V e c e r n i e. - În mânăstiri se citeşte mai întîi Rânduiala C e a s u r i l o r Sfintelor Paşti, apoi, în toate bisericile se săvârşeşte Vecernia întocmai ca în prima zi de Paşti (A d o u a Î n v i e r e), cu deosebirea că vohodul se face cu cădelniţa şi nu se mai citeşte Sfânta Evanghelie, iar prochimenul este cel al zilei, din Penticostar.

Observaţie : După această rânduială se săvârşeşte Vecernia şi în celelalte zile ale Săptămânii Luminate, până vineri inclusiv.

b) Marţi dimineaţa, la U t r e n i e. - Slujba se face toată neschimbată, întocmai ca luni dimineaţa. În această zi se face uscarea Sfântului Agneţ, sfinţit la Liturghia din Sfânta şi Marea Joi, din care se face Sfânta Împărtăşanie de peste tot anul, pentru bolnavi şi copii, după cum se arată în Penticostar.

4. Vineri dimineaţa (Izvorul Tămăduirii)

În această zi se obişnuieşte ca, după otpustul Sfintei Liturghii, să se săvârşească slujba Sfinţirii celei mici a apei din Săptămâna Luminată, după rânduiala care se arată în partea a doua: «Rânduiala săvârşirii sfintelor Taine şi a ierurgiilor mai de seamă».

5. Duminica Tomii

În această duminică, numită şi A n t i p a s h a, nu se cântă nimic din Octoih, ci toate ale praznicului, din Penticostar.

a) Sîmbătă seara, la V e c e r n i e - preotul dă binecuvântarea:

Binecuvîntat este Dumnezeul nostru... şi se cântă, după rânduială: **Hristos a înviat din morţi...** (de 3 ori). Urmează Psalmul 103, ectenia mare, catisma de rînd («Fericit bărbatul...»), ectenia mică. La: **Doamne, strigat-am...,** se cântă zece stihiri din Penticostar. V o h o d cu cădelniţa, **Lumină lină...,** p r o c h i m e n u l zilei, ectenia î n t r e i t ă şi celelalte ale Vecerniei. La s t i h o a v n ă se cântă stihirile idiomele, glasul al 4-lea: **O, uimitoare minune...** şi celelalte. După: **Acum liberează...,** rugăciunile începătoare şi: **Că a Ta este împărăţia...** se cântă t r o p a r u l praznicului, glasul al 7-lea: **Pecetluit fiind mormântul...** (de 3 ori) şi se zice apoi otpustul (apolisul) special al praznicului: **Cel ce prin uşile încuiate...**

În mânăstiri, unde se face Litie, după ecfonisul: **Fie stăpânirea împărăţiei Tale...,** se cântă stihirile Litiei, glasul al 4-lea: **Venit-ai, Doamne, cu strălucirea cea neacoperită...** şi celelalte. Se citesc rugăciunile Litiei: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...** şi celelalte, după rânduiala cuvenită, după care urmează s t i h o a v n a cu stihirile idiomele, glasul al 4-lea: **O, uimitoare minune...** şi celelalte. După: **Acum liberează... Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte, troparul praznicului, glasul al 7-lea: **Pecetluit fiind mormîntul...** (de 3 ori); (vezi la Vecernia mică); se face binecuvântarea p â i n i l o r. Apoi : **Fie numele Domnului binecuvântat...** (de 3 ori), **Bogaţii au sărăcit...** (de 3 ori) şi preotul zice, de pe solee: **Binecuvântarea Domnului peste voi cu al Său har...** şi se face otpustul, dacă nu se face Priveghere[99].

Observaţie: După această rânduială se săvârşesc Litiile în toată perioada Penticostarului, schimbîndu-se numai stihirile şi troparele, după cum se arată în Penticostar.

b) Duminică dimineaţa, la U t r e n i e. - Preotul dă binecuvântarea: **Slavă Sfintei şi Celei de o fiinţă...;** la strană se cântă: **Hristos a înviat...** (de 3 ori, rar şi cu glas lin). În timpul acesta preotul cădeşte Sfânta Masă în cele patru laturi ale sale, sfintele icoane, stranele şi toată biserica. Aşa se face până la odovania Sfintelor Paşti. Cântăreţul continuă cu: **Slavă întru cei**

99. Iar dacă este priveghere, după: **Binecuvântarea Domnului peste voi...,** îndată se începe Utrenia cu: **Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu...** (de 3 ori) şi: **Doamne, buzele mele vei deschide...** (de 2 ori), apoi cei şase psalmi şi cealaltă rânduială a Utreniei.

de sus lui **Dumnezeu...** (de 3 ori) şi: **Doamne, buzele mele vei deschide...** (de 2 ori), şi citeşte cei şase psalmi, după care preotul rosteşte ectenia mare. La: **Dumnezeu este Domnul...** se cântă troparul praznicului: **Pecetluit fiind mormântul...** (de 3 ori). După Catisma întâi de rând se zice ectenia mică şi se cântă sedealna, glasul 1: **De frica iudeilor fiind ascunşi ucenicii...; Slavă... Şi acum...,** tot aceasta. După Catisma a doua, ectenia mică şi a doua sedealnă: **Uşile fiind încuiate...; Slavă... Şi acum...,** tot aceasta. Urmează Polieleul cu Mărimurile praznicului [100], după care se zice ectenia mică, sedealna, glasul 1: **Văzând coasta Mea şi rănile cuielor...; Slavă..., Şi acum...,** tot aceasta; apoi antifonul întâi al glasului al 4-lea: **Din tinereţile mele multe patimi se luptă cu mine...,** prochimenul: **Laudă, Ierusalime, pe Domnul..., Toată suflarea...,** Evanghelia întâi a Învierii (de la Matei). Urmează: **Învierea lui Hristos...** (de 3 ori) şi scoaterea Sfintei Evanghelii spre sărutare [101], Psalmul 50, **Slavă... Pentru rugăciunile sfinţilor apostoli..., Şi acum... Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu...,** stihul: **Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta...** şi îndată stihira: **Înviind Iisus din mormânt...** Apoi rugăciunea: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...** şi ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...** (Dacă seara s-a făcut Litie, se poate rosti numai ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...**).

Urmează Canonul praznicului zilei (adică al Duminicii Tomii [102]), cu Catavasiile Paştilor: **Ziua Învierii...** După Cântarea a 3-a, ectenia mică şi ipacoi, glasul al 6-lea: **Precum în mijlocul ucenicilor Tăi...** După Cântarea a 6-a, ectenie mică şi condacul, glasul al 8-lea: **Toma, cu dreapta lui cea iubitoare de încredinţare...;** apoi icosul şi sinaxarul din Penticostar. La Cântarea a 9-a nu se cântă: **Ceea ce eşti mai cinstită...,** ci irmosul şi troparele Cântării a 9-a a Canonului.

După canon, ectenia mică şi: **Sfânt este Domnul**

100. Nu se cântă Binecuvântările Învierii.

101. Vezi *Tipicul cel mare*, Iaşi, 1816, p. 587.

102. Toate duminicile dintre Paşti şi Înălţare fiind considerate praznice, fiecare are canon propriu, care se combină cu Canonul Paştilor, cu excepţia Duminicii Tomii, când se cântă numai Canonul acesta.

Dumnezeul nostru... (de 3 ori). Apoi luminânda: **Cel ce cu mâna ta ai cercat rănile mădularelor Mele...** (de 2 ori), **Slavă... Şi acum... Astăzi primăvara mirezmează...** (o dată).

La Laude se cântă stihirile din Penticostar: **Precum nu ai stricat peceţile mormântului...** şi celelalte, după care urmează: Doxologia mare, troparul prazniculuí: **Pecetluit fiind mormântul...** (o dată), ecteniile şi otpustul special: **Cel ce prin uşile încuiate a intrat...** (din Liturghier).

e) La Liturghie. - După binecuvântare, preotul cântă: **Hristos a înviat...** (o dată) şi cântăreţii (credincioşii), de două ori [103]. Urmează antifoanele duminicale, ca şi în perioada **Octoihului**. La Fericiri se cântă opt stihiri din Cântările a 3-a şi a 6-a din Canonul prazniculuí (al Duminicii Tomii).

După vohod se cântă: **Veniţi să ne închinăm...**, cu: **Cel ce ai înviat din morţi...**, apoi troparul prazniculuí, glasul al 7-lea: **Pecetluit fiind mormântul..., Slavă... Şi acum...**, condacul prazniculuí, glasul al 8-lea: **Toma, cu dreapta lui cea iubitoare de încredinţare...** La Axion se cântă: **Îngerul a strigat...**; Chinonicul: **Laudă, Ierusalime, pe Domnul...**

Când preotul zice: **Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste să vă apropiaţi!**, cântăreţii (corul) răspund: **Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului...** După: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...** se cântă, în loc de: **Am văzut lumina cea adevărată...**, troparul: **Hristos a înviat din morţi...**

Urmează apoi toate celelalte ale Liturghiei obişnuite, iar când preotul zice: **Slavă Ţie, Hristoase Dumnezeule, nădejdea noastră...** nu se cântă: **Slavă Tatălui şi Fiului...**, ci se cântă: **Hristos a înviat din morţi...** Doamne miluieşte (de 3 ori) şi: **Binecuvintează!** Preotul zice otpustul special al prazniculuí: **Cel ce prin uşile încuiate a intrat...** (vezi în Liturghier, la «Apolisele praznicelor împărăteşti»).

Observaţie: Aşa se săvârşeşte Sfânta Liturghie începând din duminica aceasta până la odovania prazniculuí Sfintelor Paşti, adică până la Înălţarea Domnului.

---

103. Din această duminică înainte nu se mai rostesc stihurile Paştilor: **«Înviază Dumnezeu, risipindu-se vrăjmaşii Lui...»** şi celelalte.

II. - Rânduiala slujbelor din Săptămâna a doua după Paşti

a) În Duminica Tomii, seara la V e c e r n i e. - **Preotul** dă binecuvântarea: **Binecuvântat este Dumnezeul nostru...** şi îndată cântă el însuşi: **Hristos a înviat...** (o dată), iar cântăreţii repetă aceeaşi cântare de două ori. Urmează Psalmul 103, e c t e n i a m a r e şi : **Doamne, strigat-am...** [104], glasul 1, la care se cântă şase stihiri: trei ale praznicului, din Penticostar, şi trei ale sfântului, din Minei: **Slavă...,** a sfântului, dacă are; **Şi acum...,** a praznicului (din Penticostar); iar dacă sfântul nu are stihiră la **Slavă...,** atunci: **Slavă... Şi acum...,** a praznicului: **Uşile fiind încuiate şi ucenicii adunaţi...** V o h o d cu cădelniţa. **Lumină lină...,** p r o c h i m e n u l cel mare, glasul al 7-lea: **Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeul nostru...,** cu stihurile din Penticostar. Ectenia î n t r e i t ă. Rugăciunea: **Învredniceşte-ne, Doamne, în seara aceasta...** Ectenia c e r e r i l o r. Îndată s t i h o a v n a, la care se cântă stihirile Învierii, din Penticostar. **Acum liberează... Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte. După: **Că a Ta este împărăţia...,** t r o p a r u l sfântului din Minei, dacă sfântul are tropar, **Slavă... Şi acum...,** troparul praznicului: **Pecetluit fiind mormântul...** Iar dacă sfântul nu are tropar, atunci se cântă numai troparul praznicului. Otpustul obişnuit.

Observaţii: -1. Dacă în Minei, la **Doamne, strigat-am...,** sunt şase stihiri, se cântă toate şase, iar stihirile praznicului, care se găsesc în Penticostar se cântă la stihoavna Vecerniei, cu stihurile indicate în Penticostar. **Slavă...,** a sfântului, dacă are; **Şi acum...,** a praznicului. Iar dacă sfântul nu are stihiră la **Slavă...,** atunci: **Slavă... Şi acum...,** a praznicului. Stihirile s t i h o a v n e i din Penticostar se lasă, fiind înlocuite cu cele de la: **Doamne, strigat-am...**

-2. De se va prăznui s f â n t cu P o l i e l e u, slujba sfântului din Minei se cântă împreună cu cea a zilei, din Penticostar, precum urmează: după ectenia mare se cântă: **Fericit bărbatul... La Doamne, strigat-am...,** se cântă opt stihiri: trei ale zilei, din Penticostar, şi cinci

104. Nu se citeşte catismă, fiind duminică seara. În celelalte zile ale săptămână însă se citeşte catisma de rând, după care se rosteşte ectenia mică.

ale ıtului, din Minei; **Slavă...,** a sfântului din Minei; **Şi acum...,** a praznicului, din Penticostar. V o h o d cu cădelniţa. După: **Lumină lină...,** se cântă p r o c h i m e n u l zilei din săptămînă [105], P a r e m i i l e sfântului, ectenia întreită şi celelalte. L i t i a cu stihirile din Minei. La s t i h o a v n ă, stihirile zilei din Penticostar; **Slavă...,** a sfântului din Minei; **Şi acum...,** a praznicului, din Penticostar. Urmează: **Acum liberează...** şi celelalte, iar după: **Că a Ta este împărăţia...** se cântă: t r o p a r u l praznicului, **Slavă...,** troparul sfântului; **Şi acum... Născătoare de Dumnezeu Fecioară, bucură-te...**

Iar dacă nu se face Litie: troparul sfântului; **Slavă... Şi acum...,** al praznicului (al duminicii din săptămâna respectivă). Otpust.

— 3. În perioada **Penticostarului**, în zilele de peste săptămână, la Vecernie, troparele se rânduiesc astfel :

a) În săptămâna a doua după Paşti, a Tomii: troparul sfântului, dacă sfântul are tropar; **Slavă... Şi acum...,** al praznicului, adică cel al duminicii; **Pecetluit fiind mormântul...**

b) În săptămâna a treia după Paşti: troparul praznicului (al duminicii a treia): **Iosif cel cu bun chip... ; Slavă...,** troparul sfântului, dacă are; **Şi acum...,** al praznicului: **Mironosiţelor femei...**

- 4. Când sfântul are tropar, se cântă ori troparul praznicului: **Iosif cel cu bun chip...,** ori troparul Învierii: **Când Te-ai pogorât la moarte...**

c) În săptămânile: a patra, a cincea şi a şasea după Paşti: troparul Învierii, cel al glasului de rând; **Slavă...,** troparul sfântului; **Şi acum...,** al Născătoarei de Dumnezeu, dintre cele mari ale Învierii, cel de la glasul troparului sfântului.

d) În săptămânile a şaptea şi a opta după Paşti: troparul sfântului, dacă are; **Slavă... Şi acum...,** al praznicului [106].

b) Luni dimineaţa, în săptămâna a doua după Paşti, la U t r e n i e. - Preotul dă binecuvântarea: **Slavă Sfintei şi Celei de o fiinţă...;** îndată cântăreţul cântă: **Hristos a înviat din morţi...** (de 3 ori, rar şi cu glas lin). În timpul acesta preotul face cădirea mare, precum s-a arătat mai înainte, la Duminica Tomii. După înapoierea preotului în altar, cântăreţul continuă: **Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu...** (de 3 ori) şi: **Doamne, buzele mele vei deschide...** (de 2 ori) şi citeşte cei şase psalmi. Urmează e c t e n i a

105. Numai la Vecernia din Duminica Tomii seara, spre luni, se cântă prochimenul cel mare: **Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeul nostru...**

106. În săptămâna a şaptea se cântă troparul Înălţării, iar în a opta, al Cincizecimii.

mare. La: **Dumnezeu este Domnul...** se cântă troparul praznicului: **Pecetluit fiind mormântul...** (de 2 ori); **Slavă...,** troparul sfântului din Minei, dacă are; **Şi acum...,** iarăşi al praznicului. Iar dacă sfântul nu are tropar, atunci se cântă troparul praznicului de trei ori. Urmează catismele de rând. După Catisma întâi, ectenia mică şi sedealna Învierii, glasul 1: **Mormântul Tău, Mântuitorule...,** apoi cea de umilinţă: **Întru fărădelegi fiind zămislit...** şi a mucenicilor: **Întru Tine, Doamne, s-au îmbrăcat măriţii...; Slavă... Şi acum... Minunea minunilor văzând întru tine...** (toate sedelnele se află în Penticostar). Iar ca stihuri se zic cele obişnuite: 1. **Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri pe mine, nici cu iuţimea Ta să mă certi ;** 2. **Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi, Dumnezeul lui Israel.**

După Catisma a doua, ectenia mică şi sedealna praznicului: **Toma geamănul, cel ce s-a atins...; Slavă... Şi acum...** tot aceasta.

Apoi: **Învierea lui Hristos văzând...** (o dată), Psalmul 50, şi după: **Cu mila şi cu îndurările...** se cântă Canonul praznicului (cel din Duminica Tomii), cu irmosul «pe opt» şi al sfântului «pe patru», adică facem începutul cu irmoasele pe care le repetăm, iar troparele le cântăm pe cele din Canonul praznicului «pe şase» şi cele din Canonul Mineiului «pe patru».

După Cântarea a 3-a, ectenie mică, condacul sfântului, sedealna sfântului, **Slavă... Şi acum...,** a praznicului: **Precum în mijlocul ucenicilor Tăi ai venit...** (În loc de sedealnă se cântă acest ipacoi, care se găseşte după Cântarea a 3-a a Canonului din Duminica Tomii, întrucât nu există sedealnă. Este singura duminică, cea a Tomii, care după Cântarea a 3-a a Canonului nu are sedealnă. În toate celelalte duminici ale Penticostarului există sedelne după Cântarea a 3-a a Canonului şi pentru aceasta în zilele din cursul fiecărei săptămâni se cântă sedealna din duminica respectivă).

După Cântarea a 6-a, ectenia mică: apoi condacul şi icosul praznicului (caută după Cântarea a 6-a a Canonului din Duminica Tomii), sinaxarul sfântului, din Minei. După Cântarea a 8-a se cântă: **Ceea ce eşti mai cinstită...** După Cântarea a 9-a, ectenie mică, luminânda praznicului: **Cel ce cu mâna ta ai cercat rănile...** (caută la Duminica Tomii); **Slavă...,**

a sfântului, dacă are; **Şi acum...,** cealaltă luminândă a praznicului: **Astăzi primăvara miresmează...**

La L a u d e se cântă stihirile «pe patru»: a Învierii: **Lăudăm, Hristoase, patima Ta...** (de 2 ori), de umilinţă: **Altă lume te aşteaptă, suflete...** şi a mucenicilor: **Pe purtătorii de chinuri...; Slavă... Şi acum...,** a praznicului: Toma, ce se numea Geamăn... Apoi: **Ţie slavă se cuvine, Doamne, Dumnezeul nostru, şi Ţie slavă înălţăm: Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.**

Urmează D o x o l o g i a mică, ectenia c e r e r i l o r şi s t i h o a v n a, cu stihirile praznicului: **Cu buze curate lăudaţi...** şi celelalte, cu stihurile din Penticostar; **Slavă...,** a sfântului, dacă are, iar dacă nu: **Slavă... Şi acum...,** a praznicului: **Ucenicii îndoindu-se, a opta zi a venit...** Apoi: **Bine este a ne mărturisi Domnului... Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte, iar după: **Că a Ta cste împărăţia...** se cântă: troparul sfântului din Minei, dacă are; **Slavă... Şi acum...,** t r o p a r u l praznicului: **Pecetluit fiind mormântul...** Iar dacă sfântul nu are tropar, atunci se cântă numai troparul praznicului [107]. Ectenia î n t r e i t ă şi cuvenitul otpust.

c.) La L i t u r g h i e. - Antifoanele obişnuite: **Bine cuvintează, suflete al meu, pe Domnul...** şi celelalte. La Fericiri se cântă şase stihiri din Penticostar, din Cântarea 1 a Canonului praznicului.

După v o h o d : troparul praznicului: **Pecetluit fiind mormântul...** apoi al hramului şi al sfântului din Minei, dacă are; condacul hramului (dacă hramul este un sfânt), **Slavă...,** condacul sfântului din Minei, **Şi acum...,** condacul praznicului: **Toma, cu dreapta lui cea iubitoare de încredinţare...** (caută la Duminica Tomii).

A x i o n : **Îngerul a strigat...** C h i n o n i c : **Laudă, Ierusalime, pe Domnul...** [108]. Şi cealaltă slujbă a Sfintei Liturghii, cu otpustul obişnuit.

Observaţii: -1. Dacă la Minei este sfânt cu stihirile «pe şase», se cântă c a n o a n e l e astfel: Canonul praznicului cu irmosul «pe

107. La sfârşitul Utreniei troparele se rânduiesc întocmai ca seara la Vecernie.

108. Acest Chinonic se cântă în toate zilele acestei săptămâni.

şase» (irmosul de două ori şi troparele «pe patru»), din Penticostar, şi Canonul sfântului «pe opt», din Minei. După Cântarea a 3-a, ectenia mică, condacul şi icosul praznicului, apoi sedealna sfântului de două ori; **Slavă... Şi acum...,** a praznicului, din Penticostar. După Cântarea a 6-a, ectenia mică, condacul, icosul şi sinaxarul sfântului, din Minei. Cealaltă rânduială a slujbei este ca şi cea arătată mai înainte.

- 2. Dacă este sfânt cu p o l i e l e u, începutul Utreniei se face precum s-a arătat la Duminica Tomii. După: **Dumnezeu este Domnul...** se cântă t r o p a r u l praznicului (cel al duminicii trecute), de două ori; **Slavă...,** al sfântului; **Şi acum...,** iar al praznicului.

După Catisma întâi: ectenia mică şi s e d e l n e l e Învierii, cele ale zilei din Penticostar. După Catisma a doua: ectenia mică şi sedelnele sfântului, din Minei. Apoi, p o l i e l e u l («Robii Domnului...») cu Mărimurile sfântului, ectenia mică, sedelnele sfântului cele de după Polieleu; antifonul întâi al glasului al 4-lea, p r o c h i m e n u l şi Evanghelia sfântului. Apoi: **Învierea lui Hristos văzând...,** Psalmul 50, **Slavă... Pentru rugăciunile sfântului...; Şi acum... Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu...,** stihul: **Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta...** şi stihira sfântului.

La c a n o a n e : Canonul praznicului cu irmosul «pe şase» şi al sfântului, cu irmosul «pe opt». C a t a v a s i i l e Paştilor. După Cântarea a 3-a: ectenia mică, condacul şi icosul sfântului, apoi sedealna sfântului şi a praznicului. După Cântarea a 6-a, ectenia mică, condacul şi icosul praznicului şi sinaxarul sfântului. După Cântarea a 8-a se cântă: **Ceea ce eşti mai cinstită...** După Cântarea a 9-a, ectenia mică, l u m i n â n d a praznicului; **Slavă...,** a sfântului; **Şi acum...** iar a praznicului.

La L a u d e se cântă şase stihiri: trei ale zilei, din Penticostar şi trei ale sfântului, din Minei; **Slavă...,** a sfântului; **Şi acum...,** a praznicului. D o x o l o g i a mare. Troparul sfântului, **Slavă.., Şi acum...** al praznicului. Ecteniile şi otpustul.

La L i t u r g h i e. - Antifoanele obişnuite. La Fericiri se cântă opt stihiri din Canonul praznicului (Canonul duminicii din săptămâna respectivă), adică patru stihiri din Cântarea de rând [109] şi patru stihiri din Cântarea a 3-a din Canonul sfântului.

După: **Veniţi să ne închinăm..,** şi: **Cel ce ai înviat din morţi...,** se cântă t r o p a r u l praznicului (cel al duminicii trecute), al sfântului care este hram al bisericii şi al sfântului care se prăznuieşte; condacul

109. Cântările din Canonul praznicului sunt rânduite pe zile: luni, Cântarea 1; marţi, Cântarea a 4-a; miercuri, Cântarea a 5-a; joi, Cântarea a 7-a; vineri, Cântarea a 8-a; sâmbătă, Cântarea a 9-a.

hramului (dacă este în cinstea unui sfânt) **Slavă...,** condacul sfântului ce se prăznuieşte; **Şi acum...,** condacul praznicului. Apostolul şi Evanghelia, mai întâi cele ale zilei de rând şi apoi cele ale sfântului din Minei. Axionul Paştilor. Chinonicul din Penticostar şi apoi ale sfântului.

- 3: În perioada **Penticostarului**, începând de luni după Duminica Tomii şi până la odovania Penticostarului, în zilele de peste săptămână, la Utrenie, după **Dumnezeu este Domnul...,** troparele se rânduiesc astfel:

a) În săptămâna a doua după Paşti, a Tomii: troparul praznicului: **Pecetluit fiind mormântul...** (de 2 ori), **Slavă...,** troparul sfântului dacă are; **Şi acum...,** iarăşi al praznicului.

De ţinut în seamă, că: Prin «troparul praznicului» se înţelege troparul duminicii din săptămâna respectivă întrucât în perioada **Penticostarului** fiecare duminică este socotită praznic.

b) În săptămâna a treia după Paşti: troparul praznicului: **Iosif cel cu bun chip...** (o dată); troparul Învierii: **Când Te-ai pogorât la moarte...** (o dată); **Slavă...,** troparul sfântului, dacă are; **Şi acum...,** al praznicului: **Mironosiţele femei...**

c) În săptămânile: a patra, a cincea şi a şasea după Paşti: troparul Învierii (de 2 ori); **Slavă...,** troparul sfântului; **Şi acum...,** al Născătoarei, din cele mari ale Învierii, cel de la glasul troparului sfântului.

d) În săptămânile: a şaptea şi a opta după Paşti: troparul praznicului (de 2 ori); **Slavă...,** troparul sfântului, dacă are; **Şi acum...,** iarăşi al praznicului.

De ţinut în seamă că: În săptămâna a şaptea se cântă troparul praznicului Înălţării Domnului, iar în săptămâna a opta, troparul praznicului Cincizecimii.

De se va prăznui sfânt cu polieleu în duminicile din perioada **Penticostarului**

Sâmbătă seara, la Vecernie - Începutul obişnuit. **Bine cuvântat este Dumnezeul nostru..., Hristos a înviat din morţi...** (de 3 ori), Psalmul 103 (fără: **Veniţi să ne închinăm...,** aşa făcându-se până la odovania praznicului Sfintelor Paşti). Ectenia mare, Catisma întîi («Fericit bărbatul...»), ectenia mică şi: **Doamne, strigat-am...,** la care se cântă zece stihiri: şase din Penticostar şi patru ale sfântului, din Minei. **Slavă...,** a sfântului, din Minei; **Şi acum...,** a praznicului (a duminicii), din Penticostar. Vohod cu cădelniţa. **Lumină lină...,** prochimenul zilei,

paremiile sfântului, ectenia întreită, rugăciunea: **Învredniceşte-ne, Doamne, în seara aceasta...** şi ectenia cererilor. La Litie se cântă stihirile Litiei din Minei. La stihoavnă, stihirile duminicii, din Penticostar, **Slavă...,** a sfântului, din Minei; **Şi acum...,** a duminicii, din Penticostar. **Acum liberează..., Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte, iar după: **Că a Ta este împărăţia...,** troparul: **Născătoare de Dumnezeu, Fecioară...** (de 2 ori), şi al sfântului (o dată) [110]. Rugăciunea binecuvântării pâinilor, apoi: **Fie numele Domnului binecuvântat...** (de 3 ori). **Bogaţii au sărăcit şi au flămânzit...** (de 3 ori) şi cuvenitul sfârşit, cu otpustul respectiv.

Observaţie: Iar de nu se face Litie, după: **Acum liberează... Sfinte Dumnezeule...,** şi celelalte, se cântă troparul duminicii, **Slavă...,** al sfântului, **Şi acum...,** iarăşi al duminicii. Otpustul.

Duminică dimineaţa, la Utrenie. - Începutul obişnuit: **Slavă Sfintei şi Celei de o fiinţă... Hristos a înviat...** (de 3 ori) şi cădire în toată biserica: Apoi: **Slavă întru cei de sus...** (de 3 ori), **Doamne, buzele mele vei deschide...** (de 2 ori) şi cei şase psalmi.

La: **Dumnezeu este Domnul...** se cântă troparul duminicii de două ori, **Slavă...,** al sfântului, **Şi acum...,** iarăşi al duminicii. Catisma de rând. Ectenia mică. Sedelnele duminicii, din Penticostar. Catisma a doua de rând. Ectenia mică. Al doilea rând de sedelne ale duminicii, din Penticostar. Polieleul («Robii Domnului...») cu stihirile mărimuri ale sfântului. Binecuvântările Învierii [111]. Ectenia mică. Ipacoi, al glasului de rând. Sedelnele sfântului din Minei, amândouă rândurile de sedelne fără întrerupere, **Slavă...,** sedealna de după polieleu, **Şi acum...,** a Născătoarei de Dumnezeu, cea de la sedealnă. Antifonul întâi al glasului al 4-lea (Din tinereţile mele...), prochimenul din Penticostar, Evanghelia de rând a Învierii. Apoi: **Învierea lui Hristos văzând...** (de 3 ori), Psalmul 50, **Slavă... Pentru rugăciunile apostolilor Tăi..., Şi acum... Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu...** Stihul: **Miluieşte-mă,**

110. Vezi *Tipicul cel mare*, la sărbătoarea Sfântului Gheorghe. p. 351.

111. Numai în Duminica Tomii nu se cântă Binecuvântările Învierii, iar în celelalte duminici se cântă.

Dumnezeule, după mare mila Ta... şi îndată stihira duminicii: **Înviind Iisus din mormânt...** Preotul: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...,** cu ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...**

C a n o n u l duminicii din Penticostar «pe opt» şi al sfântului, din Minei «pe şase». Catavasiile Paştilor. După Cântarea a 3-a, ectenia mică, apoi condacul, icosul şi sedealna sfântului. După Cântarea a 6-a, ectenia mică, apoi condacul şi icosul praznicului (al duminicii), sinaxarul sfântului din Minei şi apoi cel din Penticostar.

La **Pe Născătoarea de Dumnezeu şi Maica Luminii...,** nu se cântă: **Ceea ce eşti mai cinstită...,** ci M ă r i m u r i l e praznicului de la Cântarea a 9-a a canonului. Ectenia mică, **Sfânt este Domnul...,** l u m i n â n d a cea dintâi, a duminicii: **Slavă...,** a sfântului, **Şi acum...,** a doua, a duminicii.

La L a u d e se cântă şase stihiri: trei din Penticostar şi trei din Minei. **Slavă...,** a sfântului, **Şi acum...,** a duminicii, din Penticostar. D o x o l o g i a mare. Troparul duminicii şi al sfântului. Ecteniile şi otpustul.

La L i t u r g h i e - Antifoanele obişnuite. La Fericiri se cântă patru stihiri din Cântarea a 3-a a Canonului duminicii şi patru din Cântarea a 6-a a Canonului sfântului. După v o h o d: **Veniţi să ne închinăm... Cel ce ai înviat din morţi...** Apoi: t r o p a r u l duminicii şi al sfântului; **Slavă...,** condacul sfântului; **Şi acum...,** al praznicului. Apostolul şi Evanghelia duminicii şi ale sfântului. A x i o n u l Paştilor. C h i n o n i c u l duminicii şi al sfântului.

III. - Slujbele din celelalte duminici şi praznice din perioada Penticostarului

1. Duminica a treia după Paşti, (a Sfintelor Mironosiţe şi a Dreptului Iosif)

a) Sâmbătă seara, la V e c e r n i e. - Începutul se face întocmai ca la Vecernia din sâmbăta trecută (ajunul Duminicii Tomii). Ectenia mare. Catisma întâi («Fericit bărbatul...»). Ectenia mică.

La: **Doamne, strigat-am...,** se cântă zece stihiri, din Penticostar: trei ale Învierii, patru ale lui Anatolie, cele ale glasului al 2-lea şi trei stihiri idiomele ale Mironosiţelor. **Slavă... Mironosiţele femei ajungând la mormântul Tău...; Şi acum...,** dogmatica glasului de rând, cea a glasului al 2-lea: **Trecut-a umbra Legii, când darul a venit...** V o h o d. Lumină lină... P r o c h i m e n u l zilei: **Domnul a împărăţit...** Ectenia î n t r e i t ă. Rugăciunea: **Învredniceşte-ne, Doamne, în seara aceasta...** Ectenia c e r e r i l o r.

La stihoavnă se cântă stihira Învierii: **Învierea Ta, Hristoase Mântuitorule...,** apoi stihirile Paştilor cu stihurile lor, sau în locul stihirilor Paştilor se pot cânta stihirile după Alfavita, glasul al 2-lea: **Prin Cruce ai nimicit blestemul pomului...** şi celelalte, cu stihurile lor din Penticostar. **Slavă... Pe Tine, Cel ce Te îmbraci cu lumina...; Şi acum... Ziua Învierii...** Rugăciunile: **Acum liberează... Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte. Troparul duminicii, glasul al 2-lea: **Când Te-ai pogorât la moarte... Slavă... Iosif cel cu bun chip..., Şi acum... Stând lângă mormânt...** Otpustul.

b) Duminică dimineaţa, la U t r e n i e. - Începutul se face întocmai ca la Utrenia din Duminica Tomii. După cei şase psalmi, ectenia mare. La **Dumnezeu este Domnul...,** t r o p a r e l e cele de la sfârşitul Vecerniei: **Când Te-ai pogorât la moarte...** (de 2 ori), **Slavă... Iosif cel cu bun chip..., Şi acum... Stând lângă mormânt...** După Catisma întâi de rând, ectenia mică şi s e d e a l n a : **Piatra mormântului neoprind..., Slavă... Sânul cel preacurat..., Şi acum...,** a Născătoarei de Dumnezeu: **Toate tainele tale sunt mai presus de cuget...** După Catisma a doua, ectenia mică şi sedealna: **Mironosiţele, de dimineaţă venind... Slavă... Miresmele îngropării Tale aducând..., Şi acum...,** a Născătoarei: **Preamărită eşti, Născătoare de Dumnezeu,** Urmează B i n e c u v â n t ă r i l e Învierii: **Soborul îngeresc...** şi celelalte; ectenia mică, ipacoi, a n t i f o a n e l e şi p r o c h i m e n u l glasului de rând. **Toată suflarea...** Evanghelia de rând a Învierii. Apoi: **Învierea lui Hristos văzând...** (de 3 ori), Psalmul 50, **Slavă... Pentru rugăciunile apostolilor Tăi..., Şi acum... Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu...,** stihul: **Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta...** şi stihira: **Înviind Iisus din mormânt...** Preotul citeşte rugăciunea: **Mântuieşte, Dumnezeule,**

poporul Tău..., cu ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...**

Canoanele, după rânduiala din Penticostar. Catavasiile Paştilor: **Ziua Învierii...** Şi cealaltă rânduială a Penticostarului. La Cântarea a 9-a nu se cântă: **Ceea ce eşti mai cinstită...**, ci troparele Cântării a 9-a a Canonului. După Cântarea a 9-a: **Sfânt este Domnul Dumnezeul nostru...** şi luminânda Paştilor: **Cu trupul adormind..., Slavă...**, a Mironosiţelor: **Femeilor, ascultaţi glas de bucurie..., Şi acum...**, tot aceasta.

La Laude se cântă stihirile din Penticostar. Apoi, Doxologia mare, troparul Învierii: **Astăzi mântuire a toată lumea s-a făcut...** Ecteniile şi otpustul.

c) La Liturghie - Antifoanele obişnuite, ca la Duminica Tomii. La Fericiri se cântă opt stihiri, dintre care patru ale Învierii, ale glasului al 2-lea: **Pomeneşte-ne şi pe noi, Îndurate...** şi celelalte (din Penticostar) şi patru din Canonul zilei, Cântarea a 6-a.

După vohod, troparele glasul al 2-lea: **Când Te-ai pogorât la moarte...** şi **Iosif cel cu bun chip..., Slavă...**, condacul zilei, glasul al 2-lea: **Zicând purtătoarelor de mirruri... Şi acum...**, condacul Paştilor, glasul al 8-lea: **Deşi Te-ai pogorât în mormânt...** Axion: **Îngerul a strigat...** Chinonic: **Trupul lui Hristos primiţi...** sau: **Lăudaţi pe Domnul din ceruri...**

2. Duminica a patra după Paşti (a Slăbănogului)

a) Sâmbătă seara. la Veecenie. — Începutul obişnuit, precum s-a arătat mai înainte. La **Doamne, strigat-am...**, se cântă zece stihiri: trei ale Învierii, patru ale lui Anatolie şi două idiomele ale Slăbănogului, repetând pe cea dintâi (toate se află în Penticostar).

Lastihoavnă, stihira Învierii, glasul al 3-lea: **Hristoase, Cel ce cu patima Ta...**, apoi stihirile Paştilor. **Slavă... La pridvorul lui Solomon..., Şi acum... Ziua Învierii, şi să ne luminăm cu prăznuirea...**

După **Acum liberează... Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte, troparul Învierii, al glasului al 3-lea: **Să se veselească cele cereşti..., Slavă... Şi acum...**, al Născătoarei: **Pe tine, ceea ce ai mijlocit mântuirea...** Şi otpustul (apolisul).

b) Duminică dimineaţa, la U t r e n i e - Începutul obişnuit, precum s-a arătat la Duminica Tomii. La **Dumnezeu este Domnul...**, t r o p a r u l Învierii, glasul al 3-lea: **Să se veselească cele cereşti...** (de 2 ori), **Slavă... Şi acum...**, al Născătoarei: **Pe tine, ceea ce ai mijlocit mântuirea neamului nostru...**

După Catisma întâi, e c t e n i a mică şi sedealna Învierii: **Hristos din morţi S-a sculat...** şi celelalte. După Catisma a doua, ectenia mică şi sedelnele: **Toate cele omeneşti primind...** şi celelalte. Binecuvântările Învierii: **Soborul îngeresc...** şi celelalte. Ectenia mică, ipacoi, antifoanele şi prochimenul glasului de rând. Evanghelia Învierii, a cincea (de la Luca). Apoi: **Învierea lui Hristos văzând...** (de 3 ori), Psalmul 50, **Slavă..., Pentru rugăciunile apostolilor Tăi...** şi celelalte.

C a n o a n e l e, după indicaţiile Penticostarului. C a t a v a s i i l e Paştilor. După Cântarea a 3-a, ectenia mică, apoi c o n d a c u l şi icosul Paştilor (caută-le la Utrenia din Duminica Sfintelor Paşti, după Cântarea a 6-a), s e d e a l n a zilei: **Numai un cuvânt a întărit pe slăbănog..., Slavă... Şi acum...,** a Născătoarei: **De frumuseţea fecioriei tale...** După Cântarea a 6-a, ectenia mică, apoi condacul, icosul şi sinaxarul din Penticostar. După Cântarea a 8-a nu se cântă: **Ceea ce eşti mai cinstită...** ci M ă r i m u r i l e Paştilor, adică Mărimurile de la Cântarea a 9-a a Canonului Învierii (**Măreşte, sufletul meu, pe Cel ce a înviat...** şi troparele Cântării a 9-a). După Cântarea a 9-a, ectenia mică şi: **Sfânt este Domnul Dumnezeul nostru...** (de 3 ori) şi l u m i n â n d a Paştilor: **Cu trupul adormind..., Slavă...,** a slăbănogului: **Venit-a Domnul, Cel iubitor de oameni..., Şi acum...,** tot aceasta.

La L a u d e se cântă stihirile din Penticostar. Apoi D o x o l o g i a mare şi troparul Învierii: **Astăzi mântuirea a toată lumea...** Ecteniile şi otpustul.

c) La L i t u r g h i e - Antifoanele obişnuite. La Fericiri se cântă opt stihiri, dintre care patru ale Învierii, de la glasul de rând, şi patru din Canonul Slăbănogului, Cântarea a 6-a.

După v o h o d: t r o p a r u l Învierii: **Să se veselească cele cereşti..., Slavă...,** c o n d a c u l din canonul zilei: **Ridică, Doamne, cu dumnezeiescul Tău ajutor..., Şi acum...,** condacul

Paştilor: **Deşi Te-ai pogorât în mormânt...**[112].

Axion: **Îngerul a strigat...** Chinonic: **Trupul lui Hristos...,** sau: **Lăudaţi pe Domnul din ceruri...**

Observaţie: Slujba Slăbănogului se cântă numai în trei zile: duminică, luni şi marţi; iar miercuri în săptămâna a patra se sărbătoreşte înjumătăţirea Cincizecimii.

3. Miercuri, în săptămâna a patra după Paşti: Înjumătăţirea praznicului Cincizecimii

a) Marţi seara, la Vecernie. - Începutul obişnuit. La **Doamne, strigat-am...,** se pun stihirile pe şase şi se cântă cele trei ale Înjumătăţirii praznicului, din Penticostar, repetându-le: **Sosit-a înjumătăţirea zilelor...** şi celelalte; **Slavă... Şi acum..., La înjumătăţirea zilelor dintre praznicul Învierii...** Vohod. **Lumină lină...** Prochimenul zilei. Paremiile. Ectenia întreită. Rugăciunea: **Învredniceşte-ne, Doamne, în seara aceasta...** Ectenia cererilor.

Lastihoavnă: stihirile idiomele ale praznicului: **Sosit-a înjumătăţirea zilelor Cincizecimii...** şi celelalte. **Slavă..., Şi acum... Înjumătăţindu-se praznicul, învăţând Tu...** Apoi: **Acum liberează... Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte. Troparul praznicului: **Înjumătăţindu-se praznicul, adapă sufletul meu...** Otpustul.

b) Miercuri dimineaţa, la Utrenie. - Începutul obişnuit. **La Dumnezeu este Domnul...,** troparul Înjumătăţirii (de 3 ori). După Catisma întâi, ectenia mică şi sedealna: **Cel ce ştie gândurile inimilor tuturor..., Slavă... Şi acum...,** tot aceasta. După Catisma a doua: ectenia mică şi sedealna: **Stăpânul tuturor, stând în templu..., Slavă... Şi acum...,** tot aceasta. Apoi: **Învierea lui Hristos văzând...** (o dată), Psalmul 50, rugăciunea: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...** cu ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...**

Canoanele amândouă, rostind înaintea fiecărui tropar pripeala (stihul): **Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, slavă Ţie.** Catavasiile: se cântă irmoasele Canonului al doilea: **Marea**

---

112. Troparele şi condacele hramurilor în cinstea lui Hristos, a Născătoarei de Dumnezeu şi a sfinţilor, nu se zic.

ai închegat, înecând pe trufaşul Faraon... După Cântarea a 3-a, ectenia mică şi sedealna praznicului: **Stând în mijlocul templului... Slavă... Şi acum...** Cel ce izvorăşti lumii apa înţelepciunii... După Cântarea a 6-a, ectenia mică, apoi condacul praznicului Înjumătăţirii: **Înjumătăţindu-se praznicul Legii...**, icosul: **Sufletul meu cel înţelenit...** şi sinaxarul din Penticostar. După Cântarea a 8-a nu se cântă: **Ceea ce eşti mai cinstită...**, ci irmoasele şi troparele Cântării a 9-a, iar la urmă, irmosul Canonului al doilea al Cântării a 9-a: **Străin lucru este maicilor fecioria...** După Cântarea a 9-a, ectenia mică şi luminânda Înjumătăţirii (de 3 ori).

La Laude, stihirile din Penticostar, Doxologia mare. Troparul praznicului Înjumătăţirii: **Înjumătăţindu-se praznicul, adapă sufletul meu...** Ecteniile şi otpustul.

c) La Liturghie - Antifoanele obişnuite. La Fericiri se cântă opt stihiri, dintre care patru din Canonul întâi al praznicului, Cântarea a 3-a, şi patru din Canonul al doilea, Cântarea a 6-a. După vohod, troparul praznicului Înjumătăţirii: **Înjumătăţindu-se praznicul, adapă sufletul meu cel însetat..., Slavă... Şi acum...**, condacul praznicului: **Înjumătăţindu-se praznicul Legii, Făcătorule a toate...** La Axion se cântă irmosul: **Străin lucru este maicilor fecioria...** (vezi irmosul Canonului al doilea de la Cântarea a 9-a). Acest Axion se cântă şi la odovania Înjumătăţirii praznicului Cincizecimii. Chinonic: **Cel ce mănâncă trupul Meu...**

Praznicul acesta se prăznuieşte opt zile.

Observaţie: Slujba sfântului de la Minei se cântă la Pavecerniţă.

4. Duminica a cincea după Paşti (a Samarinencii)

Sâmbătă seara la Vecernie, rânduiala slujbei este întocmai ca aceea a sâmbetei anterioare.

Duminică dimineaţa, la Utrenie, rânduiala slujbei este asemenea celei a duminicii anterioare, schimbându-se numai troparele, sedelnele, stihirile şi canoanele, după îndrumările Penticostarului.

La Liturghie - Antifoanele obişnuite. La Fericiri se

cântă douăsprezece stihiri. dintre care patru ale glasului de rând, patru din Canonul Samarinencii, Cântarea a 3-a, şi patru din Canonul Înjumătăţirii, Cântarea a 6-a. După vohod, troparul Învierii, glasul al 4-lea: **Propovăduirea Învierii cea luminată...** şi al Înjumătăţirii, glasul al 8-lea: **Înjumătăţindu-se praznicul, adapă sufletul meu..., Slavă...,** condacul Samarinencii, glasul al 8-lea: **Cu credinţă venind la fântână Samarineanca..., Şi acum...,** al Înjumătăţirii, glasul al 4-lea: **Înjumătăţindu-se praznicul Legii, Făcătorule a toate...** Axion: **Îngerul a strigat...** Chinonic: **Trupul lui Hristos primiţi...** sau: **Lăudaţi pe Domnul din ceruri...**

Observaţie: Slujba sfântului de la Minei se cântă la Pavecerniţă.

5. Miercuri în săptămâna a cincea după Paşti (Odovania Înjumătăţirii praznicului)

Marţi seara, la Vecernie - Începutul obişnuit. După ectenia mare, catisma de rând. La **Doamne, strigat-am...** se cântă şase stihiri ale praznicului Înjumătăţirii, **Slavă... Şi acum...,** a praznicului. (Adică toate stihirile care s-au cântat la însuşi praznicul). La stihoavnă, stihirile şi **Slavă... Şi acum...,** ale praznicului. întreaga slujbă ca la însuşi praznicul, afară de vohod şi de paremii.

Miercuri dimineaţa, la Utrenie, slujba neschimbată, ca la însuşi praznicul.

La Liturghie - Antifoanele obişnuite. La Fericiri se cântă opt stihiri din Cântarea a 9-a din amândouă canoanele praznicului. După vohod, troparul praznicului Înjumătăţirii, **Slavă... Şi acum...,** condacul praznicului Înjumătăţirii. Apostolul şi Evanghelia zilei. Axion: **Străin lucru este maicilor fecioria...** Chinonic: cel al praznicului.

Observaţie: Slujba sfântului de la Minei se cântă la Pavecerniţă.

6. Duminica a şasea după Paşti (a Orbului)

Sâmbătă seara, la Vecernie, slujba se face după aceeaşi rânduială cum s-a arătat mai înainte, la Duminica Mironosiţelor.

Duminică dimineaţa, la Utrenie - Începutul obişnuit. La **Dumnezeu este Domnul...,** troparul Învierii, glasul al 5-lea:

Pe Cuvântul cel împreună fără de început... (de 2 ori), **Slavă... Şi acum...,** al Născătoarei de Dumnezeu: **Bucură-te, uşa Domnului cea neumblată...** şi în continuare slujba obişnuită, precum este arătat în Penticostar.

La L i t u r g h i e - Antifoanele obişnuite. La Fericiri se cântă opt stihiri, dintre care patru ale glasului de rând, din Penticostar, şi patru din Canonul Orbului, Cântarea a 6-a. După v o h o d, t r o p a r u l Învierii, glasul al 5-lea: **Pe Cuvântul cel împreună..., Slavă...,** c o n d a c u l Orbului, glasul al 4-lea: **Orbit fiind cu ochii sufletului..., Şi acum...,** condacul Paştilor, glasul al 8-lea: **Deşi Te-ai pogorât în mormânt...** A x i o n: **Îngerul a strigat...** C h i n o n i c: **Trupul lui Hristos primiţi...,** sau: **Lăudaţi pe Domnul din ceruri...**

7. Miercuri în săptămâna a şasea după Paşti (Odovania praznicului Sfintelor Paşti)

a) Marţi seara, la V e c e r n i e - Preotul, stând în faţa sfintei mese, cu cădelniţa în mâna dreaptă şi cu făclia în mâna stângă, uşile împărăteşti fiind deschise, dă binecuvântarea: **Binecuvântat este Dumnezeul nostru...;** Cântăreţul: **Amin**. Preotul cântă în sfintul altar: **Hristos a înviat din morţi...** (o dată). La strană se cântă aceeaşi cântare de două ori. Apoi preotul zice stihurile Paştilor: **Înviază Dumnezeu, risipindu-se vrăjmaşii Lui...** şi celelalte, precum s-a arătat la Utrenia din noaptea Sfintelor Paşti. După aceea cântăreţul citeşte Psalmul de seară, 103. Urmează ectenia mare, catisma de rând, ectenia mică.

La **Doamne, strigat-am...** se cântă şase stihiri idiomele ale Orbului: **Cel ce s-a născut orb zicea...** şi celelalte. Urmează: **Lumină lină...,** p r o c h i m e n u l zilei, rugăciunea: **Învredniceşte-ne, Doamne, în seara aceasta...** şi ectenia c e r e r i l o r.

La s t i h o a v n ă se cântă stihira Învierii: **Pe Tine, Mântuitorule, Hristoase...** şi stihirile Paştilor cu stihurile lor: **Înviază Dumnezeu, risipindu-se vrăjmaşii Lui... Paştile cele sfinţite astăzi nouă s-a arătat...** şi celelalte. **Slavă... Şi acum... Ziua Învierii şi să ne luminăm cu prăznuirea...** După: **Acum liberează... Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte, t r o p a r u l Învierii: **Pe Cuvântul cel împreună fără de început..., Slavă... Şi acum...,** al Născătoarei: **Bucură-te, uşa Domnului cea neumblată...**

Ectenia întreită şi otpustul (fără cruce): **Cel ce a înviat din morţi...**, pomenindu-se şi sfântul zilei.

b) Miercuri dimineaţa, la Utrenie. - Preotul, deschizând uşile împărăteşti şi dând binecuvântarea: **Slavă Sfintei şi Celei de o fiinţă şi de viaţă făcătoare...**, se cântă **Hristos a Înviat...**, cu stihurile Paştilor, aşa cum s-a arătat la Vecernie. Apoi cântăreţul zice: **Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu...** (de 3 ori) şi: **Doamne, buzele mele vei deschide...** (de 2 ori) şi citeşte cei şase psalmi.

La **Dumnezeu este Domnul...** se cântă: troparul Învierii: **Pe Cuvântul cel împreună fără de început...** (de 2 ori), **Slavă... Şi acum...**, al Născătoarei: **Bucură-te, uşa Domnului cea neumblată...** După Catisma întâi, ectenia mică şi sedealna Învierii: **Crucea Domnuiul să o lăudăm..., Slavă... Doamne, mort ai fost socotit... Şi acum... Bucură-te, munte sfânt...** După Catisma a doua, ectenia mică şi sedealna Orbului: **Cel ce este împreună fără de început..., Slavă... Şi acum...**, tot aceasta. Urmează: **Învierea lui Hristos văzând...** (de 3 ori), Psalmul 50, rugăciunea: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...**, cu ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...**

Canoanele, după cum indică Penticostarul. Catavasie: **Mântuitorului Dumnezeu...** (Catavasiile Duminicii a şasea după Paşti, a Orbului). După Cântarea a 3-a, ectenia mică, condacul şi icosul Orbului (caută-le la Duminica Orbului), apoi sedealna zilei: **Deschis-ai ochii celui orb din naştere..., Slavă... Şi acum..., Născutu-Te-ai, Mântuitorule, precum Însuţi ai voit...** După Cântarea a 6-a, ectenia mică, apoi condacul şi icosul Paştilor şi sinaxarul zilei (din Minei). După Cântarea a 8-a nu se cântă: **Ceea ce eşti mai cinstită...**, ci Mărimurile Paştilor şi troparele Cântării a 9-a din Canonul Înaintepraznuirii Înălţării (cel al zilei de miercuri). Catavasie: **Pe tine, Maica lui Dumnezeu, care mai presus de cuget...**[113] (Catavasia Cântării a 9-a a Canonului din Duminica a şasea după Paşti, a Orbului). După Cântarea a 9-a, ectenia mică, luminânda Paştilor: **Cu trupul adormind...** (de 2 ori), **Slavă... Şi acum...**, a Orbului: **Luminează, Doamne, ochii mei cei înţelegători...**

113. *Tipicul cel mare*, Iaşi, 1816, p. 613- 614.

La L a u d e se cântă stihirile idiomele din Penticostar (ale zilei de miercuri), apoi stihirile Paştilor cu stihurile lor, **Slavă... Şi acum... Ziua Învierii...** şi **Hristos a înviat din morţi...** (o dată). D o x o l o g i a mare, troparul Învierii, glasul al 5-lea: **Pe Cuvântul cel împreună fără de început..., Slavă... Şi acum...,** al Născătoarei: **Bucură-te, uşa Domnului cea neumblată...** Apoi ecteniile şi otpustul (fără cruce): **Cel ce a înviat din morţi...** şi se pomeneşte şi sfântul zilei.

c) La L i t u r g h i e. - Începutul se face întocmai ca în Duminica Sfintelor Paşti. A n t i f o a n e l e obişnuite. La Fericiri cântăm opt stihiri din Canonul Paştilor, Cântarea a 3-a şi a 6-a. După v o h o d: t r o p a r u l Învierii, glasul al 5-lea: **Pe Cuvântul cel împreună fără de început..., Slavă...,** c o n d a c u l Orbului, glasul al 4-lea: **Fiind lipsit de vederea sufletului... Şi acum...,** condacul Paştilor, glasul al 8-lea: **Deşi Te-ai pogorât în mormânt...** P r o c h i m e n u l Paştilor: **Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul...** Apostolul şi Evanghelia zilei. A x i o n: **Îngerul a strigat...** C h i n o n i c: **Trupul lui Hristos primiţi...** Otpustul se face cu Sfânta Cruce, întocmai ca în ziua de Paşti.

8. Joi, în săptămâna a şasea după Paşti (Înălţarea Domnului)

a) Miercuri seara, la V e c e r n i e. - Începutul obişnuit, ca în perioada **Octoihului**. după Psalmul 103, ectenia mare şi îndată: **Doamne, strigat-am...** cu stihirile pe zece, repetând cele cinci stihiri idiomele din Penticostar. Urmează cealaltă rânduială obişnuită a Vecerniei.

Observaţie: În seara aceasta se ridică de pe Sfânta Masă, din altar, **Sfântul Epitaf.**

În bisericile mânăstireşti, Sfântul Epitaf se ridică în timpul citirii Ceasului al nouălea, când se cântă c o n d a c u l.

În bisericile de enorie se ridică la Vecernie, în timpul când se cântă t r o p a r u l praznicului, preotul c ă d i n d cu evlavie Sfântul Epitaf în cele patru laturi, ocolind Sfânta Masă, după care ridică cu toată pietatea obiectele sfinţite, apoi Sfântul Epitaf şi îl aşază la locul destinat, unde are să se păstreze în tot cursul anului.

b) Joi dimineaţa, la U t r e n i e. - Începutul obişnuit, ca în perioada Octoihului. La **Dumnezeu este Domnul...,** t r o p a r u l praznicului: **Înălţatu-Te-ai întru slavă, Hristoase, Dumnezeul**

nostru... (de 3 ori). După Catisma întâi, ectenia mică şi sedealna praznicului: **Îngerii mirându-se de suirea cea minunată..., Slavă... Şi acum...** tot aceasta. După Catisma a doua, ectenia mică şi sedealna a doua a praznicului: **Dumnezeu cel mai înainte de veci..., Slavă... Şi acum...,** tot aceasta. Polieleul: **Robii Domnului...,** cu Mărimurile praznicului Înălţării. Apoi, ectenia mică şi sedealna de după polieleu: **Pogorându-Te din cer la cele de pe pământ..., Slavă... Şi acum...,** tot aceasta. Antifonul întâi al glasului al 4-lea. Prochimenul: **Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare...** Evanghelia a treia a Învierii (de la Marcu). Apoi: **Învierea lui Hristos văzând...** (o dată), Psalmul 50 (nu se scoate Evanghelia în mijlocul bisericii), **Slavă... Pentru rugăciunile apostolilor Tăi..., Şi acum... Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu...,** stihul: **Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta...** şi se cântă stihira idiomelă: **Astăzi, puterile cele de sus...** Rugăciunea: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...,** cu ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...**

Canoanele praznicului amândouă. Catavasie: **Cu dumnezeiescul nor fiind acoperit gângavul...** Şi cealaltă rânduială a slujbei, după Penticostar. După Cântarea a 8-a nu se cântă: **Ceea ce eşti mai cinstită...,** ci stihul pripeală al praznicului: **Măreşte, sufletul meu, pe Hristos, Dătătorul de viaţă, Cel ce S-a înălţat de pe pământ la cer,** şi îndată se cântă irmosul Canonului întâi al Cântării a 9-a: **Pe tine, Maica lui Dumnezeu, care mai presus de cuget...,** apoi se zice din nou stihul praznicului şi troparul: **Pe Tine, Izbăvitorul lumii...** şi celelalte tropare ale Canonului întâi, punând înaintea fiecărui tropar stihul praznicului **Măreşte...** arătat mai sus. Apoi stihul pripeală al doilea: **Îngerii văzînd suirea Stăpânului s-au mirat, cum S-a ridicat cu slavă de pe pământ la cele de sus,** şi îndată irmosul Canonului al doilea al Cântării a 9-a: **Tot neamul pământesc să sălteze cu duhul, fiind luminat...,** apoi se zice din nou stihul pripeală şi îndată troparul: **O, darurile cele mai presus de pricepere...,** şi celelalte tropare ale Canonului al doilea, punând înaintea fiecărui tropar al doilea stih-pripeală.

După Cântarea a 9-a urmează ectenia mică şi luminânda praznicului: **Privind ucenicii la Tine...** (de 3 ori).

La Laude se cântă stihirile praznicului, din Penticostar. Apoi Doxologia mare, troparul praznicului (o dată), ecteniile şi otpustul (apolisul) special.

c) La Liturghie - Antifoanele praznicului, cu stihurile lor. La antifonul al treilea se cântă troparul praznicului: **Înălţatu-Te-ai întru slavă...,** cu stihurile respective, din Penticostar. În loc de: **Veniţi să ne închinăm...** se zice stihul: **Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare, Domnul în glas de trâmbiţă...,** şi se cântă: **Mântuieşte-ne pe noi Fiul lui Dumnezeu, Cel ce Te-ai înălţat întru slavă...** Apoi, troparul praznicului, glasul al 4-lea: **Înălţatu-Te-ai întru slavă, Hristoase Dumnezeul nostru..., Slavă... Şi acum...,** condacul praznicului, glasul al 5-lea: **Plinind rânduiala cea pentru noi...** La Axion se cântă irmosul: **Pe tine, Maica lui Dumnezeu, cea mai presus de minte şi de cuvânt...** (Aşa se cântă până la odovania praznicului). Chinonic: **Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare, Domnul în glas de trâmbiţă.**

9. Duminica a şaptea după Paşti, a celor 318 Părinţi de la Niceea (Sinodul I Ecumenic)

a) Sâmbătă seara, la Vecernie. - După binecuvântarea preotului, cântăreţul zice: **Amin. Veniţi să ne închinăm...** (de 3 ori), Psalmul 103, după care urmează ectenia mare, «Fericit bărbatul...» şi ectenia mică.

La: **Doamne, strigat-am...** se cântă zece stihiri, dintre care trei ale Învierii, trei ale Înălţării şi patru ale sfinţilor Părinţi. **Slavă... Să lăudăm astăzi pe trâmbiţele cele tainice..., Şi acum...,** dogmatica glasului de rând: **Cine nu te va ferici pe tine...**

Apoi, vohod, **Lumină lină...,** prochimenul zilei, paremiile, ectenia întreită, rugăciunea: **Învredniceşte-ne Doamne, în seara aceasta...,** ectenia cererilor.

La stihoavnă se cântă stihirile Învierii: **Învierea Ta, Hristoase, Mântuitorule...,** şi celelalte. Rugăciunea: **Acum liberează... Sfinte Dumnezeule...,** şi celelalte. După **Că a Ta este împărăţia...,** troparul Învierii, glasul al 6-lea: **Puterile îngereşti la mormântul Tău..., Slavă...,** al Sfinţilor Părinţi: **Prea proslăvit eşti, Hristoase, Dumnezeul nostru..., Şi acum...,** al praznicului Înălţării: **Înălţatu-Te-ai întru slavă...** Otpustul.

b) Duminică dimineaţa, la U t r e n i e. - Începutul se face precum s-a arătat joi în săptămâna a şasea după Paşti, la Înălţarea Domnului.

La **Dumnezeu este Domnul...** se cântă troparul Învierii (de 2 ori), **Slavă...,** al Sfinţilor Părinţi, **Şi acum...,** al praznicului Înălţării (vezi la sfârşitul Vecerniei).

După Catisma întâi, s e d e a l n a Învierii: **Mormântul fiind deschis şi iadul tânguindu-se...** şi celelalte. După Catisma a doua, ectenia mică şi sedealna a doua a Învierii: **Viaţa în mormânt zăcea...** şi celelalte. Şi îndată B i n e c u v â n t ă r i l e Învierii: **Soborul îngeresc...** Apoi ectenia mică, ipacoi, a n t i f o a n e l e şi p r o c h i m e n u l glasului de rând. După Evanghelia a zecea a Învierii (de la Ioan): **Învierea lui Hristos văzând...** (o dată) [114], Psalmul 50, **Slavă... Pentru rugăciunile Apostolilor Tăi..., Şi acum... Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu...** stihul: **Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta...** şi îndată stihira Învierii: **Înviind Iisus din mormânt...** Rugăciunea: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...,** cu ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...**

C a n o a n e l e, după îndrumările Penticostarului. C a t a v a s i i l e: **Cu dumnezeiescul nor acoperit fiind gângavul...** (ale Rusaliilor). După Cântarea a 3-a, ectenie mică, apoi condacul şi icosul praznicului Înălţării, sedealna Sfinţilor Părinţi: **Luminători preastrăluciţi ai adevărului..., Slavă... Astăzi strălucita cetate a Niceii..., Şi acum...,** a Înălţării: **Cel ce Te-ai suit la ceruri cu slavă...** După Cântarea a 6-a, ectenia mică şi c o n d a c u l sfinţilor Părinţi, icosul şi sinaxarul, din Penticostar. După Cântarea a 8-a se cântă: **Ceea ce eşti mai cinstită...,** cu stihurile cuvenite. După Cântarea a 9-a, ectenia mică, apoi: **Sfânt este Domnul Dumnezeul nostru...** L u m i n â n d a Învierii, **Slavă...,** a Sfinţilor Părinţi, **Şi acum...,** a Înălţării.

La L a u d e se cântă stihirile din Penticostar. Apoi D o x o l o g i a mare, t r o p a r u l Învierii: **Înviat-ai din mormânt şi legăturile iadului le-ai rupt...,** ecteniile şi otpustul.

c) La L i t u r g h i e. - Antifoanele obişnuite (**Bine cuvintează, suflete al meu, pe Domnul...** şi: **Unule-Născut...**).

114. Numai de la Paşti până la Înălţare se zice în duminici de trei ori, iar peste săptămână, o dată.

La Fericiri se cântă douăsprezece stihiri, dintre care patru ale glasului de rând, patru din Canonul praznicului, Cântarea a 4-a, şi patru din Canonul Sfinţilor Părinţi, Cântarea a 6-a.

După v o h o d, t r o p a r u l Învierii, glasul al 6-lea: **Puterile îngereşti la mormântul Tău...**, apoi al Înălţării, glasul al 4-lea: **Înălţatu-Te-ai întru slavă...** şi al Sfinţilor Părinţi, glasul al 8-lea: **Prea proslăvit eşti, Hristoase Dumnezeul nostru..., Slavă...** c o n d a c u l Sfinţilor Părinţi, glasul al 8-lea: **Propovăduirea apostolilor şi dogmele părinţilor..., Şi acum...**, condacul Înălţării, glasul al 6-lea: **Plinind rânduiala cea pentru noi...**

P r o c h i m e n: **Bine eşti cuvântat, Doamne, Dumnezeul Părinţilor noştri...** A x i o n: **Pe tine, Maica lui Dumnezeu, care mai presus de cuget şi de cuvânt...** C h i n o n i c: **Lăudaţi pe Domnul din ceruri...** sau: **Bucuraţi-vă, dreptilor, întru Domnul...**

10. Vineri, în săptămâna a şaptea după Paşti (Odovania praznicului Înălţării Domnului)

a) Joi seara, la V e c e r n i e. - După Psalmul 103, ectenia mare, apoi catisma de rând şi ectenia mică.

La: **Doamne, strigat-am...** se cântă şase stihiri: cele cântate la însuşi praznicul Înălţării.

V o h o d cu cădelniţa şi toată slujba praznicului neschimbată, întocmai ca în ziua praznicului Înălţării, afară de p a r e m i i la Vecernie şi de Polieleu la Utrenie.

b) La L i t u r g h i e. - Antifoanele obişnuite. La Fericiri se cântă opt stihiri din Canonul Înălţării, Cântarea a 9-a a ambelor Canoane.

După v o h o d, t r o p a r u l praznicului: **Înălţatu-Te-ai întru slavă... Slavă... Şi acum...**, c o n d a c u l praznicului: **Plinind rânduiala cea pentru noi...** A x i o n u l praznicului Înălţării. C h i n o n i c u l praznicului.

Observaţie: Slujba sfântului zilei de la Minei se cântă la Pavecerniţă.

11. Sâmbătă, în săptămâna a şaptea după Paşti (Sâmbăta morţilor)

Se face pomenirea tuturor celor din veac adormiţi creştini ortodocşi, părinţi şi fraţi ai noştri.

Se cântă toată slujba pentru cei răposaţi atât vineri seara la Vecernie, cât şi sâmbătă dimineaţa la Utrenie şi la Liturghie, după rânduiala din Penticostar.

12. Duminica Pogorârii Sfântului Duh (a Cincizecimii sau Sfintei Treimi)

a) Sâmbătă seara, la V e c e r n i e. - Începutul obişnuit. După Psalmul 103 şi ectenia mare, «Fericit bărbatul...» şi ectenia mică. La **Doamne, strigat-am...,** se cântă zece stihiri idiomele ale praznicului Cincizecimii, din Penticostar. **Slavă... Şi acum... Veniţi, popoarelor, să ne închinăm Dumnezeirii...**

V o h o d, Lumină lină..., p r o c h i m e n u l zilei, paremiile, ectenia întreită, rugăciunea: **Învredniceşte-ne, Doamne în seara aceasta...** şi ectenia cererilor.

La s t i h o a v n ă se cântă stihirile din Penticostar. După rugăciunile: **Acum liberează... Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte, se cântă troparul praznicului: **Bine eşti cuvântat, Hristoase, Dumnezeul nostru...** (o dată). Apoi otpustul (apolisul) special, din Liturghier.

Observaţie: La Vecernia de sâmbătă seara se obişnuieşte a se împodobi biserica cu ramuri de nuc, de tei sau de trandafir.

b) Duminică dimineaţa, la U t r e n i e. - Începutul obişnuit. La **Dumnezeu este Domnul...,** t r o p a r u l praznicului Cincizecimii (de 3 ori).

După Catisma întâi, ectenia mică şi s e d e a l n a: **Praznicul cel după praznice şi cel mai... Slavă... Şi acum...,** tot aceasta. După Catisma a doua, ectenia mică şi sedealna: **Izvorul Duhului venind la cei de pe pământ..., Slavă... Şi acum...,** tot aceasta. Urmează p o l i e l e u l: **Robii Domnului...** cu stihurile mărimuri ale praznicului, ectenia mică şi sedealna: **După scularea Ta cea din mormânt..., Slavă... Şi acum...,** tot aceasta. A n t i f o n u l întâi al glasului al 4-lea: **Din tinereţile mele...** şi cealaltă obişnuită rânduială, din Penticostar.

c) La Liturghie. - A n t i f o a n e l e praznicului, din Penticostar. La v o h o d, în loc de: **Veniţi să ne închinăm...,** se cântă **Înalţă-Te, Doamne, întru puterea Ta...** şi iarăşi troparul praznicului **Bine eşti cuvântat Hristoase, Dumnezeul nostru..., Slavă... Şi acum...,** c o n d a c u l: **Când Cel preaînalt**

coborându-Se În loc de: **Sfinte Dumnezeule...** se cântă: **Câți în Hristos v-ați botezat...** La A x i o n se cântă, până la odovania praznicului, irmosul Canonului al doilea al Cântării a 9-a: **Bucură-te, împărătească, Maică Fecioară...** C h i n o n i c: **Duhul Tău cel bun mă va povățui...** Otpustul (apolisul) special al praznicului, din Liturghier.

13. Luni, a doua zi după Rusalii: (Sfântul Duh)

a) Duminică la V e c e r n i e : slujba plecării genunchilor.- În înseşi Duminica Rusaliilor îndată după Sfânta Liturghie, se începe slujba Vecerniei zilei următoare, sau: S l u j b a p l e c ă r i i g e n u n c h i l o r precum urmează :

Preotul, îmbrăcat în toate veşmintele, dă binecuvântarea: **Binecuvântat este Dumnezeul nostru...,** cântăreţul: **Amin.** Şi cântă îndată: **Împărate ceresc...,** apoi rosteşte **Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte. După **Veniți să ne închinăm...** (de 3 ori), urmează Psalmul 103 [115], ectenia mare şi îndată: **Doamne, strigat-am...,** cu stihirile «pe şase», stihiri idiomele, repetându-se cele trei stihiri din Penticostar. V o h o d cu cădelnița, apoi: **Lumină lină...,** p r o c h i m e n u l cel mare: **Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeul nostru...,** după care preotul intonează: **Iară şi iară plecând genunchii noştri, Domnului să ne rugăm,** cântăreţul: **Doamne miluieşte** (de 3 ori). Preotul, îngenunchind cu faţa către credincioşi, citeşte dintre sfintele uşi, cu glas înalt, cele ş a p t e r u g ă c i u n i din Penticostar sau din Molitfelnic, împărţite în trei grupe, care se intercalează între rugăciunile şi cântările Vecerniei, după rânduiala arătată în Penticostar şi în Molitfelnic. După s t i h o a v n ă, **Acum liberează... Sfinte Dumnezeule...,** şi celelalte, t r o p a r u l praznicului: **Bine eşti cuvântat, Hristoase, Dumnezeul nostru...** şi otpustul special, din Liturghier, Penticostar sau Molitfelnic.

b) Luni dimineaţa, la U t r e n i e. - Începutul obişnuit şi toată rânduiala slujbei după îndrumările din Penticostar. Otpustul praznicului: **Cel ce în chip de limbi de foc...**

c) La Liturghie. - Antifoanele ca în ziua Praznicului din Duminica Cincizecimii. După v o h o d nu se cântă **Veniți să ne**

115. În timpul citirii Psalmului 103, preotul, îmbrăcat fiind în toate veşmintele, citeşte în altar rugăciunile Vecerniei.

închinăm..., ci stihul vohodului: **Înalţă-Te, Doamne, întru puterea Ta..., Mântuieşte-ne pe noi Mângâietorul bune...,** apoi troparul: **Bine eşti cuvântat, Hristoase, Dumnezeul nostru...,** Slavă... Şi acum..., condacul: **Când Cel Preaînalt coborându-Se a tulburat limbile...** Apoi **Câţi în Hristos...** şi cealaltă rânduială după obicei. Axionul praznicului: **Bucură-te, împărătească Maică, lauda fecioarelor...** Chinonic: **Duhul Tău cel bun mă va povăţui la pământul dreptăţii.**

Observaţie: În săptămâna aceasta, miercuri şi vineri, harţi.

14. Sâmbătă după Cincizecime (Odovania Praznicului Pogorârii Sfântului Duh)

a) Vineri seara, la Vecernie - Începutul obişnuit. După Psalmul 103 urmează ectenia mare, catisma de rând şi ectenia mică.

La **Doamne, strigat-am...** se cântă stihirile praznicului, cele cântate la însuşi praznicul. Şi cealaltă slujbă a praznicului Cincizecimii, afară de vohod şi de paremii.

b) Sâmbătă dimineaţa, la Utrenie, se cântă de asemenea toată slujba praznicului, afară de polieleu, de antifoane şi de Evanghelie. Canoanele, ca la însuşi praznicul. Catavasiile Rusaliilor: **Cu dumnezeiescul nor acoperit fiind gângavul...** Doxologia mare şi troparul praznicului: **Bine eşti cuvântat, Hristoase, Dumnezeul nostru...** (o dată). Ecteniile şi otpustul praznicului, pomenindu-se şi sfântul zilei.

c) La Liturghie. - Antifoanele obişnuite. La Fericiri se cântă opt stihiri, din Cântarea a 9-a, de la amândouă Canoanele praznicului. După vohod, troparul praznicului: **Bine eşti cuvântat, Hristoase, Dumnezeul nostru..., Slavă... Şi acum...,** condacul praznicului: **Când Cel Preaînalt coborâdu-Se a tulburat limbile... Sfinte Dumnezeule...,** Apostolul şi Evanghelia zilei. Axionul praznicului: **Bucură-te, împărătească Maică...** Chinonicul praznicului: **Duhul Tău cel bun mă va povăţui...** Otpustul praznicului.

15. Duminica Tuturor Sfinţilor

a) Sâmbătă seara, la Vecernie. - Începutul obişnuit. După Psalmul 103, ectenia mare «Fericit bărbatul...» şi ectenia mică.

La: **Doamne, strigat-am...** se cântă zece stihiri, dintre care: trei ale Învierii, trei ale lui Anatolie şi patru ale sfinţilor (toate se află în Penticostar) **Slavă... Dumnezeiască ceată a mucenicilor...,** **Şi acum...,** dogmatica glasului de rând: **Împăratul cerurilor...** Vohod. **Lumină lină...** Prochimenul zilei: **Domnul a împărăţit...** Paremiile şi cealaltă rânduială.

La stihoavnă se cântă stihirile Învierii: **Suitu-Te-ai pe Cruce, Iisuse..,** şi celelalte. După: **Că a Ta este împărăţia...,** troparul Învierii, glasul al 8-lea: **Dintru înălţime Te-ai pogorât, Milostive...,** **Slavă...,** al sfinţilor: **Cu sângiurile mucenicilor Tăi...,** **Şi acum...,** al Născătoarei de Dumnezeu, dintre cele mari ale Învierii: **Taina cea din veac ascunsă...** Otpustul (apolisul).

b) Duminică dimineaţa, la Utrenie. - Începutul obişnuit. După cei şase psalmi, ectenia mare. La **Dumnezeu este Domnul...,** troparul Învierii, glasul al 8-lea: **Dintru înălţime Te-ai pogorât, Milostive...** (de 2 ori), **Slavă...,** al sfinţilor, glasul al 4-lea: **Cu sângiurile mucenicilor Tăi...,** **Şi acum...,** al Născătoarei de Dumnezeu: **Taina cea din veac ascunsă...** Urmează Catismele de rând şi cealaltă rânduială a slujbei după îndrumările Penticostarului, întocmai ca în perioada Octoihului.

c) La Liturghie. - Antifoanele obişnuite. La Fericiri se cântă opt stihiri, dintre care patru ale Învierii de la glasul de rând şi patru din Cântarea a 6-a a Canonului Tuturor Sfinţilor. După vohod, troparul Învierii, glasul al 8-lea: **Dintru înălţime Te-ai pogorât, Milostive...,** al Tuturor Sfinţilor, glasul al 4-lea: **Cu sângiurile mucenicilor Tăi...** şi al hramului; condacul hramului, **Slavă...,** condacul din Canonul zilei, glasul al 8-lea: **Ca nişte pârgă a firii..., Şi acum... Ceea ce eşti folositoare creştinilor...** (caută-l la condacele Obedniţei), sau: **Apărătoare Doamnă, pentru biruinţă mulţumiri...** (vezi condacul întâi al Acatistului Buneivestiri); iar dacă hramul este în cinstea Maicii Domnului, atunci condacul hramului se cântă la urmă, în loc de: **Ceea ce eşti folositoare creştinilor...**

Axion: **Cuvine-se cu adevărat...** Chinonic: **Lăudaţi pe Domnul din ceruri...** sau: **Bucuraţi-vă, dreptilor, întru Domnul...**

Observaţie: Dacă biserica are hramul în cinstea Tuturor Sfinţilor, atunci la Vecernie, la Utrenie şi la Liturghie se cântă slujba după regula

care se aplică atunci când se întâmplă duminica pomenirea vreunui sfânt mare, căruia i se face Priveghere.

La Utrenie se cântă p o l i e l e u l cu stihurile mărimuri ale sărbătorii (caută în Catavasier, la Duminica Tuturor Sfinţilor). Apoi sedealna sfinţilor, care este scrisă în Canonul Tuturor Sfinţilor, după Cântarea a 3-a: **Săvârşind sfânta pomenire a strămoşilor, părinţi, patriarhi...** (de 2 ori), **Slavă... Şi acum... Pe ceea ce este poartă cerească şi chivot...** A n t i f o a n e l e şi p r o c h i m e n u l glasului de rând, Evanghelia sfinţilor. Apoi: **Învierea lui Hristos văzând...**, după care urmează Psalmul 50 şi **Slavă... Pentru rugăciunile Tuturor Sfinţilor, Milostive..., Şi acum... Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu...** În locul stihirei Învierii se cântă stihira Tuturor Sfinţilor, una dintre stihirile de la Litie, pe care o voim. Canonul Învierii cu irmosul «pe patru», al Născătoarei şi al sfinţilor «pe opt». Şi cealaltă rânduială, precum s-a arătat mai înainte.

Cu aceasta se încheie perioada **Penticostarului** şi începe iarăşi **Octoihul**.

PARTEA A DOUA
RÂNDUIALA SFINTELOR TAINE ŞI A IERURGIILOR BISERICEŞTI MAI IMPORTANTE

Rânduiala Sfintelor Taine şi a ierurgiilor bisericeşti mai importante

A. - SLUJBELE SFINTELOR TAINE ŞI ALE IERURGIILOR LEGATE DE ELE

I. Săvârşirea Sfintelor Taine a Botezului şi a Ungerii cu Sfântul Mir

a) Rânduieli premergătoare Botezului

Rânduiala în ziua întâi la femeia lăuză. - După ce femeia naşte pruncul, se aduce într-un vas apă curată pentru sfinţire şi preotul, înveşmântat în epitrahil, o sfinţeşte cu următoarea rânduială:

După ce dă binecuvântarea: **Binecuvântat este Dumnezeul nostru...,** zice rugăciunile începătoare: **Slavă Ţie, Dumnezeul nostru..., Împărate ceresc..., Sfinte Dumnezeule...** (de 3 ori), **Slavă... Şi acum... Preasfântă Treime... Doamne miluieşte** (de 3 ori), **Slavă... Şi acum... Tatăl nostru..., Că a Ta este împărăţia...** Apoi, t r o p a r e l e de umilinţă: **Miluieşte-ne pe noi Doamne..., Slavă... Doamne, miluieşte-ne pe noi..., Şi acum... Uşa milostivirii...** După tropare zice: **Domnului să ne rugăm** şi citeşte r u g ă c i u n e a: **Dumnezeule, Cel cu nume mare...** Când zice cuvintele: **...şi sfinţeşte apa aceasta...,** preotul face asupra ei s e m n u l S f i n t e i C r u c i cu mâna dreaptă, în formă de binecuvântare.

Cu această apă sfinţită se s t r o p e ş t e lăuza, pruncul născut, casa în care s-a născut pruncul şi persoanele ce sunt de faţă. Tot din această apă, lăuza poate bea pe nemâncate şi poate fi turnată în scăldătoarea pruncului.

Rânduiala în a opta zi după naştere. - În a opta zi, la casa unde s-a născut pruncul, preotul, aprinzând lumină şi c ă d i n d în toată casa, săvârşeşte următoarea rânduială:

Binecuvântarea obişnuită, rugăciunile începătoare, t r o p a r u l zilei sau al sfântului de rând, ori troparul: **Naşterea Ta, Hristoase, Dumnezeul nostru... Slavă... Şi acum...,** c o n d a c u l: **Fecioara astăzi...** Apoi citeşte cele t r e i r u g ă c i u n i pentru femeia lăuză şi pentru prunc, rugăciunea pentru moaşa care ridică pruncul şi rugăciunea pentru femeile care stau în ajutor, făcând obişnuitul sfârşit: **Slavă ţie, Hristoase Dumnezeule..., Slavă... Şi acum..., Doamne miluieşte** (de 3 ori) şi otpustul: **Cel ce în peşteră S-a născut...** (otpustul de la Naşterea Domnului).

După aceasta, preotul s t r o p e ş t e casa în chipul Crucii şi î n s e m n e a z ă pruncul, binecuvântându-l: la frunte pentru minte, la gură pentru cuvânt şi suflare, iar la inimă, în care avem noi vieţuirea, pentru putere, zicând: **Mâinile Domnului te-au făcut şi te-au zidit.** Aceasta se face ca să fie păzit pruncul până va primi Sfântul Botez.

În practică, această rînduială se uneşte cu cea din prima zi.

Rânduiala la însemnarea pruncului când se pune numele. - A opta zi după naştere, înainte de botezul pruncului, preotul săvârşeşte rânduiala punerii numelui, precum urmează: obişnuita binecuvântare, rugăciunile începătoare, t r o p a r u l zilei sau al sfântului care este hramul bisericii. Apoi, î n s e m n â n d pe prunc la frunte, la gură şi la piept, binecuvântându-l, zice rugăciunea pentru p u n e r e a n u m e l u i, în timpul căreia, atunci când rosteşte cuvintele: **...să se însemneze lumina feţei Tale peste robul Tău acesta...,** pune numele pe care îl va purta viitorul creştin toată viaţa sa [116].

116. Preoţii să aibă grijă şi să îndemne pe părinţi şi pe naşii pruncilor să le pună nume de botez din cele ale sfinţilor din calendarul bisericesc, obişnuite la poporul nostru, iar nu din cele importate de la popoare străine şi neobişnuite în popor.

Sfârşind de citit rugăciunea de punere a numelui, preotul ia pruncul în braţe, cu capul pe mâna dreaptă, şi stând înaintea icoanei Maicii Domnului, face chipul Crucii, zicând troparul: **Bucură-te, cea plină de dar...** şi condacul: **Cel ce ai sfinţit pântecele Fecioarei...** Apoi face obişnuitul sfârşit, dând pruncul persoanei de la care l-a primit.

Observaţie: Ştiut să fie că, dacă pruncul născut este slab şi în primejdie de moarte, nu trebuie să se aştepte până la a şasea sau a opta zi, spre a-i face rânduielile de mai sus şi a-l boteza, ci în ceasul în care s-a născut, spălându-l, îndată să-l boteze, spre a nu muri nebotezat.

b) Rânduiala Sfântului Botez şi a Ungerii cu Sfântul Mir

Botezul săvârşit în condiţii normale. - Pentru săvârşirea acestor două Sfinte Taine vor fi aranjate în pronaos următoarele: cristelniţa cu apă curată, în cantitate potrivită, cădelniţa cu tămâie şi o masă pe care vor fi aşezate: Sfânta Evanghelie, Sfânta Cruce, un vas cu untdelemn (sticluţă sau pahar), vasul cu Sfântul Mir, miruitorul, o foarfecă, sfeşnice cu lumânări şi un prosop.

Pruncul care urmează să fie botezat este adus la biserică de către naşi, care trebuie să fie creştini ortodocşi în vârstă şi cunoscători ai dreptei credinţe. Naşul sau naşa care ţine pruncul în braţe, cu capul pe mâna dreaptă, stă cu dânsul înaintea uşilor bisericii, cu faţa spre răsărit. Preotul, înveşmântat în epitrahil, sau, dacă este după Sfânta Liturghie, în toate veşmintele, stând în uşa bisericii, îl desface de faşă, suflă de trei ori, în chipul Crucii, pe faţa lui, însemnându-l de trei ori la frunte, la gură şi la piept şi zicând la fiecare închinare: **Mâinile Tale m-au făcut şi m-au zidit.**

Apoi punând mâna dreaptă pe capul pruncului zice rugăciunea: **În numele Tău, Doamne, Dumnezeul adevărului...** şi cele patru rugăciuni de exorcizare care urmează. La cea de a patra: **Stăpâne, Doamne, Cel ce eşti...,** în timp ce zice cuvintele: **...ca să-l izbăvească pe el de toată bântuiala protivnicului, de întâmpinarea celui viclean, de demonul cel de amiază şi de nălucirile rele...,** suflă asupra pruncului de trei ori, în chipul Crucii, şi-l însemnează, binecuvântându-l iarăşi de trei ori: la frunte, la gură şi la piept, zicând, de trei ori: **...Depărtează de la dânsul pe tot vicleanul şi**

necuratul duh.. şi continuă apoi să zică rugăciunea până la capăt.

După aceasta, întorcând pe naş (naşă) cu pruncul cu faţa spre apus, săvârşeşte rânduiala l e p ă d ă r i l o r arătată în Molitfelnic.

După lepădări, naşul cu pruncul este întors cu faţa spre răsărit şi se săvârşeşte rânduiala u n i r i i cu Hristos şi m ă r t u r i s i r e a credinţei, precum se arată în Molitfelnic, după care, preotul zice: **Binecuvântat este Dumnezeu, Care voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască...** şi intrând în pronaos, unde sunt rânduite cele necesare pentru botez, citeşte r u g ă c i u n e a: **Stăpâne Doamne, Dumnezeul nostru, cheamă pe robul Tău (N) către luminarea cea sfântă...**

Aprinzându-se toate lumânările în sfeşnice, preotul, înveşmântat în epitrahil, felon şi mânecuţe, iar dacă este după Sfânta Liturghie, în toate veşmintele, ia cădelniţa; t ă m â i a z ă împrejurul cristelniţei, se închină de trei ori şi făcând semnul Sfintei Cruci cu Sfânta Evanghelie deasupra cristelniţei, dă binecuvântarea pentru Sfintele Taine: **Binecuvântată este împărăţia Tatălui...,** după care rosteşte e c t e n i a mare şi apoi citeşte r u g ă c i u n e a de sfinţire a apei. În timpul rugăciunii, când rosteşte cuvintele: **...Tu însuţi dar, Iubitorule de oameni Împărate, vino şi acum cu pogorârea Sfântului Tău Duh şi sfinţeşte apa aceasta...,** preotul a f u n d ă mâna dreaptă în apă, făcând semnul Sfintei Cruci cu mâna în formă de binecuvântare, repetând aceste cuvinte şi acest semn de trei ori. Continuă apoi să citească rugăciunea până ajunge la cuvintele: **Să se zdrobească sub semnul Crucii Tale toate puterile cele protivnice...,** pe care, rostindu-le de trei ori, s u f l ă de fiecare dată deasupra apei în chipul Crucii. Citeşte apoi partea u l t i m ă a rugăciunii, după care zice: **Pace tuturor!** Cântăreţul: **Şi duhului tău.** Preotul: **Capetele voastre Domnului să le plecaţi!** Şi în timp ce cântăreţii cântă: **Ţie, Doamne!,** preotul, ţinând vasul cu untdelemn, s u f l ă peste untdelemn în chipul Crucii, binecuvântându-l de trei ori. Apoi zice: **Domnului să ne rugăm.** Cântăreţul: **Doamne miluieşte.** Preotul citeşte r u g ă c i u n e a de sfinţirea untdelemnului: **Stăpâne Doamne, Dumnezeul părinţilor noştri...** După terminarea rugăciunii, preotul zice: **Să luăm aminte.** Şi cântă, împreună cu credincioşii: **Aliluia,** t u r n â n d

în apă din untdelemnul sfinţit, în forma Crucii. Se repetă aceasta de trei ori, după care preotul rosteşte: **Binecuvântat este Dumnezeu, Cel ce luminează şi sfinţeşte pe tot omul ce vine în lume...** Apoi ia din untdelemnul sfinţit, cu două degete sau cu miruitorul, şi u n g e pe prunc în chipul Crucii la frunte, la piept, pe spate, la urechi, la mâini şi la picioare, spunând la fiecare ungere cuvintele arătate în Molitfelnic.

După ungerea cu untdelemnul sfinţit, preotul ia pruncul în mâini şi ţinându-l drept, căutând spre răsărit, îl b o t e a z ă, afundându-l de trei ori în apă, precum urmează: afundându-l prima dată, zice cuvintele: **Se botează robul (roaba) lui Dumnezeu (N) în numele Tatălui, amin;** afundându-l a doua oară, zice: **şi al Fiului, amin;** afundându-l a treia oară, zice: **şi al Sfântului Duh, amin**; şi adaugă: **acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.**

Preotul va avea grijă să-l ia pe prunc în aşa fel, încât să-i astupe bine urechile, nasul şi gura, pentru a nu-i intra apă.

După scoaterea din apa botezului, preotul dă pe prunc naşului, care-l primeşte pe pânza albă (crâjma), zicând preotul: **Se îmbracă robul (roaba) lui Dumnezeu...** După aceasta, preotul a p r i n d e lumânarea botezului, o binecuvântează şi o dă în mâna dreaptă a naşului, cântând troparul: **Dă-mi mie haină luminoasă, Cel ce Te îmbraci cu lumina ca şi cu o haină...** Apoi preotul îşi spală mâinile, în timp ce cântăreţul sau unul din credincioşi citeşte Psalmul 31: «Fericiţi cei cărora s-au iertat fărădelegile...».

Rânduiala Ungerii cu Sfântul Mir, care urmează, se face astfel: Preotul citeşte rugăciunea: **Binecuvântat eşti, Doamne Dumnezeule...,** după care u n g e, cu miruitorul, cu luare aminte, pe cel botezat, cu Sfântul Mir, făcând chipul Crucii la frunte, la ochi, la nări, la gură, la urechi, la piept, pe spate, la mâini şi la picioare, zicând, la fiecare ungere: **Pecetea darului Sfântului Duh. Amin.**

După acestea, preotul, împreună cu cel botezat, care este ţinut în braţe de naş (naşă), î n c o n j o a r ă cristelniţa şi masa, c ă d i n d şi cântând de trei ori: **Câţi în Hristos v-aţi botezat...** Cântarea se face de preot împreună cu cântăreţii şi credincioşii prezenţi.

Urmează prochimenul, Apostolul şi Evanghelia, în timpul căreia nu se îngenunchează, fiind slujbă de bucurie duhovnicească.

Apoi preotul citeşte rugăciunile de spălarea intului Mir, după care, luând faşa pruncului, udă amândouă capetele şi-i stropeşte faţa, zicând: **Îndreptatute-ai...** Şi luând un burete nou, udat în apă, şterge pe cel botezat pe toate părţile pe unde l-a miruit, zicând: **Botezatu-te-ai...** Urmează rugăciunile la tunderea părului, după care preotul tunde pe cel botezat în chipul Crucii, zicând: **Se tunde robul (roaba) lui Dumnezeu...,** şi aruncă părul în cristelniţă.

După ectenia întreită: **Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule...,** se face otpustul: **Cel ce în Iordan...** şi preotul rosteşte un scurt cuvânt de învăţătură.

Apoi împărtăşeşte cu Sfintele Taine, înaintea uşilor împărăteşti, pe pruncul botezat, pentru a nu se întâmpla ca acesta să moară neîmpărtăşit.

Observaţii: - 1. De la Paşti şi până la Înălţare, după binecuvântarea dată pentru Sfântul Botez, înainte de a se zice ectenia mare, se cântă de trei ori troparul: **Hristos a înviat...**

- 2. De se va întâmpla să fie cerut Sfântul Botez pentru cineva despre care nu se ştie dacă a fost botezat (cazul de prunci părăsiţi etc.), preotul va săvârşi neapărat Botezul, după rânduiala mai sus arătată.

Rânduiala Sfântului Botez pe scurt, în condiţii excepţionale.- De se va întâmpla ca pruncul să fie atât de slab încât să fie teamă că nu va trăi până ce se va împlini întreaga rânduială a Sfântului Botez, atunci se săvârşeşte această Sfântă Taină mai pe scurt, după următoarea rânduială:

Preotul, dând binecuvântarea pentru Sfânta Taină **(Binecuvântată este împărăţia Tatălui...)**, zice rugăciunile începătoare şi rugăciunea pentru sfinţirea apei: **Doamne, Dumnezeule, Atotţiitorule...** Toarnă îndată untdelemn mai înainte sfinţit în apă şi botează pruncul, rostind cuvintele de botezare: **Se botează robul (roaba) lui Dumnezeu...** Apoi îl unge cu Sfântul Mir, zicând cuvintele Ungerii: **Pecetea darului Sfântului Duh. Amin.** După aceasta, îmbrăcându-l, înconjoară cu dânsul, după rânduială, cristelniţa, cântând: **Câţi în Hristos v-aţi botezat...** şi face cuvenitul sfârşit, după care îl împărtăşeşte.

Observaţie: Întâmplându-se ca pruncul să trăiască, dator este preotul să-i citească toată slujba Botezului, afară de afundare şi Ungerea cu Sfântul Mir.

De va fi pruncul în primejdie de moarte şi nu s-ar întâmpla preot,

atunci, ca să nu moară pruncul nebotezat, orice creştin ortodox (sau femeie creştină), chiar şi părinţii, luând apă, să-l boteze zicând: **Se botează robul lui Dumnezeu...**

Dacă nu este apă suficientă pentru afundare, botezul se poate săvârşi şi prin turnare.

De va trăi pruncul după acest botez, trebuie să fie adus la preot ca să-i plinească, după cuviinţă, toată slujba Botezului, Ungerea cu Sfântul Mir şi să-l împărtăşească.

Botezul adulţilor. - Adultul care doreşte să fie botezat trebuie să cunoască dreapta credinţă. Dacă preotul constată că acesta nu cunoaşte îndeajuns sau chiar deloc dreapta credinţă, îi va face cuvenita catehizare.

Rânduiala ce se săvârşeşte la facerea catehumenului, a Botezului şi a Ungerii cu Sfântul Mir este aceeaşi ca şi cea de la botezul pruncilor, cu mici deosebiri, arătate în Molitfelnic.

Pentru săvârşirea botezului unui adult, preotul va avea grijă să se pregătească dinainte un vas mare. Dacă botezul este cerut de o adultă, de trebuinţă este să se pregătească şi un mic paravan. La dezbrăcarea pentru botez se va avea în vedere ca adulţii să rămână în costume de baie corespunzătoare. La botezul unei adulte, vasul cu apă va fi aşezat după un paravan, unde, înainte de afundare, adulta va fi dezbrăcată de naşă, care o va şi introduce în apă, iar preotul o va boteza afundându-i capul în apă cu mâna dreaptă, pe deasupra paravanului, din afară. După botez, tot naşa o îmbracă pe adultă în cămaşă albă. Lumânarea botezului, aprinsă, o primeşte şi o ţine în mână adultul (adulta) botezat.

În lipsa unui vas corespunzător, botezul adultului (adultei) se poate săvârşi prin afundarea numai a capului în apa din cristelniţă, sau prin turnare.

Adultului (adultei) care mai înainte a fost de credinţă iudaică sau eretic cu botez nevalabil, i se vor face lepădările de vechea credinţă după o rânduială deosebită, arătată în *Evhologiul bogat* (Bucureşti, 1920, p. 497-519), şi în *Rânduiala primirii la Ortodoxie a celor de alte credinţe* (Bucureşti, 1966); iar botezul, după rânduiala arătată mai sus.

Rânduiala Ungerii cu Sfântul Mir pentru cei ce vin la dreapta credință din confesiuni creştine în care au primit botez valabil.

După ce a fost săvârşită rânduiala lepădării de vechea credinţă şi de primire în credinţa ortodoxă [117] preotul pune pe masa dinainte pregătită vasul cu Sfântul Mir, buretele, Sfânta Evanghelie şi Sfânta Cruce, şi înveşmântat în epitrahil şi felon, stând cu faţa la răsărit, zice: **Binecuvântată este împărăţia Tatălui...** şi îndată se cântă, pe glasul al 6-lea, stihira: **Împărate ceresc...,** după care se zice ectenia mare, cu cereri speciale şi cu ecfonisul: **Că Ţie se cuvine toată slava...** Apoi preotul zice: **Domnului să ne rugăm.** Credincioşii răspund: **Doamne miluieşte.** Preotul citeşte rugăciunea dinaintea Ungerii: **Bine eşti cuvântat, Doamne Dumnezeule atotţiitorule...** [118], şi apoi face cuvenita ungere, spunând cuvintele: **Pecetea darului Sfântului Duh. Amin.** Sfârşind ungerea, citeşte cele două rugăciuni deosebite (speciale): **Doamne, Dumnezeul nostru Cel ce ai învrednicit a arăta desăvârşit pe robul Tău acesta...** şi: **Cel ce izbăveşti de greşeli prin pocăinţă...** [119]. Apoi, luând buretele şi muindu-l în apă caldă, şterge locurile unse cu Mir, zicând: **Îndreptatu-te-ai, luminatu-te-ai...** Sfârşind aceasta, preotul citeşte în taină rugăciunea: **Cel ce s-a îmbrăcat întru Tine, Hristoase, Dumnezeul nostru...** şi apoi face cuvenitul otpust; iar la vremea Liturghiei împărtăşeşte pe cel uns cu Sfântul Mir, căci Ungerea se săvârşeşte mai înainte de Liturghie.

Se cuvine a şti că în acest fel se primesc în Biserica Ortodoxă numai cei care sunt botezaţi în numele Sfintei Treimi şi prin trei afundări în apă, iar cei care nu au, după ritualul lor, botez valabil, vor fi botezaţi din nou după rânduiala cuvenită.

---

117. Această rânduială se află în *Evhologiul bogat*, Bucureşti, 1920, pp.507-512 şi ed. Bucureşti, precum şi în *Rânduiala primirii la Ortodoxie a celor de alte credinţe*, Bucureşti, 1966.

118. Rugăciunea aceasta este şi la rânduiala Botezului pruncilor.

119. Aceste rugăciuni se află în ediţiile amintite ale *Molitfelnicului* Bucureşti, 1920, pp.507-512; Bucureşti, 1937, pp. 568-572), precum şi în *Rânduiala primirii la Ortodoxie a celor de alte credinţe* (Bucureşti, 1966, pp.32-33).

c) Alte ierurgii legate de săvârşirea Sfintelor Taine a Botezului şi a Ungerii cu Sfântul Mir

Rânduiala ce se săvârşeşte după 40 de zile femeii care a născut şi pruncului născut. - Plinindu-se 40 de zile după naştere, potrivit tradiţiei vechi păstrate în Molitfelnic, lăuza vine la biserică pentru curăţirea ei, aducând, în unele părţi, şi pe prunc, care, de cele mai multe ori, este botezat, pentru a fi îmbisericit.

Preotul, stând în pronaos, cu epitrahilul, dă binecuvântarea, şi zice rugăciunile începătoare şi t r o p a r u l zilei, la care poate adăuga, dacă voieşte, şi troparul şi condacul ce se zic la însemnarea pruncului: **Bucură-te, cea plină de dar, Născătoare de Dumnezeu...** şi: **Cel ce ai sfinţit pântecele Fecioarei...** Apoi, **Slavă... Şi acum...** şi: **Doamne, cu rugăciunile tuturor sfinţilor...**

Plecându-şi mama capul împreună cu pruncul, face preotul semnul sfintei Cruci peste ei şi, punând epitrahilul pe capul ei, zice d o u ă r u g ă c i u n i pentru curăţirea lăuzei, apoi, punând mâna pe capul pruncului, citeşte cele t r e i r u g ă c i u n i pentru prunc. În cazul că pruncul este botezat, i se face î m b i s e r i c i r e a după rânduiala din Molitfelnic, iar dacă nu este botezat i se vor citi numai rugăciunile şi se va face otpustul, fără să i se facă îmbisericirea, care i se va face îndată după botez.

Rânduiala pentru femeia care a născut pruncul mort.- Venind femeia, care a avut o asemenea naştere, la biserică, stând în pronaos, preotul înveşmântat în epitrahil, săvârşeşte următoarea rânduială:

Punînd epitrahilul pe capul lăuzei, care stă în genunchi cu faţa spre sfântul altar, preotul dă binecuvântarea, zice rugăciunile începătoare, t r o p a r u l zilei, r u g ă c i u n e a : **Stăpâne Doamne, Dumnezeul nostru...** şi cuvenitul otpust, după care lăuza merge de se închină şi sărută sfintele icoane.

2. Rânduiala Sfintei Taine a Mărturisirii (Spovedaniei)

Săvârşitorul Sfintei Taine a Mărturisirii este preotul duhovnic. Locul mărturisirii este în biserică, în faţa icoanei Mântuitorului, pentru cei sănătoşi; iar pentru cazuri de boală poate fi şi locuinţa particulară.

Rânduiala săvârşirii Sfintei Taine a Mărturisirii este următoarea: îmbrăcat în epitrahil şi felon, duhovnicul dă binecuvântarea, după care urmează rugăciunile începătoare, Psalmul 50, t r o p a r e l e de umilinţă: **Miluieşte-ne pe noi, Doamne...** şi celelalte, precum şi cele d o u ă r u g ă c i u n i pentru iertare.

Aşezându-se duhovnicul în scaun, înaintea icoanei Mântuitorului zice către penitent: **Iată, fiule, Hristos stă nevăzut...**

După ce penitentul, în genunchi, îşi mărturiseşte păcatele, plecându-şi capul, duhovnicul îi citeşte r u g ă c i u n e a : **Doamne Dumnezeule, Cel ce eşti mântuirea...,** apoi ectenia şi apolisul.

După aceasta, duhovnicul, punând mâna pe capul celui ce s-a mărturisit, citeşte cuvintele de d e z l e g a r e : **Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos, cu harul şi cu îndurările iubirii Sale de oameni...** făcând, la pronunţarea ultimelor cuvinte, semnul Crucii pe capul penitentului.

Urmează: **Cuvine-se cu adevărat...,** după care duhovnicul îi dă penitentului epitimia corespunzătoare (canonul), având în vedere că, la păcatele mari, dezlegarea nu se dă imediat, ci numai după împlinirea canonului sau epitimiei. În aceste cazuri, formula de dezlegare (iertare) este înlocuită cu alta, care se găseşte tot în Molitfelnic: **Fiule, atâţia ani poruncesc dumnezeieştii Părinţi să nu te împărtăşeşti cu Sfintele Taine...,** şi aşa mai departe.

Observaţie: Preotul să aibă grijă să-l ajute pe penitent să nu facă o spovedanie de mântuială, ci să facă o mărturisire completă, sinceră şi care să ducă la îndreptarea lui morală, ajutându-l cu întrebări şi dându-i canon potrivit cu greutatea păcatului şi cu posibilităţile materiale şi spirituale ale penitentului.

3. Rânduiala Împărtăşirii

a) Rânduiala Împărtăşirii în condiţii normale (în cadrul Sfintei Liturghii)

Împărtăşirea credincioşilor care iau parte la Sfânta Liturghie şi sunt pregătiţi pentru împărtăşire, trebuie făcută în momentul prescris de tipic, adică atunci când preotul sau diaconul rosteşte

chemarea: **Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste să vă apropiaţi** [120].

Împărtăşirea credincioşilor se face din cele două sfinte părţi: **NI** şi **KA** ale Sfântului Trup, după următoarea rânduială: dacă sunt de împărtăşit numai câţiva credincioşi, preotul introduce în sfântul potir toate cele ce se află pe sfântul disc, îl acoperă cu sfântul acoperământ, deschide sfintele uşi, ia de pe Sfânta Masă sfântul potir în care a pus mai dinainte linguriţa şi întorcându-se cu faţa spre credincioşi, vine înaintea sfintelor uşi, înalţă sfântul potir şi intonează: **Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste să vă apropiaţi!** Apropiindu-se credincioşii care vor să se împărtăşească, preotul, stând cu faţa spre dînşii şi ţinând în mâini sfântul potir, citeşte în auzul lor, cu multă evlavie, rar şi desluşit, r u g ă c i u n i l e : **Cred, Doamne, şi mărturisesc...; Cinei Tale celei de taină...; Nu spre judecată...,** îndemnând pe credincioşi să zică, fiecare, aceleaşi, întru sine, după dânsul. Dacă cineva dintre credincioşi ştie să citească bine, i se dă Liturghierul şi citeşte aceste rugăciuni. Venind apoi unul după altul, cu mâinile încrucişate pe piept, preotul sfărâmă şi ia cu linguriţa fărâmituri din părţile **NI** şi **KA**, şi împreună cu Sfântul Sânge împărtăşeşte pe fiecare pe rând, zicând: **Se împărtăşeşte robul (roaba) lui Dumnezeu...** În acest timp se cântă: **Trupul lui Hristos primiţi...,** sau: **Cinei Tale celei de taină...** Cel împărtăşit îşi va şterge buzele cu sfântul acoperământ. Sfârşindu-se împărtăşirea, preotul citeşte r u g ă c i u n e a de mulţumire pentru împărtăşire, din Liturghier: **Mulţumim, Ţie, Doamne, Dumnezeul nostru, că şi în ziua de acum ne-ai învrednicit a ne împărtăşi...**

După otpustul Sfintei Liturghii se citesc la strană, din Ceaslov, de către cântăreţ sau de către unul din cei ce s-au împărtăşit, rugăciunile de mulţumire după Sfînta Împărtăşire, pe care toţi cei ce s-au împărtăşit le ascultă cu luare aminte.

Dacă sunt de împărtăşit mai mulţi credincioşi (ca de exemplu, la Sfintele Paşti), se pun în sfântul potir numai părţile

120. Se cuvine ca înainte de aceasta, şi anume în timpul împărtăşirii preotului, cântăreţul sau unul dintre credincioşii care se vor împărtăşi să citească, în auzul tuturor, măcar parte din rugăciunile pregătitoare din Rânduiala Împărtăşirii, din Ceaslov, ori din Liturghier.

NI şi **KA** din Sfântul Trup, împărtăşind pe credincioşi după rânduiala cuvenită, iar miridele rămase pe sfântul disc le introduce preotul în sfântul potir după ce a împărtăşit pe toţi credincioşii, înainte de a binecuvânta şi a spune: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...**

b) Împărtăşirea grabnică a celor bolnavi

Se face acasă la cel bolnav, după următoarea rânduială:

Preotul ia cu sine epitrahilul, felonul şi trusa formată din o cutiuţă de metal inoxidabil (de se poate chiar aurită sau argintată înăuntru), în care se poartă miride din Sfânta Împărtăşanie pentru tot anul, o linguriţă, două pocroveţe şi eventual un potir mic, precum şi o Cruce şi o sticluţă cu vin sau aghiasmă.

Ajungând la casa bolnavului şi îmbrăcând epitrahilul şi felonul, preotul aşterne pe o masă curată unul din acoperăminte, pe care aşază cutiuţa cu Sfintele, linguriţa şi celălalt acoperământ, precum şi un pahar cu vin, aghiasmă sau apă (dacă nu este vin sau aghiasmă). Stând cu faţa la icoană (la răsărit), face începutul obişnuit şi citeşte rugăciunile arătate în Molitfelnic la «Rânduiala ce se face când grabnic se dă Împărtăşania celui bolnav»,. Şi de va fi fost mărturisit bolnavul mai înainte de aceasta, îndată îl şi împărtăşeşte cu Sfintele Taine; iar de nu, şi poate să se mărturisească, porunceşte preotul celor de faţă să se depărteze câtva timp, apoi îl spovedeşte şi după mărturisire citeşte r u g ă c i u n e a : **Doamne, Dumnezeul nostru...** Îngăduind celor ce se îndepărtaseră de bolnav în timpul mărturisirii să se apropie, preotul îl împărtăşeşte după rânduială. Zice apoi: **Slavă Ţie, Dumnezeule...** (de 3 ori), r u g ă c i u n e a de mulţumire: **Trupul Tău cel sfânt, Doamne..., Acum liberează... Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte. După: **Că a Ta este împărăţia...,** preotul zice: **Slavă...,** t r o p a r u l zilei, **Şi acum...,** al Născătoarei şi: **Pentru rugăciunile tuturor sfinţilor, Doamne...** Apoi: **Doamne miluieşte** (de 3 ori) şi otpustul.

Bolnavilor grav (muribunzi), ce nu au capacitatea fizică de a se spovedi pot fi împărtăşiţi fără a fi spovediţi, citindu-li-se numai rugăciunile din Molitfelnic, arătate mai sus (Can. 13 al Sinodului I Ecumenic şi Can. 5 al Sfântului Grigore de Nisa; Can. 7 al Sinodului de la Cartagina şi Can. 9 al Sfântului Nichifor Mărturisitorul).

Cei care nu au capacitatea fizică de a primi (înghiți) și reține Sfintele Taine (vomisment, hemoptizii etc.), nu vor fi împărtășiți.

Femeile nu pot fi împărtășite în perioada lăuziei sau a scurgerii, decât în caz de pericol de moarte (Can. 2 al sfântului Dionisie al Alexandriei; Can. 7 al sfântului Timotei al Alexandriei și Can. 8 și 9 ale sfântului Ioan Postitorul, patriarhul Constantinopolului).

Împărtășirea celui tulburat mintal (alienat, epileptic etc.) se face dacă nu huleşte Dumnezeieştile Taine şi numai în intervalele de timp când este în întregimea minții, adică lucid (Can. 4 al Sfântului Nicolae I, Patriarhul Constantinopolului; «Povățuirile» din *Liturghier*, ed. Bucureşti 1950, p. 404; Can. 3 al Sfântului Timotei al Alexandriei).

4. Rânduiala săvârşirii Sfintei Taine a Cununiei

a) Timpul săvârşirii. - Slujba Cununiei o poate săvârşi preotul numai în timpul îngăduit. Nu este îngăduit preotului să săvârşească această Sfântă Taină în toate miercurile şi vinerile de peste an, în ajunul praznicelor împărăteşti, în cele patru posturi de peste an, în Săptămâna Luminată, în Duminica Rusaliilor, în intervalul de timp de la Naşterea Domnului până la Botezul Domnului, la 14 septembrie (Înălțarea Sfintei Cruci) şi la 29 august (Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul).

b) Rânduiala slujbei Logodnei

Înainte de săvârşirea Cununiei se săvârşeşte slujba Logodnei, după următoarea rânduială:

Dacă Logodna se săvârşeşte în biserică, se aşază în mijlocul bisericii o masă cu sfeşnice pentru lumânări, cu Sfânta Evanghelie şi Sfânta Cruce; cei ce vor să se logodească vin şi stau înaintea acestei mese, cu faţa spre sfântul altar, logodnicul în partea dreaptă, iar logodnica în partea stângă a logodnicului, având alături pe naşi. Se aprind lumânările în sfeşnice şi cele două făclii pe care preotul le dă naşilor (nunilor) în mâna dreaptă. Preotul, înveşmântat în epitrahil şi felon, iar dacă este după Sfânta Liturghie, în toate veşmintele, aşază inelele pe Sfânta Evanghelie: cel pe care-l va purta logodnicul, în partea stângă, iar cel pe care-l va

purta logodnica, în partea dreaptă; binecuvintează de trei ori capetele celor ce se vor logodi, face cădirea după obicei şi dă binecuvântarea obişnuită la ierurgii: **Binecuvântat este Dumnezeul nostru...** Urmează ectenia mare, cu cereri speciale pentru cei ce se logodesc, după ecfonisiul căreia preotul citeşte rugăciunea: **Dumnezeule cel veşnic...** Apoi, întorcându-se cu faţa spre credincioşi şi binecuvântându-i cu mâna dreaptă, zice: **Pace tuturor!** Credincioşii răspund: **Şi duhului tău.** Preotul: **Capetele voastre Domnului să le plecaţi.** Şi în timp ce credincioşii răspund, rar: **Ţie, Doamne** preotul citeşte în taină rugăciunea: **Doamne, Dumnezeul nostru...,** rostind apoi, cu glas, ecfonisul: **Că Ţie se cuvine...**

Luând preotul inelul din dreapta, face semnul Crucii pe Sfânta Evanghelie, se întoarce cu faţa spre cei ce se logodesc şi însemnând cu el în chipul Crucii peste faţa mirelui, zice: **Se logodeşte robul lui Dumnezeu (N) cu roaba lui Dumnezeu (N), în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin.** Însemnarea se face în felul următor, când zice cuvintele: **Se logodeşte robul lui Dumnezeu (N),** preotul atinge cu inelul fruntea logodnicului; când zice cuvintele: **...cu roaba lui Dumnezeu (N),** atinge cu inelul fruntea logodnicei; apoi la cuvintele: **În numele Tatălui,** duce inelul la fruntea logodnicului; la cuvintele; **şi al Fiului,** duce inelul la pieptul lui, iar la cuvintele: **şi al Sfântului Duh,** duce inelul la umărul lui drept şi la umărul lui stâng, încheind cu: **Amin**. Această însemnare o face preotul asupra logodnicului de trei ori, după care, împreună cu naşul (nunul) pune inelul în degetul inelar al mâinii drepte a logodnicului.

Tot aşa procedează şi cu inelul logodnicei, însemnând cu el în chipul Crucii peste faţa logodnicei şi punându-l, împreună cu naşa, în degetul inelar de la mâna dreaptă a logodnicei. După aceasta, naşii schimbă inelele, punându-le aşa cum vor fi purtate tot timpul.

După punerea inelelor, preotul citeşte rugăciunea: **Doamne, Dumnezeul nostru, Care împreună cu sluga patriarhului Avraam...,** apoi zice ectenia întreită şi în cazul că slujba Cununiei se va săvârşi la o altă dată, face otpustul, iar dacă urmează îndată Cununia, nu mai face otpustul, ci trece îndată la această slujbă.

c) Rânduiala slujbei Cununiei

Preotul, primind cădelniţa, tămâiază, citind Psalmul 127: «Fericiţi toţi cei ce se tem de Domnul...». Credincioşii sau cântăreţii cântă după fiecare stih: **Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, slavă Ţie** [121]. Apoi, închinându-se, preotul ia Sfânta Evanghelie şi ridicând-o drept, zice cu glas mare: **Binecuvântată este împărăţia Tatălui...,** făcând cu ea semnul Sfintei C r u c i deasupra cununiilor, după care o sărută şi o aşază la loc, pe masă. Urmează ectenia mare, cu c e r e r i s p e c i a l e pentru cei ce se cunună, apoi cele t r e i r u g ă c i u n i pentru binecuvântarea mirilor, citite de preot cu glas mare, preotul având în vedere ca, la rugăciunea a treia: **Dumnezeule cel sfânt, Care din ţărână ai făcut pe om...,** când rosteşte cuvintele: **uneşte pe robul Tău (N),** să ia mâna dreaptă a mirelui, iar când zice cuvintele: **cu roaba Ta (N)...,** să ia mâna dreaptă a miresei şi să le unească, aceştia urmând să rămână cu mâinile unite astfel, până în momentul când se va face înconjurarea mesei.

După terminarea r u g ă c i u n i i a treia, preotul ia cununia mirelui (cea din dreapta) şi după ce face cu ea semnul Crucii peste Sfânta Evanghelie, face de trei ori semnul Crucii peste faţa mirelui, în felul în care s-a făcut cu inelul la logodnă, zicând de fiecare dată: **Se cunună robul lui Dumnezeu (N) cu roaba lui Dumnezeu (N), în numele Tatălui...** Dă cununia mirelui s-o sărute, apoi o pune împreună cu naşul pe capul mirelui. Asemenea face şi cu cununia miresei, rostind cuvintele: **Se cunună roaba lui Dumnezeu (N) cu robul lui Dumnezeu (N)...** şi punând cununia împreună cu naşa pe capul miresei. Şi făcând preotul semnul binecuvântării spre capetele mirilor de trei ori, se cântă de fiecare dată: **Doamne Dumnezeul nostru, cu mărire şi cu cinste încununează-i pe dânşii** (prima dată de preot, iar a doua şi a treia oară de cântăreţi şi de credincioşi).

Urmează Apostolul, Evanghelia, ectenia î n t r e i t ă şi r u g ă c i u n e a: **Doamne Dumnezeul nostru, Care, în purtarea Ta de grijă...,** ectenia c e r e r i l o r şi rugăciunea: **Tatăl nostru...,**

121. În multe biserici (mai ales la oraşe), nu se mai citeşte psalmul ci se cântă, numai, de trei ori la rând: **Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, slavă Ţie!**

cântată de credincioşi sau de cântăreţi. După: **Că a Ta este împărăţia...,** preotul binecuvântează paharul cu vin şi pâinea, după rânduiala arătată în Molitfelnic. Apoi, luând pâinea şi paharul cu vin dă mirelui de gustă dintr-însele de trei ori; aşijderea şi miresei, în timp ce credincioşii sau cântăreţii cântă: **Paharul mântuirii...**

Urmează o c o l i r e a de trei ori a mesei, mergând preotul în frunte, cu cădelniţa, iar mirii şi naşii ţinându-se de mâini. În acest timp se cântă t r o p a r e l e : **Isaie, dănţuieşte... Sfinţilor mucenici...** şi: **Slavă Ţie, Hristoase, Dumnezeule...** (câte unul în timpul fiecărei ocoliri).

După o c o l i r e, mirele se închină şi plecându-şi capul, pune mâinile în chipul Crucii pe Sfânta Evanghelie, stând cu toată evlavia, iar preotul, apucând cununia de o parte şi naşul de alta, zice: **Mărit să fii, mire, ca Avraam...** Şi luând cununia de pe capul mirelui i-o dau de o sărută şi preotul o aşază pe Sfânta Evanghelie. Apoi vine mireasa şi făcând la fel, preotul zice: **Şi tu, mireasă, mărită să fii ca Sarra...,** luând împreună cu naşa, cununia de pe capul miresei şi punând-o preotul pe Sfânta Evanghelie.

Se citesc celelalte rugăciuni din rânduiala slujbei, iar după otpust preotul va rosti un scurt cuvânt de învăţătură, după care se cântă: **Cuvine-se cu adevărat...,** sau t r o p a r u l sfântului ales ca patron al noii familii, (sau: **Mulţi ani trăiască!**), în care timp vin mirii, naşii, părinţii mirilor, şi rudele de sărută Sfânta Evanghelie, Sfânta Cruce şi cununiile, iar preotul adresează felicitări.

d) Rugăciunea în a opta zi după Cununie. - În a opta zi de la Cununie, venind tinerii la biserică şi având aprinse făcliile de la Cununie, preotul se înveşmântează în epitrahil, iese în pronaosul bisericii şi săvârşeşte următoarea rânduială:

Binecuvântarea, rugăciunile începătoare şi troparul sfinţilor mucenici. Apoi, îngenunchind tinerii, preotul citeşte r u g ă c i u n e a : **Doamne, Dumnezeul nostru, Care ai binecuvântat cununa anului... Pace tuturor! Capetele voastre Domnului să le plecaţi!** Şi r u g ă c i u n e a : **Într-o unire au ajuns robii Tăi...,** după care face sfârşitul ca la slujba Cununiei: **Cel ce cu venirea Sa în Cana Galileii...** Apoi, binecuvântându-i, intră cu ei în

biserică, zicând mirele: **Intra-voi în casa Ta...** şi alte rugăciuni ce va şti, sărutând sfintele icoane. Şi dând cântăreţilor lumânările pentru a fi folosite în biserică şi plecându-se spre strâni, se duce fiecare la locul său şi ascultă sfânta slujbă cu luare aminte (dacă aceasta s-a făcut înainte de Sfânta Liturghie).

e) Slujba la a doua nuntă

A doua nuntă se săvârşeşte numai în cazul când amândouă părţile urmează a se cununa a doua oară, iar dacă unul din cei ce se cunună nu a primit cununia întâi, atunci li se săvârşeşte slujba nunţii întâi, precum s-a arătat.

Când se face slujba nunţii a doua, pregătite fiind toate, aşa cum s-a arătat la rânduiala Logodnei şi a Cununiei, preotul dă binecuvântarea: **Binecuvântat este Dumnezeul nostru...,** după care urmează r u g ă c i u n i l e începătoare, t r o p a r u l zilei, ectenia mare, r u g ă c i u n e a : **Dumnezeule cel veşnic, Care pe cele risipite le aduni... Pace tuturor! Capetele voastre...** şi r u g ă c i u n e a : **Doamne, Dumnezeul nostru, Cel ce dintre neamuri mai înainte ţi-ai logodit Biserica...** Se face p u n e r e a i n e l e l o r, ca şi la Logodna de la întâia Cununie, după care preotul zice r u g ă c i u n e a : **Stăpâne, Doamne, Dumnezeul nostru, Care pe toţi îi miluieşti... Pace tuturor! Capetele voastre...** şi r u g ă c i u n e a: **Doamne, Iisuse Hristoase, Cuvântul lui Dumnezeu, Cel ce Te-ai înălţat pe cinstita şi de viaţă făcătoare Cruce..,** Apoi, rugăciunea a treia de la prima Cununie: **Dumnezeule cel sfânt, Care din ţărână ai făcut pe om...,** în timpul căreia preotul uneşte mâinile celor ce se cunună. Se p u n c u n u n i i l e după rânduiala arătată la Cununia întâi, preotul rostind cuvintele (formula) Cununiei, cu binecuvântarea cuvenită, după care urmează Apostolul şi Evanghelia, precum şi celelalte, ca la Cununia întâi.

Observaţie: Această slujbă se face neschimbat şi la a treia nuntă. Nunta a patra nu este îngăduită în Biserica Ortodoxă şi cel ce îndrăzneşte să o săvârşească se face vinovat de osânda canonisirii, lipsindu-se de harul preoţiei.

Ştiut să fie că, de la Duminica Tomii până la Înălţare, la slujba Logodnei şi a Cununiei, după binecuvântare se cântă de trei ori troparul: **Hristos a înviat din morţi...**

f) «Nunta de Argint». «Nunta de Aur». - În multe părţi se obişnuieşte ca soţii care au împlinit 25 sau 50 de ani de la Cununie să aniverseze şi printr-un serviciu religios aceste date, ceea ce în popor se numeşte «Nunta de Argint» (la 25 de ani) şi «Nunta de Aur» (la 50 de ani). Nefiind în Molitfelnic o astfel de slujbă, când este chemat preotul să binecuvânteze aceste momente din viaţa soţilor, le va citi rânduiala «Rugăciunii de mulţumire pentru orice binefacere primită de la Dumnezeu», cu adaptările necesare la împrejurarea respectivă, binecuvântând şi punând şi inelele cele noi ale soţilor, înainte de citirea Apostolului, zicând preotul la fiecare: **În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin.**

5. Îndrumări privitoare la săvârşirea Tainei Sfântului Maslu

Taina Sfântului Maslu se săvârşeşte pentru credincioşii bolnavi sufleteşte sau trupeşte. Se se săvârşi în zilele de luni, miercuri şi vineri, dimineaţa, în biserică sau, mai adesea, în casa bolnavului, dacă acesta nu poate veni la biserică.

Nu este îngăduit să se săvârşească această Sfântă Taină de un singur preot, ci de şapte preoţi sau, în cel mai rău caz, de cel puţin doi preoţi.

Rânduiala după care se săvârşeşte Sfântul Maslu este cea arătată în Molitfelnic.

Se cuvine ca, cei ce vor să li se săvârşească această Sfântă Taină, mai întâi să-şi cerceteze cugetul şi să se mărturisească la duhovnic.

După ce s-a săvârşit Sfântul Maslu se cuvine ca preotul să îndrumeze pe credincioşi să întrebuinţeze în mod cuviincios materiile folosite la slujba acestei Sfinte Taine. Astfel: din făină se pot face pâinişoare din care să se dea bolnavului să mănânce. Untdelemnul sfinţit la Sfântul Maslu se întrebuinţează pentru pâinişoare sau se pune în candele să ardă (în casă ori în biserică). Miruitoarele se strâng şi, ori se îngroapă la loc curat, ori se ard, iar cenuşa provenită din arderea lor se îngroapă.

Nu este îngăduit preoţilor să adauge alte rugăciuni sau citiri

în afară de cele prevăzute în rânduiala din Molitfelnic, şi nici să încurajeze practica superstiţioasă a unor credincioşi de a se ghici viitorul bolnăvului după cuprinsul pericopei cu care s-a deschis Evanghelia, ori după culoarea literelor de acolo.

Deschiderea Evangheliei spre a fi ţinută cu partea scrisă în jos, pe capul bolnavului, închipuind mâna Domnului cea plină de tămăduiri, se face de preotul protos, nu de către bolnav.

Observaţie: Se obişnuieşte să se facă Sfântul Maslu de obşte, atât pentru bolnavi, cât şi pentru sănătoşi, în biserică, mai ales în zilele de miercuri, joi şi vineri în Săptămâna Patimilor şi în alte împrejurări, când se cere. Rânduiala este aceeaşi ca şi a Sfântului Maslu săvârşit pentru bolnavi acasă.

6. Rânduiala săvârşirii Sfintei Taine a Preoţiei şi a hirotesiilor legate de această Taină

Timpul săvârşirii. - Hirotonia diaconului se săvârşeşte de către episcop (arhiereu) la Sfânta Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur sau cea a Sfântului Vasile cel Mare, după A x i o n. Candidatul, numit legal, trebuie să postească câteva zile înainte de hirotonie, iar în ajunul hirotoniei trebuie să se mărturisească la preotul duhovnic, să citească rânduiala Împărtăşirii şi să respecte toate condiţiile impuse celor ce au a se împărtăşi (să se ferească de unirea trupească cu soţia, să nu mănânce nimic în dimineaţa zilei hirotoniei etc.) şi să aibă grijă să-şi facă la timp costumul clerical.

Înainte de a fi hirotonit diacon, candidatul primeşte, tot de la arhiereu, hirotesia în treptele inferioare ale clerului de odinioară, adică în citeţ (cântăreţ) şi ipodiacon.

Hirotesiile premergătoare hirotoniei în diacon

a) Hirotesia citeţului şi cântăreţului se săvârşeşte înainte de Sfânta Liturghie, în mijlocul bisericii, după ce arhiereul şi preoţii au ieşit din altar, îmbrăcaţi în veşminte pentru începutul Sfintei Liturghii.

Candidatul, îmbrăcat în haine preoţeşti şi având capul descoperit, merge între cele două sfeşnice împărăteşti şi având în

dreapta şi în stânga câte un diacon, face trei metanii mari, spre răsărit, după care se întoarce, şi diaconii îl aduc la arhiereu, zicând alternativ: **Porunceşte! Porunciţi! Porunceşte! Prea Sfinţite Stăpâne...** (a se vedea formulele şi rugăciunile complete în Arhieraticon). Candidatul îngenunchează în faţa arhiereului, acesta îl binecuvântează pe cap de trei ori şi apoi îl t u n d e cruciş, zicând: **În numele Tatălui...,** şi luând felonul (un felon scurt, deosebit de cel preoţesc) îl binecuvântează şi-l pune pe grumajii lui. Apoi diaconul zice: **Domnului să ne rugăm!** Arhiereul, binecuvântând pe candidat pe cap de trei ori şi punându-şi mâna dreaptă pe capul lui, citeşte cu voce r u g ă c i u n e a de h i r o t e s i e în citeţ (cântăreţ), după care îi dă în mână cartea Apostolul ori Psaltirea, din care candidatul citeşte puţin, ca probă, şi primeşte de la arhiereu binecuvântare. După aceasta, diaconii îi dau un stihar şi orar, pe care le prezintă arhiereului spre binecuvântare şi după ce arhiereul le binecuvântează, cel hirotesit sărută mâna arhiereului şi stiharul, se retrage în altar sau în alt loc potrivit şi le îmbracă, ajutat de diaconi, punând orarul cruciş.

b) Hirotesia ipodiaconului urmează îndată după cea de citeţ. Înveşmântat în stihar şi orar, candidatul vine în naos şi face trei metanii mari între cele două sfeşnice împărăteşti, de unde îl iau diaconii, unul de o parte şi celălalt de alta, şi plecându-l puţin de cap îl aduc la arhiereu, zicând alternativ: **Porunceşte! Porunciţi! Porunceşte, Prea Sfinţite Stăpâne...** Candidatul îngenunchează şi arhiereul, după ce îl binecuvântează de trei ori, îşi pune mâna pe capul lui. Arhidiaconul zice: **Domnului să ne rugăm!,** iar arhiereul citeşte cu voce rugăciunea de hirotesie în ipodiacon: **Doamne, Dumnezeul nostru, Cel ce prin unul şi acelaşi Duh...** După aceasta, arhiereul luând ştergarul adus de diacon îl pune pe umerii hirotesitului, iar diaconii îi dau acestuia să ţină în mâini un vas şi o cană curată, cu apă, din care el toarnă arhiereului să se spele pe mâini, zicând de trei ori: **Câţi sunteţi credincioşi!** Arhiereul, ştergându-se după spălare, pune ştergarul după gâtul hirotesitului şi-l binecuvântează. Acesta sărută dreapta arhiereului, apoi merge şi stă înaintea icoanei Mântuitorului, ţinând vasul în mâini şi zicând în sine rugăciunile începătoare, Psalmul 50, Simbolul credinţei şi orice rugăciune pe care o ştie pe dinafară. Aici el rămâne până la heruvic.

Se începe apoi slujba Sfintei Liturghii. După ce arhiereul face tămâierea de la Heruvic, se aduce ipodiaconul nou hirotesit înaintea sfintelor uşi şi toarnă arhiereului de se spală din nou pe mâini, apoi trece înaintea icoanei Maicii Domnului, ţinând mai departe ligheanul în mâini şi zicând în taină rugăciuni. La ieşirea cu Cinstitele Daruri, hirotesitul vine şi el pe urma preoţilor, ţinând în mâini ligheanul, iar după ce intră arhiereul în altar cu întregul sobor, el vine şi stă iarăşi înaintea icoanei Maicii Domnului până după Axion, când urmează să fie hirotonit ca diacon.

c) Rânduiala hirotoniei în diacon

În timpul Axionului, candidatul intră în sfântul altar pe uşa dinspre miazănoapte şi merge la proscomidiar, unde toarnă din nou arhiereului să se spele pe mâini, zicând de trei ori: **Câţi sînteţi credincioşi!** După Axion, în momentul când arhiereul zice: **Şi să fie milele marelui Dumnezeu...,** candidatul, după ce a lăsat mai înainte prosopul, vasul şi cana, merge în mijlocul bisericii şi face trei metanii mari, iar doi diaconi îl iau unul de o parte şi celălalt de alta şi plecându-i puţin grumazul, îl aduc în faţa arhiereului, care şade între sfintele uşi, zicând diaconii alternativ: **Porunceşte! Porunciţi! Porunceşte...** Candidatul îngenunchează, iar arhiereul îl binecuvântează pe creştet, apoi se retrage şi se aşază pe un jeţ în partea dinspre miazănoapte a Sfintei Mese, cu faţa spre apus. Diaconii, luând pe candidat de mâini, înconjoară cu dânsul Sfânta Masă, de trei ori, în timp ce toţi cei din altar cântă: la prima înconjurare: **Sfinţilor mucenici...;** la cea de a doua: **Slavă ţie, Hristoase...;** la cea de a treia: **Isaie dănţuieşte...** La fiecare înconjurare candidatul sărută, din mers, cele patru colţuri ale sfintei mese şi apoi face două metanii mari înaintea arhiereului - fără să se închine - îi sărută omoforul, epigonatul şi mâna, apoi face a treia metanie. Sfârşind cele trei înconjurări şi ultima îngenunchiere înaintea arhiereului, candidatul vine în faţa Sfintei Mese, face trei metanii mari, cu închinăciuni, se apropie de colţul de sud-vest al acesteia, îngenunchează, îşi pune mîinile cruciş pe sfânta masă (mâna dreaptă peste cea stângă) şi îşi reazemă fruntea peste ele. Arhidiaconul zice: **Să luăm aminte!** Toţi cei din altar îngenunchează. Arhiereul, apropiindu-se, îşi scoate mitra şi punându-şi mâna dreaptă pe capul celui ce se hirotoneşte,

se roagă cu voce, zicând: **Dumnezeiescul Har...**

Îndată după aceasta, arhidiaconul zice: **Domnului să ne rugăm!** Cei din altar cântă încetişor, cu voce dulce: **Doamne miluieşte** (de 3 ori). Arhiereul, binecuvântând pe cap de trei ori pe cel ce se hirotoneşte, îşi pune mâna dreaptă pe capul lui şi se roagă încet, citind rugăciunea de hirotonie; **Doamne, Dumnezeul nostru, Cel ce cu a Ta preştiinţă...**

În timpul acesta, arhidiaconul zice încetişor, cu voce lină, ectenia mare, din Arhieraticon. Arhiereul, având mâna dreaptă pusă pe capul celui ce se hirotoneşte, citeşte încet şi a doua rugăciune de hirotonie: **Dumnezeule, Mântuitorul nostru...,** pe care o încheie cu vosglasul: **Că Tu eşti Dumnezeul nostru...** După: **Amin**, arhiereul ridicând pe cel hirotonit îl duce în faţa uşilor împărăteşti, pe solee, şi-l prezintă credincioşilor, dându-i veşmintele liturgice; primind de la arhidiacon orarul, arhiereul îl binecuvintează şi-l arată credincioşilor, zicând: **Vrednic este!** Hirotonitul sărută orarul şi mâna arhiereului, şi i-l pune pe umărul stâng, în timp ce credincioşii cântă: **Vrednic este!** (de 3 ori). Acelaşi lucru face arhiereul cu mânecuţele şi cu ripida, iar în locul acesteia - dacă lipseşte - cu un pocrovăţ, cântându-se de fiecare dată: **Vrednic este!** (de cîte 3 ori). Primind acestea, noul diacon sărută mâna arhiereului şi se pleacă de trei ori către credincioşi, prima dată către cei din mijlocul bisericii, a doua oară către cei din partea de miazăzi şi a treia oară către cei din partea de miazănoapte; apoi se retrage şi sărutându-se cu diaconii cei de faţă, trece în partea dreaptă a sfintei mese şi apără Sfintele Daruri cu pocrovăţul sau cu ripida.

Se continuă apoi restul rânduielii Sfintei Liturghii. La împărtăşire, noul hirotonit premerge celorlalţi diaconi şi tot el zice, la timpul cuvenit, în faţa uşilor împărăteşti, ectenia: **Drepţi, primind dumnezeieştile, sfintele...,** iar după ecfonisul ecteniei, el trece şi stă cu faţa la icoana Mântuitorului în timpul cât un preot citeşte rugăciunea amvonului. După intrarea preotului în altar, noul diacon intră şi el în altar, pe uşa dinspre miazănoapte, mergând la proscomidiar, unde potriveşte Sfintele Daruri.

Rânduiala hirotoniei în preot

Hirotonia preotului se săvârşeşte tot în cursul Sfintei Liturghii (a Sfântului Ioan Gură de Aur sau a Sfântului Vasile cel Mare), urmând aceeaşi rânduială ca şi hirotonia diaconului, cu următoarele deosebiri:

- Se săvârşeşte îndată după cântarea H e r u v i c u l u i şi aducerea Cinstitelor Daruri pe Sfânta Masă, înainte de ectenia: **Să plinim rugăciunile noastre Domnului...;**
- Înainte de hirotonie, candidatul citeşte din mijlocul bisericii, formula de angajament, pentru împlinirea cu cinste a preoţiei;
- Adus din mijlocul bisericii de doi diaconi, candidatul este preluat prin uşile împărăteşti - după ce a fost binecuvântat de trei ori de arhiereu - de doi preoţi, care, luând de la diaconi dicherotricherele, îl însoţesc la înconjurarea Sfintei Mese;
- Exclamarea: **Să luăm aminte!,** care se rosteşte înainte de formula hirotoniei (**Dumnezeiescul Har...**), precum şi: **Domnului să ne rugăm!,** care se spune înainte de rugăciunea imediat următoare (**Dumnezeule cel fără de început...**) sunt rostite nu de arhidiacon, ci de preotul cel mai mare;
- Tot preotul cel mai mare zice şi ectenia respectivă, din timpul hirotoniei;
- La prezentarea către credincioşi i se dau hirotonitului veşmintele corespunzătoare treptei de preot (epitrahilul, brâul şi felonul sau sfita), precum şi un Liturghier;
- Noul hirotonit stă în restul slujbei la dreapta arhiereului, ca primul dintre preoţii slujitori;
- După prefacerea Darurilor, când urmează a se zice: **Pentru ca să fie celor ce se vor împărtăşi...,** noul hirotonit vine în partea dinspre miazănoapte a sfintei mese şi punându-şi mâinile cruciş, una peste alta, cu palmele în sus, dreapta peste stânga, primeşte de la arhiereu Sfântul Trup aşezat pe un pocrovăţ sau pe un disc mic, sărutându-i mîna, şi apoi se retrage la mijlocul dinspre răsărit al Sfintei Mese, îşi reazămă mâinile pe marginea ei şi ţinând discul cu Sfântul Trup, zice în sine: **Doamne miluieşte** (de 40 de ori), Psalmul 50 şi orice alte rugăciuni pe care le mai ştie pe dinafară;
- În momentul când urmează a se zice: **Sfintele, sfinţilor!,** noul hirotonit aduce arhiereului Sfântul Agneţ;

- Noul hirotonit este împărtăşit de către arhiereu înaintea celorlalţi preoţi şi tot el citeşte rugăciunea amvonului.

Atât diaconul, cât şi preotul nou hirotonit este dator, după Pravilă, să slujească Sfânta Liturghie şapte zile de-a rândul; după hirotonie.

Rânduiala hirotesiei de duhovnic şi a hirotesiilor pentru ranguri onorifice şi a celei pentru funcţiunile administrative bisericeşti

a) Hirotesia duhovnicului. - Vrednicia de duhovnic se acordă preotului printr-o rânduială specială, deosebită de hirotonie, adică prin hirotesie, săvârşită tot de arhiereu, fie în cadrul Sfintei Liturghii, fie separat de ea.

Când arhiereul liturghiseşte, rânduiala hirotesiei duhovnicului este următoarea: după vohodul cu Evanghelia, ori chiar după otpustul Liturghiei [122], stând arhiereul între uşile împărăteşti şi înveşmântat în toate odăjdiile arhiereşti, candidatul, având capul descoperit, face trei metanii mari între cele două sfeşnice împărăteşti, după care îl iau doi diaconi, unul din dreapta şi altul din stânga, şi plecându-l puţin de cap îl aduc la arhiereu, zicând alternativ: **Porunceşte! Porunciţi! Porunceşte, Prea Sfinţite Stăpâne...** Arhiereul îl binecuvântează pe cap de trei ori, după care diaconul zice: **Domnului să ne rugăm!** Se cântă: **Doamne, miluieşte.** Rămânând pe solee, candidatul îngenunchează, iar arhiereul citeşte rugăciunea de hirotesie: **Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, Cel ce lui Petru...** Apoi, după ce diaconul zice: **Să luăm aminte!,** arhiereul, punându-şi mâna pe capul candidatului, citeşte formula hirotesiei în duhovnic: **Smerenia mea, prin harul întru tot Sfântului Duh...,** la cuvintele: **...în numele Tatălui şi al Fiului şi al sfântului Duh...,** îl binecuvântează pe candidat cruciş pe cap şi zice: **Vrednic este!** Se cântă: **Vrednic este!** (de 3 ori).

Când arhiereul nu liturghiseşte şi hirotesia se săvârşeşte în paraclis (între uşile împărăteşti), rânduiala hirotesiei este următoarea: arhiereul se înveşmântează în epitrahil şi omofor. Candidatul îngenunchind, diaconul zice: **Binecuvintează Stăpâne!**

---

122. În Arhieraticon, hirotesia aceasta este prevăzută după otpustul Utreniei; dar în practică ea se face mai târziu, când este lume mai multă în biserică.

Arhiereul dă binecuvântarea, după care urmează rugăciunile începătoare, iar după: **Tatăl nostru...** şi: **Că a Ta este împărăţia...,** se săvârşeşte rânduiala arătată la hirotesie când arhiereul liturghiseşte, cu deosebirea că, după rugăciunea: **Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru...,** se introduce Evanghelia (de la Ioan): **Fiind seară în ziua aceea...,** urmând apoi formula de hirotesie şi celelalte, neschimbat [123].

b) Hirotesia arhidiaconului, sachelarului, marelui econom, protosincelului, arhimandritului, eclesiarhului şi economului mânăstirii. - Toate aceste hirotesii se săvârşesc după aceeaşi rânduială ca şi hirotesia duhovnicului, cu deosebirea că rugăciunile citite de arhiereu se deosebesc în conţinut pentru fiecare în parte, dându-se fiecăruia insignele prevăzute în regulamentele Bisericii Ortodoxe Române.

- Hirotesia în vrednicia de stareţ (egumen) se săvârşeşte, de obicei, în mânăstirea pentru care se rânduieşte stareţul, după o rânduială aparte, care se află atât în Arhieraticon, cât şi în cartea deosebită, cu rânduielile călugăriei.

B. - RÂNDUIALA SĂVÂRŞIRII IERURGIILOR BISERICEŞTI MAI DE SEAMĂ ÎN VIAŢA CREŞTINILOR

1. Rânduiala Tedeumului

a) Tedeumul la Anul Nou. - După sfârşitul Sfintei Liturghii, pregătită fiind o masă, după cuviinţă, în mijlocul bisericii, îndată după otpust, sfinţiţii slujitori, înveşmântaţi în odăjdii, ies din altar prin uşile împărăteşti, în următoarea ordine: diaconii cu lumânări şi cu cădelniţa, apoi preoţii, câte doi, de la cei mai mici în rang până la cei mai mari în rang sau în vârstă, protosul ieşind din altar cel din urmă. La ieşire, protosul ia Sfânta Cruce, iar preotul din dreapta lui Sfânta Evanghelie, pe care le aşază pe masă.

123. Dacă sunt mai mulţi candidaţi pentru hirotesie, rugăciunile se citesc la plural, o dată pentru toţi; numai formula «Smerenia mea...», se rosteşte pentru fiecare separat.

În mijlocul bisericii preoții își iau poziția arătată la vohodul de la Vecernie sau de la Litie, stând protosul în mijloc. Primind cădelnița de la diacon, protosul, după ce diaconul zice: **Binecuvintează părinte!,** dă binecuvântarea: **Slavă Sfintei și Celei de o ființă...** (binecuvântarea de la Utrenie), cădind în același timp Sfânta Evanghelie de pe masă și continuând să cădească în naos, în timp ce cântăreții (sau toți cei de față) cântă: **Împărate ceresc...** Urmează rugăciunile începătoare și după: **Veniți să ne închinăm...** se citește psalmul 64: «Ție se cuvine laudă, Dumnezeule, în Sion...», **Slavă... Și acum... Aliluia** (de 3 ori). Diaconul sau unul dintre preoți (dacă nu este diacon) zice ectenia mare cu cereri speciale, după care urmează ecfonisul rostit de preotul rânduit de protos sau, dacă ectenia a fost zisă de preot, atunci tot el zice și ecfonisul respectiv. Se cântă apoi, pe glasul al 4-lea: **Dumnezeu este Domnul...** și cele trei tropare: **Mulțumitori fiind noi..., Slavă... De binefacerile și darurile...; Și acum... Făcătorule a toată făptura...,** fiecare pe glasul arătat în carte.

Urmează citirea Apostolului și a Evangheliei după rânduiala cuvenită, făcându-se, în timpul citirii Apostolului, cădirea mică de către diacon sau de către preotul rânduit de protos (dacă nu este diacon). După citirea Evangheliei (de către protos), diaconul sau preotul rânduit de protos (dacă nu este diacon) zice ectenia întreită, cu cereri speciale, care se termină cu: **Auzi-ne pe noi...** și ecfonisul: **Că milostiv și iubitor de oameni Dumnezeu ești...**

După aceasta, protosul citește rugăciunea: **Stăpâne, Doamne, Dumnezeul nostru, Izvorul vieții...,** după care se cântă Doxologia mare (**Slavă întru cei de sus...**) sau, în locul ei, imnul: **Pe Tine, Dumnezeule, Te lăudăm...**

Se face otpustul ca la Utrenia zilei respective și urmează polihroniul după următoarea rânduială:

- Când Tedeumul se săvârșește în sobor de preoți, cu unul sau doi diaconi, protosul merge pe solee și se întoarce cu fața spre credincioși, având Sfânta Cruce în mâna dreaptă. Ceilalți preoți rămân pe loc. Diaconii, stând în mijlocul bisericii, cu fața spre altar, rostesc alternativ cele ale polihroniului: pentru episcopul locului, pentru conducătorii statului etc. După fiecare formulă,

protosul, ridicând puțin Sfânta Cruce, zice: **Mulți ani trăiască!** Corul cântă: **Mulți ani trăiască** (de 3 ori), în care timp protosul face semnul Crucii, prima dată spre apus, a doua oară spre miazăzi și a treia oară spre miazănoapte. În unele eparhii se obișnuiește să se cânte, la urarea făcută pentru episcop: **Pe stăpânul și arhiereul nostru...**

- Când este de față arhiereul, atunci protosul, la urarea făcută pentru conducătorul statului prezintă arhiereului Crucea, sărutându-i mâna. Arhiereul zice el însuși: **Mulți ani trăiască!** (de 3 ori la rând), după care dă înapoi Sfânta Cruce preotului, care îi sărută mâna.

Sfârșindu-se polihroniul, protosul sărută Sfânta Cruce. Vin apoi și ceilalți preoți din mijlocul bisericii, în ordine inversă de cum au ieșit din altar, cel dintâi având Sfânta Evanghelie și, după ce s ă r u t ă Sfânta Cruce din mâna protosului, se așază în dreapta acestuia. Ceilalți preoți, diaconii și credincioșii trec pe rând și sărută Sfânta Cruce și Sfânta Evanghelie, după care preoții și diaconii trec în altar, un preot rămânând să împartă anafura sau să m i r u i a s c ă pe credincioși după cum este datina locului.

- Când Tedeumul este săvârșit de un singur preot, polihroniul este rostit de acesta din fața mesei, având în mână Sfânta Cruce. La sfârșit, preotul ia și Sfânta Evanghelie de pe masă, merge în partea stângă a tetrapodului și se întoarce cu fața spre credincioși, unde stă până ce toți credincioșii trec și sărută Sfânta Cruce și Sfânta Evanghelie - dacă Tedeumul a fost săvârșit independent de Sfânta Liturghie. Dacă a fost săvârșit după Sfânta Liturghie, atunci preotul duce în altar Sfânta Cruce și Sfânta Evanghelie și se întoarce pentru a împărți anafura sau a mirui pe credincioși.

b) Rânduiala celorlalte Tedeumuri (la sărbători comemorative, la ziua numelui ierarhului, la începerea anului școlar din instituțiile de învățământ teologic, de mulțumire etc.) este la fel cu cea arătată mai înainte, deosebindu-se numai în conținutul c e r e r i l o r s p e c i a l e de la ectenii, a troparelor, a Apostolului, a Evangheliei și a rugăciunii de la sfârșit, potrivit pentru fiecare caz în parte.

c) Dacă la săvârșirea Tedeumului asistă și arhiereul, atunci, după ce i se face cuvenita primire și își ia locul în scaunul

arhieresc (dacă aceasta nu s-a făcut mai înainte), se dă binecuvântarea şi se urmează rânduiala arătată mai înainte, cu următoarele deosebiri:

- Preoţii îşi iau, înainte de începerea slujbei, binecuvântare de la arhiereu;
- Arhiereul zice la timpul cuvenit: **Pace tuturor!;**
- La polihroniu, după urarea făcută pentru conducătorii statului, protosul înmânează arhiereului Sfânta Cruce, după rânduiala arătată mai înainte;
- La sfârşit, arhiereul primeşte din nou Sfânta Cruce de la protos şi o dă spre sărutare preoţilor din sobor şi credincioşilor.

2. Rânduiala Acatistului

Se săvârşeşte, de obicei, după otpustul Vecerniei sau al Utreniei (în unele locuri). Preotul, înveşmântat în epitrahil şi felon, deschide uşile împărăteşti (dacă au fost închise) şi dă binecuvântarea, după care urmează rugăciunile începătoare şi după: **Că a Ta este împărăţia...** se cântă, rar, troparul sau primul din cele 13 condace ale Acatistului. În acest timp preotul face cădirea mică, apoi vine înaintea analogului pe care este aşezată cartea cuvenită şi citeşte condacele şi icoasele Acatistului, după rânduială. Rosteşte apoi, ectenia întreită şi citeşte pomelnicele credincioşilor, la care se pot adăuga diferite cereri din ecteniile speciale din Liturghier, după feluritele trebuinţe ale credincioşilor, precum şi rugăciunea de la Acatist (dacă are), şi face cuvenitul sfârşit, intrînd în altar prin uşile împărăteşti.

Se obişnuieşte, în multe părţi, pentru a se da mai multă solemnitate slujbei, precum şi pentru trebuinţe de ordin catehetic, să se citească, la Acatist, şi Evanghelia zilei sau pe care o găseşte de cuviinţă preotul slujitor. În acest caz, îndată după sfârşitul condacelor şi icoaselor, înainte de a se rosti ectenia întreită, preotul zice: **Şi pentru ca să ne învrednicim noi a asculta Sfânta Evanghelie, pe Domnul Dumnezeu să-L rugăm!** Se cântă: **Doamne miluieşte** (de 3 ori). În acest timp, preotul vine înaintea uşilor împărăteşti, se întoarce cu faţa spre credincioşi şi zice: **Înţelepciune, drepţi, să ascultăm Sfânta Evanghelie...** şi celelalte, după care

citește, din fața ușilor împărătești, Sfânta Evanghelie. Apoi vine din nou în fața analogului și rostește ectenia întreită și celelalte, după rânduiala arătată mai sus. În cărțile de slujbă (Ceaslov, Acatistier), citirea condacelor și icoaselor este încadrată de părți luate din slujba Vecerniei și a Utreniei, care se vor îndeplini, acolo unde este cu putință.

3. Rânduiala Paraclisului Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu

În cărțile de slujbă (Ceaslov, Acatistier și altele) se află două Paraclise ale Născătoarei de Dumnezeu: Paraclisul întâi și Paraclisul al doilea. Este o slujbă «care se cântă la toată scârba sufletească și la vreme de nevoie», iar la unele biserici se citește în fiecare zi din postul Adormirii Maicii Domnului, alternativ, Paraclisul întâi și Paraclisul al doilea.

Rânduiala Paraclisului este asemănătoare cu cea a Utreniei, cu mici deosebiri, și se săvârșește astfel: Preotul, înveșmântat în epitrahil și felon, trage dvera și dă, din altar, binecuvântarea obișnuită: **Bine cuvântat este Dumnezeul nostru...** Urmează rugăciunile începătoare, Psalmul 142: «Doamne, auzi rugăciunea mea...» (cel din urmă din cei șase psalmi ai Utreniei), apoi: **Dumnezeu este Domnul...,** troparele respective, Psalmul 50 și Canonul «pe patru». După Cântarea a 3-a a Canonului se cântă troparele: **Mântuiește din nevoi pe robii tăi...** și: **Caută cu milostivire...,** după care se zice ectenia întreită, prescurtată, pomenindu-se cei pentru care se săvârșește Paraclisul și cântându-se: **Doamne miluiește** (de 12 ori). După ecfonisul: **Că milostiv și iubitor de oameni ești...** urmează sedealna: **Ceea ce ești rugătoare...**

După Cântarea a 6-a se urmează aceeași rânduială ca și după Cântarea a 3-a, arătată mai sus, cu deosebirea că în loc de sedealnă se cântă condacul: **Ceea ce ești păzitoare...** și prochimenul: **Pomeni-voi numele tău...** Se deschid ușile împărătești și preotul citește Sfânta Evanghelie după rânduiala cuvenită, din fața ușilor împărătești, cu fața spre credincioși. Urmează: **Slavă... Părinte, Cuvântule și Duhule, Treime Sfântă, curățește mulțimea greșelilor noastre. Și acum... Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu...;** stihul: **Miluiește-mă,**

Dumnezeule, după mare mila Ta... şi trei stihiri ale Născătoarei de Dumnezeu. Sfârşindu-se acestea, preotul citeşte rugăciunea: **Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău...** (de la Utrenie); se cântă: **Doamne miluieşte** (de 12 ori) şi preotul rosteşte ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...** Se închid uşile împărăteşti şi urmează Cântările a 7-a, a 8-a şi a 9-a ale Canonului; apoi: **Cuvine-se cu adevărat...** şi patru stihiri la Laude, către Născătoarea de Dumnezeu.

Se deschid din nou uşile împărăteşti şi în timp ce se cântă şapte tropare către Născătoarea de Dumnezeu, preotul cădeşte altarul şi pe credincioşi (cădire mică). După tropare urmează: **Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte; iar după: **Că a Ta este împărăţia...** se cântă troparele de umilinţă: **Miluieşte-ne pe noi, Doamne...** şi celelalte, după care preotul zice ectenia întreită, la care credincioşii răspund cu: **Doamne, miluieşte** (de câte 3 ori); iar la cererea: **Încă ne rugăm pentru mila, viaţa... robului lui Dumnezeu (N) şi pentru ca să se păzească sfânt locaşul acesta...**, credincioşii cântă: **Doamne miluieşte** (de 40 de ori). După ecfonis urmează otpustul mic.

4. Rânduiala sfinţirii apei

a) Sfinţirea cea mare a apei (Aghiasma mare)

Sfinţirea cea mare a apei se săvârşeşte în Ajunul şi în sărbătoarea Arătării Domnului (Boboteaza). Rânduiala acestei sfinţiri se află în Mineiul pe ianuarie, la ziua respectivă, precum şi în Molitfelnic şi este următoarea:

Îndată după citirea rugăciunii amvonului, cum prevede Tipicul, sau după otpustul Liturghiei, cum se face în practică, preotul intră în altar, ia Sfânta Evanghelie şi Sfânta Cruce de pe sfânta masă şi ieşind prin uşile împărăteşti merge la locul unde se va săvârşi sfinţirea apei [124], precedat fiind de credincioşi cu lumânări aprinse, cu cădelniţa, cu icoane şi prapori (steaguri) [125], în timp ce cântăreţii cântă troparele: **Glasul Domnului peste ape strigă**

---

124. În ziua Ajunului, sfinţirea apei se face în mijlocul bisericii iar în ziua Arătării Domnului se face în biserică sau în altă parte, după obiceiul locului (în faţa bisericii, la o fântână etc.).

125. La slujba în sobor, ieşirea se face în ordinea arătată la rânduiala Tedeumului.

grăind... (de 3 ori) și celelalte două (de câte 2 ori); apoi: **Slavă... Către glasul celui ce strigă...; Și acum...**, tot același.

Ajungând la locul respectiv, preotul se îndreaptă cu fața spre altar (dacă sfințirea apei se face în mijlocul bisericii) sau spre răsărit (dacă sfințirea apei se face în altă parte) și așază, pe masa dinainte pregătită, Sfânta Evanghelie și Sfânta Cruce. Sfârșindu-se de cântat t r o p a r e l e mai sus arătate, preotul (sau diaconul, dacă este) zice: **Înțelepciune!** Cititul răspunde: **Din proorocia lui Isaia, citire**. Preotul (sau diaconul, dacă este) zice: **Să luăm aminte.** Cititul citește p a r e m i a î n t â i (Isaia 35, 1-10); apoi, după aceeași rânduială, p a r e m i a a d o u a (Isaia 45, 1-13) și a treia (Isaia 12, 3-6). Apoi preotul (sau diaconul, dacă este) zice: **Să luăm aminte.** Și binecuvântând pe credincioși, preotul zice: **Pace tuturor!** Cântărețul cântă prochimenul, glasul al 3-lea: **Domnul este luminarea mea...** și se citește A p o s t o l u l, apoi E v a n g h e l i a, după rânduiala cuvenită [126]. Urmează e c t e n i a m a r e cu c e r e r i s p e c i a l e, rostită de diacon (dacă este) sau de preot, în timpul căreia preotul (protosul, dacă se slujește în sobor) citește în taină r u g ă c i u n e a: **Doamne Iisuse Hristoase, Fiule, Unule-Născut, Care ești în sânul Tatălui...** Sfârșindu-se ectenia, preotul citește cu glas mare r u g ă c i u n e a: **Treime mai presus de fire, preabună...** Când ajunge la cuvintele **...Mare ești, Doamne, și minunate sunt lucrurile Tale...**, le r e p e t ă de trei ori, iar credincioșii răspund de fiecare dată: **Amin**. Citind apoi, în continuare, rugăciunea și ajungând la cuvintele: **...Tu însuți dar, Iubitorule de oameni, Împărate, vino și acum prin venirea Sfântului Tău Duh și sfințește apa aceasta...**, le r e p e t ă de trei ori și de fiecare dată binecuvântează apa cu mâna, a f u n d â n d - o în chipul Crucii, iar credincioșii răspund: **Amin**. La fel face preotul și când ajunge cu citirea rugăciunii la cuvintele: **Însuți și acum, Stăpâne, sfințește apa aceasta cu Duhul Tău cel Sfânt.**

Sfârșind de citit rugăciunea, preotul, binecuvântând cu mâna pe credincioși, zice: **Pace tuturor!** Credincioșii răspund: **Și duhului tău.** Preotul (sau diaconul, dacă este) zice: **Capetele voastre Domnului să le plecați!** Și în timp ce credincioșii cântă rar:

126. La slujba în sobor Sfânta Evanghelie este citită de protos.

Ţie, Doamne. preotul citeşte în taină r u g ă c i u n e a: **Pleacă, Doamne, urechea Ta...,** sfârşind-o cu ecfonisul: **Că Tu eşti sfinţirea noastră...,** pe care îl rosteşte cu glas.

După aceasta, luând preotul Sfânta Cruce şi sfitocul (mănunchiul de busuioc) le a f u n d ă, drept, în apă de trei ori, făcând cu ele semnul Crucii şi scoţându-le le ţine cu amândouă mâinile, cântând de fiecare dată t r o p a r u l: **În Iordan botezându-Te Tu, Doamne...** Stropeşte apoi, cu apă sfinţită, pe credincioşi şi intră în biserică împreună cu toţi (dacă slujba s-a făcut în afară de biserică), în timp ce cântăreţii cântă stihira: **Să cântăm, credincioşilor...** Preotul s t r o p e ş t e biserica şi altarul şi dacă nu s-a făcut otpustul se cântă: **Fie numele Domnului binecuvântat...** şi celelalte şi se face otpustul sărbătorii. Preotul împarte anafura sau miruieşte (după obiceiul locului), iar credincioşii gustă întâi din aghiasmă şi apoi din anafură şi îşi iau în vasele lor aghiasmă pentru felurite trebuinţe religioase din cursul anului, păstrând-o acasă la loc de cinste.

b) Sfinţirea cea mică a apei (Sfeştania)

Sfinţirea cea mică a apei se săvârşeşte în biserici în ziua întâi a fiecărei luni, vineri în Săptămâna Luminată, miercuri la Înjumătăţirea Cincizecimii şi ori de câte ori va voi cel mai mare; iar în casele credincioşilor, la cerere, ori de câte ori au nevoie. Rânduiala acestei sfinţiri se află în Molitfelnic şi în Aghiasmatar şi este următoarea:

Pe masa pe care se va face sfinţirea se aşază un vas cu apă, sfeşnice cu lumânări şi un mănunchi de busuioc. Preotul, înveşmântat în epitrahil şi felon, aduce şi pune pe masă Sfânta Evanghelie şi Sfânta Cruce. După obişnuitul început se citeşte Psalmul 142: «Doamne, auzi rugăciunea mea...» **Slavă... Şi acum... Aliluia** (de 3 ori), **Dumnezeu este Domnul...** şi t r o p a r e l e: **Către Născătoarea de Dumnezeu... Slavă... Şi acum... Nu vom tăcea, Născătoare de Dumnezeu...** Apoi Psalmul 50 şi în loc de C a n o n se cântă, pe glasul al 6-lea (de 2 ori) irmosul: **Ceea ce ai primit bucurie prin înger...,** urmat de troparele cu rugăciuni de laudă şi cereri către Născătoarea de Dumnezeu, către Mântuitorul Hristos, către arhangheli şi îngeri, către Sfântul Ioan Botezătorul etc., având fiecare înainte, stihul

cuvenit și sfârșindu-se toate acestea cu: **Slavă... Slăvim pe Tatăl și pe Fiul și pe Sfântul Duh..., Și acum... Ceea ce în vremile cele mai de pe urmă...** Se cântă apoi, în loc de: **Cuvine-se cu adevărat... Ușa milostivirii...,** după care preotul (diaconul, dacă este) zice: **Domnului să ne rugăm.** Credincioșii răspund: **Doamne miluiește.** Preotul zice ecfonisul: **Că sfânt ești, Dumnezeul nostru...** și după: **Amin,** cântăreții cântă, tot pe glasul al 6-lea (în loc de stihirile de la Laude), t r o p a r e l e : **Acum a sosit vremea care sfințește pe toți...** și celelalte trei, cel din urmă sfârșindu-se cu: **Sfinte Dumnezeule...** (de 3 ori). Urmează prochimenul, Apostolul și Evanghelia, ectenia mare cu cereri deosebite și rugăciunea de sfințire a apei: **Stăpâne Doamne, Dumnezeul nostru, Cel mare întru sfat și minunat în lucruri...,** în timpul căreia, atunci când preotul ajunge cu citirea la cuvintele: **...Și acum trimite harul Preasfântului și de viață făcătorului Tău Duh, Care sfințește toate, și sfințește apa aceasta...,** le zice de trei ori și de fiecare dată b i n e c u v i n t e a z ă apa cu mâna, afundând-o în apă și făcând cu ea semnul Crucii. După ecfonisul rugăciunii: **Că Tu ești izvorul tămăduirilor...,** preotul zice: **Pace tuturor!** și celelalte, și citește în taină, r u g ă c i u n e a: **Pleacă, Doamne, urechea Ta...,** pe care o sfârșește cu ecfonisul, rostit cu glas: **Că Tu ești sfințirea sufletelor și a trupurilor...**

După aceea, luând preotul cu amândouă mâinile sfânta Cruce, o a f u n d ă în apă cruciș, de trei ori, în timp ce se cântă, tot de trei ori, troparul: **Mântuiește, Doamne, poporul Tău...** Apoi ia Sfânta Cruce în mâna stângă și busuiocul în mâna dreaptă și s t r o p e ș t e cu apă sfințită, în chipul Crucii, altarul și biserica (sau casa), cântând troparul: **Darurilor Tale, fă-ne pe noi vrednici...,** după care, sărutând sfânta Cruce, se stropește cu busuiocul pe cap [127] și o dă spre sărutare și celorlalți credincioși, s t r o p i n d u -l pe fiecare cu apă sfințită, în timp ce cîntăreții cântă stihirile: **Izvorul tămăduirilor...** și celelalte.

Sfârșindu-se acestea, preotul zice ectenia î n t r e i t ă, formată din trei cereri, la care se răspunde astfel: după prima și cea de a doua cerere se cântă: **Doamne miluiește** (de câte 3 ori),

127. Dacă sunt mai mulți preoți, protosul dă fiecăruia Sfânta Cruce și busuiocul și fiecare se stropește personal, sărutând Sfânta Cruce și înapoind-o apoi protosului.

iar după a treia cerere se cântă: **Doamne miluieşte** (de 40 de ori). Ectenia se sfârşeşte cu r u g ă c i u n e a, citită de preot, cu glas: **Auzi-ne pe noi, Dumnezeule, Mântuitorul nostru...,** unită cu ecfonisul: Că milostiv şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti..., după care se face obişnuitul sfârşit, cu otpustul zilei.

c) Sfinţirea cea mică a apei în Săptămâna Luminată. - În Săptămâna Luminată, sfinţirea cea mică a apei se săvârşeşte după o rânduială deosebită, în casele credincioşilor la cerere, iar în biserică, vineri din această săptămână (Izvorul tămăduirii). Rânduiala acestei sfinţiri este următoarea:

După ce preotul dă cuvenita binecuvântare, cântă el însuşi: **Hristos a înviat...** (de 3 ori), după care rosteşte stihurile Paştilor: **Înviază Dumnezeu, risipindu-se vrăjmaşii Lui...,** şi celelalte, ca la începutul Utreniei pascale, la care credincioşii răspund cu: **Hristos a înviat din morţi...** Urmează e c t e n i a m a r e şi apoi C a n o n u l Paştilor. După Cântarea a 3-a a Canonului se zice ectenia mică şi ipacoi: **Venit-au mai înainte de dimineaţă cele ce au fost cu Maria...,** iar după Cântarea a 6-a se zice ectenia mică, c o n d a c u l şi icosul Paştilor, prochimenul, Apostolul şi E v a n g h e l i a zilei; apoi: **Învierea lui Hristos văzând...** (de 3 ori), stihul: **Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta...** şi: **Înviind Iisus din mormânt...** (de 3 ori). După fiecare Cântare se cântă: **Hristos a înviat...** (de 3 ori).

Dacă se va întîmpla în aceste zile sărbătoarea Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, se cântă după Cântarea a 3-a mai întîi c o n d a c u l sfântului şi apoi: **Venit-au mai înainte de dimineaţă...**

După ectenia mică de la Cântarea a 9-a a Canonului se cântă, de trei ori, l u m i n â n d a : **Cu trupul adormind...** şi apoi se citesc r u g ă c i u n i l e din slujba sfinţirii celei mici a apei: **Stăpâne, Doamne, Dumnezeul nostru, Cel mare întru sfat şi minunat în lucruri...** şi celelalte. Când preotul binecuvântează apa cu Sfânta Cruce, afundând-o şi făcând cu ea în apă semnul Crucii, se cântă, în loc de: **Mântuieşte, Doamne, poporul Tău...,** t r o p a r u l: **Hristos a înviat din morţi...** (o dată de preot şi apoi de credincioşi de 2 ori). Urmează s t i h i r i l e Paştilor cu stihurile lor, iar după sfârşitul lor de la **Şi acum...** se cântă tot: **Hristos a înviat...,** până ce toţi credincioşii trec şi sărută Sfânta Cruce şi

sunt stropiți cu apă sfințită de către preot. Urmează, îndată, ectenia întreită, după care se face sfârșitul, cu otpustul ca și la Utrenia pascală.

5. Ierurgii în legătură cu traiul creștinului

a) Rânduiala sfințirii unei temelii de casă. - Fiind pregătit locul de temelie a casei care urmează a se zidi, cu șanțuri de jur împrejur, se aranjază pe acest loc o masă cu toate cele trebuincioase pentru sfințirea cea mică a apei. Preotul, înveșmântat în epitrahil și felon, stând înaintea mesei,cu fața spre răsărit, și primind cădelnița sau vasul cu tămâie aprinsă, dă cuvenita binecuvântare: **Binecuvântat este Dumnezeul nostru...** În timpul când se cântă: **Împărate ceresc...,** preotul t ă m â i a z ă întâi masa, apoi, de jur împrejur, șanțul pregătit pentru temelie, începând din colțul din dreapta și mergând spre stânga până ce ajunge la locul de unde a plecat, și după ce tămâiază și pe credincioșii de față vine din nou înaintea mesei și o tămâiază (de 3 ori), înapoind cădelnița.

Urmează s f i n ț i r e a c e a m i c ă a apei, după rânduiala arătată mai înainte, iar după ce se citesc rugăciunile de sfințire a apei și se binecuvântează apa cu Sfânta Cruce, cântându-se t r o p a r u l: **Mântuiește, Doamne, poporul Tău...,** preotul citește r u g ă c i u n e a pentru temelia casei: **Stăpâne, Dumnezeule, atotțiitorule, Care ai făcut cerul cu înțelepciune...** Sfârșind de citit rugăciunea, preotul s t r o p e ș t e cu apă sfințită șanțul săpat pentru temelie, mergând de jur împrejur, ca și la tămâiere, dar având în mâna stângă Sfânta Cruce. Revenind în fața mesei, sărută Sfânta Cruce și își stropește capul cu apă sfințită, după care o dă spre s ă r u t a r e tuturor celor de față, s t r o p i n d u - i cu apă sfințită, în timp ce cântăreții cântă cele cuvenite, arătate la rânduiala sfințirii celei mici a apei. Urmează apoi cuvenitul sfârșit, cu otpustul zilei, precum și cuvântul de învățătură rostit de preot.

Sfințirea unei temelii de casă nezidită, ci numai înălțată pe furci de lemn, se face la fel cu a celei zidite, având numai deosebirea că tămâierea se face în jurul locului pe care se va înălța casa, iar stropirea cu apă sfințită se face asupra gropilor în care se vor înfige furcile casei.

b) Rânduiala binecuvântării casei noi. - Rânduiala acestei binecuvântări se află în toate ediţiile ***Evhologiului mare,*** (ca, de ex. Bucureşti, 1920, p. 401-405, Bucureşti, 1965, p.431-436; Bucureşti 1971, p. 318-322) şi se săvârşeşte astfel:

Se aranjează, afară sau în casă, o masă cu toate cele cuvenite pentru sfinţirea cea mică a apei, precum şi un beţişor învelit la un capăt cu puţină vată. Preotul, luând un creion sau cerneală, iar în unele locuri o lumânare aprinsă, d e s e n e a z ă pe toţi cei patru pereţi ai casei semnul Crucii. Venind în faţa mesei şi stând cu faţa la răsărit, dă binecuvântarea şi se săvârşeşte s f i n ţ i r e a c e a m i c ă a apei după rânduiala arătată. Dacă pentru oarecare pricini de grăbire nu s-ar face în casă sfinţirea cea mică a apei, va fi aşezat pe masă un vas cu aghiasmă. Se săvârşeşte apoi următoarea rânduială:

Dacă nu se face sfinţirea cea mică a apei, se dă binecuvântarea şi se citesc rugăciunile începătoare. Dacă se face sfinţirea cea mică a apei, atunci, după: **Mântuieşte, Doamne, poporul Tău...** se zice îndată: **Veniţi să ne închinăm...** (de 3 ori), se citeşte Psalmul 90: «Cel ce locuieşte în ajutorul Celui preaînalt...», se cântă t r o p a r u l: **Precum casei lui Zaheu...,** apoi se citeşte r u g ă c i u n e a d e i n t r a r e în casa nouă: **Dumnezeule, Mântuitorul nostru, Care ai învrednicit pe Zaheu de Te-a primit în casa lui...,** şi, în taină, r u g ă c i u n e a: **Stăpâne, Doamne, Dumnezeul nostru, Care întru cele înalte locuieşti şi spre cele smerite priveşti...,** cu vosglasul: **Că al Tău este a ne milui...**

După vosglas preotul, însemnând de trei ori untdelemnul în chipul Crucii, zice: **În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin.** Citeşte r u g ă c i u n e a de sfinţire a untdelemnului: **Doamne, Dumnezeul nostru, caută acum cu milostivire asupra rugăciunii mele...,** apoi ia apă sfinţită şi s t r o p e ş t e cu ea toţi pereţii casei împrejur şi toate camerele ei, zicând: **În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, prin stropirea acestei ape sfinţite să se depărteze toată vicleana lucrare satanică. Amin.** Luând apoi untdelemnul sfinţit, unge cu el pereţii casei unde este desenată Crucea. La fiecare însemnare, preotul zice: **Se binecuvântează casa aceasta prin ungerea cu acest untdelemn sfinţit, în numele Tatălui şi al Fiului şi al**

Sfântului Duh. Amin.

După săvârșirea ungerii cu untdelemn se aprind lumânări la fiecare cruce de pe pereți. Când se face aceasta, cântăreții cântă stihira: **Binecuvintează, Doamne, casa aceasta...**

Sfârșindu-se acestea, preotul vine înaintea mesei și citește - dacă voiește - Evanghelia din Duminica lui Zaheu (Luca 19, 1-10): **În vremea aceea venit-a Iisus în Ierihon...** Apoi se citește Psalmul 100: «Milă și judecată voi cânta Ție, Doamne...», în care timp preotul, dacă voiește, tămâiază toată casa. Apoi zice ectenia întreită, cu cereri speciale, terminată cu: **Auzi-ne pe noi, Dumnezeule, Mântuitorul nostru...** și ecfonisul: **Că milostiv...** Se face apoi cuvenitul sfârșit, cu otpustul zilei, după care preotul stropește cu apă sfințită pe credincioși și îi miruiește cu untdelemn sfințit, învățându-i cum să folosească materiile întrebuințate la sfințire (ca la Sfântul Maslu).

Preotul va rosti și cuvânt de învățătură, potrivit cu această împrejurare.

c) Rânduiala ce se face înainte de a se începe săparea unei fântâni. -Pe locul unde urmează să se facă o fântână nouă, preotul va săvârși sfințirea cea mică a apei (Sfeștania), iar spre sfârșit, după ce s-a cântat troparul: **Mântuiește, Doamne, poporul Tău...,** va citi rugăciunea pentru începutul săpatului fântânii: **Doamne, Dumnezeul nostru, Atotțiitorule și Atotputernice, Care toate le faci și le prefaci numai cu voia Ta...** Vor urma apoi celelalte ale Sfeștaniei și otpustul zilei, iar cu apa sfințită preotul va stropi locul pe care se va săpa fântâna, precum și pe toți credincioșii ce vor fi de față, rostind și un cuvânt de învățătură.

d) Rânduiala ce se face la fântâna cea nouă, după terminarea construirii ei. - Venind preotul la fântâna cea nouă și aprinzând trei lumânări, se înveșmântează cu epitrahilul și felonul și cădind fântâna împrejur, va face mai întâi sfințirea cea mică a apei într-un vas cu apă luată din fântâna nou săpată, iar după ce se va cânta, la timpul cuvenit, troparul: **Mântuiește, Doamne, poporul Tău...,** preotul va citi rugăciunea de sfințire a fântânii: **Dumnezeule cel mare și minunat...,** după care, luând apă sfințită, va turna în fântână în chipul Crucii (de 3 ori), spunând cuvintele: **Se binecuvântează și se sfințește fântâna aceasta și apa ce este într-însa, cu darul Sfântului Duh, prin turnarea acestei**

ape sfinţite, în numele Tatălui şi al Fiului şi al ìntului Duh. Amin. Apoi va stropi cu apă sfinţită pe credincioşii de faţă, cântându-se cele cuvenite de la sfârşitul Sfeştaniei şi va zice ectenia întreită, la care va citi pomelnicele de vii ale ctitorilor fântânii şi ale celorlalţi credincioşi, care i se vor aduce spre citire.

Acolo unde se face fântâna pentru pomenirea morţilor se va adăuga ectenia pentru morţi şi se vor citi pomelnicele respective. După aceasta se va face cuvenitul sfârşit şi otpustul zilei.

Preotul va rosti şi un cuvânt de învăţătură.

6. Ierurgii în legătură cu sfârşitul creştinului

1. Rânduieli premergătoare înmormântării:

a) Slujba la ieşirea cu greu a sufletului. - Venind la casa celui bolnav de boală grea, care greu se luptă cu moartea, preotul, înveşmântat în epitrahil, dă obişnuita binecuvântare, după care zice rugăciunile începătoare: După **Că a Ta este împărăţia...,** zice: **Doamne miluieşte** (de 12 ori), **Slavă... Şi acum..., Veniţi să ne închinăm...** (de 3 ori), Psalmul 69: «Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte...», Psalmul 142: «Doamne, auzi rugăciunea mea...» şi Psalmul 50: «Miluieşte-mă, Dumnezeule...», după care cântă Canonul «pe patru», întocmit de sfântul Andrei Criteanul: **Veniţi să vă adunaţi toţi...** După Cântarea a 9-a urmează: **Cuvine-se cu adevărat...** şi «Rugăciunea pentru sufletul cel osândit, cel ce cu greu se luptă cu moartea»: **Doamne, Dumnezeul nostru, Cel ce cu înţelepciunea Ta cea negrăită ai zidit pe om din ţărână...,** după care se face otpustul zilei.

b) Rânduiala ce se săvârşeşte îndată după moartea cuiva (Panihida). - Murind vreunul dintre creştini, fiind chemat preotul şi venind acesta la casa unde este trupul mortului, se înveşmântează cu epitrahilul şi tămâiază trupul mortului şi pe cei de faţă, apoi începe: **Bine cuvântat este Dumnezeul nostru...** Cântăreţul zice: **Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte rugăciuni începătoare. După: **Că a Ta este împărăţia...** se cântă troparele morţilor: **Cu duhurile dreptţilor...** şi celelalte, după care urmează ectenia întreită pentru morţi: **Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule...,** cu rugăciunea: **Dumnezeul duhurilor şi a tot trupul...,** cu vosglasul: **Că Tu eşti învierea...** Se face apoi cuvenitul sfârşit cu otpustul: **Cel ce a înviat din morţi, Hristos,**

adevăratul no u Dumnezeu... și după ce preotul zice: **Întru fericita adormire, veșnică odihnă dă, Doamne...,** se cântă: **Veșnica pomenire** (de 3 ori cîte 3).

Această rânduială se numește P a n i h i d ă și se săvârșește și cu alte prilejuri pentru pomenirea celor răposați.

Acolo unde este obiceiul ca trupul mortului să nu fie așezat în sicriu (coșciug) înainte de a fi sicriul binecuvântat de către preot, se va săvârși rânduiala Panihidei, arătată mai sus, tămâindu-se și sicriul, iar după ecfonisul de la ectenia întreită, preotul va s t r o p i cu apă sfințită coșciugul în chipul crucii, zicând: **Să luăm aminte!,** credincioșii răspunzând: **Aliluia** (de 3 ori). După aceasta se va face cuvenitul sfârșit.

c) Citirea «Stâlpilor» și a Psaltirii. - Acolo unde este obiceiul, citirea «Stâlpilor» se face în felul următor :

Venind preotul la casa în care se află trupul mortului, aduce cu sine sfânta Evanghelie și o așază pe o masă acoperită cu o față curată, sau pe un analog. Înveșmântându-se în epitrahil și felon, t ă m â i a z ă Sfânta Evanghelie, trupul celui răposat și pe toți cei de față, apoi dă binecuvântarea obișnuită și săvârșește P a n i h i d a după rânduiala arătată mai înainte. După ecfonisul ecteniei întreite preotul zice: **Și pentru ca să ne învrednicim noi a asculta Sfânta Evanghelie...** Credincioșii răspund: **Doamne miluiește** (de 3 ori). Preotul zice: **Înțelepciune, drepți!** și celelalte, după care citește «S t â l p i i» cuveniți, adică atâtea pericope evanghelice câte îngăduie timpul sau după cererea credincioșilor. Citirea lor începe cu cele 11 Evanghelii ale Învierii (de la Utrenia duminicii) și dacă timpul îngăduie se citesc în plus și cele prevăzute în noua ediție a Panihidei și a Molitfelnicului (cele pentru morți ale zilelor săptămânii, cele de la slujba înmormântării preoților și altele pe care le va crede preotul de cuviință) [128].

Sfârșind de citit «Stâlpii», preotul, după ce se va cânta: **Slavă ție, Doamne, slavă Ție!** va zice: **Înțelepciune!** Și va face cuvenitul sfârșit, iar după otpust se va cânta: **Veșnica pomenire,** după rânduiala cuvenită.

Citirea Psaltirii - acolo unde s-a păstrat în datină - este bine să se facă mai ales în timpul priveghiului (noaptea). Se procedează

128. Caută-le în *Molitfelnic*, ed. București, 1971, p. 252 și urm. și în *Panihidă*, București, 1967, p. 147 și urm.

astfel: Venind cântăreţul bisericesc la casa în care se află mortul şi aducând cu sine Psaltirea, o aşază pe o masă acoperită cu o faţă curată, sau pe un analog înalt. Apoi, întorcându-se cu faţa la icoană sau spre răsărit, se înseamnă de trei ori cu semnul Crucii şi zice: **Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri, Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne pe noi! Amin.** Şi citeşte după rânduiala arătată în Psaltire, catismele respective: toate cele douăzeci de catisme, sau mai puţine, după cum va îngădui timpul, urmând ca cele pe care nu le-a citit să continue a le citi la mortul următor; dacă timpul nu va îngădui, va citi cel puţin Catisma a 17-a, care este specifică slujbelor funebre [129].

2. *Slujba înmormântării:*

a) Rânduiala înmormântării mirenilor adulţi (bărbaţi şi femei). - Când toate cele ale înmormântării sînt gata, preotul, venind la casa unde este mortul, înveşmântat în epitrahil şi felon, tămâiază mortul şi pe cei de faţă, dă binecuvântarea şi săvârşeşte slujba Panihidei după rânduiala arătată mai înainte. Apoi, ridicat fiind mortul din casă, este dus la biserică spre a i se face Slujba înmormântării. Este de dorit ca, acolo unde prohodirea mortului nu se face în biserică, preotul să lămurească pe credincioşi ca această slujbă să se facă în biserică.

În drumul spre biserică şi spre cimitir s-a păstrat obiceiul străvechi de a se face opriri cu ectenii. Numărul oprirlor diferă după practica locului şi se fac, de obicei, la răspântii de drum, în locurile de care se leagă viaţa ori activitatea celui decedat, sau în dreptul bisericilor, dacă convoiul are în cale mai multe biserici. Acolo unde la opriri se citesc şi Evangheliile, acestea se vor lua de la cele arătate la «Stâlpi».

Ajungând convoiul funebru la biserică, se aşază mortul în pronaos, cu faţa spre altar. Pe o masă aşezată la capul mortului se pune coliva. În partea opusă se aşază analogul, pe care se pune Sfânta Evanghelie şi cartea cu rânduiala înmormântării. În cele

---

129. Acolo unde s-a îndătinat obicetul să se citească molitfă de curăţire pentru cei ce au scăldat mortul, se va face - până la întocmirea unei astfel de molitfe - următoarea rânduială: Binecuvântarea, rugăciunile începătoare, Psalmul 50 şi rugăciunea rânduită pentru femeile care au asistat la naşterea unui prunc, cu adaptările cuvenite, rugăciune care este cea mai potrivită în conţinut cu această situaţie.

patru colțuri ale sicriului se pun sfeșnice cu lumânări aprinse. Pe pieptul mortului se pune crucea sau o icoană. Preotul (sau soborul) stă înaintea analogului, cu fața spre mort și spre credincioși. În dreapta mortului (în partea dinspre miazăzi) stau rudele lui, cu fața spre mort.

După ce toate s-au aranjat în rânduială, preotul dă cuvenita binecuvântare, iar cântărețul citește Psalmul 90: «Cel ce locuiește în ajutorul Celui preaînalt...», **Slavă... Și acum... Aliluia** (de 3 ori), după care se citește îndată C a t i s m a a 17-a (Psalmul 118) după rânduiala arătată în Molitfelnic, iar dacă timpul nu îngăduie, se vor cânta cel puțin stihurile însemnate cu cruce [130]. Se cântă apoi B i n e c u v â n t ă r i l e pentru morți, după care urmează e c t e n i a î n t r e i t ă pentru morți: **Miluiește-ne pe noi, Dumnezeule...** și celelalte. După ecfonisul ecteniei se cântă t r o p a r u l: **Odihnește, Mântuitorul nostru, cu drepții pe robul Tău...** și se săvârșește mai departe rânduiala arătată în Molitfelnic cu cântările și citirile respective.

Când slujba înmormântării se face cu diacon, Apostolul poate fi citit de diacon, iar Evanghelia este citită de preot. La slujba cu mai mulți preoți (în sobor), Evanghelia este citită de protos.

Când slujba înmormântării se săvârșește de mai mulți preoți și nu este de față arhiereul, întrucât Evanghelia este citită de protos, r u g ă c i u n i l e d e i e r t a r e pot fi citite de alți trei preoți, mai în etate, dacă sunt duhovnici. Când slujba este făcută de un singur preot, acesta va citi rugăciunile de iertare chiar dacă nu este duhovnic.

După citirea rugăciunilor de iertare se va rosti necrologul cuvenit, după care va urma s ă r u t a r e a i c o a n e i sau a Crucii de pe pieptul mortului. Această sărutare se cuvine să fie făcută întâi de preoți în ordinea așezării lor, începând cu protosul, apoi de diaconi și numai după aceasta și de ceilalți, rude și cei de față, în care timp se cântă stihirile cuvenite și se săvârșește apoi rânduiala și sfârșitul arătat în Molitfelnic.

130. În practica mai nouă a celor mai multe biserici parohiale, pentru prescurtarea slujbei se obișnuiește ca, îndată după binecuvântare, în locul Psalmului 90 și a Catismei a 17-a să se cânte: **Aliluia** și t r o p a r e l e: **Cel ce prin adâncul înțelepciunii...** și celelalte (Vezi *Molitfelnicul*, București, 1971, p. 51).

Sfârşindu-se slujba prohodirii, trupul mortului este ridicat şi dus în cortegiu funebru la groapă, cântându-se pe drum: **Sfinte Dumnezeule...** şi celelalte.

Ajungându-se la groapă se aşază sicriul jos, faţa mortului se acoperă cu pânză, peste care preotul toarnă, în formă de cruce, vin amestecat cu untdelemn, zicând: **Stropi-mă-vei cu isop şi mă voi curăţi; spăla-mă-vei şi mai vârtos decât zăpada mă voi albi.** Se aşază capacul şi după ce sicriul a fost coborât în groapă, preotul, luând pământ cu lopata, îl a r u n c ă cruciş deasupra lui, zicând: **Al Domnului este pământul şi plinirea lui, lumea şi toţi cei ce locuiesc într-însa.** După aceea varsă în groapă cenuşa din cădelniţă şi se astupă groapa cu pământ, după datină, în care timp se cântă t r o p a r e l e : **Cu duhurile dreptilor...** şi celelalte, cu otpustul: **Slavă lui Dumnezeu, Care aşa a binevoit.** Preotul mai poate zice: **Dumnezeu să-l ierte!** Credincioşii răspund: **Dumnezeu să-l ierte!**

b) Rânduiala înmormântării pruncilor. - Această, rânduială se face pentru pruncii până la vârsta de şapte ani. Ea se deosebeşte de cea a înmormântării creştinilor vârstnici nu numai prin conţinutul cântărilor şi al rugăciunilor, ci şi prin următoarele:

- După Psalmul 90 nu se citeşte Catisma a 17-a, ci se cântă: Aliluia (de 3 ori) şi t r o p a r e l e : **Cel ce prin adâncul înţelepciunii...;**
- Nu se cântă Binecuvântările pentru morţi;
- După condacul de la Cântarea a 6-a se citesc patru icoase;
- După Canon nu se cântă cele opt stihiri idiomele, ci luminânda;
- Înainte de prochimen, preotul zice: **Că sfânt eşti, Dumnezeul nostru...** şi se cântă: **Sfinte Dumnezeule...;**
- Ecteniile şi rugăciunea de iertare (**Dumnezeul duhurilor...**) au text deosebit; (să se vadă în Molitfelnic, ediţiile 1965 şi 1971);
- De asemenea şi rugăciunea de iertare de după Evanghelie are text deosebit;
- Lipsesc Fericirile cu stihirile lor;
- Stihirile de la sărutare au cuprins deosebit.

c) Rânduiala înmormântării ce se face la Sfintele Paşti şi în toată Săptămâna Luminată. - De va răposa vreunul din creştini

de Sfintele Paşti sau în orice zi din ıptămâna Luminată şi i se va face înmormântarea până la Duminica Tomii, nu se cântă slujba obişnuită a înmormântării, pentru mărirea şi cinstea sărbătorii Învierii şi pentru că acestea sunt zile de bucurie şi de veselie, iar nu de jale şi de plângere. De aceea, în aceste zile se face slujba înmormântării după următoarea rânduială:

Venind preotul cu cântăreţii la casa în care zace trupul mortului, se înveşmântează în epitrahil şi felon şi, c ă d i n d, începe: **Bine cuvântat este Dumnezeul nostru...,** apoi cântă t r o p a r u l: **Hristos a înviat din morţi...** (de 3 ori), după care zice cele patru stihuri ale Paştilor: **Înviază Dumnezeu...** şi celelalte, cu **Slavă... Şi acum...,** la fiecare răspunzând credincioşii cu: **Hristos a înviat din morţi...**

După cântarea acestora se aşază trupul răposatului în sicriu (dacă n-a fost aşezat mai înainte) şi se zice e c t e n i a î n t r e i t ă pentru morţi: **Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule...,** c u r u g ă c i u n e a: **Dumnezeul duhurilor şi a tot trupul...** şi cu ecfonisul: **Că Tu eşti învierea şi viaţa...** După ecfonis se cântă: **Învierea lui Hristos văzând...**

În drum spre biserică se cântă Canonul Paştilor, cât se va putea. În biserică, preotul c ă d e ş t e după obicei şi se cântă C a n o n u l Paştilor de la început «pe opt». După Cântarea a 3-a se zice ectenia mică pentru morţi şi ipacoi: **Venit-au mai înainte de dimineaţă...** După Cântarea a 6-a se zice din nou ectenia mică pentru morţi, c o n d a c u l: **Cu sfinţii odihneşte...,** icosul: **Tu singur eşti fără de moarte...,** din nou condacul; apoi: **Câţi în Hristos v-aţi botezat...,** A p o s t o l u l zilei în care se face înmormântarea. E v a n g h e l i a de la Matei (28, 16-20): **În vremea aceea cei unsprezece ucenici au mers în Galileea...,** apoi: **Învierea lui Hristos văzând...** şi: **Înviind Iisus din mormânt...** (de 3 ori). După Cântarea a 9-a se zice ectenia mică obişnuită, cu ecfonisul: **Că pe Tine Te laudă toate Puterile cereşti...,** l u m i n â n d a Paştilor: **Cu trupul adormind...,** B i n e c u v â n t ă r i l e Învierii: **Soborul îngeresc...** şi stihurile Paştilor cu stihirile lor: **Înviază Dumnezeu... Paştile cele sfinţite...** şi celelalte, după care se zice e c t e n i a î n t r e i t ă pentru morţi: **Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule...,** rugăciunile de iertare şi celelalte cîntări şi rânduieli arătate la înmormântare

(a mirenilor sau a pruncilor). Se face otpustul pascal: **Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcând...,** după care se zice: **Întru fericită adormire...** şi se cântă: **Veşnica pomenire.**

În drum spre groapă se cântă: **Hristos a înviat...**

La groapă se zic şi se fac cele arătate la rânduiala înmormântării mirenilor. În unele părţi, se cântă şi troparul: **Pământule, deschide-te şi primeşte pe cel zidit din tine...** (Acest tropar se află la rânduiala înmormântării călugărilor).

d) Rânduiala înmormântării preoţilor şi a diaconilor de mir. - Slujba înmormântării preoţilor şi diaconilor de mir se săvârşeşte după o rânduială deosebită, arătată în Molitfelnic. Se cuvine să se aibă în vedere că, după stihirile idiomele şi după: **Bine este a ne mărturisi Domnului...** şi ectenia ultimă: **Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule...,** nu se mai citesc rugăciunile de iertare din rânduiala înmormântării mirenilor, ci se trece îndată la sărutarea mortului, cântându-se stihirile respective.

e) Rânduiala înmormântării călugărilor se săvârşeşte, mai ales, de către ieromonahi, fiind deosebită de celelalte rânduieli ale înmormântării şi se află în ediţiile mai vechi ale Molitfelnicului şi în Cartea mai nouă, cu rânduielile călugăreşti.

f) Îndrumări pentru înmormântarea sinucigaşilor. - Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în Şedinţa din 8 iunie 1949, a hotărât următoarele:

«- Slujba înmormântării sinucigaşilor «ieşiţi din minte» să fie făcută numai de către un singur preot şi nu în locaşul sfintei biserici, ci pe marginea gropii, iar preotul să poarte numai epitrahilul, săvârşind slujba după ritual redus.

- Să nu se tragă clopotele şi să nu se ţină cuvântări.» (*Temei nr. 7923/1949*).

Rânduiala înmormântării în acest caz este următoarea: binecuvântarea de început, rugăciunile începătoare, Aliluia şi troparul **Cel ce prin adâncul înţelepciunii...,** ectenia întreită pentru morţi: **Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule...,** cu rugăciunea: **Dumnezeul duhurilor şi a tot trupul...,** rugăciunile de iertare, otpustul şi: **Veşnica pomenire.**

3. Rânduielile pentru pomenirea individuală a morților, după înmormântare:

a) Termenele îndătinate pentru pomenirea morților (Soroacele). - Soroacele sunt date (termene, zile) în care se săvârșesc rânduieli bisericești care urmează după înmormântarea fiecărui creștin ortodox în parte. Aceste date sunt: la trei zile, la nouă zile, la patruzeci de zile, la trei luni, la șase luni, la nouă luni, la un an și apoi în fiecare an până la șapte ani după moarte. La aceste soroace, familia răposatului aduce la biserică sau (unde este obiceiul), la mormânt: colivă, pâine (colac) și vin și se săvârșește, mai pe scurt sau mai dezvoltat, după importanța sorocului și după dorința familiei, rânduiala de pomenire a răposatului. De obicei, la soroacele de patruzeci de zile, de un an și de șapte ani se săvârșește rânduiala mare de pomenire, care se cheamă P a r a s t a s, iar la celelalte soroace se săvârșește rânduiala prescurtată, care se cheamă P a n i h i d ă (Pomenire, Trisaghion etc.).

b) Rânduiala Panihidei. - Înveșmântat în epitrahil, preotul merge unde este pregătită coliva și, cădind-o cruciș, dă binecuvântarea obișnuită, după care urmează rugăciunile începătoare, t r o p a r e l e : **Cu duhurile dreptților...,** e c t e n i a î n t r e i t ă pentru morți și rugăciunea de dezlegare (**Dumnezeul duhurilor...**) și obișnuitul sfârșit, cu otpustul: **Cel ce a înviat din morți, Hristos...** După aceasta, preotul zice: **Întru fericita adormire, veșnică odihnă...** și se cântă: **Veșnica pomenire...,** în care timp preotul, împreună cu familia răposatului, ridică simbolic coliva, mișcând-o în sus și în jos, o stropește cu puțin vin și după ce o așază din nou la loc, zice: **Pentru rugăciunile sfinților părinților noștri...**

Când pomenirea se face în casa familiei răposatului, cu care prilej este pregătită și o masă, rânduiala pomenirii este următoarea:

Aranjată fiind masa (după obiceiul locului) cu darurile de pâine și bucate, se așază în capul mesei coliva cu lumânare aprinsă și paosul (acolo unde este în obicei). Preotul, cădind, dă cuvenita binecuvântare și se săvârșește rânduiala Panihidei mai sus arătată. În timpul rugăciuni: **Dumnezeul duhurilor...** se ridică de către preot și de cei prezenți coliva deasupra mesei, iar după ecfonis se așază coliva din nou pe masă și cântărețul sau unul din credincioși

zice: **Tatăl nostru...**, apoi: **Slavă... Şi acum... Doamne miluieşte** (de 3 ori), **Binecuvintează!** Preotul binecuvântează zicând: **Hristoase, Dumnezeule, binecuvintează mâncarea şi băutura...** şi se aşază cu toţii la masă. Mai înainte de a gusta din bucate, preotul şi toţi ceilalţi gustă pe rând, câte puţin, din colivă.

După ce se termină masa, se scoală cu toţii în picioare şi preotul zice: **Slavă Ţie, Hristoase, Dumnezeule...** Cântăreţul: **Slavă Tatălui... Doamne miluieşte** (de 3 ori), **Binecuvintează!** Preotul: **Cel ce a înviat din morţi, Hristos...** Apoi: **Întru fericita adormire...** şi se cântă: **Veşnica pomenire** (de 3 ori), în care timp se ridică paosul, acolo unde este în obicei, aşa cum s-a ridicat coliva în timpul rugăciunii: **Dumnezeul duhurilor...** Apoi preotul zice: **Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri...**

Dacă se dau de pomană haine şi alte lucruri, preotul, îndată după ecfonisul ecteniei întreite, înainte de a se aşeza la masă, va merge la locul unde sunt aşezate aceste daruri, le va tămâia şi va citi rugăciunea: **Doamne, Iisuse Hristoase, Cel ce stăpâneşti peste cei morţi şi peste cei vii...**

c) Rânduiala Parastasului - La soroacele de patruzeci de zile, de un an şi de şapte ani (şi ori de câte ori familia răposatului doreşte) se cuvine să se săvârşească rânduiala Parastasului.

Parastasul se săvârşeşte, de obicei, cu Liturghie, în biserică, dar se poate săvârşi şi fără de Liturghie.

Când Parastasul se săvârşeşte cu Liturghie, preotul va pomeni la Proscomidie pe cel răposat atunci când citeşte rugăciunea pentru morţi, scoţând şi părticica respectivă din prescură. După vohodul cel mic, la troparele şi condacele respective se adaugă troparul: **Cel ce prin adâncul înţelepciunii...** şi condacul: **Cu sfinţii odihneşte...** La Apostolul şi Evanghelia zilei se adaugă Apostolul şi Evanghelia pentru morţi din ziua săptămânală respectivă. După ectenia întreită pentru vii se zice şi ectenia întreită pentru morţi. În locul chinonicului sau sinaxarului, dacă nu este praznic, se cântă Canonul pentru morţi, iar dacă este praznic, canonul se citeşte în taină, în timpul când se citeşte cazania sau sinaxarul.

După otpustul Liturghiei se săvârşeşte rânduiala Parastasului, arătată în Molitfelnic, Aghiasmatar şi Panihidă.

Se cuvine a şti că nu se săvârşeşte Parastas cu Liturghie în acele zile ale Postului Mare, în care este oprit a se săvârşi Sfânta Liturghie. De asemenea, în zilele în care nu se fac pomeniri pentru morţi: de la 20 decembrie până la 7 ianuarie; de la sâmbăta Lăsatului sec de carne până la sâmbăta din săptămâna întâi din Postul Mare; din sâmbăta Floriilor până la Duminica Tomii, precum şi duminica şi în zilele de praznic, afară de cazuri speciale, Liturghia păstrând în aceste zile caracterul specific sărbătorii, fără a se cânta, după vohodul mic, troparul şi condacul pentru morţi şi fără a se citi Apostolul şi Evanghelia pentru morţi, ci numai rostindu-se, la timpul cuvenit, e c t e n i a î n t r e i t ă pentru morţi.

Se cuvine, iarăşi, a şti că la ectenia mare de la Parastas, precum şi la toate ecteniile mici de la diferite rânduieli pentru morţi (înmormântare, panihidă, parastas, sărindar etc.) se răspunde cu: **Doamne miluieşte,** cântat o singură dată, nu de trei ori ca la ectenia întreită, însă pe melodie minoră (tristă).

d) Alte rânduieli pentru cei răposaţi: - Ridicarea Panaghiei, acolo unde este în datină, se va săvârşi după rânduiala arătată în *Panihida* editată de Institutul Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 1967, pp. 140-146.

- Binecuvântarea şi sfinţirea crucii ce se aşază la mormânt se va săvârşi după rânduiala arătată în aceeaşi Panihidă, la pp. 131-132, precum şi în Molitfelnicul din 1971, p. 281.

4. S ă r i n d a r e l e:

Prin Sărindar se înţeleg rânduieli de pomenire făcute pentru morţi sau pentru vii la patruzeci de Liturghii în şir. Sărindarul este individual sau de obşte.

a) Sărindarul individual. - Cel care doreşte să i se săvârşească sărindar va avea grijă să aducă la biserică p o m e l n i c u l cuvenit. Sărindarul individual poate fi dat pentru sufletul unui decedat, sau pentru mai mulţi decedaţi ai familiei, sau pentru bună sporirea casei şi binele familiei, scriindu-se în pomelnic numele viilor şi al morţilor. Cei în cauză vor avea grijă să aducă din timp cele de trebuinţă pentru săvârşirea celor patruzeci de Sfinte Liturghii, adică prescuri, vin, untdelemn pentru candele, lumânări şi tămâie.

La Liturghiile săvârşite duminica, în sărbători sau şi în alte zile, preotul va pomeni la patruzeci de Proscomidii, pomelnicul de sărindar, scoţând miridele respective, pentru vii şi pentru morţi, după cum este întocmit pomelnicul.

Sfârşindu-se de pomenit pomelnicul la patruzeci de Liturghii, se va săvârşi (dacă sărindarul este dat pentru morţi) P a r a s t a s cu Liturghie, după rânduiala arătată mai înante, iar dacă sărindarul este dat pentru vii, se va săvârşi Sfânta Liturghie cu T e d e u m de mulţumire sau cu rugăciunile speciale, pentru felurite trebuinţe, arătate în Liturghier.

Acolo unde este în datină să se facă rugăciune pentru morţi şi la mormânt, la încheierea sărindarului preotul va merge la mormânt şi va săvârşi acolo rânduiala Panihidei, arătată mai înainte.

Tot la slujba de încheiere a sărindarului se obişnuieşte să se dea de pomană felurite daruri: masă, pat, haine, vase şi altele. Preotul, venind la casa respectivă, va săvârşi rânduiala s f i n ţ i r i i celei mici a apei (unde se obişnuieşte), apoi rânduiala P a n i h i d e i, tămâind toate lucrurile ce se vor da de pomană. Înainte de otpust va citi r u g ă c i u n e a pentru împărţirea hainelor şi a altor lucruri care se dau de pomană, arătată în Molitfelnic, iar după otpust va s t r o p i cu apă sfinţită toate darurile, după care se va cânta: **Veşnica pomenire,** dacă darurile se dau de pomană pentru morţi, sau: **Bogaţii au sărăcit şi au flămânzit...,** dacă se dau pentru vii. Se va face încheierea cu: **Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri...**

Dacă sărindarul s-a dat şi pentru vii (pentru casă) şi pentru morţi, atunci la slujirea de încheiere ce se face acasă, după ce se va săvârşi Panihida şi se va cânta: **Veşnica pomenire,** preotul nu va încheia cu: **Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri...,** ci, dând din nou binecuvântarea, se vor zice rugăciunile începătoare, ectenia întreită pentru cei vii, la care se vor pomeni numele celor vii din pomelnicul sărindarului, otpustul mic, **Bogaţii au sărăcit şi au flămânzit...** şi: **Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri...**

După toate acestea, preotul va binecuvânta masa după rânduiala cuvenită, arătată mai înainte.

b) Sărindarul de obşte este acela care se face atunci când

preotul săvârşeşte Sfânta Liturghie timp de patruzeci de zile neîntrerupt, pentru vreun eveniment oarecare: sfinţirea bisericii, sfinţirea unei fântâni, hirotonie şi altele. La acest sărindar preotul va pomeni, la Proscomidie, patruzeci de zile la rând, pomelnicele de vii şi de morţi date de cei care au contribuit la facerea sau restaurarea bisericii, fântânii etc.

Slujba de încheiere a acestui sărindar se face la biserica sau la fântâna respectivă, cu care prilej preotul va binecuvânta şi va sfinţi, prin stropire cu apă sfinţită, toate darurile de bucate aduse de credincioşi pentru masa comună ce se va aranja, săvârşind rânduiala arătată mai înainte, la slujba de încheiere a sărindarului individual.

Atât la slujba de încheiere a sărindarului individual, cât şi la cea a sărindarului de obşte, preotul va avea grijă să rostească un cuvânt de învăţătură pentru credincioşi.

5. Rugăciuni izolate, din Molitfelnic pentru felurite trebuinţe:

Pentru felurite trebuinţe din viaţa credincioşilor se află în Molitfelnic felurite rugăciuni, fără să se arate rânduiala după care să se citească acestea.

Citirea acestor rugăciuni va fi încadrată în următoarea rânduială: binecuvântarea obişnuită, rugăciunile începătoare, troparul zilei, al sfântului din Minei sau al hramului bisericii; apoi: **Domnului să ne rugăm. Doamne miluieşte.** Şi preotul va citi rugăciunea respectivă, după care va face cuvenitul sfârşit, cu otpustul zilei şi cu: **Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri...**

Îndrumări speciale, pentru unele amănunte de Tipic şi de practică Liturgică

1. Despre otpusturi

Toate slujbele bisericeşti se sfârşesc printr-o formulă de încheiere, care se numeşte o t p u s t sau a p o l i s.

Orice otpust se introduce printr-o formulă pregătitoare, care, după conţinut, este dezvoltată sau prescurtată.

a) Formula dezvoltată de introducere a otpustului este următoarea: Preotul (diaconul, dacă este) zice: **Înţelepciune!** Credincioşii răspund: **Binecuvintează!** Preotul: **Cel ce este bine cuvântat, Hristos, Dumnezeul nostru, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor.** Credincioşii: **Amin. Întăreşte Dumnezeule, sfânta şi dreapta credinţă a dreptmăritorilor creştini şi sfânt locaşul acesta în veacul veacului.** Preotul: **Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.** Credincioşii: **Ceea ce eşti mai cinstită decât heruvimii...** Preotul: **Slavă Ţie, Hristoase, Dumnezeul nostru, nădejdea noastră, slavă Ţie.** Credincioşii: **Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin. Doamne miluieşte** (de 3 ori), **Binecuvintează**. Şi urmează otpustul cuvenit.

Această rânduială de introducere a otpustului se săvârşeşte la Vecernie, Utrenie, Tedeum, Sfinţirea cea mică a apei (Sfeştanie), Înmormântare, Parastas şi la toate slujbele la care, înainte de otpust se spune: **Înţelepciune**!

b) Formula prescurtată de introducere a otpustului este următoarea: Preotul zice: **Slavă Ţie, Hristoase, Dumnezeule,**

nădejdea noastră, slavă Ţie! Credincioşii răspund: **Slavă... Şi acum..., Doamne miluieşte** (de 3 ori), **Binecuvintează!** Şi urmează cuvenitul otpust.

Rânduiala prescurtată de introducere a otpustului se săvârşeşte la Sfânta Liturghie şi la toate Sfintele Taine, la Ceasuri, Miezonoptică, Pavecerniţă, Acatist, Paraclis şi la toate slujbele la care nu se zice, înainte de otpust: **Înţelepciune!**

Otpustul propriu-zis după conţinut este mic, mare şi special:

c) Otpustul mic are următorul conţinut: **Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, pentru rugăciunile preacuratei Maicii Sale şi ale tuturor sfinţilor, să ne miluiască şi să ne mântuiască pe noi ca un bun şi de oameni iubitor** (nu se face deci nici o pomenire nominală de sfinţi).

Acest otpust se spune la Ceasul al nouălea (când acesta se citeşte în pronaos), la Vecernia mică, la Miezonoptică, la Ceasul întâi, la Ceasul al treilea (dacă s-ar săvârşi despărţit de Ceasul al şaselea), la Ceasul al şaselea, la Obedniţă, la Proscomidie, la Pavecerniţa mică (la Pavecerniţa mare otpustul se înlocuieşte cu rugăciunea: **Stăpâne, mult-milostive, Doamne Iisuse Hristoase...**), la rugăciunile dimineţii, la rugăciunile de seară, la Acatiste [131], la Paraclise şi la alte ierurgii mai puţin însemnate.

Duminica, la Miezonoptică, la Ceasuri şi la Obedniţă (dacă se săvârşeşte), precum şi la Proscomidie, otpustul începe cu cuvintele: **Cel ce a înviat din morţi, Hristos, adevăratul Dumnezeul nostru...** La Proscomidie se adaugă şi numele sfântului ierarh a cărui Liturghie se săvârşeşte.

d) Otpustul mare, spre deosebire de otpustul mic, mai cuprinde, în următoarea ordine: numele sfântului zilei săptămânale[132], al sfântului care este hramul bisericii, al Sfântului zilei din Minei, ale Sfinţilor Ioachim şi Ana, iar la Liturghie, şi al sfântului ierarh a cărui Liturghie se săvârşeşte, pomenit îndată după sfântul hramului.

---

131. Dacă Acatistul este în cinstea unui sfânt, atunci se pomeneşte numele acestuia. Atunci când Acatistul se săvârşeşte unit cu Vecernia, otpustul Vecerniei se face la sfârşitul Acatistului.

132. Luni: Sfinţii Îngeri; marţi: Sfântul Ioan Botezătorul; miercuri şi vineri: Sfânta Cruce; joi Sfinţii Apostoli şi Sfântul Nicolae; sâmbătă: Sfinţii Apostoli, Sfinţii Mucenici şi Preacuvioşii Părinţi.

Formulele de otpust pentru fiecare zi a săptămânii se află în Liturghier, la capitolul: «Apolisele zilelor de peste toată săptămâna».

Acest otpust se rosteşte la Vecernie, Utrenie, Liturghie, Tedeum, Sfinţirea cea mică a apei (Sfeştanie) şi la ierurgiile care au la sfârşitul rânduielii lor însemnarea: «Otpustul zilei». Duminica, la Utrenie, Liturghie şi ierurgiile ce s-ar săvârşi în această zi, otpustul începe cu cuvintele: **Cel ce a înviat din morţi, Hristos, adevăratul Dumnezeul nostru...**

e) Otpusturile speciale sunt cele care se rostesc la praznicele împărăteşti, în Săptămâna Patimilor, în Săptămâna Luminată, în Duminica Tomii, la Sfintele Taine (Botez, Cununie şi Maslu), la unele ierurgii, ca de exemplu: Rânduiala ce se face în ziua a opta la casa unde s-a născut un prunc, la Rânduiala îmbisericirii pruncilor, la Înmormîntare, la Parastas şi la alte rânduieli.

Otpusturile speciale ale praznicelor se rostesc în ziua praznicului, a odovaniei şi în zilele de peste săptămână din perioada dupăprăznuirii praznicului. În duminicile care cad în perioada dupăprăznuirii praznicelor se rosteşte otpustul duminicii. Otpustul Paştilor se rosteşte în întreaga Săptămână Luminată şi la odovanie.

Otpustul special nu începe cu cuvintele: **Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu...,** ci, fiecare, cu formulă specială de începere, potrivit praznicului sau zilei în care se săvârşeşte, aşa cum este arătat în Liturghier, la capitolul: «Apolisele praznicelor împărăteşti».

La otpusturile praznicelor nu se pomenesc sfinţii zilelor respective, ci, după formula de începere, se zice: **Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, pentru rugăciunile preacuratei Maicii Sale şi ale tuturor sfinţilor, să ne miluiască...,** şi aşa mai departe.

Otpusturile de la praznicele Maicii Domnului sunt identice cu otpustul mic. Astfel, nu se pomenesc, la aceste otpusturi, sfinţii şi nici nu se face arătarea evenimentului sărbătorit (Naşterea, Intrarea în biserică etc.), ci se zice astfel: **Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, pentru rugăciunile preacuratei Maicii Sale şi ale tuturor sfinţilor, să ne miluiască...** etc.

Dacă praznicul în cinstea Născătoarei de Dumnezeu cade în zi de duminică, otpustul va începe cu: **Cel ce a înviat din**

morți... și se va continua cel al praznicului.

Otpustul Sfintei Taine a Botezului este ca și cel al praznicului Botezului Domnului, adăugându-se însă, între pomenirea Născătoarei de Dumnezeu și cea a tuturor sfinților, cuvintele: **...cu puterea cinstitei și de viață făcătoarei Cruci...**

Otpustul Cununiei începe cu cuvintele: **Cel ce cu venirea Sa în Cana Galileii a arătat nunta cinstită, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu....** După pomenirea Născătoarei de Dumnezeu se pomenesc Sfinții Apostoli, Sfinții Împărați Constantin și Elena și Sfântul Mare Mucenic Procopie.

Otpustul Sfântului Maslu este ca și cel al zilei de miercuri și vineri, cu deosebirea că nu se pomenește sfântul hramului și nici cel al Mineiului din ziua respectivă, ci în locul lor se pomenește Sfântul Apostol Iacob, ruda Domnului, care vorbește despre această Sfântă Taină (cf. Iacob 5, 14).

Otpustul la Rânduiala care se săvârșește în ziua a opta la casa unde s-a născut un prunc este la fel cu cel de la Nașterea Domnului: **Cel ce în peșteră S-a născut...**

Otpustul la îmbisericirea pruncilor este la fel cu cel de la Întâmpinarea Domnului: **Cel ce a binevoit a fi ținut în brațe de dreptul Simeon, pentru a noastră mântuire, Hristos...**

Otpustul la înmormântare este otpustul zilei de sâmbătă, cu deosebirea că începe cu cuvintele: **Cel ce a înviat din morți...** și se pomenește în el Sfântul și Dreptul Lazăr, cel înviat a patra zi din morți.

La Parastas și la celelalte rânduieli de pomenire a răposaților, otpustul este cel al Înmormântării, cu deosebirea că nu se pomenește Sfântul și Dreptul Lazăr.

Observație: La orice slujbă, fie în biserică, fie la slujbele în afară de biserică, otpustul se rostește de preot, cu fața spre credincioși; în biserică, preotul se închină, în timpul rostirii, mai întâi către icoana Mântuitorului, apoi către cea a Maicii Domnului, de pe catapeteasmă.

2. Folosirea veșmintelor preoțești și diaconești la diferitele slujbe bisericești

Veșmintele preoțești sunt: stiharul, mânecuțele, epitrahilul, brâul și felonul, iar ca veșmânt de distincție, bedernița (nabedernița) sau epigonatiul.

Veşmintele diaconeşti sunt: stiharul, orariul şi mânecuţele.

Pentru îmbrăcare, fiecare veşmânt are formulă specială, cum este arătat în Liturghier, în fruntea rânduielii Proscomidiei.

a) Înveşmântarea preotului la săvârşirea diferitelor slujbe bisericeşti se face cu următoarele veşminte preoţeşti:

Epitrahilul este folosit la absolut toate slujbele bisericeşti. Fără epitrahil preotul nu are dreptul să săvârşească nici un fel de slujbă bisericească.

Felonul (sfita) se foloseşte, în general, la toate slujbele la care se citeşte Evanghelia. La săvârşirea celor şapte Laude bisericeşti, felonul se îmbracă şi se dezbracă în următoarele momente:

La Vecernia cu vohod se îmbracă în timpul cântării ultimei stihiri de la: **Doamne, strigat-am...** şi se dezbracă după otpustul Vecerniei sau al Litiei (dacă se săvârşeşte).

La Privegherе, dacă slujba începe cu cântarea anixandarelor, în timpul cărora uşile împărăteşti sunt deschise şi preotul face cădire mare, felonul se îmbracă înainte de a se începe cădirea şi de a se deschide uşile împărăteşti şi se dezbracă înainte de citirea celor şase psalmi de la Utrenie. Se îmbracă felonul, de asemenea, la toate Vecerniile cu rânduială specială, la care preotul trebuie să fie îmbrăcat cu toate veşmintele: Vecernia unită cu Liturghia, Vecernia din Duminica Paştilor, Vecernia din Duminica Pogorârii Duhului Sfânt şi Vecernia din Vinerea Patimilor, când se scoate sfântul epitaf.

La Utrenia sărbătorilor (la care se citeşte Evanghelie), se îmbracă felonul înainte de a se face cădirea (adică atunci când începe a se cânta Polieleul - dacă este - sau Binecuvântările Învierii) şi se dezbracă după ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...** Se îmbracă apoi, după ultima stihiră de la Laude, la: **Şi acum...** şi se dezbracă după otpustul Utreniei, dacă nu urmează îndată Liturghia.

Dacă Utrenia nu are Evanghelie, ci numai Doxologie mare, felonul se îmbracă numai înainte de stihira de la: **Şi acum...**, de la Laude şi se dezbracă după otpustul Utreniei.

Când preotul săvârşeşte Proscomidia în timpul Utreniei (nu în timpul Ceasurilor), felonul se îmbracă cu toate celelalte veşminte la timpul cuvenit, adică, îndată după: **Dumnezeu este**

Domnul... Nu este îngăduit preotului să săvârşească Proscomidia fără a fi înveşmântat în toate veşmintele, inclusiv felonul.

La U t r e n i i l e cu r â n d u i a l ă s p e c i a l ă (sâmbăta Acatistului, Deniile din Săptămâna Patimilor şi altele), felonul se îmbracă la: **Dumnezeu este Domnul...**

La C e a s u r i, felonul se îmbracă, împreună cu toate celelalte veşminte, în timpul Ceasului întâi, dacă Proscomidia se săvârşeşte în timpul citirii Ceasurilor al treilea şi al şaselea.

La C e a s u r i l e î m p ă r ă t e ş t i preotul îmbracă felonul şi epitrahilul.

La P a v e c e r n i ţ a m a r e de la privegherile din zilele speciale (Ajunul Crăciunului, al Bobotezei, Bunavestire), felonul se îmbracă înainte de ieşirea la Litie.

La săvârşirea S f i n t e l o r T a i n e, felonul se îmbracă la începutul săvârşirii şi se dezbracă după otpust. În cazul că Sfintele Taine a Botezului, Mirungerii, Mărturisirii, Cununiei şi Sfântului Maslu se săvârşesc îndată după Sfânta Liturghie, preotul va rămâne îmbrăcat pentru săvârşirea lor în toate veşmintele.

La săvârşirea i e r u r g i i l o r în rânduiala cărora este prevăzut a se citi Sfânta Evanghelie, preotul va fi îmbrăcat în felon chiar de la începutul slujbei acestor ierurgii.

Preotul va fi îmbrăcat în toate veşmintele la săvârşirea următoarelor slujbe:

- la Sfânta Liturghie, inclusiv Proscomidia;
- la Vecernia Sâmbetei celei Mari (Vecernia din Vinerea Patimilor, la care se face scoaterea sfântului epitaf în mijlocul bisericii);
- la Denia Prohodului (Utrenia Sâmbetei celei Mari);
- la Vecerniile, Utreniile şi Ceasurile din Săptămâna Luminată;
- la scoaterea şi închinarea Sfintei Cruci (14 septembrie şi Duminica a treia din Postul Mare);
- la slujba Sfinţirii celei mari a apei (Aghiasma mare).

b) Înveşmântarea diaconului. La toate slujbele la care participă diaconul, acesta va fi înveşmântat în s t i h a r şi o r a r. Numai la Sfânta Liturghie diaconul va îmbrăca şi m â n e c u ţ e l e.

Veşmintele diaconeşti se îmbracă de diacon numai după binecuvântarea primită de la preot.

Nu este îngăduit slujitorilor bisericeşti să folosească la slujbele sfinte veşminte uzate, rupte, şifonate, pătate şi necorespunzătoare cu sfinţenia şi frumuseţea serviciului divin. Preotul este dator să aibă grijă de buna păstrare a veşmintelor de slujbă.

3. Cădirile sau tămâierile

În cultul ortodox cădirea este o parte constitutivă a serviciilor divine şi se face după rânduieli anumite şi la momente bine determinate de tipic şi de practica bisericească.

Cădirea este de trei feluri: cădire mare, cădire mică şi cădiri speciale.

a) Cădirea mare înseamnă cădire în toată biserica şi se face în felul următor: Preotul, primind cădelniţa de la paracliser şi punând în căţuie tămâia necesară, o binecuvântează cu mâna dreaptă, zicând rugăciunea: **Tămâie îţi aducem Ţie, Hristoase, Dumnezeul nostru, întru miros de bună mireasmă duhovnicească, pe care primind-o în jertfelnicul cel mai presus de ceruri, trimite-ne nouă harul Preasfântului Tău Duh.**

Stând în faţa Sfintei Mese şi ţinând mâna stângă la piept, sub epitrahil, iar în cea dreaptă având cădelniţa, cădeşte de trei ori înaintea Sfintei Mese, apoi ocoleşte Sfânta Masă în cele patru laturi, prin partea dinspre miazăzi, cădind la fiecare latură de câte trei ori, plecându-se puţin de fiecare dată când o cădeşte a doua oară; după ce a cădit latura dinspre miazănoapte se întoarce spre dreapta şi cădeşte proscomidiarul, după aceea Scaunul cel de sus, apoi sfinţii zugrăviţi pe pereţii sfântului altar, începând de la proscomidiar şi ocolind Sfânta Masă în sens invers. Revine în faţa Sfintei Mese şi iarăşi cădeşte de trei ori; dacă uşile împărăteşti sunt închise, preotul iese prin uşa dinspre miazănoapte şi vine înaintea uşilor împărăteşti, şi stând pe solee, cu faţa către sfântul altar, cădeşte întâi uşile împărăteşti de trei ori; după aceea cădeşte icoana Mântuitorului şi icoana Maicii Domnului, apoi icoana hramului şi a celorlalţi sfinţi care sunt zugrăviţi în partea dinspre miazăzi a catapetesmei, apoi icoanele din partea dinspre miazănoapte, adică cele din dreapta icoanei Maicii Domnului. Când uşile împărăteşti sunt deschise, preotul iese din altar prin ele şi nu le mai cădeşte, ci începe cădirea din naos de la icoanele

împărăteşti, continuând cu celelalte, cum s-a arătat. Apoi preotul se întoarce spre dreapta, vine în mijlocul naosului, sub policandru şi aici, aşezându-se iarăşi cu faţa spre răsărit, cădeşte icoana de pe iconostas (tetrapodul cu icoana prazniculuì sau hramului), apoi icoana laterală, cea dinspre miazănoapte de iconostas, dacă este. După aceea se întoarce spre dreapta şi cădeşte jeţul arhieresc de trei ori, continuând să cădească din acelaşi loc icoanele şi credincioşii din partea dinspre miazăzi a naosului (strana dreaptă); apoi se întoarce spre dreapta şi cădeşte icoanele şi credincioşii din partea dinspre miazănoapte a naosului (strana stângă). Apoi merge în pronaos, unde cădeşte icoana Mântuitorului, apoi a Maicii Domnului, apoi icoanele şi credincioşii din latura dinspre miazăzi, apoi icoanele şi credincioşii din latura dinspre miazănoapte a pronaosului. Revine în mijlocul bisericii, sub policandru, de unde cădeşte spre răsărit de trei ori, apoi jeţul arhieresc, iconostasul (tetrapodul), icoana Mântuitorului şi icoana Maicii Domnului de pe catapeteasmă, apoi intră în altar, prin uşa dinspre miazăzi, dacă uşile împărăteşti sunt închise, ori prin uşile împărăteşti, dacă acestea sunt deschise. Vine înaintea Sfintei Mese, cădeşte de trei ori, apoi proscomidiarul, Scaunul cel de sus şi clericii care s-ar mai afla în altar.

Se face cădire mare:

- la V e c e r n i e, când se cântă stihirile de la: **Doamne, strigat-am...,** începând de la **Să se îndrepteze rugăciunea mea...;**

- la U t r e n i e :

a) în timp ce se citesc Psalmii 19 şi 20;

b) la Mărimurile Polieleului sau la Binecuvântările Învierii;

c) la Cântarea a 9-a a Canonului, la **Ceea ce eşti mai cinstită...;**

d) la Denia Acatistului, vineri seara, în săptămâna a cincea a Postului Mare, cu ieşirea prin uşile împărăteşti;

e) la slujba Învierii Domnului, în noaptea Sfintelor Paşti, la fiecare Cântare a Canonului;

f) la Ceasurile Împărăteşti (în Ajunul Naşterii Domnului, Ajunul Botezului Domnului şi în Vinerea Patimilor), la începutul Ceasului întâi şi al Ceasului al nouălea.

b) Cădirea mică. - Această cădire se face întocmai ca cea mare, cu singura deosebire că se cădeşte numai în sfântul altar şi

în naos, fără a se trece în pronaos.

Se face cădire mică:

a) La Sfânta L i t u r g h i e, la citirea Apostolului şi la Heruvic;

b) La C e a s u r i l e Î m p ă r ă t e ş t i (în Ajunul Naşterii Domnului, în Ajunul Bobotezei şi în Vinerea Patimilor), la începutul Ceasurilor al treilea şi al şaselea.

c) Cădiri speciale. - Aceste cădiri au rânduieli deosebite de celelalte cădiri şi se fac la următoarele slujbe:

a) La V e c e r n i a s ă r b ă t o r i l o r, la care se face vohod cu cădelniţa, precum s-a arătat la momentul respectiv din rânduiala Vecerniei sărbătorilor, aşa cum s-a descris la perioada **Octoihului**;

b) La L i t i e, când se cădeşte masa cu artosele, precum s-a arătat mai înainte, la perioada **Octoihului**, când s-a descris rânduiala acestei slujbe;

c) La sfârşitul p r o s c o m i d i e i, aşa cum s-a arătat mai înainte, la rânduiala Sfintei Liturghii, în perioada **Octoihului**;

d) La A x i o n, precum s-a descris mai înainte, la slujba Sfintei Liturghii;

e) După depunerea sfântului disc şi a sfântului potir la proscomidiar, în timpul rostirii imnului: **Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne...,** când preotul cădeşte restul Sfintelor Daruri din sfântul potir, depus aici;

f) La L i t u r g h i a D a r u r i l o r mai înainte sfinţite, la cântarea: **Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămâia înaintea Ta...,** când preotul cădeşte în jurul sfintei mese, şi apoi (la sfîrşitul cântării) spre credincioşi, de trei ori: înspre apus, înspre miazăzi şi înspre miazănoapte, dintre uşile împărăteşti, precum s-a arătat la perioada Triodului, când s-a descris rânduiala acestei Liturghii;

g) În acelaşi mod se face cădirea specială în jurul Sfintei Mese, concomitent cu stihurile Paştilor şi cântarea **Hristos a înviat...,** la începutul tuturor slujbelor din S ă p t ă m â n a L u m i n a t ă, precum s-a arătat pe larg la descrierea slujbei Învierii din noaptea Sfintelor Paşti (perioada **Penticostarului**);

h) La Sfintele Taine şi la ierurgii, precum s-a arătat mai înainte, la capitolul cu rânduielile slujbelor respective.

d) Cine face cădirea ? Cădirea de la începutul Utreniei, cea de la Polieleu sau de la Binecuvântările Învierii, de la Heruvic,

de la Axion (cădirea Sfintei Mese), precum şi cădirea de la binecuvîntarea pâinilor de la Litie, se face numai de către preot.

Celelalte cădiri se fac de către diacon dacă este, iar dacă nu este diacon, atunci se fac tot de către preot.

Modul cădirii. - Cădirea trebuie să se facă cu evlavie şi fără a se tulbura ascultarea sfintelor slujbe, îndeosebi la citirea Apostolului de la Liturghie.

4. Deschiderea şi închiderea dverei (perdelei uşilor împărăteşti)

După învăţătura Tipicului celui mare numit şi al Sfântului Sava, deschiderea şi închiderea dverei (perdelei) se face precum urmează:

a) La V e c e r n i e şi la U t r e n i e se deschide când se dă binecuvântarea pentru începutul slujbei şi se închide după otpust.

b) La Sfânta L i t u r g h i e se deschide când se dă binecuvântarea de început, dacă nu este deschisă de la slujba de mai înainte şi se închide după vohodul cel mare (după intrarea cu Cinstitele Daruri în sfântul altar).

Se deschide din nou când se rostesc cuvintele: **Uşile, uşile, Cu înţelepciune să luăm aminte!** (înainte de rostirea Simbolului credinţei) şi se închide după ce preotul rosteşte formulele: **Harul Domnului nostru Iisus Hristos..., Sus să avem inimile** şi **Să mulţumim Domnului!**

Se deschide la cuvintele: **Mai ales pentru preasfânta...** (înainte de axion) şi se închide după ecfonisul: **Cu harul şi cu îndurările...**

Se deschide la arătarea Sfintelor Daruri, când preotul rosteşte chemarea credincioşilor la împărtăşire: **Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste să vă apropiaţi!** şi se închide după otpust.

Iar de se cîntă vreun Paraclis sau Acatist unit cu Vecernia, dvera stă deschisă pînă la otpust.

5. Deschiderea şi închiderea uşilor împărăteşti

Sfintele uşi se deschid:

a) La începutul V e c e r n i e i m a r i, dacă se face Priveghere, iar preotul ieşind prin uşile împărăteşti face cădirea mare şi se închid după terminarea cădirii.

Se deschid înainte de vohodul Vecerniei sărbătorilor şi se

închid la începutul ecteniei întreite (după prochimen sau după paremii). Se deschid la începutul Litiei şi se închid după otpust. Dacă nu se face Litie, se deschid după cântarea troparelor, înainte de otpust, şi se închid după otpust.

b) La U t r e n i e se deschid uşile împărăteşti înainte de citirea Evangheliei şi se închid după citirea ei (la sărbătorile din cursul săptămânii), sau după aducerea Sfintei Evanghelii în naos şi reintrarea preotului în altar (la Utrenia duminicii). Se mai deschid la Doxologia mare şi se închid după otpust, dacă nu urmează îndată Sfânta Liturghie, iar dacă urmează Sfânta Liturghie, ele rămân deschise.

c) La Sfânta L i t u r g h i e, uşile sunt deschise dinainte de binecuvântare şi se închid îndată după ce preotul a dat binecuvântarea de început. Se deschid din nou înainte de vohodul cu Evanghelia şi se închid după citirea Evangheliei, la începutul ecteniei întreite. Se redeschid înainte de vohodul cu Cinstitele Daruri (la Heruvic) şi se închid după intrarea preotului în sfântul altar cu Cinstitele Daruri. Se deschid iarăşi la cuvintele: **Să stăm bine, să stăm cu frică...** şi se închid după ce preotul rosteşte: **Să mulţumim Domnului!** Se deschid la arătarea Sfintelor Daruri pentru împărtăşirea credincioşilor când preotul rosteşte cuvintele: **Cu frică de Dumnezeu...** şi se închid după otpust.

Observaţii: -1. Când este Liturghie arhierească, uşile împărăteşti rămân deschise tot timpul slujbei, închizându-se şi deschizându-se numai dvera.

- 2. În Săptămâna Luminată atât uşile împărăteşti, cât şi cele laterale nu se închid.

d) La L i t u r g h i a D a r u r i l o r mai înainte sfinţite se deschid uşile împărăteşti, înainte de binecuvîntare şi se închid după binecuvântare. Se deschid la vohod şi se închid după cântarea: **Să se îndrepteze rugăciunea mea...,** iar dacă se citeşte Sfânta Evanghelie, atunci se închid după citirea acesteia. Se mai deschid la vohodul cu Sfintele Daruri şi se închid după intrarea preotului în altar cu Sfintele Daruri. Se deschid la împărtăşirea credincioşilor şi se închid după otpust.

6. Aprinderea lumânărilor şi a candelelor la sfintele slujbe

a) La Ceasul al n o u ă l e a şi la Vecernie. - Înainte de a se începe slujba se aprind lumânări: pe Sfânta Masă (în altar, iar în naos, înaintea icoanei Mântuitorului, a icoanei Maicii Domnului, a icoanei hramului şi la iconostas (prăznicar).

De asemenea se aprind candelele: pe Sfânta Masă, candela de deasupra Sfintei Mese, adică aceea de la Crucea răstignirii, dacă s-a stins, întrucât candela aceasta trebuie să ardă în permanenţă, apoi candelele de la icoanele de la catapeteazmă, adică acelea care se află de o parte şi de alta a uşilor împărăteşti, precum şi candela de sus aceea care se află deasupra uşilor împărăteşti şi candela de la iconostas (prăznicar), precum şi candelele din pronaos, dacă sunt.

La **Doamne, strigat-am...** se aprind şi celelalte lumânări în sfeşnice. Se sting la sfârşitul slujbei, dacă nu se face priveghere.

b) La U t r e n i e se aprind lumânările şi candelele precum s-a arătat la slujba Ceasului al nouălea şi a Vecerniei.

În plus, la Polieleu, când se cântă, sau la Binecuvântările Învierii, în duminici, se aprind şi lumânările din sfeşnicele împărăteşti, precum şi policandrul. Policandrul se stinge când se întonează ecfonisul: **Cu mila şi cu îndurările...**

În mânăstiri şi la catedrale şi acolo unde se face scoaterea şi închinarea icoanei prazniculuí, se împart lumânări aprinse clericilor slujitori.

În duminici, după citirea Evangheliei Învierii, la ieşirea din sfântul altar cu Sfânta Evanghelie, se merge înainte cu făclie aprinsă, până se aşază Sfânta Evanghelie pe analog, în mijlocul bisericii, sub policandru, după care se aşază două sfeşnice cu lumânări aprinse, de o parte şi de alta a analogului.

La Cântarea a 9-a, la **Ceea ce eşti mai cinstită...,** se aşază un sfeşnic cu lumânare aprinsă la icoana Maicii Domnului. Acum se aprind şi candelele din pronaos.

La Doxologie se aprinde policandrul cel mare.

Când se începe rânduiala dumnezeieştii Proscomidii, se aprind lumânarea şi candela la proscomidiar.

c) La Sfânta L i t u r g h i e, lumânările şi candelele rămân aprinse tot timpul slujbei.

Observaţie: Dacă slujba Utreniei s-a făcut noaptea, slujba de dimineaţă se începe cu Ceasul al treilea şi se aprind lumânările şi candelele precum s-a arătat mai înainte şi stau aprinse şi la Ceasul al şaselea şi la Sfânta Liturghie. Se sting la sfârşitul slujbei.

d) La slujbele speciale. La Deniile de joi seara şi vineri seara în Săptămâna Patimilor, precum şi la slujba înmormântării şi a Parastasului, toţi credincioşii prezenţi la slujbă poartă lumânări aprinse în mâini.

În noaptea Sfintelor Paşti, după ieşirea procesiunii din biserică spre a merge la locul rânduit pentru slujba Învierii Domnului rămâne în biserică numai paracliserul, care aprinde toate lumânările în sfeşnice şi în policandru, precum şi toate candelele.

La slujba Învierii Domnului, atât clericii slujitori, cât şi toţi credincioşii ţin lumânări aprinse în mâini.

La Cununie la Botez, la Sfântul Maslu, la slujba înmormântării şi a Parastasului se aprind lumânări în sfeşnice şi în policandru.

Este bine ca preotul să îndemne pe credincioşi să întreţină, pe cât este posibil, candele şi lumânări aprinse la mormintele din cimitir.

7. Toaca şi clopotul

La începutul slujbelor bisericeşti, pentru a se vesti credincioşilor începutul slujbei, se bate toaca, iar la unele slujbe se trag şi clopotele.

Toaca este de trei feluri:

a) Toaca mică de lemn manuală (portabilă), care se foloseşte la bisericile mânăstireşti şi la catedrale. Se bate la începutul fiecărei slujbe, într-o singură stare, ocolindu-se biserica, seara şi dimineaţa, cu opririle şi închinăciunile cuvenite în cele patru laturi ale bisericii. Se bate mai întâi înaintea bisericii, apoi în latura dinspre miazăzi după aceea în latura dinspre răsărit, apoi în cea dinspre miazănoapte şi din nou în faţa bisericii.

b) Toaca mare de lemn care este fixată în clopotniţă.

c) Tochiţa de fier, fixată de asemenea în clopotniţă, care se foloseşte la bisericile mânăstireşti şi la catedrale, bătându-se în ea la anumite momente ale slujbei:

a) În zile de rând. - Se bate toaca şi se trage clopotul într-o singură stare, precum urmează:

a) La Ceasul al nouălea se toacă numai în toaca cea mică;

b) La Vecernie se toacă mai întâi în toaca cea mică; apoi în toaca cea mare şi se trage clopotul cel mic într-o singură stare;

c) La Pavecerniţă se dau trei lovituri în tochiţa de fier când se începe rugăciunea: **Nepătată, neîntinată...,** adică prima lovitură în tochiţă se dă la primul stih al rugăciunii, a doua lovitură la al doilea stih şi a treia lovitură la stihul al treilea;

d) La Miezonoptică se toacă numai în toaca cea mică;

e) La Utrenie se toacă mai întâi în toaca cea mică şi apoi în toaca cea mare şi se trage clopotul întocmai ca la Vecernie.

Spre a se vesti momentele mai însemnate ale slujbei, la Cântarea a 6-a a Canonului şi la Cântarea a 9-a, la: **Ceea ce eşti mai cinstită...** se bate în tochiţa de fier. La Doxologie se bate mai întâi în toaca cea mică de lemn, în jurul bisericii, după care se bate în toaca cea mare şi se trage clopotul, într-o singură stare, pentru a se vesti începerea Sfintei Liturghii, în cazul că Sfânta Liturghie se săvârşeşte în continuarea Utreniei.

Dacă însă Utrenia cu Ceasul întâi s-a făcut noaptea, atunci dimineaţa se toacă în toaca cea mică şi apoi în toaca cea mare şi se trage clopotul pentru începerea Ceasului al treilea; iar în timpul Ceasului al şaselea se bate întâi toaca cea mică, apoi toaca cea mare şi se trage clopotul pentru a se vesti începerea Sfintei Liturghii.

f) La Sfânta Liturghie, pentru a se marca anumite momente ale slujbei se obişnuieşte la unele biserici să se bată în tochiţa de fier, într-o singură stare, după vohod, când zice preotul: **Înţelepciune, drepţi!** şi tot aşa la citirea Sfintei Evanghelii; apoi când se rosteşte Simbolul credinţei se loveşte de douăsprezece ori în clopot, iar când se cântă: **Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot...** se loveşte numai de trei ori în clopot. De asemenea se obişnuieşte să se bată tochiţa de fier la cântarea Axionului.

b) La sărbători: sâmbătă seara şi duminică dimineaţa, la praznice împărăteşti şi la sfinţi cu Polieleu. - La începutul Laudelor mici: Ceasul al nouălea, Pavecerniţa şi Miezonoptica, se bate numai în toaca cea mică de lemn, în toaca manuală, iar la Ceasul al treilea şi al şaselea se bate în plus în toaca cea mare şi se trage

şi clopotul, întocmai ca în zilele de rând.

La începutul Laudelor mari, adică al Vecerniei şi al Utreniei, precum şi la începutul Sfintei Liturghii se bate întâi în toaca cea mică de lemn, în jurul bisericii, într-o singură stare, după care se bate în toaca cea mare şi se trag clopotele în trei stări alternativ bătându-se mai întâi în toacă şi apoi trăgându-se clopotele.

Observaţie: La Vecernia din Duminica Sfintelor Paşti, care mai poartă denumirea de «A doua Înviere», la citirea Sfintei Evanghelii se bate câte o dată în clopot după fiecare stih.

c) La catedrale, la mânăstiri şi la bisericile de enorie se trag clopotele când vine arhiereul în vizită canonică, atât la sosire, cât şi la plecarea din biserică.

d) Se trag clopotele când se anunţă încetarea din viaţă a unui credincios, precum şi în timpul slujbei înmormântării, până la aşezarea sicriului (coşciugului) în mormânt.

De asemenea se trage clopotul la slujba Parastasului, când se cântă: **Veşnica pomenire.**

La denia de Vineri seara în Săptămâna Patimilor se trag clopotele în timpul ocolirii bisericii cu Sfântul Epitaf, făcându-se pauză atunci când se rostesc ecteniile.

În Sâmbăta Mare, de obicei nu se trag clopotele.

În noaptea Învierii se bate toaca şi se bat clopotele îndelung, în timpul ieşirii procesiunii din biserică şi până se începe citirea Sfintei Evanghelii.

În Săptămâna Luminată se bate toaca şi se trag clopotele în acelaşi timp, la toate serviciile religioase.

8. Materiile necesare la slujba sfinţirii bisericii, pentru care preotul este dator să se îngrijească dinainte.

Ceară curată, patru sute de grame; sacâz, smirnă, aloe, tămâie, răşină curată, ladăn mirositor (câte douăzeci de grame de fiecare); o cutioară de argint sau de cositor, în care se aşază sfintele moaşte spre a fi introduse în Sfânta Masă; două vase noi, de doi sau de trei litri fiecare, pentru apă caldă; câteva coli de hârtie; sfoară de in, curată; un kilogram piatră marmură, pisată; sfinte moaşte, care se iau de la antimisele vechi; Sfântul şi Marele Mir, de la protoierie; un litru apă de trandafir; patru bucăţi de săpun bun; şase bureţi de mare, noi, curaţi; patru vase noi pentru spălat

Sfânta Masă; patru bucăţi de pânză albă, curată, cu care se şterge Sfânta Masă după ce se spală cu apă de trandafir; patru sfinţi Evanghelişti, zugrăviţi (brodaţi ori imprimaţi) pe pânză, care se pun la cele patru colţuri ale Sfintei Mese (se procură de la magazinul eparhial); faţă de masă, nouă, curată, din pânză de in, pentru Sfânta Masă, ale cărei colţuri să ajungă până jos, având în câte patru colţuri găitane subţiri sau sfori şi o altă îmbrăcăminte, care să acopere Sfânta Masă peste tot; antimis; candelă nouă; untdelemn; cămaşă cu care se îmbracă arhiereul peste veşminte la sfinţire; două prosoape noi cu care se leagă arhiereul la mâini; trei şervete sau trei panglici cu care se încinge şi se leagă prosoapele la mâinile arhiereului.

CUPRINSUL

Cuvânt înainte al Î.P.S. Andrei 5
Despre împărţirea anului bisericesc şi despre cărţile de slujbă folosite de slujitorii Bisericii 7

PARTEA ÎNTÂI

RÂNDUIALA LAUDELOR BISERICEŞTI ŞI A SFINTEI LITURGHII ÎN CELE TREI PERIOADE ALE ANULUI BISERICESC

PERIOADA OCTOIHULUI

SAU RÂNDUIALA SLUJBELOR LA CARE ARE PRECĂDERE OCTOIHUL

A. Rânduiala celor şapte laude sau slujbele serviciului divin zilnic 13
1. Ceasul al nouălea 15
2. Vecernia 17
a) Rânduiala Vecerniei, sărbătorilor săvârşită de un singur preot, fără diacon 18
b) Rolul diaconului la Vecernia sărbătorilor 24
c) Litia 26
d) Rânduiala Vecerniei zilelor de rând 29
3. Pavecerniţa 32
a) Pavecerniţa mică 32
b) Pavecerniţa mare 34
4. Miezonoptica 35
a) Rânduiala Miezonopticii de toate zilele 35
b) Rânduiala Miezonopticii pentru sâmbete 36

c) Miezonoptica de duminică 36
5. Utrenia 37
a) Rânduiala Utreniei duminicilor 38
b) Rânduiala Utreniei sărbătorilor din cursul săptămânii (praznice şi sfinţi) 45
c) Rânduiala Privegherii, cum se face în mânăstiri 48
d) Rânduiala Utreniei din zilele de rând 50
6. Ceasurile 53
a) Ceasurile obişnuite 53
b) Ceasurile mari (împărăteşti) 55
7. Obednița 57

B. Rânduiala Sfintei Liturghii 60
I. Îndrumări generale introductive 60
a) Întrebuinţarea celor trei Liturghii în cursul anului 60
- Liturghia Sfântului Vasile cel Mare 60
- Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite 61
- Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur 61
b) Zile aliturgice (fără Liturghie) 62
c) Unicitatea Liturghiei în zilele liturgice 62
d) Timpul săvârşirii Sfintei Liturghii 63
e) Lucrurile trebuitoare pentru slujirea Sfintei Liturghii 64
f) Pregătirea slujitorilor pentru săvârşirea Sfintei Liturghii 65
II. Rânduiala Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur 67
1. Liturghia săvârşită de un singur preot 67
a) Proscomidia 67
b) Liturghia propriu-zisă 72
2. Rânduiala Liturghiei săvârşită de un preot cu diacon 84

3. Rânduiala Liturghiei săvârşită în sobor de preoţi fără diaconi 84
a) Protia în sobor 84
b) Numărul preoţilor care slujesc în sobor 85
c) Rânduiala slujbei în sobor de preoţi fără diaconi 86
4. Rânduiala Liturghiei săvârşită în sobor de preoţi cu diaconi 92
Rolul diaconilor la Liturghia în sobor 92
III. Îndrumări privitoare la Liturghia Sfântului Vasile cel Mare 95

C. Reguli speciale pentru perioada Octoihului 98
1. Pentru cazurile când sărbătoarea unui sfânt cu polieleu ori cu priveghere cade duminica 98
a) În afară de serbare, adică după odovania unui praznic împărătesc sau a unui praznic în cinstea Maicii Domnului 98
La Vecernie 98
La Utrenie 99
La Liturghie 100
2. Pentru cazurile când sărbătoarea unui sfânt cu polieleu ori cu priveghere este duminica 101
b) Înăuntru serbării, adică în timpul duratei unui praznic împărătesc sau al unui praznic al Maicii Domnului 101
La Vecernie 101
La Utrenie 101
La Liturghie 102
3. Pentru cazurile când sărbătoarea unui sfânt cu stihirile «pe şase» ori cu Doxologie mare este duminica 102
La Vecernie 102
La Utrenie 103
La Liturghie 103
4. Duminicile Sfinţilor Părinţi şi ale Sfinţilor Strămoşi 104

PERIOADA TRIODULUI
ADICĂ RÂNDUIALA SLUJBELOR LA CARE ARE PRECĂDERE TRIODUL

I. Îndrumări generale (introductive) despre durata acestei perioade (cărţile folosite în cursul ei, veşmintele preoţeşti şi ale bisericii, generalităţi despre slujbele din acest timp) 105

II. Rânduiala slujbelor din timpul de pregătire a Postului Mare 111
1. Duminica Vameşului şi a Fariseului 111
La Vecernie 111
La Utrenie 111
La Liturghie 112
2. Duminica Fiului risipitor 112
La Vecernie 112
La Utrenie 113
La Liturghie 113
3. Sâmbăta lăsatului sec de carne (a morţilor sau moşii de iarnă) 114
La Vecernie 114
La Utrenie 114
La Liturghie 115
4. Duminica lăsatului sec de carne (a Înfricoşătoarei judecăţi) 116
La Vecernie 116
La Utrenie 116
La Liturghie 117
5. Miercuri şi Vineri din săptămâna lăsatului sec de brânză 117
Marţi seara, la Vecernie 117
Miezonoptica 118

Miercuri dimineaţa la Utrenie 118
Ceasurile 119
Joi dimineaţa la Utrenie 119
Joi seara, la Vecernie 120
Vineri dimineaţa la Utrenie 120
6. Sâmbăta lăsatului sec de brânză 121
Vecernia de vineri seara 121
Sâmbătă dimineaţa, la Utrenie 121
La Liturghie 121
7. Duminica lăsatului sec de brânză (a izgonirii lui Adam din Rai) 121
La Vecernie 121
La Utrenie 122

III. Postul Mare 122
I. Săptămâna I a Postului Mare 122
a) Duminica lăsatului sec de brânză, seara la Vecernie 122
b) Luni, marţi şi joi din săptămâna întâi a Postului Mare:
dimineaţa la Miezonoptică 124
Utrenia 124
Ceasurile întâi, al treilea, al şaselea şi al nouălea 127
La Obedniţă şi la Vecernie 127
c) Luni, marţi şi joi în săptămâna întâi din Postul Mare 128
Seara la Pavecerniţa mare 128
d) Miercuri şi vineri în Săptămâna întâi din Postul Mare 128
dimineaţa la Utrenie 128
La Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite unită cu Vecernia 128
e) Sâmbăta Sfântului Teodor 134
La Vecernie 134

La Utrenie 135
La Liturghie 136
f) Duminica întâi din Postul Mare (a Ortodoxiei) 136
Sâmbăta seara, la Vecernie 136
Duminica dimineaţa, la Utrenie 136
La Liturghie 137
2. Săptămâna a doua din Postul Mare 137
Duminică seara la Vecernie 137
Sâmbăta săptămânii a doua din Postul Mare 137
La Vecernie 137
La Utrenie 137
La Liturghie 138
3. Săptămâna a doua, a treia, a patra şi a cincea din Postul Mare 139
a) Duminica a doua din Postul Mare (a Sfântului Grigorie Palama) .. 139
Sâmbătă seara la Vecernie 139
Duminică dimineaţa la Utrenie 139
La Liturghie 140
b) Duminica a treia din Postul Mare (Închinarea Cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci) 140
Sâmbătă seara la Vecernie 140
Rânduiala pregătirii Sfintei Cruci pentru scoaterea de a doua zi ... 140
Duminică dimineaţa, la Utrenie 141
La Liturghie 142
c) Miercuri în săptămâna a patra din Postul Mare (Înjumătăţirea Postului) 142
Marţi seara, la Vecernie 142
Miercuri dimineaţa, la Utrenie 143
d) Duminica a patra din Postul Mare (a Sfântului Ioan Scărarul) 144

Sâmbătă seara, la Vecernie 144
Duminică dimineața, la Utrenie 144
La Liturghie 145
e) Miercuri în săptămâna a cincea din Postul Mare (Denia Canonului cel Mare) 145
f) Vineri în săptămâna a cincea din Postul Mare (Denia Acatistului Buneivestiri) 146
g) Duminica a cincea din Postul Mare (a Cuvioasei Maria Egipteanca) 147
4. Sâmbăta lui Lazăr (a Floriilor) 147
Vineri la Pavecernița mare 147
Sâmbătă dimineața, la Miezonoptică 147
5. Duminica a șasea din Postul Mare (a Floriilor) 148

V. Săptămâna Sfintelor Patimi 149
a) *În Duminica Floriilor*, seara, la Vecernie 149
b) *Denia* din Duminica Floriilor 149
c) *Luni, marți și miercuri* dimineața 149
d) Rânduiala citirii *«stâlpilor» Evangheliilor* 150
e) Luni dimineața 150
f) Luni seara 151
g) Marți dimineața 151
h) Miercuri dimineața 151
i) În Sfânta și Marea *Joi dimineața* 151
j) În Sfânta și Marea Joi seara (Denia citirii celor 12 Evanghelii) 153
k) *Vineri dimineața* 155
l) În Sfânta și Marea Vineri seara (Slujba Utreniei Sâmbetei celei Mari și *slujba Prohodului*) 156
m) În Sfânta și Marea zi Sâmbătă, *dimineața* 158

PERIOADA PENTICOSTARULUI
ADICĂ RÂNDUIALA SLUJBELOR LA CARE ARE PRECĂDERE PENTICOSTARUL

Îndrumări generale 159
I. Rânduiala slujbelor din Săptămâna Luminată 162
1. Rânduiala slujbelor din Duminica Sfintelor Paşti 162
a) Utrenia (slujba Învierii) 162
b) Sfânta Liturghie (din Duminica Paştilor) 169
2. În Sfânta şi Marea Luni din Săptămâna Luminată 171
a) Rânduiala Vecerniei (A doua Înviere) 171
b) Luni dimineaţa, la Utrenie 172
c) La Liturghie 173
3. În Sfânta şi Marea Marţi din Săptămâna Luminată 173
a) Luni seara, la Vecernie 173
b) Marţi dimineaţa, la Utrenie 173
4. Vineri dimineaţa (Izvorul Tămăduirii) 173
5. Duminica Tomii 173
a) Sâmbătă seara, la Vecernie 173
b) Duminică dimineaţa, la Utrenie 174
c) La Liturghie 176

II. Rânduiala slujbelor din Săptămâna a doua după Paşti 177
a) În Duminica Tomii, seara la Vecernie 177
Rânduiala troparelor la vecernii din zilele de peste săptămână în perioada Penticostarului 177
b) Luni dimineaţa, la Utrenie 178
c) La Liturghie 180

Rânduiala troparelor la Utrenia din zilele de peste săptămână în perioada Penticostarului) 182
Rânduiala slujbei pentru cazurile când în duminicile din perioada Penticostarului se prăznuieşte un sfânt cu Polieleu 182
Sâmbătă seara, la Vecernie 182
Duminică dimineaţa la Utrenie 183
La Liturghie 184

III. Slujbele din celelalte duminici şi praznice din perioada Penticostarului ... 184
1. Duminica a treia după Paşti (a Sfintelor Mironosiţe şi Dreptului Iosif) .. 184
a) Sâmbătă seara, la Vecernie 184
b) Duminică dimineaţa, la Utrenie 185
c) La Liturghie 186
2. Duminica a patra după Paşti (a Slăbănogului) 186
a) Sâmbătă seara, la Vecernie 186
b) Duminică dimineaţa, la Utrenie 187
c) La Liturghie 187
3. Miercuri în Săptămâna a patra după Paşti:
Înjumătăţirea Praznicului Cincizecimii 188
a) Marţi seara, la Vecernie 188
b) Miercuri dimineaţa, la Utrenie 189
c) La Liturghie 189
4. Duminica a cincea după Paşti (a Samarinencii) 189
a) Sâmbătă seara, la Vecernie 189
b) Duminică dimineaţa, la Utrenie 189
c) La Liturghie 190
5. Miercuri, în Săptămâna a cincea după Paşti
(Odovania Înjumătăţirii Praznicului) .....

a) Marți seara, la Vecernie 190
b) Miercuri dimineața, la Utrenie 190
c) La Liturghie 190
6. Duminica a șasea după Paști (a Orbului) 190
a) Sâmbătă seara, la Vecernie 190
b) Duminică dimineața, la Utrenie 190
c) La Liturghie 191
7. Miercuri, în săptămâna a șasea după Paști
(Odovania praznicului Sfintelor Paști) 191
a) Marți seara, la Vecernie 191
b) Miercuri dimineața, la Utrenie 192
c) La Liturghie 193
8. Joi, în săptămâna a șasea după Paști (Înălțarea Domnului) 193
a) Miercuri seara, la Vecernie 193
b) Joi dimineața, la Utrenie 193
c) La Liturghie 195
9.Duminica a șaptea după Paști (a celor 318 Părinți
de la Sinodul I Ecumenic de la Niceea) 195
a) Sâmbătă seara, la Vecernie 195
b) Duminică dimineața, la Utrenie 196
c) La Liturghie 196
10. Vineri în săptămâna a șaptea după Paști
(Odovania praznicului Înălțării Domnului) 197
a) Joi seara, la Vecernie 197
b) La Liturghie 197
11. Sâmbătă, în săptămâna a șaptea după Paști (Sâmbăta morților) ... 197
12. Duminica Pogorârii Duhului Sfânt
(a Cincizecimii sau a Sfintei Treimi) 198

a) Sâmbătă seara, la Vecernie 198
b) Duminică dimineața, la Utrenie 198
c) La Liturghie 198
13. Luni, a doua zi după Rusalii (Sfântul Duh) 199
a) Duminică, la Vecernie: slujba plecării genunchilor 199
b) Luni dimineața, la Utrenie 199
c) La Liturghie 199
14. Sâmbătă, după Cincizecime
(Odovania praznicului Pogorârii Duhului Sfânt) 200
a) Vineri seara, la Vecernie 200
b) Sâmbătă dimineața, la Utrenie 200
c) La Liturghie 200
15. Duminica Tuturor Sfinților 200
a) Sâmbătă seara, la Vecernie 200
b) Duminică dimineața, la Utrenie 201
c) La Liturghie 201

PARTEA A DOUA

RÂNDUIALA SFINTELOR TAINE ŞI A IERUGIILOR BISERICEŞTI MAI IMPORTANTE

A. Slujbele Sfintelor Taine şi ale ierurgiilor legate de ele 205
1. Săvârşirea Sfintelor Taine a *Botezului* şi a *Ungerii* cu *Sfântul Mir* ... 205
a) Rânduieli premergătoare Botezului 205
Rânduiala în ziua întâi la femeia lăuză 205
Rânduiala în a opta zi după naştere 206
Rânduiala la însemnarea pruncului, când se pune numele 206
b) Rânduiala Sfântului Botez şi a Ungerii cu Sfântul Mir 207
Botezul săvârşit în condiţii normale 207
Rânduiala Ungerii cu Sfântul Mir 209
Rânduiala Sfântului Botez, pe scurt, în condiţii excepţionale 210

Botezul adulţilor 211
Rânduiala Ungerii cu Sfântul Mir pentru cei ce vin la dreapta credinţă din confesiuni creştine în care au primit botez valabil 212
c) Alte ierurgii legate de săvârşirea Sfintelor Taine a Botezului şi a Ungerii cu Sfântul Mir 213
Rânduiala ce se săvârşeşte după 40 de zile femeii care a născut şi pruncului născut 213
Rânduiala pentru femeia care a născut pruncul mort 213
2. Rânduiala Sfintei Taine a Mărturisirii sau a Spovedaniei 213
3. Rânduiala Împărtăşirii 214
a) Rânduiala împărtăşirii în condiţii normale (în cadrul Sfintei Liturghii) .. 214
b) Împărtăşirea grabnică a celor bolnavi 216
4. Rânduiala săvârşirii Sfintei Taine a Cununiei 217
a) Timpul săvârşirii 217
b) Rânduiala slujbei Logodnei 217
c) Rânduiala slujbei Cununiei 219
d) Rugăciunea în a opta zi după Cununie 220
e) Slujba la a doua nuntă 221
f) «Nunta de argint», «nunta de aur» 222
5. Îndrumări privitoare la săvârşirea Tainei Sfântului Maslu 222
6. Rânduiala săvârşirii Sfintei Taine a Preoţiei şi a hirotesiilor legate de această Taină 223
Timpul săvârşirii 223
Hirotesiile premergătoare hirotonirii în diacon 223
a) Hirotesia citeţului şi a cântăreţului 223
b) Hirotesia ipodiaconului 224
c) Rânduiala hirotoniei în diacon 225
Rânduiala hirotoniei în preot 227

Rânduiala hirotesiei de duhovnic şi a hirotesiilor pentru ranguri onorifice şi pentru funcţii administrative bisericeşti 228
a) Hirotesia duhovnicului 228
b) Hirotesia arhidiaconului, sachelarului, marelui econom, protosincelului, arhimandritului, eclesiarhului şi a economului mânăstirii 229

B. Rânduiala săvârşirii ierurgiilor bisericeşti mai de seamă din viaţa creştinilor 229
1. Rânduiala Tedeumului 229
a) Tedeumul la Anul Nou 229
b) Rânduiala celorlalte Tedeumuri 231
c) Dacă la săvârşirea Tedeumului asistă şi arhiereul 231
2. Rânduiala Acatistului 232
3. Rânduiala Paraclisului Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu ... 233
4. Rânduiala Sfinţirii apei 234
a) Sfinţirea cea mare a apei (Aghiasma mare) 234
b) Sfinţirea cea mică a apei (Sfeştania) 236
c) Sfinţirea cea mică a apei în Săptămâna Luminată 238
5. Ierurgii în legătură cu traiul creştinului 239
a) Rânduiala sfinţirii unei temelii de casă 239
b) Rânduiala binecuvântării unei case noi 240
c) Rânduiala ce se face înainte de a se începe săparea unei fântâni 241
d) Rânduiala ce se face la fântâna cea nouă, după terminarea construirii ei 241
6. Ierurgii în legătură cu sfârşitul creştinului 242
1. Rânduieli premergătoare înmormântării 242
a) Slujba la ieşirea cu greu a sufletului 242

b) Rânduiala ce se săvârşeşte îndată după moartea cuiva (panihida) ... 242
c) Citirea «stâlpilor» ... 243
d) Citirea Psaltirii ... 243
2. Rânduiala slujbei înmormântării ... 244
a) Rânduiala înmormântării mirenilor (bărbaţi şi femei) ... 244
b) Rânduiala înmormântării pruncilor ... 246
c) Rânduiala înmormântării ce se face la Sfintele Paşti şi în toată Săptămâna Luminată ... 246
d) Rânduiala înmormântării preoţilor şi a diaconilor de mir ... 248
e) Rânduiala înmormântării călugărilor ... 248
f) Îndrumări pentru înmormântarea sinucigaşilor ... 248
3. Rânduieli pentru pomenirea individuală a morţilor după înmormântare ... 249
a) Termenele îndătinate pentru pomenirea morţilor (Soroacele) ... 249
b) Rânduiala Panehidei ... 249
c) Rânduiala Parastasului ... 250
d) Alte rânduieli pentru cei răposaţi ... 251
Ridicarea panaghiei ... 251
Binecuvântarea şi sfinţirea crucii ce se aşează la mormânt ... 251
4. Sărindarele ... 251
a) Sărindarul individual ... 251
b) Sărindarul de obşte ... 252
5. Rugăciuni izolate din Molitfelnic, pentru diferite trebuinţe ... 253

ÎNDRUMĂRI SPECIALE PENTRU UNELE AMĂNUNTE DE TIPIC ŞI DE PRACTICĂ LITURGICĂ

1. Despre Otpusturi (apolise) ... 254
a) Formula dezvoltată de introducere a otpustului ... 254
b) Formula prescurtată de introducere a otpustului ... 254

c) Otpustul mic 255
d) Otpustul mare 255
e) Otpusturile speciale 256
2. Folosirea veşmintelor preoţeşti şi diaconeşti la diferite slujbe bisericeşti 257
a) Înveşmântarea preotului 258
b) Înveşmântarea diaconului 259
3. Cădirile sau tămâierile 260
a) Cădirea mare 260
b) Cădirea mică 261
c) Cădiri speciale 262
d) Cine face cădirea? 262
4. Deschiderea şi închiderea dverei 263
5. Deschiderea şi închiderea uşilor împărăteşti 263
6. Aprinderea lumânărilor şi a candelelor la sfintele slujbe 265
a) La Ceasul al nouălea şi la Vecernie 265
b) La Utrenie 265
c) La Liturghie 265
d) La slujbele speciale 266
7. Toaca şi clopotul 266
a) În zile de rând 267
b) La sărbători 267
8. Materiile necesare la slujba sfinţirii bisericii, pentru care preotul este dator să se îngrijească dinainte 268

Cuprinsul 271